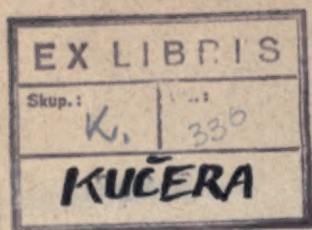

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00323008 3

EX LIBRIS
Skup.:
K.
330
KUČERA

„Naďo! Naděčko! Radosti moje! Hrdinko má!“ ... (Str. 343.)

L. A. ČARSKÁ:

SMĚLÝ ŽIVOT

PŘELOŽIL

JAROSLAV JANEČEK

ILLUSTROVAL

VĚNC. ČERNÝ

NAKLADATEL
JOS. R. VILÍMEK
V PRAZE

Tiskem „Unie“ v Praze

ČÁST PRVÁ.

I.

Obyvatelé starého domu.

Rozlehlý starý sad sarapulského městského hejtmana Andreje Vasiljeviče Durova byl jasně osvětlen. Různobarevné papírové svítilny — červené, žluté a zelené — táhnou se pestrými guirlandami mezi obrovitými stromy, z nichž polovinu listí již strhala nelítostná ruka stařeny-jeseně.

Planoucí lampičky, tu a tam rozestavené v suché podzimní trávě, zdají se býti obrovskými světluškami, doplňujíce pěkný obraz illuminace. A nad starým sadem, neproniknutelna a tajemna, neslyšně vznáší se pod svým hvězdnatým příkrovem černooká krasavice — podzimní noc na březích Kamy.

Na nástěnných hodinách v domě městského hejtmana odbila jedenáctá.

A rázem starý dům zachvěl se a oživl. Ven na zápraží vyhrnul se celý zástup dívenek v lehkých bílých šatečkách, vroubených krajkami, „ryši" a hedvábnými ozdobami, jež počátkem XIX. století dle tehdejší módy nosívaly naše prababičky.

„Jaká to noc! zázrak! právě jako v létě!" zazvonil zvučnými tóny mladistvý hlásek, a jedna z bílých postaviček vztáhla až po loket obnažené ruce k temnému nebi a přívětivým hvězdám.

„Za takové noci nebylo by hříchem projeti se po Kamě, není-liž pravda, Kleno?" přidružil se k prvému hlasu hlas druhý, prsní a hluboký, s příjemnými, jakoby sametovými tóny.

Ta, jež byla pojmenována Klenou, otočila obličej k mluvící. Byla to pravá čtrnáctiletá krasavice. Nikdo nejen v okresním městě Sarapule, nýbrž i v celé gubernii, neměl tak svěže bělostných tvářinek, takových tmavomodrých očí, podobajících se dvěma nádherným safírům, tak zlatých vrkočů, s oním nenapodobitelným červeným odstínem, — jaké měla tato druhorozená dcera sarapulského městského hejtmana, Kleopatra. A čtrnáctiletá Klena byla si lépe než kdokoli jiný vědoma neodolatelného půvabu své neobyčejné krásy, a byla také na ni velice hrda.

„Nu, co si jen nevymyslíš, Ustěňko!" prohodila mrzutým hlasem. „Co mohlo by býti zajímavého na Kamě za noci! Mne alespoň naprosto tam nic nevábí."

Skutečně, plavovlasou krasavici Klenu pranic to nevábí na řeku Kamu. Což tam pěkného? Chlad, vlhko,

tma. A v zelených houštinách ke všemu ještě potulují se rusalky. Ale ona, plavovlasá Klena, ničeho na světě nebojí se tak, jako vlhka a rusalek. Vždyť není Naďou. Naďa, to je něco jiného. Ta nebojí se ničeho, jest tak odvážlivá! Ta nejen na Kamu, ale i na hřbitov poběží v noci! Vždyť chodila minulého jara dívat se na utopence, vyvrženého na břeh. Ale ona, Klena, jest jiná. Jest usedlá, dobře vychovaná slečna, a nikoli „husarská žačka", anebo „kozácká dívčina", jakž kde kdo říká její starší sestře.

Ba, věru, kam se poděla? Illuminace hasne, hosté počínají se rozcházeti, ale po Naděždě není ani památky. Pěkně to slaví svůj svátek! Jí na počest byl uspořádán tento večírek, rozsvíceny lampiony a svítilny, sezvány družky, a ona se nedá ani viděti. Roztomilá hospodyňka, co je pravda!...

A hezoučká Klena s neklidem ohlédla se na bílý zástup dívenek: jest tomu tak — Nadi mezi nimi není. Zmizela.

„Vasjo," obrací se dívenka znepokojeně k tlustému, zavalitému chlapci, ostře svou tmavou uniformičkou lišícímu se od našňořených světlých šatiček mladistvých návštěvnic, „nevíš, kde je Naděžda?"

Jedenáctiletý Vasja, klidně právě vyprávějící jedné ze slečen o tom, jakých velkých karasů dnes v jejich rybníce nachytal správce Potapyč, pojednou umlkl a zajikl se.

Ne, Nadi neviděl. Kde jest? A chlapec nepokojně jal se rozhlížeti po temném houští sadu, kde neplanula světla, a kde bylo tajemno a nevlídno.

„Naďo? Naděždo! Kde jsi?" zazvučel jeho dětský hlásek, nesa se v temnotu vstříc rychle nastávající noci.

„Nech toho, Vasjo," zarazila ho Anna Gorlina, veliká černovlasá dívka s nadutým výrazem obličeje, — dcera nejbohatšího sarapulského kupce. „Či snad neznáš své sestry? Což naše společnost mohla by ji baviti? Toť se rozumí, že ne. Vždyť my nedovedeme komandovati na cvičišti a šermovati šavlemi jako hoši. My nebyly vychovány u vojáků!"

„Ba, ba," přikývla tlousťoučká Ustěňka Prochorová, „jezditi na divokém koni, jako obyčejní kozáci, jako to dělává Naďa, my také nedovedeme. Jsme slečny a musíme býti toho pamětlivy..."

A upejpavě odhrnujíc rty, obrátila se zády k zaraženému hochovi.

Ostatně rozpaky Vasjovy netrvaly dlouho. Hošík okamžitě pochopil, že tyto hloupé, dle jeho názoru, nadúté dívčiny chtěly uraziti a pokořiti jeho sestru Naďu, sestru, kterouž on, Vasja, zbožňoval, a již ctil od nejútlejšího svého dětství. Všecka krev vzkypěla v žilách uraženého hošíka. S planoucí tváří a svítícíma očima přiblížil se těsně k černovlasé Anně a stěží zdržuje se bezmocných slzí, promluvil:

„Jaká jsi ošklivá, Anno!... I ty, Ustěňko, a všecky jste zlé... zlé... ošklivé! Proč nemáte rády Naďu? Ó, ona jest lepší, nežli vy všecky, ona nikdy o nikom nemluví nic špatného, s nikým se nevadí... nikoho nehubuje... A proč jste přišly k ní, když ona není hodna vaší společnosti? Ošklivé jste, ošklivé, nehezké! Žádné z vás nemám rád! A jděte si od nás,

chcete-li, jděte... jestliže tak pohrdáte společností Nadinou!"

A prve než někdo mohl jej zadržeti nebo zastaviti, Vasja okamžikem seběhl se schůdků zápraží a jako střela mihl se dlouhou dubovou alejí, ozářenou dohořívajícími světly illuminace.

Hošík utíkal tak rychle, jako by všecky tyto nastrojené, pyšné slečinky hnaly se mu v patách. A teprve na konci aleje, tam, kde na její zatáčce stál maličký zahradní domek s osvětleným okénkem, Vasja se zastavil.

„Jest tam!" pronesl potichu, „tam jest moje Naďa... milá... drahá! A jak jen mohly, jak jen mohly se opovážiti tebe urážeti!... Hnusné, nehodné holky! A Klena je také pěkná! Protivná Klena! Ještě třeba namluví něco matce proti Nadě. Co z toho pak bude?"

A srdéčko Vasjovo sevřelo se strachem o sestru. Věděl, jak přísně bylo s ní nakládáno pro každé, i nejmenší provinění. Ani on, ani Klena nikdy nezakusili takových přísných trestů, jaké bývaly údělem jí, Nadi...

Ale sestru Naďu tento jedenáctiletý chlapec s velkýma šedivýma očima, plnýma dobromyslnosti a tepla, miloval nade vše na světě. Snad kdyby Naďa mu poručila, aby skočil do rybníka, do téhož rybníka, na jehož břehu nyní stojí, — beze slova splnil by její přání — beze slova a bez váhání. Tak bylo a bude vždy, ustavičně. A ta slečinka Klena vysmívá se mu, dráždí ho pro jeho neomezenou lásku k sestře, k dívence! Ba, což jeho Naďa jest holka taková, jako ty ostatní? Což ona jest takovou slabou bytostí, která potřebuje, aby ji někdo stále podporoval, stále aby někdo starší na ni do-

zíral? Ó, Naďa — to je zvláštní, docela zvláštní dívenka!

A při této myšlence neodolatelně ho to táhlo, aby uviděl sestru, podělil se s ní její urážkou, aby pověděl jí vše, vše o těch návštěvnicích, které si dovolily jí se posmívati.

„Naďo, Naďo! Kde jsi, konečně!“ div že ne s pláčem vydralo se z prsou dítěte.

Ale poslední zvuk nedozněl ještě v noční tišině, když keře pobřežního rákosí se rozhrnuly, a bílá bytost objevila se na břehu rybníka, zcela blízko u vody.

„Kdo mne volá? Jsi ty to, Vasile?“ — a Naďa vystoupila ze své temné zálohy do pruhu světla.

Hlas Nadin byl řízný a poněkud hrubý, tak jako hlas nějakého výrostka. Ale se svou vysokou a štíhlou, zároveň však silnou postavou, všecka zahalena bílým oblakem krajek a volánů, nyní, v noční tmě, zdála se býti tajuplnou noční vílou této dubové aleje a zeleného rybníka. Avšak obličej její — nebyl vzdušným, něžným obličejem víly. Stříbrný měsíc, kterýž vyplul z temného oblaku, jasně ozařuje její osmahlý obličej se stopami neštovic, s velikými rty a ostře narýsovanými brvami. Jedinou ozdobou tohoto mladistvého, téměř dětského obličeje jsou pouze oči, veliké, tmavé; tu mračné a tesklivé, tu zářící veselostí, tu zase smutkem, tu smělé, tu plaché — občas bývají nad div překrásné. A tyto oči mluví, mluví tak mnoho, každému, kdo zahledí se do jejich jak propast bezedné hlubiny!

Nyní tyto nádherné oči září neodolatelnou, jiskřivou veselostí. V očích — veselost, ale v záhybech rtů — cosi dojemně truchlivého, takořka trpkého.

„Odešly už?" ozývá se její silný, nedívčí hlas, a ona kyne v tu stranu, kde v této chvíli doplanula a pohasla poslední světla illuminace, a kde rázem rozhostilo se ticho.

„Odešly," odpovídá Vasja, šeptem, aniž by věděl proč. „Ale kde jsi byla ty, Naďo?"

Tak rád by pověděl bez jakéhokoliv zatajování o protivných děvčatech a o své hádce s nimi. Ale je mu líto rozčiliti Naďu. Dnes je její svátek, a jest nutno, aby tento den byl zakončen hladce a bezstarostně. A místo nějaké žaloby opakuje:

„Kde jsi byla, Naďo?"

„U Alkida," odpovídá její milý, temný hlas. „Pro dnešní svátek Efim zapomenul mu nasypati obvyklé noční dávky ovsa. Dobře, že jsem ještě včas pospíšila, sice byl by ubohý můj kůň zůstal hladov. A na hosty, abych se přiznala, zapomenula jsem nadobro!" zakončila náhle a rozesmála se.

Smích její byl mladistvý, zvučný, pravý smích dítěte, které dosud nemá příčiny o něco se znepokojovati a starati. Ale tento smích neodpovídal jejímu obličeji, mladému sic, avšak plnému nedětské zádumčivosti.

„Nic nevadí! Postarala se o ně Klena," prohodil Vasil s vážností dorostlého člověka a náhle neočekávaně dodal, objímaje sestru: „Ach, Naďo, chtěl jsem tě viděti a... a... Jak tě mám rád, kdybys jen věděla!"

„Podívejme se!" zasmála se ještě hlasitěji, „a proč tak náhle, najednou?"

„Nevím, Naďo," odpověděl chlapec, nijak nejsa jejím smíchem zaražen, „ale jenom že tebe tuze, tuze miluji, více než otce a matku, více než tento starý

sad... Nade vše, nade vše na celičkém světě... Ty jsi taková nebojácná, smělá, taková odvážná, Naďo!... Jakže tebe nemilovat?... Není věci, které bys se bála... Když ujíždíš na svém Alkidovi, taková nebojácná a smělá, zdá se mi, že nejsi ani mou vlastní sestrou, ne Naďou, ale čímsi, čímsi zvláštním. Pamatuješ se — tys mně čítávala o někdejších Amazonkách, anebo o té slavné francouzské selské dívce, která zachránila svoji vlast před Angličany... jistě i ony byly právě takové, jako ty, ničeho se nebály, odvážné, smělé. Jenom že ony nemusily tak mnoho trpěti... Ach, Naďo, mně je tebe tak líto, když máti tě hubuje!... Neříkej to nikomu, Naďo, ale, věříš-li, že mi při tom vždycky je do pláče a že přestávám máti míti rád a počínám se na ni zlobiti? A pak, jaké báječné máš srdce..."

„Přestaň!" přerušil ho temný hlásek, zatím kdy veliké, nádherné oči dívčiny naplnily se slzami. „Nemám ráda, když mne někdo chválí. Měl bys to věděti!"

„Ty se zlobíš, Naďo?" polekaně vyrvalo se z úst hošíka. „Ty se na mne mrzíš?"

Ale Naďa jako by neslyšela jeho otázky. Stojí nehybně a mlčky jako bílá socha ve stříbrném pruhu měsíčního světla. Luna pohrává svými něžnými paprsky na snědém obličeji dívčině a jejím temněrusém vrkoči, přehozeném přes rameno na prsa. Veliké tmavé oči, závodící svým třpytem se zlatými hvězdami dalekého nebe, zdají se v tomto okamžiku býti tak truchlivými a překrásnými...

„Pane Bože!" v myšlenkách svých praví snědá dívenka. „Jak mne má rád a jak mu bude zatěžko, než zvykne nastávajícímu rozloučení!..."

Naďa vrhá se na kolena před matku, chápe se jejích rukou . . .
(Str. 17.)

A chvatně obrátivši se k bratrovi, pronesla jakýmsi novým, takořka rozměkčeným hlasem, plným lásky a něžnosti:

„Ať jest cokoliv, Vasile, nechť stane se cokoliv, slyš, ty nesmíš mne odsuzovati!... Nezapomínej na mne... a miluj... miluj co nejvroucněji svoji Naďu!"

Prve než on mohl se vzpamatovati, odpověděti jí, říci jí, že již nikdy na ni nezapomene a všude a vždy bude se jí zastávati, ona znova zmizela tam, odkud se objevila, nepostihnutelná a podivná, jako tajuplná víla zeleného rybníka.

II.

Nová povinnost. — V zahradním domku. — Johanka d'Arc.

Marfa Timofejevna Durová, choť sarapulského městského hejtmana, dosud mladá, třicetiletá ženština se sličným, jemným obličejem a s chladnýma, šedýma očima, jejichž ocelový pohled dodával cosi krutého a nadutého celkovému výrazu obličeje, seděla oblečena v bílý batistový pudrovací plášť a upravovala si na noc své dosud nádherné, tlusté copy, jaké mívají děvčata.

Marfa Timofejevna dle svého zvyku v myšlenkách probírala celý dnešní den — a byla jím nespokojena.

Manželku městského hejtmana neznepokojovala ani usedlá, na všecky strany přes svůj mladý věk rovnovážná Klena, ani dobromyslný cvalík Vasja, všeobecně hýč-

kaný a milovaný. Týkalo se to Nadi — oné tvrdohlavé, neposlušné, polodivé chlapecké dívky, jejíž výchovou tak dlouho a pečlivě obírala se sama Marfa Timofejevna. Ani domluvy, ani přísnost, ani tresty nedovedly změniti svéráznou divokou povahu Nadinu. Příliš silné kořeny do ní zapustila vojenská výchova její vousaté chůvy: důstojnického sluhy, husara Astachova, kteréžto výchovy dostalo se jí hned za prvých dnů jejího útlého dětství.

Dnes celá ta divokost husarské žačky zejména příkře se objevila v kruhu dobře vychovaných sarapulských slečen, které přišly na návštěvu. Tu Naďa se svými neotesanými způsoby vojenské chovanky, s obhroublým hlasem a s pohledem, směle na každého upřeným a planoucím jakýmsi chlapeckým rozjařením — pramálo byla podobna dceři svého otce, náležejícího ke starobylému šlechtickému rodu.

„Bože můj!" horlila s celou upřímností Marfa Timofejevna, „vždyť taková, jako jest, Naďa nikdy nebude moci choditi do společnosti, nikdy nenajde vhodné sobě partie... A jest už dospělou slečnou, má už šestnáct let, jest čas pomýšleti na budoucnost..."

Tu Marfa Timofejevna sebou trhla a obrátila se. Ta, na niž právě myslila, její nehodná Naďa, stála na prahu pokoje, upřeně pohlížejíc na matku utkvělým, nehybným pohledem.

„Co chceš?" tázala se hejtmanka nepříliš přívětivě. „Proč se sem kradeš jako kočka? Kolikrát jsem ti říkala, že se patří na dveře zaklepati, prve než si můžeš dovoliti vejíti! Vyžaduje to slušnost!"

Lehký, sotva postižitelný úsměv přelétl plnými rty Nadinými, odkrývaje její sněhobílé, rovné zuby.

„Slušnost" — toť ono slovo, jež ona neustále slyší z úst své matky. „Slušnost!" — toť to, co nepřekoná na věky věků!

A štíhlá, statná postavička, nepozorovatelně oddělivši se ode dveří, pohnula se směrem k matce.

„Přišla jsem se s vámi rozloučit, matičko," zašeptal hluboký, temný hlásek.

„Dávno už byl čas! A kde jsi až dosud běhala?" bručivě přerušila svou dceru Marfa Timofejevna. „Klena mi povídala, že jsi ani nechtěla vyprovodit svých hostů a že jsi kamsi, jak obvykle, zmizela. To bylo velice pěkné a hezké jednání o tvém svátku od tebe, pro niž slavnost byla uspořádána. Darmo mluviti! Kdy pak jen se napravíš, Nadine.*) Jest třeba na to už mysliti, má drahá!"

„Drahá!..." Nudný výraz rázem zmizel s dolíčkovatých osmahlých tvářinek dívčiných... Rychlým, obratným pohybem, v němž není už ničeho neženského a hrubého, Naďa vrhá se na kolena před matku, chápe se jejich rukou, bílých, průzračných rukou s tenkými prsty, plnými prstenů, a šeptá v jakémsi divokém, vzrušení, všecka planouc ruměncem a zářic svýma temnýma, ohnivýma očima:

„‚Drahá'... ‚drahá'... ‚drahá'!... Ó, máti! zlatá moje matičko! Jak že jsi to řekla? Ó, opakuj mi to, máti! Drahoušku, matičko! Řekni ještě jedenkráte: „Naďo, má drahá?'... Což ty mne máš ráda? Jako Klenu a Vasju máš mne ráda? Pověz mi to! Pověz, pověz, pověz, máti, holoubku, milá, drahá! Ty to musíš říci!"

*) Francouzský překlad slova Naďa.

Snědá hlavinka přitulila se téměř těsně ke sličnému, takořka jako z mramoru tesanému obličeji matčině. Velké, živé oči, černé, neproniknutélné jako noc, planou nedočkavostí.

Ale choť městského hejtmana nemá u Nadi ráda ani tohoto podivného třpytu očí, ani těchto rychlých pohybů. Jest v nich cosi divokého, nespoutaného, a Marfě Timofejevně jest tak cizí vše, co jest ostré, drsné, neženské. Naďa jest slečnou, a prvou vlastností slečny má býti skromnost. Kromě toho oheň těchto velikých, svým ostrým pohledem pálících očí jest nesmírně intensivní — Marfa Timofejevna prostě se ho bojí. V těchto očích skrývá se svéhlavost, svévolnost a divoká odhodlanost. A ta slova: „ty musíš, máti“ — není-liž to už vyšší stupeň neuctivosti ke staršímu — nejlepší důkaz tvrdohlavosti a hrubosti?... Příliš dobře zná Naďu, tu její nehodnou, vrtošivou povahu, na kterou možno působiti jen přísností a naléhavostí, — jinak nikoliv. Ó ta Naďa! Co starostí a trampot pro ni ji ještě očekává!

A zlehka vyprostivši se z pevných, silných rukou dceřiných, Marfa Timofejevna pohlédla na ni upřeným, chladným pohledem, který postačil zamraziti všecko vzrušení, a pravila ledovým, zdrželivým tónem:

„Dost už, Naďo! Netrop hloupostí! Nejsi už malíčká, a měla bys dovésti se ovládati. Ve tvých letech byla jsem již provdána a vedla domácnost. Jest už čas, abys i ty se tím zabývala. Částečně jsem ráda, že jsi přišla ke mně: hodlala jsem ti říci, že rozhodla jsem se od zítřka svěřiti ti novou povinnost. Ta zaujme tvou mysl a odvrátí tě trochu od tvého divokého jezdění na Alkidovi, kteréž sice je tvému otci po chuti, ale mně se

nelíbí. Zítra převezmeš si klíče od Natalie a budeš starati se o domácnost. Rozumíš?"

Ó! Příliš dobře tomu rozuměla osmahlá dívenka s tmavým vrkočem, ježto obličej její pojednou se spadl, oči uhasly. A nikdo by v ní nyní nepoznal oné Nadi, kteráž ještě před několika minutami planula takovým nepochopitelným záchvatem nadšení.

„Dobrou noc, matičko!" pronesla pokorně tato nová Naďa a přitiskla rty k bledým, křehkým prstům matčiným, pokrytým prsteny.

„Dobrou noc, dítě!" pronesla poněkud vlídněji Marfa Timofejevna, získaná oddaností a pokorou své dcery. „Zítra započneš své nové povinnosti, a nyní jdi s Bohem!"

A snažíc se poněkud zahladiti svoji přísnost, přivinula k sobě tmavorusou hlavinku s těžkým vrkočem a políbila dceru na čelo, na něž vyskočily vrásky, jako nitky tenké.

Byl to snad prvý polibek, který Naďa obdržela od matky. Pronikl až do srdce pozorné, citlivé dívky.

„Zítra!" pomyslila si Naďa, vycházejíc od matky a mířic po temném stromořadí k zahradnímu domku. „Zítra!... Ale nebude tohoto ‚zítřka'.... Alespoň zde ho nebude. Tvůj polibek, máti, tvůj prvý polibek bude i posledním. Tušíš to, drahá? Tušíš, že tvoje zarputilá, zlá Naďa chystá se způsobiti ti bezděky novou nepříjemnost? Ach, máti, máti! proč nemáš mne ráda tak, jako Klenu a Vasju? Pak bylo by mi snad lehčeji uskutečniti zamýšlený plán. Možná, že bych pak přikročila ke svému činu se srdcem, hořem zdrceným, ale odnášejíc

si světlé vzpomínky na tebe!... Ó máti! Škoda, že se tak nestalo!"

S hlavou, naplněnou takovýmito myšlenkami, Naďa ubírala se dlouhým stromořadím, vedoucím od hlavního příschodí velkého domu přímo k nizounkému příschodí zahradního domku, a vystoupivši po rozviklaných schůdcích otevřela hlavní dveře. Podél tmavé zdi ocitla se v malém pokojíku, slabě ozářeném lojovou svíčkou, nastrčenou do starobylého bronzového svícnu.

Chvějící se, mihotavý plamen svíčky pohrával si na zbraních, po stěnách rozvěšených, dodávaje podivného třpytu hladce vyleštěné oceli starých, po dědech zděděných kynžalů, šavlí, mečů a palašů. Mezi nimi byla i husarská šavle otce Nadina, bývalého to rytmistra, s kteroužto šavlí se nerozloučil za celého svého dřívějšího života válečného. Nyní tato šavle jako ctihodná památka, připomínající minulost, visela na zdi skrovné světnice. Nebylo jí už třeba. Vysloužila svoji službu a mohla po dlouhých pracích odpočívati. Na nevelkém okrouhlém stolku u okna byly rozloženy dárky, dnes ráno od členů rodiny obdržené: báječné safiánové sedlo s karmazínovou pokryvkou — otcův to dárek; zde rovněž leží dřevěná krabice s 300 dukátů — rovněž od něho; zlaté hodinky — dárek maličkého Vasji, jejž koupil za svoje vlastní peníze, které dostával na útratu, — a jenž pohnul Naďu až k slzám; stříbrná konvička od Kleopatry a posléze dlouhý, těžký zlatý řetěz, rodový řetěz jejich rodiny, jejž na krk oslavenkyně zavěsily ruce její matky.

„Nos, Naďo, tuto rodinnou památku s úctou a pozorností k ní," pravila při tom Marfa Timofejevna,

„a pamatuj, že člověk, kterému památka ta náleží, má býti hoden našeho slavného a počestného rodu."

Tento hlas, tato slova až do této chvilky znějí v uších Nadiných. Takořka cítí dotek studených zlatých článků ke své dle tehdejší módy obnažené šíji... Pak pohled její padá na bělostnou úzkou dívčí postýlku, na zbraně po stěnách rozvěšené, na celé skromné zařízení malíčkého pokojíku, kdež ona ztrávila tento rok dle přání otce, který chtěl míti poblíže sebe svého miláčka, zanedbávaného mateřskou láskou. Andrej Vasiljevič sám nebydlel ve „velkém domě"; jeho namáhavý úřad městského hejtmana vyžadoval časté nepřítomnosti i za noční doby, a aby pozdě v noci domů se vraceje nevyrušoval rodiny, bývalý rytmistr vybral si za svůj příbytek mezzanin zahradního domku.

Naďa, cítíc se býti svázanou a stísněnou pod krovem velkého domu, za tento rok, ztrávený v zahradním domku, jaksi rázem vyrostla duchem. Nemálo k tomu přispěla blízkost otce, kterého zbožňovala. A nyní, naslouchajíc jeho pevným krokům v mezzaninu (vrátil se dnes domů dříve než obvykle), s chvěním pomyslila na to, co musí přestáti, až...

Ó, toho „až"... Kéž by co nejdříve se to odbylo, co nejdříve skončilo nesnesitelné očekávání toho, co jest nevyhnutelno.

A bezděké mrazení proniká celé štíhlé tělo dívčino při myšlence na toto „nevyhnutelné". Oči její plní se nežádanými slzami... Ještě okamžik, a hned se rozpláče hořce, nepřekonatelně...

A pojednou její zamlžený pohled padl na velký obraz ve zlatém rámci, visící nad jejím lůžkem.

Obraz představuje dívku. Oděna jest v prostý kroj venkovské pastýřky. Po zádech splývají dva silné zlatisté copy. Ale obličej dívčin jest tak podivný, obzvláštní. Jako by označen byl samou Prozřetelností. V jeho výrazu jest cosi majestátního, nadpozemského, čeho nemůže nabýti obličej obyčejného smrtelníka.

A dívka ta také není obyčejnou smrtelnicí. Jest to rekyně. Jméno její zapsáno jest na stránkách dějin. Jest to — proslavená pastýřka, veliká vojevůdkyně francouzské země. Jest to nesmrtelná Johanka d'Arc, kteráž porazila Angličany a svým mečem proklestila mladému francouzskému dauphinovi*) cestu ke trůnu. Jest zde vyobrazena jakoby v té chvíli, kdy naslouchala posvátným hlasům, vyzývajícím ji, aby zachránila vlast. Právě proto její pohled jest tak podivně krásný a ostrý, jako u jasnovidky... Proto i bledý její obličej jest pln neobyčejného opojení... Vznešený byl osud této dívky, vedoucí francouzské pluky pouhým pokynem své slabé ruky a upálené na hranici pro politování hodné pomluvy nevědomých divochů.

A při pohledu na tento podivný obličej, na ony podivné oči — slzy Nadiny vyschly. Přestala již plakati. Její tmavé oči jako by se vpily do obrazu, přikovány jsouce k bledému obličeji slavné pastýřky. A v uších zvučí známá, milá slova, dnes pronesená:

„Miluji tebe proto, že jsi taková smělá a odvážná... ne jako ty druhé!“

Ó milý, maličký, hloupý Vasjo! Ona že je smělá a odvážná! Ona — Naďa!

*) následník trůnu.

Snad ne proto, že v plném trysku zastavuje svého Alkida, aby přeskočil překážku? Anebo že bez rozmýšlení jde za noci na hřbitov, kde pod bílými kříži klidným spánkem odpočívají zemřelí? Ale vždyť toto jest jen dětská odvaha, o níž stydno jest mluviti! A zatím, kdy věc nabývá vážného obratu, kdy třeba přikročiti k něčemu většímu, důležitějšímu, — jí, Nadě, v pravém slova smyslu, jako by klesaly ruce, mráz přechází po zádech a všecky údy chvějí se jako v zimnici. Cítí strach, jaký mohou cítiti všecky jí podobné, zcela obyčejné bytosti...

Tak to nesmí býti! Nikoliv! Ona nechce býti takovou, jako jsou všechny ostatní!...

Kolikráte její otec vyslovil politování, že ona nenarodila se jako chlapec, který mohl by neuvadající slávou ověnčiti jejich starý šlechtický rod. A on, drahý, milý otec tehdáž netušil, že každé jeho slovo jako roztavené olovo vlévá se do jejího vroucího srdce a pálí tam svým nesnesitelným, palčivým ohněm.

„Ba nikoliv, nikoliv!" úporně a tvrdošíjně dere se nyní sevřenými rty Nadinými, a veliké její oči rozhořují se pochmurným ohněm. „Pryč s nerozhodností, strachem a ženskou slabostí! Sám osud naznačil mi mou dráhu. A já budu tím, čím býti osud mi naznačuje. Ale ty, ty mně pomůžeš," — dodává temným šepotem, pozvednuvši znova oči k chudičké pastýřce se zlatými vrkoči, — „ty pomůžeš mi svým příkladem... Ty musíš mi pomoci, Johanko!"

III.

Naposled. — Nikdy zpět.

Ještě nespíš, dceruško?"

A vysoká, silná postava Andreje Vasiljeviče Durova neočekávaně objevila se na prahu.

Nebyl to sice ještě starý člověk, — ale silně již šedivějící. Junácká postava, dlouhý, značně prošedivělý knír, uherský kabátec skořicové barvy se zlatými šňůrami — vše to na něm prozrazovalo bývalého kavaleristu. Jeho šedé oči, velké a přívětivé, láskyplně pohlížejí na dceru.

„Ještě si nelehneš, svátečnice?" praví vlídně. „Ale já se na tobě prohřešil, Naďuku. Zmizel jsem z tvé slavnosti, holčičko... K Parakinovi jsem zašel za svými záležitostmi. Musil jsem mu dáti instrukce. Zase Kirgizové a Baškyrci začali dovádět. Vyčenichali ti lupičové, že kozáci včera odešli z města, a dnes v noci vyloupili Nakipinův zájezdní hostinec... Hlavní pachatelé byli, chvála Bohu, chyceni. Nyní na dlouho je odučíme loupežení... A to je příčina, proč omeškal se tvůj starý papa. Už mu odpusť a nehněvej se, Naďuku!"

„Ach, papa!" vroucně vyrvalo se z úst dívky, „jak jen můžete tak mluviti! Vždyť vy nevíte, jak já..."

Nedořekla. Křeč sevřela jí hrdlo, bránic dokončiti. Ovládlo ji nevýslovné rozechvění.

„Jak mne miluje! Ubohý, drahý papa!" nepokojně bušilo její zmučené srdéčko. „A já... co mu to připravuji!..."

A neuvěřitelně se překonavši, snědá dívka donutila sebe, usmáti se laskavě na otce. Ale její pohled zůstal vzrušeným, a celá chvěla se rozčilením.

Andrej Vasiljevič povšiml si již stavu své dcery, jejího rozechvělého hlasu, náhlé její bledosti, která rozhostila se po vzrušeném jejím obličeji.

„Co je ti, Naďuku? Jsi nemocna, moje holčičko? Celá se třeseš! Naďo! Naďo moje, mluv přece, co je ti, pro Bůh!"

Naďa s námahou překonala svoje rozechvění a temně, sotva slyšitelně, sotva ovládajíc neposlušný jazyk, odvětila:

„Jest mi jen zima, tatíčku. Neznepokojujte se, jsem docela zdráva."

A přivinula se k jeho prsům, skrývajíc bledý obličej a pochmurně planoucí oči, plné nyní neskonalého stesku. Studené šňůry a zlaté knoflíky otcova uherského kabátce bolestně vtlačily se do jejích zchladlých tváří, jak silně se k nim tiskla, snažíc se tím ohlušiti jinou bolest, mnohem prudčí a mučivější — bolest svého srdce.

„A věru, že nejsi svá, dceruško," pravil Andrej Vasiljevič s patrným nepokojem ve hlase. „Nedopouštěj Pán Bůh, rozstůněš se. Je-li ti chladno, poruč zatopiti v pokoji, anebo přespi ve velkém domě. A věru už čas: říjen nedaleko. Vždyť nikdo nám neporoučí, abychom bydlili v tomto kurníku... Ale jestliže, nedej Bůh, churavíš, hned mi to řekni, slyšíš, holčičko? Dej na sebe pozor už k vůli svému starému otci... Nedopouštěj Pán Bůh, stalo-li by se něco, nevím, kam

bych se poděl. Naďuku můj, kropenáčku můj milý!" zakončil bývalý rytmistr neobyčejně něžným hlasem.

Často jmenoval tak žertem svého miláčka, naráželje tímto názvem na neštovicemi postižený obličej Nadin, a Naďa vždy se smíchem přijímala tento jeho žert. Ale teď nebylo jí do smíchu.

To, co řekl jí nyní její drahý, milovaný otec, tím více a bolestněji drásalo duši ubohé dívčiny, tak jako tak rozervanou nesnesitelnými mukami. Bylo jí hrozně při pouhé myšlence, jak bude s ním, až ztratí na dlouho, snad i navždy, svého „Naďuka-husárka", svého milého „kropenáčka". A což, jestliže její čin zabije ho, do hrobu přivede — jej, takového podivuhodného, laskavého, starostlivého, drahého otce?

„Ó Pane Bože!" s chvěním myslila si Naďa, „všecko snesu, všecko, jenom to ne! Bože! Prosím Tebe! Jenom to ne! Tys veliký a milosrdný, ty sprostíš mne této nové hrůzy! Ty jí nedopustíš! Bože, prosím Tebe, ochraň ho! spas a smiluj se nad ním!"

A až do bolesti svírajíc zuby v obavě, aby se nerozplakala, stále pevněji a úžeji tiskla se k otcovské hrudi, přivolávajíc si na pomoc veškeru zmužilost a sebeovládání, kteréž zdálo se však čím dále tím více od ní unikati.

A pojednou jako blesk bystrá myšlenka prolétla jejím mozkem.

„A což, kdyby zůstala? Což kdyby podrobila se svému skromnému dívčímu údělu a zapomenula na nerozumnou, neodolatelně ji unášející touhu, žíti volným, svobodným životem? Což kdyby podrobila se poměrům

osudu i přírody a stala se prostičkou, tichoučkou slečinkou, jako tisíce jí podobných?

A rázem odtrhnuvši se od prsou otcových pohlédla mu do očí svými velkými, do krajnosti rozšířenými planoucími zřítelnicemi.

Zde jest — ta milá, dobrá tvář, tak šíleně od dětství ji milující; zde jsou — ty krásné, láskyplné oči, které tak důvěřivě a jasně dívají se jí až do samé duše! A pomysliti si, že příštího jitra tyto milé oči nesetkají se již s jejím pohledem, že snad uzavrou se na věky!... Že tato ušlechtilá, mužná hlava nesnese rány na ni mířené a tyto drahé rty nikdy už nepronesou jejího jména! O!... Nikoli, nikoli! Ona nemá sil zasaditi tuto ránu jemu — milému, neocenitelnému, drahému...

Cosi mocně sevřelo hruď Nadinu, přivalilo se k samému hrdlu nedovolujíc dýchati, vzpamatovati se... Okamžik... a ona padne k nohám otce, obemkne jeho kolena a vyzná mu vše, vše, zalévajíc se slzami lítosti a hoře...

Pojednou, takořka z mlhy vystupuje před ní podivná dívka v selských opáncích, se zlatými copy, nedbale rozhozenými podél zad. Oči její s výčitkou a hněvem upírají se na Naďu, ústa šepotají jedva slyšitelně, takořka nepostižitelně:

„Hleď, jaká jsi! Ubohá, nicotná, slabounká dívka! A tys žádala ode mne pomoci, požehnání, ode mne, jíž nejsi hodna rozvázati řeménku na opánku! Ó ubohé, malomyslné stvoření! Kde pak mohla bys býti tím, k čemu vábila tě tvoje nicotná ctižádost, tvoje bezměrná

opovážlivost! Marně jsem věřila tvé přísaze, věřila dětskému žvatlání ubohého slabého dítěte!"

„Ne, ne, nemáš pravdu, Johanko," v myšlenkách zvolala Naďa hanbou a zoufalstvím jako bez smyslů, — „uvidíš, že jsem hodna tvé ochrany, přísahám ti!"

Jaksi rázem se přetvořila. Kam poděl se dřívější její zmatek, hrůza a smutek? Oči planou odhodlaností a odvahou. Obličej hledí bodře, klidně... Dřívější chvění, z rozčilení pocházející, vymizelo z ní beze stopy. Její hlas zní klidně a směle, když, obrátivši se k otci, s láskyplným úsměvem praví:

„Neznepokojujte se o mne, tatíčku! Skutečně mne trochu mrazí... Ale vyspím se, a zítra bude všecko to tam..."

„Nu, Kristus s tebou, děťátko, ulehni co nejdříve. A věru, spánek třeba bude nejlepším lékem," pravil otec, povstávaje s křesla. A obejmuv dceru, vroucně políbil ji na obě pobledlé tvářinky.

Při tom dřívější rozechvění znovu zmocnilo se Nadi.

„Naposled," pronesla v myšlenkách, líbajíc žehnající jí ruce. „Naposled... Zítra toto drahocenné požehnání obdrží Klena a Vasja... ale ona... Naďa... zlá, neposlušná Naďa, svévolný husárek, milý kropenáček Naďa — jeho miláček... bude již daleko, daleko..."

Ale Andrej Vasiljevič nepovšiml si nového dceřina rozechvění. Ještě jedenkráte políbil její osmahlou tvářinku a otočiv se zmizel za dveřmi.

A dobře učinil, že se neobrátil. Jeho Naďa, jeho ubohý, milý „kropenáček", klečela před křeslem, na němž teď právě byl seděl, a zasypávala jeho obstárlý

Rychle vyšinuvši se v sedlo s lehkostí pravého jezdce, Naďa lehce dotekla se nohama boků Alkidových . . . (Str. 34.)

kožený povlak blouznivými polibky, mísícími se s tichými slzami...

Některé okamžiky v životě lidském zdají se býti věčností. A právě takové okamžiky prožívala Naďa, šoupajíc se po kolenou kolem koženého křesla a pokrývajíc polibky a slzami jak samotné křeslo, tak i podlahu pokoje, na níž, jak se zdálo, zůstaly ještě stopy jejího otce...

Posléze i slzí se nedostávalo. Jako by do poslední kapky vypilo je zmučené srdce snědé dívenky.

Těžce povstala s kolen a vrávorajíc přistoupila k dubovému prádelníku, na němž stálo nevelké okrouhlé zrcátko. Pohrabavši se v prádelníku a pro slzy nevidíc takořka ničeho, posléze zvedla ruce nad hlavou. Jakýsi malý lesklý předmět zablýskl se v jejích prstech . . . Okamžik . . . a těžký, tmavorusý cop, oddělován od hlavy dívčiny, klesá, a svinuv se jako hač, padá na podlahu...

Třesoucíma se rukama Naďa nyní strhává se sebe všecky součásti své dívčí toalety. Se zimničným chvatem vytahuje z prádelníku široké kozácké šarovary*), vysoké, hrubé boty, dlouhošosatý modrý čekmen**), beránčí čepici s jasně červeným dýnkem a červený pás. Vše to jako v pohádce, jako na štičí rozkaz objevuje se před ní. Chvějící se ruce odpírají jí poslušnost... Jejich pohyby jsou křečovité, chvatné, ba prsty rozechvěním se křiví...

Teprve až za čtvrt hodiny, úplně jsouc novým svým úborem přerozena, pohlédla do zrcadla.

*) kalhoty.
**) dlouhý kabátec

V modrém čekmeně, utaženém v bocích červeným pásem se zastrčenou za ním zbraní, v kozácké čapce na krátce „do kolečka" ostřižených vlasech, nemá pranic společného s Naďou, dcerou sarapulského městského hejtmana.

Nic ženského není v tomto bledém obličeji, tak mladistvém a odvážném.

Nezdá se mu na pohled býti více než čtrnácte let — tomuto mladému, štíhlému kozáckému chlapci se svéhlavým, přímým čelem a s tmavýma očima, pobleskujícíma zespod černých brv.

A Naďa diví se tomuto bezděkému novému svému vzezření. Jak jen ustřižený cop a mužský oděv ji změnil!... Nemá však času přemýšleti a meškati se.

Kdesi nedaleko zahradního domku ozval se šelest suchého listí a řehtání koně.

„Milý! Nemůže se mne dočkati!" tiše šepotají Nadiny rty, a prvněkráte za tohoto večera blažený úsměv přelétl její snědý obličej.

Spěšně béře se stolu krabičku s penězi a hodinky, ztápí to i ono do hluboké kapsy kozáckých šarovar s červenými lampasy. Pak, ještě jedenkráte pohlédnuvši na nadšenou tvář podivné pastýřky, Naďa snímá čapku, zbožně křižuje se širokým ruským křížem a tiše prokloužává přes práh pokoje...

Ve starém sadě tma jako v hrobě. Ale Nadě, která zná každý jeho koutečck, není třeba světla. Pod jejíma nohama chrastí podzimní listí. Nad hlavou radostně mihotají se démantové hvězdy, ale v srdci Nadině neskonalá truchlivost zápasí s radostným vědomím nabyté svobody...

Minuvši dubovou aleji a zahnuvši za roh rozpadávající se besídky, kolem níž mramorovi faunové zkameněli ve skočných pósách, Naďa vychází na pobřežní ostroh, kdež tiše šplounající a královsky klidná Kama odměřeně valí své temné vody.

„Alkide!" sotva slyšitelně volá dívka, a jí v odpověď ozývá se nové zaržání koně, již kdesi blízko, docela blízko ní, tam za křovím divokého ořešáku, rostoucího v nadbytku po svazích břehu.

A v témž okamžiku dva temné stíny vystupují ze tmy do pruhu měsíčního světla; stín vysokého člověka v obleku kočího a šedě grošovatého statného koně čistého karabašského plemene.

Jest to podkoní Efim s Alkidem — věrným přítelem a miláčkem Nadiným.

„Ach, konečně, slečno! Co jsme se vás načekali!" mluví veselým šepotem. „A kam se chystáte v tak pozdní čas?"

Efim není nijak překvapen mužským oblekem Nadiným. Čeleď nejednou v obleku tom vídala starší slečnu za jejích jízdních potulek po sarapulském okolí. Sám městský hejtman, kterýž dceru vyučil jízdě koňmo, zároveň s koněm daroval i celý kozácký kostym svému miláčkovi, věda, že v sedle lze se v mužském obleku držeti mnohem pohodlněji a snadněji.

To tedy nijak Efima neplnilo údivem, nýbrž pozdní doba, kterou slečna si vybrala ku projížďce koňmo.

Naďa již před večeří tajuplně ho vyvolala z čeledníku a poručila mu, aby ke dvanácté hodině noční osedlal Alkida a aby i s koněm ji očekával na břehu za sadem.

Neodvážil se neuposlechnouti mladé velitelky, kteráž kromě toho slíbila mu štědrou odměnu. A Naďa dostála svému slibu: z něžné dívčí ruky do zkřivené, hrubé dlaně Efimovy přešla celá hromada peněz — měděných i stříbrných.

„Slyš, ani slova o tom, co jsi viděl," chvějícím se hlasem praví nyní podkonímu, takořka až k zemi se jí klanícímu. „Spoléhám na tebe, Efime! A nyní jdi! Již tebe nepotřebuji."

„Kam však se chystáte, slečno?" tázal se opět Akim, v pochybnostech, jako dříve, mrkaje očima, „a brzo-li ráčíte se vrátiti?"

„Vrátím-li se brzo — nevím, holoubku," pronesla Naďa s bezděkým smutkem ve hlase. „Jedu tam, kde mne očekává štěstí... S Bohem tedy, dědečku! Ve zlém na mne nevzpomínej!"

Rychle vyšinuvši se v sedlo s lehkostí pravého jezdce, Naďa lehce dotekla se nohama boků Alkidových, a její štíhlá postavička, splynuvši v jediný celek se silhouettou koně, zmizela ve tmě podzimní noci.

IV.

Nedávná minulost.

Chladná podzimní noc příkamského kraje široce rozložila svoje černá křídla nad usnulým okolím Sarapula...

Naďa volně ujíždí vpřed. Jede krokem, aby ne-

znavila Alkida. Její věrný přítel musí urazit za dnešní noci ještě celých padesáte verst. V hloubce pod jejíma nohama tak jako dříve valí svoje hluboké vody temná Kama — mladší sestra krasavice Volhy. Po této její straně široko černají se v dálce ohromné silhouetty obrovských lesů sousední Permské a Orenburské gubernie. V jejich temných houštinách tají se zelená jezera s chladnou a zrcadelnou hladinou. Tam potuluje se různá divoká zvěř a zlí lidé z kočujících, toulajících se kmenů kirgizských. Tam však nemíří cesta odvážné, osmahlé dívky v kozáckém čekmenu a beraní čapce. Její pout směřuje jižněji, ke tmavému, velkému lesu, černajícímu se jako obrovská skvrna před ní na obzoru.

Tam, za tím lesem — cíl její cesty.

Přede dvěma dny vytáhl kozácký pluk ze Sarapula, kamž byl komandován na léto k ukrocení baškirských a kirgizských tlup. Naďa zaslechla, že místo odpočinku pluku stanoveno bylo na 50 verst od Sarapula za tímto tmavým lesem, a ona, děj se co děj, musí se za úsvitu ke pluku připojiti.

Již z dálky vysocí obrové vztahují k ní své sukovaté větve-ruce, a ona vjíždí na svém koni pod jejich tajemně pochmurnou oponu.

Zde, pod střechou lesa, zpola holého za této pozdní doby podzimní, dívka pouští uzdu takořka úplně. Ráda by si oddechla, poněkud se uklidnila. A chápavý kůň ihned uvolňuje krok, uhádnuv přání své mladistvé velitelky.

Nyní jede zvolna, potichu. Jedna ruka, vypustivši uzdu, klesla na štíhlou šíji Alkidovu, druhá bezděky probírá se jeho hedvábnou hřívou.

Naďa hluboce se zamyslila... Před ní míjí celá řada obrazů, ještě nedávných, ale zdajících se nyní býti vzdálenými, dávno minulými...

Před ní daleká, uprášená cesta... Ó jak se zdá jí býti nekonečnou!... Žhavé slunce silně praží. Ono nezná míry, jest to letní slunce, takové jasné, nelítostně pražící.

Po zaprášené cestě ujíždějí husaři vyrovnavše se v souladné, rovné řady. Četa za četou, eskadra za eskadrou. Kolik jich! Nelze spočísti... Mezi nimi i ona — Naďa — nepatrná, špinavá, tříletá dcerka, vážně jedoucí v sedle svého opatrovníka, pravokřídelního husara Astachova. Od nejútlejšího dětství Naďa nepamatuje jiného opatrovníka. „Astaš" stará se o ni, „Astaš" myje a obléká ji z rána a večer ukládá ji k přicházejícímu spánku. On, týž věrný „Astaš", prvý učí ji odříkávati „Bohorodičku" a spíná malounké její ručky k modlitbě. Také pro Nadinu zábavu seká šavlí, na konci otupenou, před dívčiným obličejem, uváděje ji v nadšení při pohledu na tryskající ohnivé jiskry... Dává jí pistoli — pohladiti si ji, starou, zrezavělou pistoli, nehodící se k potřebě, a za večerů nosívá ji k hudebníkům, kteří před „večerkou" hrají všemožné kousky pro zábavu „rytmistrovy dcerušky", jakž statní vousáči-husaři jmenují svého společného miláčka, Naďu.

Ba, kdož by jí nemiloval, té ostrovtipné dívčiny, co chvíli vykřikující svým dětským zvučným hláskem slova jízdného velení:

„Ška-dro-na vpra-vo po třech jeď! Pochodem pochod!"

A plukovník, důstojníci i junáci-husaři slyšíce tohoto malíčkého velitele — všichni div se smíchy nerozházejí.

„Aj ta Naďa! Nu, kdo by nemiloval té krásy?" hovoří, majíce upřímnou radost z čiperného dítěte.

A přece jen jest někdo, kdo nemá rád ji — Nadi!

I zde na pochodě, „na marši", jede za plukem kočár. V něm sedí mladá dáma oslňující krásy. Jest to — Marfa Timofejevna Durová, matka Nadina, a ona jest to, která nemá ráda své dcerušky.

Již před narozením své dcerky krásná paní rytmistrová snila o tom, že bude míti hošíka-syna, krásného a světlovlasého, jako malíčkého anděla. A místo něho narodila se Naďa — nehezká brunetka, křiklavá Naďa s velikými rty a hrubými rysy.

A Marfa Timofejevna, zklamána ve svém očekávání, nezamilovala si dítěte. Kromě toho její dcera nevyznamenávala se mírností a křičela od rána do noci, tak že musila vzíti ji z kočáru a svěřiti ji péči křídelníka Astachova. Zde může křičeti a vrtěti sebou do syta: Astachov, pravý div trpělivosti, ji zbožňuje. A již za onoho parného letního poledne Naďa nesedí klidně ani ve vojenském sedle.

„Astase," šeplá po dětsku, „já ci pelník! Dej pelník Nadusje!"

A v okamžiku, Bůh ví odkud, objevuje se rovněž pořádně ušušlaný medový perník, a z mozolnaté vojenské ruky přechází přímo do rudých rtíčků temnooké dívčinky.

Naďa kouše perník, ale husaři jedou a jedou ku předu po zaprášené silnici, břinčíce třmeny, blýskajíce

na slunci stříbrnými pláštíky a pozlacenými šňůrami svých uherských kabátců.

Jejich jednotvárný pochod uspává Naďu ... Perník vyklouzává z dětské ručky a padá na cestu. Temnorusá hlavinka sklání se na mohutná vojenská prsa, a Naďa usíná sladce blaženým spánkem zlatého dětství...

— — — — — — — — —

Nový okamžik — nový obraz.

Nevelký, útulný pokojík... Široké okno, hledící do zahrady... Pod oknem kola a záhony, hustě posázené resedou, levkojí, vonným čimišníkem...

Dusné červencové poledne blíží se ke sklonku. Šikmé sluneční paprsky pronikají do okna a ozlacují tmavorusou hlavinku, skloněnou nad prací... Včely bzučí dotíravě, stejnozvučně, vznášejí se nad zahradními záhony. Ze záhonů zvedá se vonná, medová vlna vůně. Vůní tou točí se tmavorusá hlavinka, vůně ta nedovoluje soustředění dětských myšlenek, vábí od práce...

„Žžž!“ bzučí včely — „jaká pak radost seděti u nudného pletení, když všecko zde v sadě jest tak jasné, zářící a krásné! Zahoď své kraječky, dítě! Pojď k nám, do našeho světa tepla, vzduchu, světla!“

A osmahlá dívenka bojuje s nepřekonatelnou touhou. Před ní ohyzdný váleček, na němž vine se mezi dvěma řadami krajkářských paliček nekonečný pruh krajek, nerovný, ušpiněný, ohmataný dětskýma ručkama.

S nenávistí pohlíží osmahlá Naďa na prokletý váleček, ale včely kolem ní bzučí čím dále tím dotěravěji a hlasitěji:

„Pojď! Pojď k nám! U nás jest tak krásně a příjemně!“

Tentokráte pokušení jest příliš mocné. Osmahlá dívenka vrhá poplašený pohled na dveře, pak s lehkostí kočky vyskakuje na okno a v minutě její nad věk vysoká, štíhlá postavička v bílých šatečkách vznáší se jako střela stromořadím, přímo vstříc slunci a světlu, teplu, květům a včelám... Hle, již minula květinovou zahradu a ocitla se mezi keři ořešníku, na příkrém břehu Kamy... Zde, v této houštině ona s tímtéž věrným Astašem vystavěla si maličkou besídku, nesoucí hrdý název: „Nadin arsenál!"

Nyní — běda! — Astaš již daleko. Achtyrský pluk pokračoval ve svém pochodovém životě za doby, kdy husarský rytmistr Durov — Nadin otec — navždy opustil vojenskou službu a někdejší své přátele, obdržev místo městského hejtmana v okresním městě Sarapule na řece Kamě. Astachov odešel, ale Naďa zůstala. Statný husar byl jen týden hostem u svého rytmistra, ale to postačilo mu, by obšťastnil svou chovanku a postavil jí tento „arsenál" k upomínce na sebe. Maličká chaloupka na břehu Kamy zbudována byla dle všech pravidel vojenského umění. Byl to pravý maličký arsenál s hračkovými děly, vyrobenými ze dřeva na způsob děl skutečných; a uvnitř arsenálu uloženy byly všemožné poklady; byly zde i staré rezavé pistole a rovněž takové šavle, jakož i dlouhá ručnice a vystřílené patrony a mnoho, mnoho podobných věcí.

Naďa uprostřed všech těchto pokladů, jejímu srdci tak milých, jako by byla znovu zrozena. Nikdo by nyní již nepoznal v této maličké, odvážné postavičce onu dřívější ospalou dívčinu, ještě před nějakou půlhodinou skloněnou nad nudným pletením. Se zářícím pohledem,

s planoucími tvářemi mává nyní těžkou šavlí nad hlavou, cvaká kohoutky pistolí a řízným, pronikavým hláskem křičí:

„Eskadron! K útoku! Pochodem pochod!" — a s divokým plamenem v očích žene se od prahu chýšky přímo do hustě zarostlých keřů ořešníků, šermujíc svou šavlí a osekávajíc zelené větvičky s jedva patrným ovocem.

Keře šlehají divokou dívenku do tváří, rozdírají jí krk a ruce... Ona zuřivě dere se skrze keře, rozpálena, v záchvatu vášně, schopna zapomenouti na celý svět ve své opojné hře...

Ale po stezičce vedoucí k arsenálu běží už tlupa holek z domácí čeledi a ozývají se hlasy rozmanitých tónů:

„Slečinko, k matičce! Matička se hněvá! Račte jíti honem domů!"

A tu válečný plápol pojednou mizí ze srdce podivné dívenky. Pistole a šavle padají jí z ruky a truchlivě sklonivši hlavu, obklopena jsouc plesajícím sborem všech těchto Dašek, Akulek a Táněk jde tam, kde ji čekají nenáviděné krajky, dlouhé výčitky, plísnění, možná i trest.

— — — — — — — — —

Tmavý les, mlčící a neproniknutelný jako tajemství — tak jako dříve obklopuje Naďu se všech stran svým těsným kruhem... Alkid občas táhle si zařehtá. Nad hlavou stále totéž démantové nebe, posypané myriadami hvězd...

Tmavý les blíží se čím dále tím více... Jako by chtěl zavléci a uzavříti mladistvou jezdkyni do svého

začarovaného kruhu. Jako by chtěl uzamknouti ji do zapovězeného tajného místa svého němého, mrtvého carství. Ale osmahlá Naďa nebojí se pranic temného lesa... Nebojí se ničeho — ta odvážná, smělá dívčina s duší silnou, pevnou — s duší nikoliv ženskou. Tak jako dříve klidným, odměřeným krokem jede po úzké lesní stezce, úplně pokryté chrastícím kobercem opadalého listí. Něžná ručka tak jako dříve mechanicky pohrává si hedvábnou hřívou Alkidovou a rozpálenou hlavičkou táhne řada obrazů z nedávné minulosti.

Vidí před sebou jasný, teplý červencový podvečer. Plný blahé vůně rozprostřel se nad Kamou. U samé řeky, na svahovitém břehu, zarostlém šťavnatou travou, u hořící hranice dříví sedí vybraná společnost.

Na ubrusech, po trávě rozprostřených, rozestaveny jsou zákusky, vína, chladivé nápoje. Společnost převážnou většinou pozůstává z dam — z paní nejlepších sarapulských domů. Mezi nimi i Nadina matka. Zde pod stromem jest i sama Naďa, nad svá léta vzrostlá desetiletá dívenka se zachmuřenýma očima a zádumčivým obličejem.

„Nevím si rady s tou holkou," ozývá se chladný, klidný, takořka kovový hlas Nadiny matky, „všecko v ní jest hrubé... nevychované. .. drsné... Muž chybil, nechav ji na vychování tomu hroznému vojandovi Astachovi, a nyní stojí mne mnoho práce, abych dle svého způsobu pozměnila tuto umíněnou, svéhlavou povahu."

Naďa chápe, o kom je řeč. Ale v jejím snědém obličeji nelze postřehnouti ani studu, ani rozpaků. Zvykla si již na věčnou nespokojenost své matky, jakož i na její domluvy, ba i tresty. A kromě toho... zdaž ona,

Naďa, jest vinna tím, že Bůh nedal jí ženskou duši? Zdaž ona to zavinila, že již od kolébky slýchala vytrubování plukovního pochodu, řinčení třmenů a šavlí, že za dětskou postýlku sloužil jí oblý hřbet škadronové „Matreši" a za chůvu — milý, nezapomenutelný, drahý Astaš, na kterého bude vždy vzpomínati?

Je-li jí nyní bolno a trapno, jest to jen proto, že opět dotkli se tohoto jí tak drahého Astaše, urazili ho nezaslouženě, nazvavše ho „hrozným vojandou".

Což jest on hrozným — ten laskavý a něžný Astaš, který učil ji vždycky chovati se slušně a sdílně ke všem lidem? On, od něhož naučila se milovati a chápati lidi, litovati chuďasů, cítiti s každým nešťastným?...

A snědá dívenka třese se rozhorleností a hněvem místo svého dalekého přítele. Oči její rozhořují se jasněji a jasněji, obličej nabývá hněvivého, odpuzujícího výrazu. Rázem stává se nehezkou, takořka ošklivou.

„A pak ji mějte rády, mesdames! Nu, není-liž to pravý vlček, věru!" ozývá se znovu chladný, rozdrážděný hlas, „a kdo by řekl, že jest to moje dcera... Pěkná, není-liž pravda? Musila jsem ji vzíti dnes na procházku, aby, kdyby zůstala doma, neztropila dle svého zvyku nějakou novou hloupost... Ó, já nešťastná matka!"

A v kovovém hlase zachvívají se tóny pravého zoufalství.

Ale sarapulské dámy nesdílejí mínění Marfy Timofejevny.

Nikoli, nikoli! Ona není nešťastnou matkou, nemůže býti nešťastna, když má Klenu — toho plavo-

vlasého anděla z obrazu Rafaelova, to boží požehnání pro jejich rodinu, Klenu, krasavici Klenu!

A sarapulské dámy počínají vesměs vychvalovati plavovlasou Klenu, nadobro zapomněvše na blízkost snědé dívčiny, zamračeně stranou se krčící. Ale snědá dívenka jest tak neskonale ráda, že unikla všeobecné pozornosti.

„A což kdyby?...“ probleskla náhlá myšlenka desetiletou hlavinkou. „Což, kdybych utekla tamo, do onoho houští, které tak vábí svým přístřeším a chladem? Vždyť bude to trvati hezkou dobu, než tyto dámy přestanou chváliti zásluhy Kleniny! Půl hodiny na vychvalování, půl na zákusky. Tak zbude jí hodina... Celá hodina svobody! Ó! ona, Naďa dovede jí znamenitě využitkovati!

A prve než kdo se nadál, osmahlá dívčina byla již daleko...

Temná, zelená houština poskytla jí více, nežli slibovala... Veliké stromy takořka opírají se o modré nebe svými mechem obrostlými vrcholky; modré nebe vlídně prosvítá zelenými krajkami listí... Ve vysoké šťavnaté trávě rostou divoké margaritky, pobíhají křídlaté luční kobylky, smaragdoví broučkové a slunéčka, podobající se rubinovým kapkám krve...

Naďa vdechuje v sebe aromatický zápach smůly, vrhá se do trávy a leží tam několik minut bez myšlenky, bez touhy, tisknouc planoucí tvářinku do šťavnatého, chladivého pažitu... Pak, rychle vyskočivši, stahuje k zemi pružnou větvici ohromné smuteční břízy, jako mlčelivý strážce stojící nad divokým lesním jezírkem,

a vydrápavši se na ni, usedá na zarostlé větvi, hluboce skloněné nad vodou.

Celý její obličej září nesmírným nadšením... Úplně oddává se této nové rozkoši. Výská si... Celé dny, od jitra do večera ztrávené nad nudnými krajkářskými paličkami anebo při čtení francouzské knížky, dny tesklivosti, domluv, trestu — vše teď zapomenuto. Takořka jako by to nebyla již ani Naďa, ale maličký duch tohoto divokého lesa, s jeho staletými stromy a zelenými jezírky na každém kroku.

Slyš! A ona seskakuje s větve, nakloněné pod tíží jejího těla a opět utíká, zaplétajíc se do vysoké trávy, klesajíc a klopýtajíc a opětně se zvedajíc a opět padajíc, — utíká dále a dále ve spící houštinu, hustě zarostlou, divokou, na pohled takořka neproniknutelnou... Hlasy od řeky dolétají čím dále tím temněji a temněji... Teď takořka utichly... Již není jich slyšeti. Nyní jest samotna, úplně samotna uprostřed lesního království, před tváří nebe a lesa, tak laskavého, pohostinného, veselého . . .

Únavou klesá do trávy a na ráz usíná blaženým dětským spánkem, plným veselého roje světlých a podivuhodných vidění. Za to probuzení bylo hrozné... Otevřevši ospalé oči, vidí před sebou matku, rozhněvanou, rozzlobenou do krajnosti. A kolem rozmrzelé, unavené obličeje... Všichni ji hledali, domnívali se, že zahynula, že ji vlci sežrali, anebo že spadla do Kamy. Hezkou procházku, pěkně děkuji, připravila jim tato nesnesitelná holčička! A nesnesitelné holčičce dostává se trestu, nemilosrdného, přísného, takořka krutého

trestu — ale ona snáší jej klidně, bez pláče a bez křiku, jakž obyčejně dělávají děti jejího věku...

— — — — — — — — —

Černá, černá severní vjatská*) noc... Skoro právě taková, jako jest tato, ale ještě tmavší, ještě neproniknutelnější... Jasně míhají se přívětivé hvězdičky na dalekém nebi... Na kryté zápraží domu vyklouzla drobná postavička stále v těchže bílých šatečkách... Osmahlý obličej pln napiaté pozornosti a nepokoje... Naslouchá as minutu, držíc se rukou za dveřeje...

Díky Bohu, ani hlásku! Všichni klidně spí. A dvěma skoky bílá postavička míjí vetché schůdky a vznáší se dubovým stromořadím směrem k hospodářským stavením a zadnímu dvoru.

Teprve u zadní konírny — u cíle její pouti — kdosi dohání bílou postavičku a čímsi vlhkým a kluzkým dotýká se její obnažené ruky.

Bílá postavička překvapeně sebou trhla, ulekaně se ohlíží a náhle vypuká v tichý, tlumený smích.

„Mustafo! Mahomede! Jak jste mne polekali, vy protivové!"

Dva ohromní, srstnatí nádvorní psi s tichým kňučením poskakují kolem Nadi. Jeden z nich vyskakuje výše a rázem oblizuje celou její tvář svým horkým, vlhkým jazykem. Druhý se zalíbením očichává dívčinu ruku, v níž ona drží velký krajíc chleba, hodně posypaný solí.

„Ne, ne, to není pro vás!" hovoří Naďa a hrozí prstem. — „To není pro vás — to je pro Alkida. A buďte tiše, darebové! Div mi nohy nepodrazíte!"

*) Gubernie vjatská v severním Rusku.

Ale psi nedají se ukrotiti. Doprovázejí svými divokými skoky Naďu až k samým dveřím do konírny. Naďa se zmírajícím srdcem otevírá u dveří závoru a vchází do stání Alkidova.

Před měsícem přivedli tohoto divokého koňského krasavce na dvůr městského hejtmana. Jako by to bylo dnes, Naďa pamatuje všeobecné nadšení, které vyvolal zjev tohoto báječného koně. Kůň nepouštěl nikoho k sobě — statný ten divoch, který až dosud nepoznal uzdy a otěží.

A nyní dali mu uzdu. Obratný kavalerista a jezdec, nemající sobě rovna, Andrej Vasiljevič, jen stěží zkrotil divokého čerkeského běhouna.

Ale za to ušlechtilý kůň podroboval se toliko jedině rytmistrovi.

Jemu a Nadě.

To, čeho městský hejtman dosáhl silou a bičem, toho jedině vlídností a trpělivostí dosáhla osmahlá dívenka.

A ani jediná duše v domě o tom nevěděla. Celý den trávila Naďa u svého pletení, na pohled zkrotlá, poslušná. Marfa Timofejevna nemohla ani pochopiti příčiny této změny, která se stala s její dcerou.

„Díky Bohu, naše Naďa nabyla rozumu. Začíná zapomínati na své husarské zvyky," nejednou říkávala Andreji Vasiljeviči.

Ale Naďa, na pohled zkrotlá, zůstává ve své duši stále týmž divochem, týmž dívčím kozákem, týmž husarským vychovancem, jakým byla dříve.

Rozumná dívka pochopila, že touto zdánlivou zkrotlostí může ledačehos dosáhnouti, při nejmenším uspati

podezíravost matčinu a dosáhnouti svého cíle. A tento cíl plnil nyní celou duši Naďinu.

Od onoho okamžiku, kdy spatřila divokého oře s očima, metajícíma jiskry, s chvějícími se nozdrami a s ohonem větrem vlajícím — věnovala mu všecky své dětské myšlenky, celé svoje srdéčko.

Vyskočiti na jeho silný hřbet, stisknouti jeho přímé boky a nésti se jako střela, z luku vypuštěná, na hrdém, divokém běhounu s rychlostí větru — bylo to, o čemž jedině odvážná dívka nyní snila.

A snění její se uskutečnilo... Každé noci, když v domě městského hejtmana vše utichlo a ponořilo se do spánku, osmahlá dívka potají vyklouzla z dětského pokoje, kdež tvrdým, klidným spánkem spala její mladší sestra a bratr, a prokradla se do konírny. Tam láskyplně hladila Alkida, s láskou s ním hovořívala, dávala mu novou píci do jeslí, krmila ho osoleným chlebem — oblíbenou to jeho lahůdkou, a všemožně snažila se jemu se zavděčiti.

A kůň i dívka výborně navzájem si rozuměli. Ne déle než za týden divoký kůň poslušně vycházel ze stání, veden jsa za uzdu malou dětskou ručkou. Naďa přivedla ho k lavičce, stojící v koutě dvora a za její pomoci vydrápala se na rovný hřbet Alkidův.

Nejprve pozvolna, pak čím dále tím rychleji proháněla se prostranným dvorem na čtvernohém divochu, který poslušně se jí podrobil.

A za další týden malá jezdkyně pozdě v noci bez bázně již projížděla tvrdě spící okolí sarapulské.

— — — — — — — — —

Černá noc zahaluje městské domy a zahrady svou tmavou pokryvkou, ale bělounká postavička, se sedlem takořka srostlá, vznáší se po příkrém břehu Kamy, každým okamžikem jsouc v nebezpečí, že i s koněm sřítí se do chladných vln spící řeky. Ale sám Bůh chrání malou jezdkyni i jejího koně. Unavena, ale spokojena a šťastna přijíždí teprve až před samým úsvitem k domu... Avšak co to? V oknech domu svítí světla, míhají se stíny. Služebnictvo pobíhá po dvoře s rozsvícenými svítilnami.

Patrně ji hledají, po ní se shánějí...

Srdce osmahlé dívenky buší a zmírá. Ne že by se bála trestu, nikoliv! Ale hrozí se budoucnosti, bude jí hrozno postrádati tohoto kouzla půlnočních projížděk, hrozno rozloučiti se s Alkidem, kterého ona nyní miluje nade všecky a nade vše — ovšem kromě otce.

„Slečno! Jste to vy, dušičko?"

Na obličejích podkoního Efima a nádvorníka Potapyče jeví se nepřekonatelná hrůza.

Jejich maličká slečna sedí tak klidně na hřbetě „ďábelského koně", jakž říkají Alkidovi, — sedí jako v křesle. A zatím tento kůň nepouští kromě pána k sobě nikoho! Věru, jakýsi čertovský to kousek...

A již z domu k zadnímu dvoru letí celá řada Dašek, Táněk, Akulek, nesmyslně máchajících rukama.

Naďu snímají se sedla a slavnostně vedou ji k matce na soud a odplatu. Ale tentokráte nebylo ani soudu, ani odplaty. Nepřísluší věru již ji bíti, jako maličkou — ji, třináctiletou dívku s její takořka již ucelenou povahou, tak svéhlavou a tvrdošíjnou.

A když provinilá dívka postavila se před obličej svého hrozného soudce — tu Marfa Timofejevna jen na ni pohlédla svým ostrým, ocelovým pohledem a pronesla chladně, ale klidně tato slova:

„Tys nepolepšitelna. Bohužel, nemohu o tom již pochybovati. Otcovský dům nejspíše není ti po chuti, a proto hned zítra odebéřeš se k babičce Alexandrovičové na statek ‚Bidlivyja Krovky' a zůstaneš tam tak dlouho, pokud stesk po domově nevrátí tě k nám nadobro kající a polepšenou. A nyní táhni ode mne, neposlušná, nehodná holko!"

Ale neposlušná, nehodná holka stojí jako začarovaná a nečiní ani kroku. Bystrým uchem zaslechla blížící se kroky... Ano, ano, sluch ji neklame — jest to on! Otec... Vzbudili ho, vylekali, znepokojili pro její zmizení.

A on vchází ve svém starém veverčím županě s nerozlučnou dýmkou v ústech. Jeho obličej jest bledý a nese na sobě stopy znepokojení.

„Naďo! Dívenko moje, co jsi to zase učinila? Připamatuj si přece, maličká, že nejsi chlapcem. A z chlapeckých tvých zvyků nemohu naprosto se radovati. Dítě! Dítě! Já sám, Bůh ví, upřímně jsem si přál, aby prvé mé dítě bylo synem, který by se slávou prodloužil náš ctihodný Durovský rod, ale když se to nestalo, nemůžeme vzpírati se osudu, dítě! Jest třeba se pokořiti. Přece mne pochop, moje milá, zlá holčičko!"

Ale zlá holčička nechápe ničeho. Ona jen ví jedinou věc: že štěstí její jest u konce; vyjde slunce, a

ona posledněkráte bude přáti dobrého jitra jemu — drahému, podivuhodnému otci.

A zlá holčička křečovitě pláče — těžkým, nedětským pláčem, — pláče proto, že „Bidlivyja Krovky" jsou tak daleko, daleko od jejího milovaného otce, a proto, že krutý osud učinil neodpustitelnou chybu, stvořiv ji dívkou...

— — — — — — — — — —

Bezoblačné, planoucí a modrající se jako obrovský safír, klenulo se nebe nad rozkošnou, samým Bohem požehnanou Ukrajinou... Nevelká, ale hluboká říčka Udaj, přetínajíc jeden z nejmalebnějších koutků kobeljakského okresu, valí své průzračně zelenavé vody. V tomto malebném koutku vše jest tak svěží, něžné a krásné: i chatky, bílé jako sníh, pokryté slaměnými střechami, — obzvláště bílé a čisté díky hospodárnosti a péči o domácí pořádek mezi poltavskými chochluškami,*) i třešňové sady, naplňující za této časné jarní doby vzduch opojivou vůní svých květů, — i stepi, zelené stepi, bez konce i počátku, s teprve povyrůstajícím smaragdovým obilím. A nad vším tím čarovným blahovonným jihem celé moře zlatých paprsků, tak hojně a štědře vysílaných rozněžněným májovým sluncem.

V ohromném dubě**) po úzkém, křivolakém Udaji plove Naďa. Jak vyrostla a opálila se! Co radostného vzrušení v jejím osmahlém, na volném vzduchu osvěženém obličeji! Pohyby její jsou jisté a obratné. Dovedně řídí kormidlo, zatím kdy čtvero chochláckých děvčat,

---

*) Chochol — přezdívka Malorusům, Ukrajincům; chochluška — žena neb dívka chochlácká.

**) Maloruská loďka.

příslušných k četné čeledi „Bidlivých Krovek" odměřenými údery vesel přetínají bystré, průzračné vlny říčky.

„Oj, pannočko*), neštěstí!" křičí bystrooká Odarka, kteráž nové obyvatelce „Bidlivých Krovek" byla přidělena jakožto komorná. „Na brod, na brod jsme narazily!"

A v tom okamžiku silným nárazem loďky všecky mladé poutnice na svých sedadlech povyskočily.

Skutečně najely na mělčinu. Loďka zakolísala a přisedla, zabořivši se do hlubokého říčního písku. Ale to pranic nekazí veselou náladu dívek. I bystrooká Odarka, i čilá, hezoučká Chivrja, i mladinká Hanka s očima jako trnky, ba i sama Naďa — vše to směje se vesele, nakažlivě, zvučně. Mihem odhozena jest těžká obuv se štíhlých dívčích nožek, a celá maličká tlupa nezbednic prochází brodem k protějšímu břehu, hustě porostlému rákosím.

Naďa přede všemi ostatními. Její obličej takořka září živostí. Prostý konopěný sarafán, vyšívaná košile, nesčetné korálky na opáleném, takořka černém krčku — vše to úplně přeměňuje někdejší sarapulskou slečnu a jen nepatrně ji liší od všech těch Odarek, Chivrejí i Hanek, prostých a zdravých vesnických holek. Se smíchem běží před nimi, bosá, smějící se, s copem dole na zádech rozpleteným. A pojednou bystrý pohled dívčin postřehl cosi ve trávě opodál břehu. Na pohled jest to docela nicotný, třpytící se míček se dvěma zelenými, jasně svítícími knoflíčky. Ale Naďa zná tento míček se dvěma knoflíčky, zná smrtelné nebezpečí, které hrozí

*) Panenko, slečinko.

každému, kdo naň šlápne. Rychle naklání se dívka. Okamžik — a zelené, tenké jak stuha tělíčko hada křečovitě svíjí se do kruhu, sevřeno byvši za hrdlo osmahlou, něžnou ručkou.

Nyní Naďa s tímtéž smíchem spěchá zpět, vstříc svým venkovským družkám, čím dále tím silněji tisknouc svými něžnými prstíčky hrdlo zmije.

Chivrja, Motoja, Odarka i Horpina div se hrůzou nezblázní a s divokým křikem rozprchávají se na všecky strany, daleko od nebojácné „pannočky" a její hrozné zajatkyně.

A ona div že nepukne smíchy, máchajíc mrtvým tělem již zadušeného hada. Pak, mocně se rozpřáhnuvši, chce hoditi mrtvolu zmije do křoví, když tu pojednou tuhne překvapením a podivením.

Rákosové keře před ní se rozevírají, a jako v pohádce, kde se vzal, tu se vzal, objevuje se uprostřed nich černooký kudrnatý chlapec, takořka jinoch, na pohled as 16—17letý.

Ale černooký chlapec se svým opáleným, spíše sympatickým než hezkým obličejem, tuze málo jest podoben princi z pohádky. Má na sobě prostou plátěnou bluzu a široké maloruské kalhoty.

Obličej jeho dýše zdravím a přívětivostí.

„Nazdar," praví černooký chlapec, „nebojte se mne: ničeho strašného na mně není."

„Já nikoho a ničeho se nebojím a nebála jsem se!" přerušuje ho Naďa hrdě, a oživený její obličej rázem nabývá výrazu hněvu a urážky.

„Podívejme se, jaká to hrdinka!" úsměšně protahuje jinoch. „Nu, nu, dobrá! Nezlobte se! Na mne

„Nebojte se mne: ničeho strašného na mně není.“ (Str. 52.)

nikdo nikdy se nezlobí. Vy, jak se zdá, zabila jste hádě? Sláva! Prvněkráte vidím, že by naše děvčata obírala se takovýmito věcmi! Nu, nu, nebuďte uražena!" pospíšil si, vida nepříjemný dojem, jejž u jeho nové známé vyvolala tato poslední jeho slova. „Na mne, opakuji vám, není možno se zlobiti — jsem vtělená dobrota. A říkají mi Sáša. Prostě Sáša, ale i Sáša Kyriak, přejete-li si. A vaše jméno, slečno?"

„Mně říkají Horpina, Hričkova Horpina z krajní chalupy. Slyšíte?" statně selhala Naďa a zardéla se.

„Te-te-te! Mne nepopletete! Vím já, jaká vy jste Horpina. Třeba že jste bosá a opálená jako sběračka... ale Horpina vůbec nejste, ale pannočka z ‚Bidlivých Krovek'... Babičky Alexandrovićové vnučka! Pravda-li?"

„Nu, pravda, chcete-li!" souhlasila Naďa, a oba smějí se oním veselým, téměř neslušným mladistvým smíchem, kterýž rázem sbližuje k sobě lidi, dříve takořka neznámé.

„A proč vy se schováváte v keřích a díváte se?" žertem doráží Naďa na svého nového známého, vytírajíc si z očí slzy, jež jí tam smíchem vstoupily.

„Chtěl jsem se na vás podívati," odvětil chlapec prostě.

„Na mne?" otevírá ona oči. „A což pak je na mně zvláštního, že lidé chodí se na mne dívat?"

„Vidí se na vás, že jste zvláštní osoba. Vždyť se mluví, že jste byla sem k babičce poslána na polepšení. Vy prý ze dvou pistolí najednou vystřelite, dovedete prý komandovati pluk a šavlí šermujete jako

nějaký husar. Že prý jste mamičku velice zarmoutila, a za trest vás prý do ‚Bidlivých Krovek' posadili. Jest to pravda?"

„Nu, pravda i nikoliv!" otevřeně doznala dívka, pranic nejsouc jeho slovy v rozpacích. „A proto právě přišel jste se na mne podívat jako na nějakého netvora?" tázala se s úsměvem.

„Přiznávám se, jest tomu tak . . . Jenom že, víte-li . . . Já se zklamal . . ."

„V čem?"

„Vy nesplňujete moje očekávání . . . Myslil jsem, že uvidím cosi zvláštního . . . novou ruskou Johanku d'Arc . . ."

„Koho?"

„Johanku d'Arc. Což jste o ní neslyšela? Tato hrdinka žila v XV. století, za dob staré Francie . . . Velela vojsku . . . víte . . . ale sama žila jako prostý voják, na holé zemi spala, chlebem a vodou se živila. Mám o ní celou knížku! Chcete, mám ji přinésti? Její obrázek jest tam také . . ."

„Žila jako prostý voják . . . vojsku velela" — opakovala Naďa jako okouzlena, jako začarována. „To značí — byla taková, že opovrhla svým dívčím údělem a proti vlastní své přirozenosti šla napříč osudu . . ."

„A což, dosáhla něčeho?" všecka se dusíc rozechvěním, tázala se svého nového společníka.

„Nu, ovšem, dosáhla, nepřátele Angličany na hlavu porazila a pak s mečem v ruce probíjela si cestu do hlavního města, obsazeného nepřítelem, a to vše pro budoucího krále Francie. Ale v konci konců byla upálena na hranici, byvši podezřelá z čarodějství . . ."

„Stůjte, stůjte!" až do hloubi duše rozechvěna, v bezděčném záchvatu tisknouc mu ruce, zvolala Naďa. „A ta dívka-voják, jak k tomu dospěla, jakým způsobem poznala, že jest k tomu povolána?"

„Předně, neštípejte mne, prosím vás," klidně pronesl Saša, s komickou opatrností odtrhuje se od své nové známé, „sama ani nevíte, jak jste mi poštípala ruce; a za druhé, Johanka už za svého dětství slýchala pod posvátným dubem hlasy, které ji volaly k meči a k činu. Ale všecko vám ani nepovím; raději vám přinesu knížku sem, anebo k vaší tetičce Zlačko-Javorské, která bydlí vedle nás v Lubnách. Což vy její neteře, Ludmilky Ostrogradské, dosud neznáte?"

„Neznám."

„Škoda! Dobrá dívenka, třeba že nehubí hadů a že za Johanku d'Arc se nehodí. V zimě bydlí v Lubnách. Ale v létě zde... Pořádají večírky... tance... Přijíždívá mnoho hostí. Babička vás jistě pošle s nimi se seznámit. Tam také přinesu knížku... Ale teď je čas domů. Pět verst — daleká cesta. Matku mám přísnou. Popadne, co je při ruce..."

„Na knížku tedy nezapomenete?"

„Nezapomenu! S Bohem, budoucí Johanko d'Arc!"

„S Bohem, Sášo!"

— — — — — — — — —

Harmonicky a zvučně linou se něžné zvuky starodávného pradědovského skotského tance... V plavných, půvabných pohybech tance míhají se našňořené páry mladých hostů. Hluboké poklony, vybrané pósy, vznešené „reverance" a mládím sršící oči a úsměvy — vše to

slévá se v jediný hustý šumot stále vzrůstající a kypící bouřné veselosti.

Domácí orchestr bohaté a pohostinné statkářky Zlačko-Javorské svlékl by prý se sebe kůži, jen aby svými výkony získal si spokojenost laskavé a štědré paní. Jemným hlasem zalévají se housle. Mohutným basem sekundují jim basy.

Nestrojené veselí vládne vůkol. Krajky, výšivky, květy — vše to mísí se v jediný pestrý oblak, kroužící, vířící v opojném tanci...

Naďa tančí bezstarostně a vesele. K vůli ní a k vůli její sestřenici, Miločce Ostrogradské teta, jejich miláček, uspořádala celý tento večírek. Naďu nelze poznati. Ve svých dlouhých vzdušných šatečkách, s vysokým módním účesem, vybělená, díky usilovné péči tetky Javorské, kteráž všemi silami snažila se odstraniti snědost s tváře dívčiny, Naďa zdá se nyní býti docela skromnou a dobře vychovanou slečinkou. Alespoň nijak neliší se svými způsoby od své sestřenky, Miločky, tančící vis-à-vis s jakýmsi velikým chlapcem-kadetem.

Naďa tančí se Sašou. I on mnoho se změnil za tento rok. Zde, v Lubnách, již nenosí své bluzy z plachtoviny, ani vysokých bot. Má na sobě frak, krajkový náprsník, na nohou švihácké střevíce se třpytnými přezkami.

Za této doby podařilo se mu blízce se spřáteliti s Naďou. Celý rok minul od té doby, kdy setkal se s bosonohou „pannočkou" z „Bidlivých Krovek" se zardouseným hadem v ruce. Od té doby Naďa přestěhovala se již ku prosbě tety Javorské, k ní do Luben a přiučila se různým věcem, potřebným mladé slečně

ze staré šlechtické rodiny. Naďa výtečně kreslí, trochu zpívá, hraje na piano. Teta Javorská nelituje práce a peněz, aby přeměnila výchovu svého „divouška", jakž se smíchem nazývá Naďu. K ní a k Miločce, druhé neteři Javorské, úplnému to sirotku, dochází dvakráte týdně taneční mistr, jediný to svého oboru umělec v jejich lubenském odlehlém zákoutí, a vštěpuje oběma slečnám nikoli snadnou za té doby nauku o způsobech a ušlechtilém chování.

Nyní ani samotná Marfa Timofejevna snad by nepoznala v této rozvážné, zdrželivé slečně svého divokého husárka-Naďu. Jestliže však co do zevnějšku se změnila, v duši přece jen zůstala tímtéž kozákem-děvčetem, tímtéž husarským vychovancem, toutéž divoškou. Možná, že ještě jasněji rozhořel se v ní vniterný plamen lásky k divoké chlapecké svobodě, lásky hýčkané od dětinství. Ještě mohutněji zakypěla bouře v duši, plníc chvěním srdce tohoto podivného, neobyčejného dítěte.

Saša Kiriak dostál svému před rokem danému slovu a své nové přítelkyni přinesl již tenkráte slíbenou knížku o Johance d'Arc, — knížku i obrázek, znázorňující francouzskou hrdinku pod posvátným dubem. A Naďa přečetla tuto knížku... a v pravém slova smyslu ji pohltila... Jako by otevřel se duchovní zrak dívčiny a ona rázem pochopila to, co až dosud nechápala. Čin Johanky rázem stal se dostupným a pochopitelným duši Nadině.

„Jestliže tak jednala jedna žena," myslila si, „proč nemohla by tak jednati i žena jiná?... Kdo mohl by se zaručiti, že osud nechystá úděl Johančin i jí — snědé Nadě?... Kdož ví: možná, že i jí právě ta-

kové tajuplné volání vábí k blýskavému meči, k pochodu, k vojenskému a válečnému životu? Což jen tak nadarmo ona, Naďa, zachvívá se při nejmenším zvuku vojenské trubky? Ne nadarmo tváře její pokrývají se ruměncem, když spatří vojáky, vjíždějící do města. Ne nadarmo polévá ji hned horko, hned zase zima při pouhém toliko slově „válka... bitva..."

A možná, že i samotné její dětství, ztrávené na „marši", na pochodě, sloužilo za předchůdce k oné nevyzpytatelné a čarokrásné budoucnosti, k níž odhodlala se nyní spěti...

Odhodlala se? Jest tomu tak?

Ó, ano! Rozhodla se úplně! Její rozhodnutí jest nezvratné již od téhož okamžiku, kdy vyvolán jsa její vznícenou obrazotvorností, stanul před ní prvněkráte obraz skromné pastýřky se smělým, nadšeným pohledem a se zlatými copy až po paty.

Ale dnes její rozhodnutí stalo se konečným. Za šněrovačkou ukryt jest dopis, jejž obdržela ze Sarapula, — dopis, v němž domů povolává ji otec, matka, všichni rodní.

Vrátiti se domů a znova ponořiti se do drobných starostí, znova sehnouti záda nad protivnými paličkami, naslouchati kázáním matčiným, škorpiti se s Klenou.

Nikoli! Nikoli! Tisíckráte nikoli!

Nikoli, pro takovýto nicotný dívčí osud věru nenarodila se na svět ona — osmahlá Naďa! Ó! Ona zasloužila si lepšího losu, a byť i ne ihned po návratu pod otcovskou střechu, tož přece jednou — za rok, za dva, za tři — a ona dokáže všem, celému světu, že silná vůle, odvaha a zmužilost dovedou překonati všecky zá-

kony, všecky veleslavné podmínky přírody. A ona, Naďa, bude vojákem dříve či později, protože osud ženy pranic ji neváb, nýbrž odpuzuje, protože světlý příklad francouzské hrdinky dokazuje jí, slabé čtrnáctileté dívce — že i ženská ručka může třímati těžký meč a vládnouti jím. A tmavorusá hlavinka hrdě se vztyčuje v okamžiku, kdy drobounké nožky pečlivě vyšlapávají krůčky skotského tance.

„Sašo," praví Naďa, blýskajíc zaplanuvšíma očkama, „škoda, že teď není vojny..."

„A proč?"

„S nadšením vstoupila bych do řad dobrovolníků anebo bych vedla vojsko jako Johanka..."

„Popletla jste figuru, maličká podivínko," mluví klidně Saša, ale srdce jeho zabušilo nepokojně; zná příliš dobře svou přítelkyni, než aby nechápal, jak vážně míněna jsou její slova.

Ó, ten smělý, černooký, prazvláštní Saša! Ani on nemá prosté, všední duše. Naďa ho za tu dobu prohlédla a oblíbila si ho. Třeba že není v něm onoho vojenského ducha, kterého má ona, Naďa, tož přece jen i jeho duše, taková citlivá a ušlechtilá, přes veškeru posměvačnost tají v sobě nevyčerpatelné poklady. Saša jest jako stvořen býti bližnímu k užitku. To lze viděti ve všem. Není člověka ve dvorci, který by mu nežehnal. Léčí nemocné, pěstuje a suší byliny pro léky. Touží, aby byl člověčenstvu užitečným, on — ten černooký posměváček. A on dosáhne toho, co chce, stane se lékařem. Jeho matka, hrdá bohačka, přeje si míti ze svého syna rozumného, rozšafného statkáře, jemuž mohla by před smrtí předati všecky svoje bohaté dvorce.

Povolání lékaře — povolání služebné. Jemu věnují se chuďasové! Ono není pro jejího jediného Sašu... Ale co mu jest do toho?... Bude lékařem, anebo — nestojí za to žíti a vegetovati hloupě, bezúčelně.

Říkával to Nadě, a ona ho chápala. Chápala a ocenila jeho pevnou duši a smělé srdce, toužící po dobru.

A oba, on i Naďa, jsou ve mnohém tak totožni, tak navzájem sobě podobni ve svém ztřeštěném bažení po nemožném!

A snědá dívenka, křížem držíc se za ruce svého přítele, a vykračujíc za odměřených zvuků skotského tance, sní o své věčné, své jediné myšlence. Sní a projevuje ji nahlas.

„A třeba že vojny není, toť lhostejno," ostrým, temným hlasem praví podivná tato dívka. „Vojna není všecko. Lze i za doby míru dobře býti odvážnou a smělou. Není-liž pravda, Sašo?"

Ale Saša nestačil odpověděti. Skotská přešla ve veselou, skočnou polku. Běloučká, něžnoučká jako kvítek a rychlá jako ptáček, Miločka Ostrogradská přibíhá k Sášovi a krouží s ním v závratném tanci.

Snědá Naďa zůstává na místě a mechanicky hledí za nimi, avšak její prázdný pohled, jímž tak často umí se dívati, jich nevidí. Hledí a šeptá neslyšně:

„Ano, ano, jistě! A já dokážu jim to, dokážu, děj se co děj!"

A housle hrají jako dříve, smějí se a pláčí současně; těžké basy hudou stále svým temným, slavnostním basem.

A nikdo z našňořených hostí, ba ani sama teta Javorská, ani běloučká Miločka, kvítku a ptáčkovi se podobající, ani jediná duše v celých Lubnách, ba i na celém světě nemá tušení o myšlenkách snědé dívky, která roztržitě a klidně stojí uprostřed všeobecného ruchu velkého sálu.

— — — — — — — — —

Housle zpívají, takořka se smějí, basy hudou svými odměřenými, temnými zvuky...

Naďa, zedřimnuvši v sedle, trhla sebou a otevřela oči...

Co to? Ani bas, ani houslí, ani Sáši Kyriaka, ani běloučké Miločky, ani taneční síně. Místo nich jest slyšeti jakési podivné zvuky. Ale to není již plesová hudba, nikoliv! Zaznívá to trubačův roh...

Jest tomu tak... Les prořidl, takořka roztál; vysokými stromy, tvořícími jeho okraj, prozírají rudé ranní červánky... Tu a tam křovím lze viděti skupiny koní, spících kozáků, zbraní, postavených do kozlíků...

Naďa rázem pochopila, kde jest, i otřásla se ve svém sedle jako ptáček.

Dlouhá noc a padesát verst zůstalo daleko za ní.

Obrazy minulosti odstoupily s nimi rovněž zpět...

Vzhlédla k nebi, sňala čapku a zbožně se pokřižovala, vítajíc tento prvý úsvit svého nového, smělého života.

V.

Na kozáckém odpočinku. — Plukovník.

Pochod náš tedy vykonán se zdarem. Sám Matvěj Ivanovič*) nepřál by si ničeho lepšího. Ač ovšem, co bylo těžkého v úkolu, rozehnati a zahnati dvě, tři kirgizské lupičské tlupy?... Jsem přesvědčen, že moji molodci byli by schopni i důležitějších vítězství... Není-liž pravda, pánové?"

A statný, daleko ještě ne starý plukovník spokojeně se rozhlédl po obklopujících ho důstojnících, kteří sešli se v prostorné selské jizbě ke snídani.

Byli to lidé různých věků, počínaje šedivým, jako sníh bílým esaulem**) a konče mladičkým, až příliš mladým praporečníkem. Ale vesměs na všech obličejích, mladých i starých, zrcadlila se odvaha, zmužilost a statečnost.

„Darmo mluvit, Štěpáne Ivanoviči, naši molodci mohou za sebe ručiti," potvrdil velitelova slova starý esaul, ověnčený ctihodnými šedinami a se širokou jizvou podél tváře — nezahladitelnou to stopou turecké šavle. „A jest jen škoda toho, že nemají, kde mohli by osvědčiti tuto svou lví chrabrost. Doba míru podvazuje křídla. A jako úmyslně, nové příměří neslibuje vojnu."

„Nu, při tom nezůstane," prohodil plukovník Borisov, velitel kozáckého pluku, hladě si šedý knír a

---

*) Proslulý za té doby ataman všech kozáckých vojsk, Platov.
**) Kozácký setník.

plnými rty se usmívaje. „Povídá se, že Rakušani nejsou příliš spokojeni novým poručnictvím, kteréž bylo jim vnuceno v osobě Korsikána Bonaparta, a kdož ví, možná, že tento uchvatitel světa zatouží setrvati až do konce ve své drzosti a že obrátí své žádostivé oči na východ... Slavkovský mír skýtá příležitost o ledačems přemýšleti... a veškeré jednání nového hrdiny nasvědčuje tomu, že Evropa v konci konců může se rozhoupati, a náš milostivý císař neodepře pomoci sousedům Prusům, na něž, jak se proslýchá, již již se chystá onen hrdopýšek!"

„Kéž by tomu bylo tak!" neočekávaně vyklouzlo z úst mladičkého praporčíka, a sklenka se silnou kořalkou vyklouzla z rukou a se zařinčením svalila se na podlahu.

„Podívejme se, jak se mladá krev prozradila!" vesele rozesmál se plukovník a za ním i všichni důstojníci, se zalíbením patříce na svého mladistvého druha. „Jen trpělivost, bratře Mišo, i u nás bude posvícení. Počkej jen trochu, až přijdeme na Don, do stanice, dojedu i do Čerkassku k ‚nakaznému'*), a snad od něho uslyším příjemnou novinku o rozkaze ke zkrocení toho hrdopýška Napoleona."

„Ach, kdyby tomu bylo tak!" zablýskl jinoch očima. „Ba, já bych, zdá se..."

Ale mladému praporčíkovi nebylo souzeno projeviti svoje přání. Dveře do jizby se rozevřely, a vysoký, ramenatý, letitý kozák vešel do světnice a uctivě stanul u prahu.

*) Atamanu.

„Co neseš, brachu Vakulo?" vlídně obrátil se k němu plukovník. „Co neseš, Ščegrove?"

„Vaše vysokorodí," podával po vojensku zprávu statný Ščegrov. „Přijel sem hoch, neznámo odkud. Říká ustavičně, že by jako s vaším vysokorodím přál si mluviti. A já jemu tak i onak povídám: Ty, počkej, povídám, jeho vysokorodí snídati ráčí s pány důstojníky. Nehoří nad hlavou... Kde pak! Stojí stále na svém. Vůbec zvláštní výrostek, třeba říci, vaše vysokorodí."

„Svobodný kozák?"

„Nikterak. Má na sobě naši uniformu, ale spíše jest to jen takový hošík. Pravé dítě... Ale koně má vojenského; mnoho koní jsem už viděl, vaše vysokoblahorodí, ale takového neviděl jsem jaktěživ."

„Nu, a —"

„Ví Bůh, vaše vysokorodí, kůň to královský!"

„Nu, tedy nám ho přiveď sem — toho tvého hošíka!" vesele zvolal Borisov. „Podíváme se na tu vzácnou návštěvu."

Při posledních slovech Štěpána Ivanoviče (tak říkali plukovníkovi) Ščedrov zmizel za dveřmi právě tak rychle, jak rychle se byl objevil. Za okamžik mohutná jeho postava znova vyrostla na prahu. Tentokráte nevstoupil samoten. Smělým krokem, s hlavou vysoko vztyčenou, se zaprášeným a větvemi ošlehaným obličejem, nesoucím na sobě stopy neklidu, vstoupila do jizby Naďa, nepoznatelna ve svém kozáckém přestrojení.

„Odkud jsi, hochu? A čeho ti ode mne libo?" tázal se plukovník, spatřiv tohoto mladistvého kozáčka.

Mladistvý kozáček hleděl směle a bodře. Zdálo se, že Naďa pranic nebyla v rozpacích, ocitnuvši se

v této velké a jí cizí důstojnické společnosti. Od její odpovědi závisela nyní celá její budoucnost — toho byla si plně vědoma. Dívčiny oči, směle pohlížejíce na plukovníka, beze slov jako by o cosi prosily. A dobrý Štěpán Ivanovič, pochopiv tento pohled znepokojující a zároveň prosebný, pocítil v srdci jakousi lítost nad mladičkým kozáčkem a vlídně oslovil ho otázkou:

„Ze kterého jsi pluku, hochu?"

„Nemám dosud čest býti přiřaděnu k nějakému pluku, pane plukovníku," odpovídal mu smělý hlásek, „a právě proto jsem přijel k vám — požádat vás, abyste uznal mne za hodna této milosti."

„Ale cožpak nejsi kozákem?" tázal se plukovník překvapeně, zatím kdy ostatní důstojníci s udivením prohlíželi si zvláštního hošíka, oblečeného v kozácký čekmen, tedy v uniformu, příslušnou pravému kozákovi.

S obličeje Borisova rázem zmizel vlídný úsměv. Šedé jeho obočí se zachmuřilo. Mladý kozáček zdál se mu nyní býti podezřelým a podivným.

„Nejsi-li pak uprchlíkem, hochu? Neprovinil jsi se něčím u svého pluku a utekl jsi dokonce z vojenského stanu a hledáš si teď útulek u jiného kozáckého oddílu?"

A ostrý, pronikavý pohled vpíjel se do rozechvěného obličeje chlapcova.

Rázem snědé líce Nadiny pokryly se ruměncem nelibosti, studu. Oči zaplanuly hněvem.

„Jsem ruský šlechtic, pane plukovníku," hrdě a důstojně pravila dívka, „nejsem uprchlý kozák, jak se domníváte... Nikdy a nikde jsem dosud nesloužil, při-

sahám na svou čest! Ale přišel jsem poprosit vás za tu milost, pane plukovníku..."

„To jest, jakou milost? Zač ty... vy prosíte, mladý muži?"

„Neprosím o příliš mnoho, pane plukovníku. Dovolte mi, abych s vaším plukem dorazil na místo, kde táboří pravidelná vojska, bych do některého z nich mohl vstoupiti jako soudruh." *)

A Naďa, takto mluvíc, chvěla se očekávajíc odpovědi. Ubohé dívce bylo by velmi zatěžko, ba takořka nemožno vydati se samotné na takovou obtížnou cestu. Krajina kol dokola byla plna potulujících se kirgizských tlup, ba i její Alkid potřeboval dobrého stáje, a přes to, že mnoho snesl, i pravidelného ošetřování.

Plukovník mlčel dlouho, pokrucuje svůj dlouhý knír, netuše, kterak v tomto okamžiku nepokojně, bolestně svírá se ubohé dívčí srdéčko pod hrubým suknem kozáckého čekmenu.

Posléze upřeně pohlédl Nadě do očí svým ostrým, pátravým pohledem a tázal se:

„Ale proč pak, mladíku, vaši rodiče nezavezli vás sami osobně do pluku a pustili vás samotného potloukat se po lesních pustinách, — vás, tak mladého, takořka dítě?"

Za těchto slov snědý obličej Nadin zaplál ohnivým ruměncem. Mezi všemi jejími ctnostmi byla jedna, snad nejsilnější ze všech, kteráž právě v tomto okamžiku značně ztěžovala její situaci: neuměla lháti. A nyní

*) Soudruhem, tovaryšem nazývali junkery, absolventy junkerské školy (druhu kadetní školy).

Mladistvý kozáček hleděl směle a bodře . . . (Str. 66.)

pohled její, proti vlastní její vůli, sklopil se k zemi pod upřeným pohledem plukovníkovým, a ona nervosně cupovala třásně rudého pásu své uniformy.

Tyto rozpaky znovu nepříjemně působily na přítomné zde důstojníky. Plukovník a jesaul na sebe pohlédli. Důstojníci s netajenou podezíravostí dívali se na podivného výrostka s rozpačitým obličejem, který patrně ukrýval jakési tajemství. A hlavou Borisova znova mihla se dřívější domněnka.

„A věru, nestojí-liž před nimi přece jen uprchlý kozák? Anebo ještě hůře, nějaký mladistvý provinilec, který utekl z vězení?"

A neváhaje déle, starý voják pravil hlasitě:

„Ale poslouchejte, chlapče, čím dokážete pravdivost svých slov?"

„Ó! Vy stále ještě mi nevěříte, plukovníku!" s upřímným zanícením vzkřikla Naďa. „Ale přisahám vám, nejsem tím, čím se domníváte. Moje svědomí jest čisté. Nic špatného neučinil jsem lidem, nic špatného a nečestného!... Nu... ano... ovšem, nic špatného," zajíkla se v rozpacích, „nepovažuje-li se za nečestné to, že potají jsem odešel z otcovského domu, poněvadž jak otec, tak matka nechtěli ani slyšeti o tom, bych vstoupil do pluku. Ó pane plukovníku! Prosím vás, pomozte mi! Vezměte mne s sebou! Nebudu vás dlouho obtěžovati svou společností! Jde mi jen o to, abych dostal se ke pravidelnému vojsku. Prosím vás, pane plukovníku!"

Hlas Nadin se chvěl a byl rozčilením přerývaný. Její snědý obličej dýchal takovou nestrojenou upřím-

ností, a oči, plné slzí, tak prosebně vpíjely se do mužné tváře starého vojína, že nebylo možno jí neuvěřiti.

A plukovník uvěřil. Uvěřili i důstojníci.

„Ten hoch, přísahám na svou čest, mluví pravdu!“ s drsnou vlídností prohodil šedovlasý jesaul, povzbuzujícím pohledem prohlížeje si mladého kozáčka.

„Myslíš, Jermolaji Selifontyči?“ živě obrátil se k němu Borisov.

„Ach, ovšem že pravdu!“ náhle vyskočil se svého místa mladičký praporčík.

Po celou tu dobu seděl jako na žhavých jehlách. Tenhle snědý hošík v kozáckém čekmeně získal si ho svým upřímným, poctivým obličejem. Tenhle snědý hošík dle mínění Míši Matvějky (tak říkali sedmnáctiletému praporčíku) nemohl lháti. Tak čistý byl temný pohled jeho hezkých očí, tak upřímný a přesvědčivý zvuk jeho hlasu, že mladičký praporčík, obraceje se k plukovníku, bezděky promluvil svým mladistvým, zvučným hlasem, plným prosby a rozechvění:

„Ó pane plukovníku! Vezměte ho s sebou! Pro Bůh, vezměte! Vždyť samoten nedostane se k vojsku... A ostatně, nevěříte-li jemu, pane plukovníku, dejte ho mně, na mé ručení. Svou hlavou vám ručím za to, že jest to jeden z nejpočestnějších hochů, s jakými jsem se kdy setkal!“

„Oho!“ rozesmál se plukovník vesele. „Ne, jaký je ten náš Míša, co?“ řekl, ukazuje starším důstojníkům pohledem na důstojníčka, který zatím počal přecházeti po jizbě. „Nu, staň se dle tvého, Míšo!“

„Slyšel jste,“ obrátil se již vážně plukovník k Nadě. „Slyšel jste svého přímluvce? Splňte jeho

i naši důvěru, mladý muži! A já... já přijímám vás k sobě."

„Ó, budete mnou spokojen, pane plukovníku!" pospíšila si Naďa s odpovědí, vděčně pohlédnuvši stranou k mladému praporčíku, v němž rázem vytušila svého budoucího přítele a soudruha.

„A nyní řekněte nám svoje jméno, mladý muži," pravil nyní již mnohem vlídněji plukovník, zřejmě již nepochybuje o její upřímnosti.

Naďa se zachvěla. Říci jméno — značilo by prozraditi se ve všem. Vždyť zcela snadno mohlo se státi, že některý z obklopujících ji důstojníků mohl znáti její rodinu. Tu bylo by nutno dáti „s Bohem" všemu: i smělému záměru, i novému povolání, i volnému životu, který rozevíral se před ní v celé své vábivé svobodě... Vždyť, pozná-li někdo z nich, že jest dívkou, beze všeho mluvení bude odeslána zpět domů, a zde dřívější nenáviděný život s pletením krajek od rána do večera, s nicotnými hospodářskými starostmi a se vším ostatním, co tak hluboce se protiví její ohnivé a svobodné povaze, znova pohltí ji, zatáhne ji do svého bahna, z něhož nelze se vyprostiti... A proto její hlas zřejmě se chvěl, když rozpačitě pohlédnuvši na celou společnost, pronesla nesměle, sotva slyšitelně:

„Moje příjmení — Durov."

Sláva Bohu!... Ani jediný obličej zde sedících důstojníků neprojevil nějakého udivení. Nikomu z nich, patrně, nebylo známo jméno sarapulského městského hejtmana.

„A vaše jméno?" vyptával se dále plukovník, se

zjevnou již důvěrou a vlídností pohlížeje na odvážného hocha před ním stojícího.

„Naďa . . .“ chtěla dle zvyku odpověděti, ale v okamžiku se vzpamatovala a zahryzla se do jazyku.

Jedinou vteřinou před myšlenkovým jejím zrakem mihlo se jasné, horké poledne na Malorusi . . . Úzký, klikatý Udaj . . . Tlupa bosonohých děvčat, rozbíhajících se před ní, pannočkou, anebo spíše před strašným hadem, svíjejícím se v jejích rukách, a v rozhrnuvších se pobřežních keřích ostřice — vysoký, statný, černooký Saša Kiriak.

Kde jest nyní tento neobyčejný, zcela zvláštní hoch, ke kterému duše její tak přilnula? Tuší-liž on, ten protivný, milý posměváček, že jeho maličká přítelkyně přece jen dosáhla toho, co chtěla? A zamyslivši se na okamžik při této milé vzpomínce, Naďa pohlížejíc svýma černýma, poctivýma očima do pronikavých očí plukovníkových, pevně pronesla:

„Mé jméno jest Alexandr, a po otci — Vasiljevič.“

„Oho!“ zvolal Borisov, úplně se již rozveseliv. „Narodil jste se teďy pod šťastnou hvězdou, Alexandře Vasiljeviči, ježto máte jméno svého nesmrtelného jmenovce!*) Z té duše vám přeji, abyste se mu aspoň z části podobal. Nu, a nyní račte k nám a trochu posnídejte. Nepochybně jste cestou unaven? . . . Ščegrove!“ velel Boris svému junáckému vojenskému sluhovi. „Poohlédni se mezi našimi zásobními koníky po nějakém pro nového kozáka.“

*) Proslulý ruský generál Alexandr Vasiljevič Suvorov.

„Ach, nikoliv! Prosím vás, dovolte mi, bych zůstal se svým Alkidem," zvolala Naďa živě, usednuvši zatím ke stolu mezi šedým jesaulem a mladičkým praporčíkem. „Nemohu se s ním rozloučiti za nic na světě!"

„A máte pravdu," pravil Štěpán Ivanovič, „vždyť vy máte koně, mladíku, ba ani ne koně, ale pravý div světa, lze-li věřiti Vakulovi," mávl rukou směrem ke Ščegrovi, stále ještě stojícímu po vojensku u dveří.

„Kůň znamenitý, vaše vysokorodí," ozval se starý kozák.

„Ó, ano, můj Alkid — to je nádhera!" zvolala Naďa ohnivě, zablýsknuvši očima.

„Bravo, mladíku, bravo!" přizvukoval starý jesaul, s patrnou účastí pohlížeje na Naďu ze spoda svého převislého obočí po celou dobu jejího výslechu. „Silná náklonnost ke koni jest nejlepším doporučením jezdcovým."

Neměl ani tušení starý vojín, jakou jasnou ozvěnu vyvolala jeho pochvala ve chvějícím se srdci děckakozáka.

„Nu, ukažte nám ten svůj poklad," prohodil plukovník dobrodušně, lehce se usmívaje pod svým šedým knírem. „Ne, ne, teďka ne," dodal spěšně, vida, že Naďa vyskočila již od stolu, chtíc dle jeho přání odběhnouti. „Pojezte, jak se patří, co Bůh dal, a zatím i vašemu koni dají píci. Není-liž pravda, Ščegrove?" obrátil se znova ke starému kozákovi.

„Tak jest, vaše vysokorodí!" odraportoval kozák a mihem zmizel za dveřmi, aby splnil rozkaz velitelův.

Naďa ještě jedenkráte vděčně pohlédla na plukovníka a pustila se do jídla.

VI.

Nový přítel.

Zářijové dny jsou krátké, netrvají dlouho... Ale prvý den, jejž Naďa prožila mezi kozáky, zdál se jí býti jediným krátkým okamžikem... Důstojníci jaksi obzvláště srdečně a bez okolků chovali se k novému svému soudruhu. Pochvalovali jejího Alkida a dlouho vyráželi se mladistvým jezdcem, s lehkostí ptáčkovou vymrštivším se do sedla... A po celý den nenašlo se u dívky jediného okamžiku, kdy mohla by náležitě soustřediti své myšlenky na nový svůj stav a vniknouti do něho. Za to když nepozorovaně přikradla se noc a znovu zahalila celý kraj, a když ve všech chatách zaplanula světla, a ozvalo se hlasité velení „na kůň!" — srdce Nadino prvněkráte v hrudi se sevřelo.

S tímto osudným „na kůň!" všecko staré, dřívější, zlé i dobré, vše, co až dosud plnilo její život, jako by rázem odpadalo od ní a odcházelo kamsi daleko, daleko...

„Dosud není pozdě," hovoří k dívce jakýsi vnitřní hlas, „vzpamatuj se, vrať se! Pomysli, co tě čeká v budoucnosti! Dovedeš při své ženské slabosti vytrvati na namáhavých pochodech a na bojišti? Ty, kteráž navykla jsi spáti na měkkém lůžku, jísti ze stříbrného nádobí, ty, kteráž máš potřebu rodičovského pečování a lásky?... Dítě! Dítě!, Zapuď svoje ctižádostivé sny, vrať se do domu otcovského, pokud není

ještě pozdě! Pro tebe, slabou, mladistvou dívku, takořka dítě, — pro tebe není drsný úděl vojína!"

„Co to, Bože můj! Já, zdá se, váhám," s hrůzou táže se Naďa sama sebe. „Jaká to hanba! jaká malomyslnost! Bože můj, pomoz mi, posilni mne! Bože, podporuj mne aspoň ty, ty mocná, silná, zmužilá Johanko!"

V tom myšlenky její byly přerušeny zvukem signálového růžku, vytrubujícího na pochod. K němu připojily se trubky, ozval se drobný a rychlý rachot bubnu. A všecko to zastřel mohutný a silný, Nadě již povědomý hlas, mocným basem vykřikující slova povelu: „V pravo po třech jeď!" Setniny ve chvilce se seřadily, a celý pluk stejnoměrným krokem hnul se ku předu.

V téže chvíli v prvých řadách, kde jeli písničkáři a hudebníci, ozvaly se zvuky unylé kozácké písně.

„Dušička — dobrý kůň" ... zpívaly mladé, silné hlasy, a každý zvuk, každá sloka této prosté, ale co do svého smyslu hluboké písně, bezděky zarývala se do vnímavé duše Nadiny. Cosi sladce truchlivého a zároveň neskonale odvážného bylo lze z písně té vycítiti. Píseň ta vyprávěla i o siném, tiše šplounajícím Donu, i o slavných, hrdých stanicích, ztápějících se v zeleni vinohradů, i o černookých kozačkách, čekajících na své muže, otce a bratry ve svobodných jižních stepích, zarostlých zlatistou pšenicí a kukuřicí ... Ale nade vše jiné píseň tato dýchala láskou ke koni, k tomuto věrnému soudruhu a příteli každého kozáka. Jemu také byla posvěcena, tomuto nemluvícímu čtvernohému soudruhu v boji i na pochodu, na poli válečném i za

klidného, staničního života, sdílejícímu se svým jezdcem hlad i žízeň, práci, únavu i sladký kratičký oddech.

A Naďa naslouchala písni, přátelsky rukou hladíc štíhlou šíji svého milovaného Alkida. Bezděky zatanulo jí na mysli, že tato píseň týká se i jí neméně, než ostatních. Jediné, co jí zůstalo z toho všeho drahého a blízkého — toť on, její krasavec Alkid. Kromě toho také Alkid jest posledním dárkem otcovým.

„Ubohý, drahý otec! Jak jen snese těžkou tu ránu, kterou mu Naďa zasadila?" s tesklivostí letěly dívčiny myšlenky, a horké slzy pálily jí oči, kanuly po bledých lících a jako řídké kapky padaly na hedvábnou hřívu Alkidovu.

Tmavý podzimní večer nedopouští okolním kozákům, aby viděli tyto těžké, nežádané slzy jejich mladistvého společníka. A Naďa podlehla úplně moci těchto horkých slzí, kteréž tak nenadále se jí byly zmocnily...

„Co asi dělají teď doma?" s nevýslovným steskem letí dále myšlenky ubohé dívky. „Co otec, Vasja, Klena? Jak se zachovali k jejímu činu? Odpustí jí to někdy, jí, ubohé, zlé Nadě?... Což matka? Ó, ta jistě je tuze na ni rozhněvána! A otec?... ‚Drahoušku můj!" v myšlenkách oslovuje snědá dívčina svého otce, — „nezavrhuj mne, ty neocenitelný, drahý tati! Odpusť mi a pochop mne, můžeš-li! Ó tati! Ty mne chápeš, vím, ty musíš mne pochopiti, protože tak vroucně miluješ svoji Naďu... Tati... tatíčku můj... nehořekuj, neplač, ty předrahý... Každičká tvoje slzička jako kámen padá na duši tvojí dívenky... A ona má před sebou ještě tolik pokušení... Miláčku můj! Věř, že nikdy tvoje Naďa nedopustí se ničeho špatného! Ó, tati

můj! Tatičku předrahý, tys litoval, že tvůj prvorozenec není synem, který by slávou mohl ověnčiti náš ctihodný rod! Přísahám ti, tati, já budu jím! S hrdostí jedenkráte budeš vyslovovati jméno své poběhlice Nadi. Dopracuji se toho, tati, již pro tebe, Vasjo, již pro svou šílenou lásku ke drahé otčině... A Bůh mi pomůže!"

Tu Naďa nemohla se již déle zdržeti. Hluboce spustila se ve třemenech a ovinuvši rukama štíhlou šíji krasavce Alkida, zalila se celým potokem tichých, horkých slzí...

„Co to, snad nespíte, Durove?" ozval se za ní zvučný, mladistvý hlas, dle něhož rázem poznala svého nedávného přímluvce — praporčíka Matvějka.

Naďa obratně setřela slzy a pohlédla na mluvícího. V okamžiku tom luna vyplula ze mraku a ozářila mladistvý důstojníčkův obličej, plný vroucí účasti k ní.

„Netruchlete, Durove," pravil Matvějko, tlumě hlas až k šepotu, aby nebyl slyšán blízkými řadami kozáků. „Stává se ovšem, že člověku z ničeho nic bývá smutno... Vždyť i já prožil totéž... Ale za to, když jsem přivykl, jak pak je člověku báječně dobře!... Našinec je takřka zoufalý, že za 3—4 neděle má se vrátiti domů a zůstati tam přes zimu, až do jarního pochodu!*) A kdybyste jen věděl, Durove, jak matička se trápila, když mne chystala na vojnu!... Vždyť můj otec — byl rozený kozák, a já rovněž musil slou-

*) Kozáci za oné doby nebyli ještě pravidelným vojskem, a bývali za klidných časů rozpouštěni.

žiti mezi kozáky... Je to náš starodávný zákon v Zemi Vojska Donského. Mám také sestřičku, Durove, krasavici..."

„I já mám... I bratra mám," pojednou oživla Naďa, vycítivši upřímnou účast ve slovech praporčíkových. „Znamenitý to klučina! Kdybyste ho viděl, Michajle... Michajle..." - a Naďa v rozpacích umlkla, neznajíc otcovského jména svého nového soudruha.*)

„Eh, jaké pak to ceremonie," rozesmál se Matvějko. „Víte-li co, Durove, až přibudeme na příští odpočinek, vypijeme sklenku pálenky na bratrství, ale zatím říkejte mi Míša, prostě, bez okolků. Kolik je vám let?"

„Šestnáct."

„Nu, a mně sedmnáct. Jsme si tedy skoro věkem rovni a není mezi námi třeba ceremonií. Budu vám jednoduše říkati Sáša... Mohu?"

„Ah, prosím!" pospíšila si Naďa s odpovědí.

„To je výtečné!" zaradoval se Matvějko. „Ale, víte-li pak, co u nás na stanicích dělávají kozáci, aby se jim příliš nestýskalo po otčině a domově? Brávají hrst rodné země, zašijí ji do sáčku a nosívají ji na prsou zároveň s křížem. I mně sestra Daňa ušila takový sáček."

„Ale já jej nemám!" pomyslila si Naďa zarmouceně. „Nemám rodné vjatské země s sebou... A kdož

*) Na Rusi syn nebo dcera kromě vlastního svého křticího jména přikládá si ještě jméno po otci. Jmenuje-li se otec na př. Alexander, syn Jiří zove se Jiří Alexandrovič, dcera Věra — Věra Alexandrovna. Pozn. překl.

ví, možná, že osud zanese mne daleko od ní a že kdesi v cizině složím svou bujnou hlavičku..."

„A vy byste si přál války, Mišo?" náhle obrátila se ke svému novému příteli, hledíc zaplašiti truchlivé myšlenky.

„Víte, Sašo," odvětil Miša, a Naďa byla překvapena hlubokým smutkem, který pojednou projevil se ve zvucích jeho mladistvého hlasu. „Přál bych si jí i nikoliv — a to současně. Zbožňuji vlast, cara... Ale jest mi líto, způsobiti matce a Daně nějaký zármutek... Budu-li zabit... jsemť jediným jejich ochráncem, Sášo... A padnu jistě, vím to... Za války očekává mne smrt... Potulná cikánka věštila mi: ‚Zahyneš nepřátelskou kulí.' Co soudíte, mohlo by to býti pravdou, Durove?"

„Hlouposti!" odvětila Naďa přesvědčivě.

Tento mladičký hoch, plný života, působil na ni čím dále tím přitažlivěji. Jeho starost o matku a sestru dojímala ji a mluvila v jeho prospěch.

„Nu, budiž, i já tak soudím," zaradoval se Miša, jako by všecko byl se sebe setřásl. „Všichni doma mi říkají, že jsem narozen na šťastné planetě, a já věru jsem šťasten. Kde kdo má mne rád, a všude vede se mi dobře — i u pluku, i na stanici. Sám ani nevím, proč to jest..."

„Proto, že jsi sám tak rozmilý, něžný a dobrý — i jiným jest mile a dobře při tobě," byla by ráda zvolala Naďa, ale spokojila se tím, že přívětivě přikývla jinochovi a pak, chvilku pomlčevši, pravila:

„Líto mi, že dlouho s vámi nepobudu, Mišo. Naše cesty se rozcházejí. Vy vrátíte se do stanice, ale já

pojedu dále. Nevím, kam osud mne zavane... Ale vím, že nikdy na vás nezapomenu. Přišel jste ke mně za trapného okamžiku, kdy drásal mne stesk, a svou účastí tak hezky, tak dobře jste mne potěšil a uklidnil. Díky vám, Míšo!" A srdečně stiskla nevelkou, ale silnou ruku jinochovu.

„Ach, Durove!" s upřímným zanícením vydralo se z úst Matvějkových. „Vy musíte zcela jistě zajeti si k nám, býti hostem u nás na stanici. Nyní není vojna — jest čas míru, a není kam chvátati. A jak bude tomu ráda moje matička i Daňa! Rázem si je zamilujete, Sášo, jsem tím jist! Budou vámi radostí celí bez sebe — to vím už předem! Každý statečný člověk uvádí je v nadšení — a vy, Durove, jste vtělená statečnost! Nu, kdo pak z naší mládeže odváží se potají utéci od rodného krovu a protloukati se Bůh ví kam, na neznámá místa, k neznámým lidem? Viděl jsem, jak vám bylo trapno při výslechu plukovníkově a jak statně překonal jste své rozpaky a neklid... Ale při tom všem, nezlobte se, zdá se mi, že jste přece jen Štěpánu Ivanoviči nepověděl všecko, a že chováte v srdci nějaké tajemství... Není-liž pravda, Durove?"

Naďa neodpověděla, pouze přikývla hlavou.

Tajemství... Ba ano, nemýlil se ten ostrovtipný mladý důstojník. Skrývá při sobě tajemství, trvalé tajemství, které po celý život jako těžké jařmo bude ležeti jí na duši. Proč, tisíckráte proč nenarodila se chlapcem?! Jak snadně a krásně vytvářil by se pak její život! Ale nyní, Bůh ví, co očekává ji v budoucnosti. Ale nechť jest to cokoliv, Naďa dopracuje se svého cíle, byť i za cenu sebe nedostupnější, sebe dražší. Za cenu

práce, trpělivosti, utrpení — lhostejno, ale přece jen se dopracuje... A všecka planula rozechvěním ve chvíli, kdy srdce její plnilo se nejasným a sladkým nadšením.

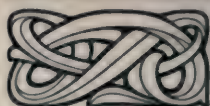
A pluk stále jede a jede ku předu...

V uších tak jako dříve zvučí táž duši uchvacující melodie slavnostní a truchlivé kozácké písně... jako dříve černá noc zacloňuje přírodu svými černými mohutnými křídly... jako dříve tiše řinčí třmeny, četa za četou, setnina za setninou jedou kozáci, unášející dál a dále svým proudem snědou dívenku — v neznámou, temnou, nepronikuutelnou dálku...

ČÁST DRUHÁ.

I.

Najímání na vojnu. — Hezoučký Juzek.

Maličké, obyčejně rozblácené městečko Grodno změnilo se k nepoznání. Po úzkých křivolakých ulicích procházejí, po kolena v jarním blátě se brodíce, celé tlupy hulánů v různobarvých uniformách, všemožných pluků. Dubnové slunko vesele pohrává svými paprsky na kování jich šavlí, na lesklém povrchu kožených torb, zavěšených k pasům, na vysokých čákách se stříbrnými odznaky. Huláni s námahou pohybují nohami, zlehka vrávorajíce a vtipkujíce lidi mimojdoucí. Vpředu jdou písničkáři, křepčíce a vykřikujíce veselé a smělé pozdravy. Jim přizvukují trubky, zuřivě vřeštíce svým ohlušujícím basem. Před každou takovou tlupou vykračují statní junáci v rozepnutých kazajkách, se zapocenými, od vína a rozčilení rudými tvářemi. Sotva drží se na nohou,

„Hej, ty hezký mládenečku, nechtěl bys dáti se naverbovat do našeho pluku?“ (Str. 89.)

křičí, a ze směsice jich hlasů, strhaných a chraptivých vynikají slova:

„Ej, dobři lidé! Kdo se chce dáti zapsati? Pospěšte! Času jest na mále! A život vojáka kavaleristy — pravá rozkoš. Sem k nám, pánové! Času málo — uchazečů mnoho... Co může býti lepšího nad život kavaleristy!"

Jsou to „verbíři" z různých pluků některých kozáckých divisí, kteří byli sem vysláni, aby získali nové brance. Dle zvyku té doby zvou ty, kdož přáli by si dobrovolně jíti na vojnu. Mají na sobě uniformy nejrůznějších barev. Staří to vojáci — toť patrno ze všeho. Na opilých jejich obličejích jeví se bezstarostnost a šílená odvaha.

Přízemní okna „šinku",*) stojícího na jedné ze hlavních ulic města, dokořán jsou otevřena. Mimo něco chvíli táhnou tyto neuspořádané davy starých i nových verbířů, jakož i na vojnu naverbovaných. A vše to křepčí, zpívá a řádí v jakési bláznivé veselosti.

U jednoho z oken stojí Naďa. Má na sobě jako dříve kozácký čekmen a donskou papachu.**) Zírá na řádící dav lhostejným pohledem, zatím kdy její myšlenky nesou se daleko a daleko, jak od hulákajícího zástupu, tak i od blátivého Grodna a jeho křivolakých ulic. Krouží tam, kolem Razdarské stanice a tichého Donu, kdež ztrávila poslední zimu.

Dobrý plukovník poskytl jí útulek ve svém domě; čas trávila z části u něho, z části u svého nového přítele

*) Šenku, krčmy.
**) Čepici.

Máši Matvějky, kdež prožívala pravý, klidný rodinný život. Matka mladého Matvějky i jeho spanilá sestra skutečně byly do Nadi „celé bez sebe". Míša se nemýlil. Jeho soudruh dovedl si získati všeobecnou přízeň a lásku. A nikdo v domě neměl ani tušení, že pod kozáckým čekmenem skrývá se dívka, a již pouhá tato věc působila neskonalou radost Nadě, kteráž tolik se obávala, aby osudné její tajemství nebylo prozrazeno.

Když bydlila na stanici, ztrávila celé dny ve stepích na břehu Donu, lovíc všemožnou zvěř anebo prostě se prohánějíc na svém Alkidovi. Pak když napadl sníh a řeka zamrzla, dívka trávila většinu času doma, uprostřed pohostinné a milé rodiny Matvějkovy. A když vrátiv se z Čerkeska, od velícího atamana Platova, Borisov sdělil jí, že jeho velení byl svěřen Atamanský pluk, kterýž dnes nebo zítra měl vtáhnouti do království Polského, — Naďa jako by se poněkud zarmoutila při myšlence, že nastává jí rozluka s milým donským územím, které tak pohostinsky ji přijalo. Dojemné bylo její loučení s Matvějkem, zejména pak se spanilou, snivou, vážnou krasavicí Danou, kteráž vroucně přilnula ke mladému kozákovi a zamilovala si ho pro jeho mírnost a jakousi vpravdě dívčí něžnost.

Atamanský pluk po celou zimu byl stále na pochodě, řídké jen byly zastávky, a teprve s jarem Naďa zároveň s ostatními ocitla se v Grodně. Ó, to Grodno! Dívky pojednou zmocnil se pocit smutku a osamělosti uprostřed tohoto cizího, blátivého městečka, kamž byla přenesena přímo z volných stepí donské stanice.

Borisov, vyřídiv své záležitosti, srdečně rozloučil se s mladistvým kozáčkem, který svěřil se jeho péči, a

vedl svůj pluk dále — hluboce do Polsky na letní pobyt. A Naďa zůstala nyní sama, bez přátel a ochrany, úplně sama v celém velikém a strašlivém světě. Její noví přátelé, — milý, dobrodušný Miša Matvějko, jehož si zamilovala neméně, než svého bratra Vasju, jeho krasavice-sestra, kteráž s takovou upřímnou účastí přilnula k ní, k Nadě, — vše to zůstalo tam, daleko od ní, u zelených břehů tiše šplounajícího Donu. A Bůh ví, zda opět kdy jedenkráte jich uvidí.

Před jejím zrakem leží křivolaké, blátivé ulice Grodna, hulákající, křepčící, hlučící dav — ono divoké „verbování", které svou pijáckou divokostí rozechvívá celou duši snědé dívenky...

Hodlala již odstoupiti od okna, aby neviděla tohoto potulujícího se, pestrého a hlučícího davu, když tu pojednou ostrý, mohutný hlas dolétl k jejímu sluchu:

„Hej, ty hezký mládenečku, nechtěl bys dáti se naverbovat do našeho pluku? Hej, hej! Život u nás slavný! Ba věru! ne život — ale hotový to masopust, jářku! Naše udatnost a rozpustilost slavena po všech ostatních plucích... Plácněme si rukou a bude ujednáno!"

Naďa s bezděkou hrůzou ucouvla od okna: před ní objevila se rozcuchaná hlava a temně rudý obličej jakéhosi opilého hulána v rozepjaté kazajce. Za ním stálo několik jiných, právě takových molodců, darmošlapem tím nepochybně již naverbovaných — a ti všichni svými neladnými hlasy zpívali jakousi divokou vojenskou píseň.

„Nelze-li jiným způsobem vstoupiti do pluku nežli jen prostřednictvím takového bláznivého verbování — nechať pluk táhne si po svých," myslila si Naďa s bez-

děkým odporem, „a bude nutno vyčkati, potáhne-li nějaký jiný pluk městečkem . . .“

Lehce se to pomyslilo — ale jen pomyslilo, — kterak však mohla čekati, tak samojediná v cizím městě, téměř bez peněz, ježto obnos, který vzala s sebou, otcův dar, byl skoro již vyčerpán!

Ve chvíli, kdy chtěla zavříti okno, na ulici v davu, který se nahromadil kolem hospody, ozvalo se volání: „Náměstník*) jede, náměstník! S cesty panu náměstníkovi, hej, vy křiklounové!“

Celý dav rázem utichl.

Ke skupině podnapilých hulánů přistoupilo dvé mužů, z nichž jeden byl v úplné hulánské uniformě, s mužnou tváří typu nikoli ruského a s kníry na loket, již již šedivějícími, druhý pak byl jinoch, takořka hošík ještě, jak se zdálo šestnáctiletý, se ztrápeným obličejem, kterýž jevil jakoby stopy nějaké trpkosti, ale byl neobyčejně krásný.

„Jak se daří?“ oslovil starší z obou těchto příchozích podnapilého vůdce tlupy.

„Jde to, sláva Bohu. Jsouť ovšem lecjací svéhlaví hošíci, kteří raději sedí za pecí a jedí kaši,“ odpověděl tázaný úsměšně pohlížeje na Naďu, stojící u okna, „ale takových, díky Bohu, jest mnohem méně, než těch, kteří rádi vstoupí do vojska.“

„Což vy nechcete se dáti naverbovati, pane?“ oslovil přišedší vousáč Naďu zdvořilým hlasem.

Mladá dívka, neočekávajíc této otázky, upadla v rozpaky a zarděla se.

---

*) Naměstníkem nazývali tenkráte náčelníka verbířů.

„Není-li jiného způsobu vstoupiti do pluku, nežli jen tohoto," prohodila zasmušile, ukazujíc na davy, vlnící se ulicí, „tu přiznám se, že nemám k tomu příliš chuti."

„A kdo vám mluví o tomto způsobu!" rozesmál se důsotjník od srdce. „Vždyť můžete se dáti zapsati do pluku i jinak, než bláznivým křepčením vymetati naše grodenské kouty. Postačí jen dojíti k rytmistrovi Kazimirskému, kterýž velí jedné eskadroně konnopolského pluku. A věru, nebylo by vám libo připojiti se k nám? Já a můj mladý přítel jdeme tam právě za tímtéž účelem. Chcete?"

Naďa nedala se dvakráte pobízeti. Za minutu byla již na ulici a s oběma svými společníky statně si vykračovala po zablácené, křivolaké uličce grodenské.

Nešli dlouho. Za nějaké čtvrt hodiny statný vousáč, kterýž představil se jakožto kornet Lindorskij, a oba jeho mladí společníci došli k velké krčmě, stojící právě uprostřed náměstí.

Nově přibylí byli hned na prahu ohlušeni zvuky divoké a neladné hudby. Zde pištěly dudy, vrzaly housle, drnkala kytara, troubila trubka, podobající se zvukem svým lesnímu rohu — a z toho všeho vynikalo zuřivé tlučení na turecký buben.

Ohromné kotouče tabákového dýmu nedovolovaly viděti, co dálo se v krčmě. Ale oči Nadiny v brzku přivykly této šedivé mlze, kteráž jako hustý sloup stála ve světnici, takže mohla rozpoznati celý houf lidí sem a tam chodících, křepčících a tančících za zvuků této neladné hudby.

Lidé ti, majíce tváře rozpálené pálenkou a tancem a obklopeni jsouce oblaky dýmu, podobali se spíše

netvorům nebo výplodům pekla, nežli obyčejným smrtelníkům.

Jeden z nich, tělem obr, chvatně přiskočil k Nadě, a prve než dívka mohla se vzpamatovati, chopil ji za ruce a táhl ji do kruhu tančících.

Ale kornet Lindorskij, bedlivě sledující oba jinochy, kteréž vzal do své ochrany, přiskočil Nadě na pomoc, a bez námahy vytáhl ji zpět z kola.

Lidé, vidoucí tuto scénu, vybuchli v ryčný, bláznivý smích.

Kornet Lindorskij a jeho mladí společníci jen s námahou razili si cestu, až posléze ocitli se na prahu malého pokojíku, obývaného rytmistrem Kazimirským.

Byl to statný ještě muž s ruměnným obličejem a živým výrazem pronikavých šedých očí. Pěstěné, trochu prošedivělé jeho kníry byly švihácky nakrouceny. Plné rty se usmívaly přívětivě a měkce. On i kornet byli Poláky, jichž mezi důstojníky pluků, ležících na západní hranici, zejména pak u pluku konnopolského, bylo tehdáž velice mnoho.

„Čím mohu sloužiti panu náměstníkovi?“ oslovil polsky a s vybranou zdvořilostí rytmistr Lindorskij.

„Zde, pane rytmistře,“ odvětil oslovený, „přivedl jsem vám svého mladého přítele, pana Juzefa Vyšmirského. Jeho strýc, pan Kanut, kterého dobře znáte, mermomocí rád by viděl jinocha pod vaším velením, zařaděného v proslulé konnopolské eskadroně.“

„Dobrá,“ prohodil Kazimirskij s vlídným úsměvem a kývl na mladého Vyšmirského.

„A čím tomuto pánovi mohu posloužiti?“ znova obrátil se k Nadě, považuje ji za mladého Poláka.

„Já rovněž ucházím se o čest, vstoupiti do vašeho pluku," zmužile odvětila dívka ruským jazykem.

„Ale vždyť jste již kozákem, neklame-li mne zrak," pronesl rytmistr rovněž rusky, měře Naďu jedním ze svých pronikavých pohledů.

„Ó nikoliv, jsem kozákem jen co do oděvu, pane rytmistře," chvatně odvětila Naďa. „Jmenuji se Durov, jsem ruským šlechticem a dosud nikam nejsem zařaděn."

„Výborně!" prohodil Kazimirskij, pokrucuje svoje pěstěné kníry. „Nyní budete oba umístěni." A obrátiv pohled od Nadi k Vyšmirskému, doložil: „Oba budete sloužiti ve svěřené mi eskadroně hulánského konnopolského pluku. My naprosto nejsme proti tomu, získati tak znamenitých rekrutů, není-liž pravda, pane náměstníku?"

„Zajisté že tomu tak, pane rytmistře," odvětil Lindorskij.

Osud Nadin byl rozhodnut.

Srdečně poděkovala Kazimirskému a vyšla ven z pekelné krčmy, kde stále ještě běsnil, hlučel a křepčil dav, ve své divoké veselosti jako poblázněný.

„Nevím, kterak bych vám mohl poděkovati, pane kornete," oslovila Naďa svého staršího společníka, ocitnuvši se na ulici.

„Nestojí to za řeč, mladíku," pravil Lindorskij laskavě. „Služte jen dobře, abyste nijak nezklamal důvěru velitelství. Rytmistr Kazimirskij jest výborný voják, a dostati se pod jeho velitelství — — veliká čest. Mám radost z vás a z pana Juzefa."

Ale mladý pan Juzef, jak se zdálo, pranic nesdílel této radosti. Jeho něžný, sličný obličej byl pln zádumčivosti a smutku. Modré jeho oči zíraly klidně a lhostejně. Červené rty byly těsně sevřeny. Bylo zřejmo, že tento hezký chlapec zůstává naprosto netečným jak ke slovům kornetovým, tak i ke svému novému osudu.

„A víte-li pak, mladíku!" náhle zvolal Lindorskij, obraceje se k Nadě. „Vždyť by slušelo, abychom spolu oslavili, že všecko tak znamenitě a krátce bylo vyřízeno. Lze říci, že jako udeřením kouzelného proutku dostal jste se do nejlepšího z našich jízdních pluků. A za to zasloužil bych si od vás pořádnou odměnu..."

„Ó, co se toho týče, pospíšila si Naďa s odpovědí a náhle ocitla se v rozpacích, „tož... já... já... škoda! Mohu jen vroucně vám poděkovati, pane kornete... poněvadž..." A umlkla nadobro, jsouc zmatena a rudá jako rak.

Ubohá Naďa měla věru proč býti v rozpacích. Pojímala slova náměstníkova doslovně. Patřilo se, aby svou vděčnost tak či jinak mu dala na jevo: aby dle tehdejšího způsobu novobranců vypila s ním jednu nebo dvě láhve starého dobrého vína, — ale zatím v kapse jí slabě zvonily jen dva zbylé dukáty — poslední to kapka z někdejšího bohatství. Sotva by postačily na sebe skrovnější večeři s náměstníkem.

Týž upřímně se zasmál při pohledu na zasmušilý, ulekaný Nadin obličej. Usmál se — ovšem jen zcela slabě — i mladý krasavec Juzik.

Nadi při tomto smíchu zmocnily se rozpaky nadobro.

„Hahaha! Ne, slyšíte? To se mi ještě nestalo!" smál se Lindorskij. „Juzefe, hochu můj, ne, — jaký to člověk! Bral moje slova za bernou minci! . . . Ale upokojte se, dítě! Neporozuměl jste mi dobře. Ví Bůh! Pan Lindorskij nepřijímá odměn . . . To nebylo by vojenské, čert to vezmi! Očekávám od vás odměnu trochu jiného rázu. Podívejte se —" pravil, rázem tváře se vážně, — „jsem dobrý přítel pana Kanuta, strýčka tohoto mládenečka," — a on pohlédl úkosem k Vyšmirskému, — „a pan Kanut žádal mne, abych pečoval o jeho synovce. On, věru, jest právě takové dítě, jako vy, což není řečeno vám na úkor, pane kozáku. A proto — nebyl byste ochoten na pochodu i na zastávkách býti společníkem mému mladému příteli? Budete-li dva, přece jen nebude mu tak smutno. On, vlastně řečeno, je docela roztomilý hoch. Srdce má zlaté. Jenom že jest mu pochodový život hrozně nepříjemný. Ale což dělat, když strýc Kanut má o této věci vlastní svůj názor? Viděti svého synovce kavaleristou — toť ideál jeho života. Vy, Durove, jste pravý junák, toť viděti ze všeho, a vypadáte mnohem odvážněji, nežli náš mazlíček" — a kornet žertem zatahal Juzefa za něžné ouško — „budete mu sloužiti za příklad pevnosti a odvahy. A toho i onoho jest třeba jak za doby míru tak války. Buďte mu nápomocen, Durove, a já budu vám za to uznalý. Máte přes svou mladost takovou mužnou, energickou tvář; jste nepochybně statečný a vytrvalý jako Sparťan. Udělejte z Juzky právě takového Sparťana a odslou-

žite se mi stonásobně za moji nepatrnou službu, kterou jsem vám prokázal. Rozuměl jste mi, hošíku?"

„Rozuměl, pane kornete, a neopomenu splniti vaše přání," odvětila Naďa živě, vesele pohlížejíc kornetovi do tváře.

Veškeren dívčin smutek pojednou byl ten tam: bylo jí veselo a do smíchu v té chvíli. A věru, zdaž šibalský osud nesehrál s ní veselý kousek? Jí, slabé, mladé dívce — jest důvěřováno, že mohla by opatrovati velkého hocha, takořka jinocha, který svěřován jest její ochraně a její péči... Ó, kdyby kornet Lindorskij věděl, jakého v její osobě ochránce získal hezoučký Juzek!

A tato zamotaná okolnost jako by vdechla novou zásobu energie a bodrosti do mladistvé a odvážné bytosti Nadiny.

„Nu, pane Juzefe," vesele oslovila jinocha, „slyšel jste, co pravil pan kornet, a proto račte mne nyní bez odmluvy poslouchati. Bydlím v Movšinově krčmě, nebylo by libo přestěhovati se ke mně hned dnes, nový kamaráde?"

„Dobrá, budiž po vašem," odvětil Juzef týmž lhostejným tónem, a obličej jeho tak jako dříve jevil cosi jako apatii a smutek.

„Výborně! Jste chlapík, Durove! — Toť viděti už ze všeho!" pochválil Lindorskij Naďu. „Ale nyní musíte jíti do krejčovské dílny, kde vás oblekou do úplné hulánské uniformy. Nechcete, abych tam zašel s vámi?"

„Toť se rozumí!" zvolala Naďa vesele.

Pan Lindorskij líbil se jí čím dále tím více svou živostí a upřímnou veselostí, jakož i svou temperamentností.

A všichni tři znova šplíchali se řídkým jarním blátem, bodře se ubírajíce křivolakou úzkou ulicí, vedoucí k oné čtvrti města, kde ležel konnopolský hulánský pluk.

II.

Prvé ostny. — Dopis domů.

Ne, toť nemožno! Jaké to mučení! Nu, není-liž to hloupost od strýce Kanuta, že zapřáhl mne do jařma, jako lenivého vola!"

A bledý, ztrápený Juzik Vyšmirskij vypustil těžkou píku z ruky a znaveně sklesl na měkkou jarní trávu, hojně rostoucí na širokém prostranství, kde konán vojenský výcvik nových branců.

Plukovní instruktor Spiridonov, který učil pořadovému a vojenskému výcviku všecky nováčky, naverbované konnopolským plukem, a mezi nimi i oba naše hrdiny, Naďu a Vyšmirského, s netajeným soucitem pohlédl na statného, jako cukr vyběleného hulánka, u něhož bylo zřejmo, že těžké vojenské cvičení jest nad jeho síly.

„Eh, drahoušku! Měl jsi seděti u maminčiny sukně a ne lézti k vojsku, sem k nám! Jaká pak, pane, jest to služba — duše se v něm sotva drží a on, tu máš, chce býti vojákem!"

A statný Spiridonov dokonce prudce odplivl stranou, což znamenalo u něho krajní nelibost.

Jestliže však zhýčkaný polský „panyč" *) nesplňoval jeho očekávání, zato druhý novobranec, již přes hodinu cvičící s těžkou dubovou píkou, plně zasloužil si pochvaly instruktora Spiridonova. Říkej, co říkej — jakýsi čertík to jest, zašitý v hulánské uniformě! Sám je štíhlý, statný, tenký v pasu jako Čerkes nebo opravdová dívka, — ale síla a trpělivost takořka z něho sálá!... Na sobě, přes uniformu s malinovým náprsníkem a bílými nárameníky, má kožený bandalír s torbou, naplněnou patronami. Na hlavě vysoká červená čapka s tenkým žíněným střapcem, na nohou jízdní spodky, zapadající do těžkých vojenských bot.

Tento oděv Naďu změnil úplně. V něm zdála se býti jaksi ještě větší, ještě štíhlejší. Takořka vyrostla za poslední doby, takořka celá se změnila. Za tyto tři neděle, ztrávené neustálým cvičením na cvičišti nebo v jízdárně pod dozorem téhož neúnavného instruktora, snědá její tvář ošlehána byla větrem a zhrubla, a silná jarní opálenost úplně zahladila na ní poslední stopy ženskosti.

Ale i přes své bodré, statné vzezření Naďa prožívala ve hloubi své duše nevýslovná muka. Nový život se svými značnými požadavky nebyl ubohé dívce jen tak zhola snadný. Ženská její přirozenost, byť i mnoho snesla, přece jen dávala se na jevo. Tato vojenská cvičení, namáhavá i pro vojína, utýrala takořka až k smrti celou její mladou, takořka dětskou bytost cviče-

*) Panský synek.

ním s těžkou dubovou pikou, div jí ruka neupadne, a v rameně cítí nesnesitelnou bolest až do kostí. Rukověť ohromné břinčící šavle sotva její malička dívčí ruka ovládá. Ale ze všeho nejhorší — jsou boty. Ó těch hrozných bot! Jsou jako mučicí nástroje, svírají jako šrouby útlé dívčí nožky. Naďa jen s námahou vleče je po zemi. Prsty její opuchly a zmodraly. Těžké jako řetězy, ušité na nohu nějakého vojáka, tyto hrozné boty podobají se spíše ohromným jolkám a těžké jsou jako pudová*) závaží.

Dnes ty proklaté boty obzvláště Naďu zlobí. A pikou dnes jaksi podivně dřevění jí ruka, takže zbraň vůbec ani nemůže ovládati. A tu ke všemu ještě tento Juzek svým nářkem dovršuje její muka.

Ach, ten Juzek! Jest jí těžko i bez něho, nerci-li s ním!

Naďa rozmrzele odhazuje píku a přistupuje k jinochovi.

„Poslyš, Vyšmirskij, to už je nesnesitelné!" praví podrážděně. „Ty mi rveš svým bědováním duši z těla. Prosím tě, aspoň nenaříkej, anebo jdi ke Kazimirskému a požádej za propuštění."

„Pěkně se ti to mluví!" dí nešťastný hoch zmučeným hlasem. „Tys volný ptáček: chceš-li sloužiti, sloužíš, nechceš-li — půjdeš. Ale já?! Můj strýc-poručník chce, abych, děj se co děj, u kavalerie dosloužil se důstojnické hodnosti. Ale jaký pak jsem já voják-kavalerista, Sášo, posuď sám! Podívej se na tyhle ruce! Což jsou schopny takové psí práce?"

*) Pud, ruská váha, rovnající se 16·375 kg. Pozn. překl.

Vyšmirskij vztáhl až k samému Nadině obličeji svoje vyhýčkané ruce s hladce přistřiženými růžovými nehty a s něžnými růžovými dlaněmi, hustě posetými jízvami a mozoly.

„Ba, to jsou pěkné ruce," přikývl přistoupivší k nim instruktor Spiridonov, s patrným soucitem prohlížeje si znetvořené dlaně Vyšmirského.

„Tak tomu jest!" pokýval Vyšmirskij svou hezkou hlavou. „Ale strýc Kanut neustále říká, že jsem se narodil pro červenou hulánskou čáku a pro ostruhy... Ostruhy arciť dobře se hodí pro mazurku... Ach, mazurku já tančím znamenitě!" s náhlým oživením pravil jinoch, a jeho obličej rázem se změnil. Lhostejnost a apatie v okamžiku zmizely. Byl to zcela jiný Vyšmirskij, veselý, jako by oživlý a zázrakem zkrásnělý. „Což pak, Durove," pokračoval s tímtéž neobyčejným třpytem v pohledu, „což pak, kdybych požádal rytmistra, aby nás pustil na zítřek na statek strýce Kanuta?... Co? Statek jest nedaleko odtud. Právě se to hodí, — zítra jsou narozeniny Zosky. Seznámíš se se sestrou. To ti je báječné děvče, čilá, živá, pravý oheň... Ta bude míti radost z našeho příjezdu! Pojedeme, Sášo! Co?"

„Ano, nejsem proti tomu," souhlasila Naďa. „Ale nyní jen buď tak laskav a přemoz se a dokonči už cvičení s ničemnou tou píkou. Bůh ví, stydím se před Spiridonovem. Ještě to někomu řekne!" dodala po francouzsku, aby statný informátor tomu nerozuměl.

Juzek hluboce vzdechl a namáhavě povstav s měkké trávy, znova pokračoval v přerušeném cvičení.

Po cvičišti, přímo k nim běžel, mávaje čapkou, hulánský důstojník . . .
(Str. 103.)

Ani jemu, ani Nadě nebylo souzeno cvičení ta dnes dokončiti. Po cvičišti, přímo k nim běžel, mávaje čapkou, hulánský důstojník, poručík Bošňakov, velitel jejich eskadrony. Již z dálky cosi na ně křičel, avšak ani Juzek, ani Naďa nemohli tomu rozuměti.

Posléze poručík, udýchaný a během všecek rudý, k nim doběhl.

„Nesu vám, pánové, zprávu o pochodu!" zvolal popadaje dechu. „Válka s Francií! S Pruskem uzavřen svazek a táhneme na Napoleona!"

Když poněkud si oddechl, pokračoval rychle: „Právě došla listina od ministra války a carův oběžník. V půlhodině bude to prohlášeno pluku... Nu, moji slavní hoši, dosti jste si dnes už ruce namořili. Pojďte se mnou. Máte radost z válečného tažení?"

A vzav oba kolem pasu, Bošňakov vedl je k velké postranní budově, kde bylo zřízeno důstojnické kasino konnopolského hulánského i jiných pluků.

Naďa upřela na Bošňakova široce rozevřené, nedůvěřivé, tázavé oči.

Vojna? Veliký Bože! Není-liž to žert? Ale oči komandantovy jsou zaroseny blahem. Obličej září. Ve hlase jeho ozývají se mladistvé, radostné tóny. Jak ho celého pozměnila tato zpráva!

„Vojna!... Zde jest to podivné, radostné, vytoužené slovo!" myslila si Naďa ubírajíc se ve společnosti Bošňakova a Vyšmirského po cvičišti, zarostlém prvou jarní travou.

Vojna!... Posléze tedy osud vyslyšel tuto její tužbu!... Vojna! Zde, v tom tají se ideál jejího života, pro nějž žije, k němuž tíhne celou svou mladou

duší... A ramena dívčina, polámaná nesnesitelnou tíží píky, jako by znova nabyla své dřívější lehkosti a ohebnosti. Těžké boty, jako železná pouta svírající nohy, soužení a muka Nadina — pozapomenuty. Srdce se chvěje a buší, v něm rozkvétá naděje, radostná a zářivá, jako den. Dech se tají nezvyklým, takořka nesnesitelným přílivem blaha. Ráda by zajásala nadšením, zasmála se, zatančila, jako střela ráda by letěla po zeleném cvičišti, ráda by vrhla se Vyšmirskému kol krku a roztrhala na kusy tohoto nehodného hošíka, klidně po cvičišti vykračujícího svýma rozmazlenýma nohama v bezvadných botách.

„Jaká to hloupá netečnost v něm vězí?" durdí se Naďa, pohlížejíc úkosem na chladný, lhostejný obličej Juzkův. „Možno-li oddati se ospalosti, když zaplanula a zachvěla se celá Evropa!... Jdeme na Napoleona! — jaké to báječné a zároveň strašlivé slovo! A jak prostě a krásně pronesl to Bošňakov..."

Ale Napoleon — genius, který pokořil půl světa, a ona, Naďa, dobře to ví. Rakousko, Italie, Indie, egyptské pyramidy... Bože veliký! co mocných, slavných skutků leží za ním! A oni táhnou na něho... Napoleon! Cosi nepostižitelného, osudného tají se v tomto slově... Byť i byl geniem, byť i byl vítězem — což však mezi Rusy nebylo a není genia, podobného Suvorovu?... A což oni nejsou učedlníky a dětmi nesmrtelného Suvorova?... Ó, ona, Naďa, pevně věří ve hvězdu štěstí, ve vítězství zbraně...

A celičký svět zdá se jí nyní býti tak na div překrásným. Celičký svět — i Spiridionov, i Bošňakov, i Juzik. Budoucnost jeví se Nadě jako jediná růžová

pohádka, kdež vystupující osobnosti jsou bohatýři, vítězové, — kralevičové, kteří zvítězí, musí zvítěziti nad drzým Napoleonem! Nemůže ani býti jinak... Ona, Naďa, tak věří v tuto budoucnost, překrásnou, jako život jest překrásný. Tamo, v oné budoucnosti, očekávají ji bitvy, vítězství, snad i sláva... veliká sláva... Ovšem ne tak ohromná, jako byla sláva nesmrtelné Johanky, — sláva sice skromnější, ale na niž přece jen vždycky bude hrd její milý, vzdálený otec!...

„A pojednou — místo všeho toho, smrt?" přerušuje dívka svoje blouznění, ale ihned již zahání od sebe nepříjemnou myšlenku. Smrt — když v srdci rozkvétá vesna a celá duše jí jásá! Smrt nyní — nikoliv, toť nemožno!

A kráčí po cvičišti plna radosti ze života, šťastna, s duší naplněnou nepokojným nadšením, s osvěžujícími myšlenkami a bušícím srdcem...

Ještě téhož večera, před večeří byl přečten oběžník carův a pluku byl ohlášen pochod. Družné „urá" junáků-konnopolců vyrvalo se z tisíce vojenských hrudí a ozvěnou neslo se daleko po okolí grodenském.

A mladičký, novopečený hulán křičel hlasitěji než kdokoliv jiný.

„Nechápu, čemu se raduješ, Durove!" divil se Vyšmirskij, pokrčuje rameny. „Či omrzel tě život?"

„Ach, Juzku, nu, jaký jsi ty — ví Bůh!" upřímně horlila Naďa. „Nu, zdaž lze zůstati lhostejným ve chvíli, kdy v nedaleké budoucnosti očekává tě rachot děl, třesk zbraní, ryk vítězů..."

„Sténání raněných... nářek o pomoc... smrt..." doplnil Vyšmirskij.

„A třeba i smrt!" živě a s nevysvětlitelným vznícením vyhrklo z úst Nadiných. „Což není sladko umírati za vlast, za její čest, její slávu? Ach, Juzku, Juzku, ty mne jakživ nepochopíš!" zavrtěla hlavou ztrápeně.

„Možná," přisvědčil jí mladý Polák klidně, a pojednou lehký obláček ozářil jeho obličej, spanilý a něžný, jako obličej dívčin. „Ale padnu-li — co bude pak s mojí Zoskou?"

Naďa pohlédla naň s lítostí: bylo jí líto tohoto zženštile křehoučkého hošíka, tak cizího drsnému vojenskému životu a nehodícího se do něho. Bylo jí to z části bolestno, z části i trochu se naň mrzela...

Avšak za tohoto večera, prve než odešla do svého koutku (obývali spolu nevelký pokojík, rozdělený prkennou přepážkou ve dvě místnosti), Naďa pevně stiskla nabídnutou jí něžnou ruku Vyšmirského.

„Dost už toho nářku, Juzefe!" promluvila k němu vážně. „Bůh jest milostiv, a ty se vrátíš z pochodu zdráv a celý. A jak si zatančíš pak mazurku se svou Zosou!"

„A to máš pravdu!" zvolal jinoch, rázem se rozveseliv. „Ty vždycky dovedeš mne uklidniti, Durove. Kde však čerpáš tu sílu, tu bodrost ducha, kouzelníku?! Víš-li pak, jaká myšlenka zatanula mi v hlavě... Což kdybych šel teď k rytmistrovi a požádal ho, aby mne a tebe pustil na den ke strýci Kanutovi. Což? Co tomu říkáš?"

A prve než Naďa mohla co odvětiti, Vyšmirskij vyskočil s čilostí, jindy naprosto mu cizí, a v chůzi přidržuje si šavli, vyběhl z pokoje.

A Naďa, hluboce se zamyslivši, osaměla.

„Šťastný člověk! Má aspoň někoho, kdo mu dá požehnání před pochodem, kdo zaň se pomodlí a bude ho v případě smrti oplakávati. Ale já?!“ — vyťukávalo dívčí srdéčko, sevřené náhlou tesklivostí. „I nejbližší, nejdražší mi lidé nevědí ani, jsem či nejsem-li na živu. Možná, že už dávno považují mne za mrtvou... Ale což, kdybych se jim připamatovala, kdybych poslala jim o sobě zprávičku, abych aspoň trochu uklidnila ubohého tatíčka?! Vždyť nyní jest to už lhostejno — mne nyní již nepřinutí nikdo zpět. Jest již pozdě!... Veškeré spojení s minulostí zpřetrháno... Ba ani by mne nenalezli! Ale přece jen otec, dostane-li dopis, uklidní se poněkud, zví, že jsem živa a zdráva...“

A neváhajíc déle, Naďa zasedla chvatně ke stolu, vzala list dopisního papíru, namočila pero do kalamáře, a ruka její v okamžiku obratně a rychle jala se pobíhati po bělostné stránce.

„Předrahý můj tatíčku,“ psala, „jak se asi podivíš, až dostaneš tyto řádky od své zlé dívenky, která ti způsobila tolik hoře a starostí. Tati, zlato moje, radosti má, odpusť mi, odpusť, neocenitelný, drahý, milovaný! I matičko, i Vasjo, i Kleno — všichni, všichni odpusťte své zlé Nadě. Tatíčku, nejsem vinna, přísahám ti na svoji čest, nejsem! Pochop mne, tati, a odpusť mi, drahý, můžeš-li! Pochop, že dřívější život nebyl pro mne. Domácí práce, hospodářství, všední ženské starosti o domácnost — by mně nedostačily! Tati, blaho moje, vzpomeň si, že od kolébky přivykla jsem jinému životu, jiným okolnostem. Neustále na pochodu, neustále mezi molodci-husary, za zvuku trub vdecho-

vala jsem bezděky, mimo vlastní svou vůli, onu šílenou lásku k vojenskému pochodovému životu. A pak, tati, nevím proč, ale zdá se mi, že jsem vlasti užitečnější jako vojín, nežli ve skromné úloze hospodyňky. Vím, otče, že mne pochopíš. Musíš mne pochopiti! Jsem — tvoje dcera, tvoje krev proudí v mých žilách, krev starého vojína, bývalého kavaleristy! Pochopíš moji snahu a dovedeš ji oceniti. Píši ti, otče, a plním svou zanedbanou povinnost nyní, ježto dnes nebo zítra nastoupíme pochod do ciziny. Kdož ví, možná, že se odtamtud nevrátím, a že složím svoji hlavu daleko v cizině, ale bude se mi přece jen mnohem snadněji umírati, když jsem ti napsala tyto řádky... Tatíček můj, neocenitelný, předrahý tatíček můj přece jen konečně sezná, že jeho bujná hlavička, jeho kozácká holčička, husarská vychovanka, není schopna ničeho špatného, a požehná mi — byť i v dálce — do boje — — na smrt anebo ke slávě.

Naďa."

Dopis skončen... Ale Naďa se zakaleným pohledem a s planoucí tváří stále ještě sedí nad čtvrtkou papíru, drobně popsanou... Nemůže se takořka od ní odtrhnouti. Velké, těžké slzy — slza za slzou — kanou po rozpálených lících na papír, máčejíce jej a zůstavujíce na něm vlhké stopy...

Špinavé, začouzené stěny pokojíka takořka před ní se rozevřely. Myšlenkový její zrak nyní jako na obraze vidí zřetelně a jasně bílý, na pohled pochmurný jejich sarapulský dům, obklopený ohromným starým sadem, vidí nevelikou terasu a milou hlavu, značně již prošedivělou, skloněnou při čtení tohoto dopisu.

„Pravíš tedy, že dal dovolenou?“ táže se, s neuvěřitelnou silou sebe překonávajíc... (Str. 111.)

Milá, drahá ta hlava! Kolik jen tají se v ní starostí a tesknosti — a vše to pro ni, pro ubohou dalekou Naďu!... S jakou rozkoší přilnula by nyní k tomuto drahému obličeji horoucím polibkem, a objímajíc tuto milou, zpola šedivou hlavu, jak vroucně by řekla:

„Uklidni se, netruchli, tati! Jedenkráte tvoje Naďa vrátí se k tobě, vrátí se snad, slávou jsouc ověnčena, a zahladí všecky tyto hluboké vrásky na tvém čele!"

„Durove! Sášo! Kde jsi?" — slyší jako ve spaní v myšlenky ponořená dívka. „On to dovolil, Durove! On to dovolil! Přisahám ti! Jsem ochoten smířiti se s válkou a s pochodem, spatřím-li dříve ještě jednou staré hnízdo Kanutů a svoji Zosku!"

Naďa rychle se vzpamatovala a setřela slzy. A věru byl čas — Vyšmirskij stál již na prahu.

„Pravíš tedy, že dal dovolenou?" táže se, s neuvěřitelnou silou sebe překonávajíc.

„Představ si, kamaráde! ‚Dovolenou,' — povídá, — ‚vám dám, vám i vašemu příteli, ale hleďte, abyste se mně mezi kamarády někde nezdržel.' Znamenitý to chlapík, tenhle Kazimirskij, co je pravda, to je pravda! Lepšího eskadronového velitele ani bych si nepřál. Najal jsem již u krčmáře povoz... A nyní dobrou noc, Durove. Ráno večera jest moudřejší."

„Dobrou noc!" odvětila Naďa, udiveně zírajíc na svého nového přítele a stěží ho poznávajíc.

Skutečně — po dřívějším flegmatickém Juzkovi nezůstalo ani stopy. Tváře jeho planuly, oči třpytily se srdečnou, takořka dětinnou radostí. Blaženost učinila z mladého pana Vyšmirského zcela jiného člověka.

•

III.

U Kanutů.

K rozlehlému starobylému panskému sídlu bohatého polského statkáře, pana Kazimíra Kanuta, kvapně přirazila rychlá trojka.*)

Nádherný zámek Kanutův, ztopený v celém moři mladé jarní zeleně, pokrývající stromy obrovského sadu, byl jasně osvětlen. Z otevřených oken linula se celá vlna zvuků. Našnořené páry, jako jasná zjevení míhaly se v rámech oken.

V zámku se tančilo. Ples byl v plném proudu.

„Právě vhod!" prohodil vesele Juzek, provázeje Naďu dlouhým stromořadím, vedoucím k příschodí.**) „To bude míti Zoska radost! Právě k mazurce jsme se nahodili!"

V domě patrně zaslechli cinkot rolniček u trojky: z nádvorních budov vyhrnul se celý dav mužského a ženského služebnictva.

„Panič***) přijel!" ozvaly se mezi nimi radostné výkřiky.

Právě v té chvíli hudba v zámku umlkla, páry se zastavily a nastal zmatek.

„Juzek přijel, Juzek! Kde je? Matko Boží!... A proč tu ještě není?" ozýval se čísi zvučný, mladistvý hlásek z otevřeného okna domu.

---

*) Ruský povoz, v němž zapřaženo jest tré koní. Pozn. překl.

**) Krylco — střechou krytý vstup do ruských domů. Pozn. překl.

***) Mladý pán.

V téže chvíli Naďa, vstoupivši právě do ozářené zámecké síně, náhle jako zkamenělá stanula na prahu.

Jakási bělostná, vzdušná bytost, zahalená v průzračný oblak mušelínu, se stříbrnými křidélky za zády, vyrazila z protějších dveří a s radostným voláním: „Ach, Juziku kochaný*)!" — zavěsila se Nadě na krk.

Pod krupobitím polibků, sypajících se na zaraženou dívku, Naďa nemohla dobře rozpoznati bělostnou bytost, přilnuvší k její hrudi. Slyšela jen přerývaný, zajíkavý šepot, žvatlající po polsku nejněžnější, nejlaskavější slova. Ztrávivši kolem dvou let mezi Poláky, Naďa naučila se této řeči, a proto žvatlání bělostné bytosti bylo jí úplně srozumitelno.

„Juzku kochaný!" opakovala bělostná bytost, zajíkajíc se rozechvěním, „to je radost, to je blaho!"

A znova na tváře, čelo a oči Nadiny sypalo se celé krupobití vroucích polibků.

A kolem nich nakupila se již celá společnost mladíků a dívek, přibližně téhož věku, v nejrozmanitějších kostymech. Byli zde Turci v pestrých turbanech, Turkyně pod mušelínovými závoji, Arabové, květináři i markýzové v napudrovaných parukách, pastýři a pastýřky — jako by právě sestoupili z nějakého starého obrazu. Mladičcí rytíři břinčeli ostruhami; jejich hezoučké dámy, vyšňořené a veselé, ovívaly se vějíři.

„Zosko, Zosko!" volala jedna z hezoučkých pastýřek, tahajíc za rukáv bělostnou bytost, stále ještě visící na šíji Nadině. „To není pan Juzef! Podívej se jen dobře! Nu, jest to možno? Ach, hloupičká Zosko!"

*) Drahý, milovaný.

Bělostné stvořeníčko posléze odtrhlo se od prsou Nadiných a s lehkým výkřikem údivu odskočilo od ní za ohlušujícího smíchu kostymované mládeže.

Před Durovou mihl se spanilý černooký obličej, baculatý rtík a dva úzké tmavé proužky obočí. Byla to vtělená podoba obličeje Juzefova, jenom že ještě milejší, ještě sličnější.

Naďa okamžikem uhodla, koho měla před sebou.

„Panno*) Zosjo! Mám čest představiti se: kolega vašeho bratra — Alexandr Durov."

A Naďa hbitě, po vojensku vzpřímila se před hezoučkou slečinkou, zařinčela ostruhami, jak se slušelo na pravého kavaleristu.

Ale Zosja nevěnovala jí už ani jediného pohledu. Rozhlédla se po síni a spatřivši posléze bratra, s novým voláním: „Juzku můj! Juzku!" klesla do jeho náručí.

Jenom průzračná křidélka zatřepetala se jí za zády, a nádherné rusé lokničky vonnou vlnou padly na tvář spanilé dívky.

„Jadvigo! Růžo!" volala zvučně, stále ještě nevypouštějíc Vyšmirského ze svého náručí, „pojďte sem všichni, všichni pojďte! Juzek přijel! Strýče Kazimíre! Rychleji!... A co lezete jako želvy!"

Ale strýc Kazimír, stařec veliké postavy v sametové kamizole, stál už jí za zády a čekal jen, až na něho dojde řada, aby objal svého synovce.

„Matko Božská! Ježíši! Marie!" křičela tlusťoučká rusovláska Růža, druhá dcera páně Kanutova,

---

*) Slečno.

a spráskla své běloučké ručky. „Juzek náš, Juzek, jaký je to parádník! Pravý krasavec!"

„Znamenitý teďka, toť se ví!" se smíchem přizvukovala jí Jadvika, veliká, štíhlá dívenka v kostymu bajaderky*) se šibalskýma šedýma očima.

Naďa zatím stála pozapomenuta, ztracena mezi celým tím kostymovaným, oživeným a šumným davem a zírala na cizí veselí smutnýma, truchlivýma očima.

Uvítání Juzkovo se strany jeho příbuzných, uvítání tak vroucí, plné lásky a přívětivosti, vyvolalo v jejím srdci jakousi bolestnou ozvěnu. Vždyť i ono, to ubohé, maličké její srdce toužilo po účastenství, přátelství, pozdravu... Vždyť i je tolik to vábilo, ohřáti se uprostřed drahého, milého rodinného kruhu. Vždyť i přes mužskou duši, toužící po činech, srdce to zůstávalo přece jen dívčím, měkkým, citlivým a něžným, jako srdce dítěte...

„A jak říkají pánovi**)? Pán zajisté jest přítelem našeho Juzka?" náhle vyrušil ji ze zadumání zvučný, jako stříbrný zvoneček, dívčí hlásek, a panna Zosja stanula před Naďou ve svém bílém oděvu, s průzračnými křidélky za zády.

„Pojďme do sálu, tam budeme tančiti a radovati se. Juzkovi přátelé — moji přátelé!" zažvatlala již po rusku s oním nepostižitelným odstínem, který jest tak charakteristický ve výslovnosti Poláků. — „Pán bude dnes tančiti se mnou! Ano? Ach, jaké báječné překvapení jste mi oba připravili, že přijeli jste právě

---

*) Indická tanečnice. Pozn. překl.

**) Poláci, oslovujíce koho, užívají slova „pán" a mluví k němu jako ve třetí osobě. Pozn. překl.

dnes! Vždyť dnes mi jest patnácte let. Jsem již dospělá, jsem ‚nevěsta', jak říkává strýček Kanut. Brzo dostanu už dlouhé šaty! Pojďme tedy čerstva! Ach, ach, jaký to tichošlápek!" — a se smíchem táhla Naďu za rukáv její zelené uniformy.

„Počkej, Zosko! Ty jedno dráče! Dovol, abych tě seznámil s panem Durovem," — prohodil s úsměvem pan Kazimír, zadržuje rozdováděnou šibalku. „Vždyť mladého pána celého potrháš! Růžo, Jaďo, popadněte ji, toho blázínka!" volal na dcery.

Ale popadnouti „blázínka" bylo nyní nemyslitelno. Kývla rukou na hudebníky a čarovná, starobylá melodie pradědovské polky nesla se pod klenbou tanečního sálu. Panna Zosja položila svoji útlou ručku na rameno Nadino, a obě dívky, jedna ve vzdušných šatečkách víly, druhá v hulánské uniformě, zakroužily sálem, obě lehké a štíhlé jako mladičké břízky.

„Ach, jak je mi dnes veselo!" hovořila černooká Zosja, sotva při tanci dechu popadajíc. „Strýček Kanut říkává, že mám už na čase nabýti rozumu a zvážněti. Ale proč bych byla vážnou, když je tak krásně, tak vesele člověku, není-li vážným? Není-liž pravda, pane... Ale proč pán nemá vousů? U Juzka jest jich už viděti. Mám ráda Juzku nade vše na světě. Není-liž pravda, že je to hezký hoch? Je nejlepší ze všech na světě, ten náš Juzka. Počkejte... zastavte se! Chci si s ním zatančiti! Ale stůjte přece, povídám vám... Juzku, Juzku!" volala na bratra, tančícího v tom okamžiku s rusovlasou markýzou. „A vy vezměte Růžu," dodala, usmívajíc se na Naďu, — „vidíte, tam tu panenku, která je oblečena za pastýřku... Nic nevadí,

že je trochu obtloustlá a neobratná, za to tančí polku jako nikdo jiný! Na shledanou, pane hulánčíku! Vrátím se ještě k vám!"

A vyklouznuvši z rukou svého rytíře, lehká a obratná jako pravá víla, míhala se již sálem v náruči přichvátavšího k ní Juzefa.

Nadě točila se hlava jak dlouhou jízdou povozem z Grodna na statek Kanutův, tak i kroužením po tanečním sále, v čemž byla po vůli hezounké slečince.

„Což, pane huláne, u nás jest veselo?" zlehka poklepav ji na rameno, otázal se pán domu, nepozorovaně k ní přistoupiv. „Děj se co děj, tanečnici pobaviti jest nutno. Báječná to holčice, pravím vám, jen že trochu rozpustilá, nu, ale my všichni, Kanutové i Vyšmiršti, nevyznamenáváme se právě něžností mravů. Leda snad jediný Juzef... A když jsme u něho — co pán soudí o našem Juzefovi?"

„Roztomilý to hoch," pospíšila si Naďa s odpovědí.

„Trochu nerozhodný a plachý, a to se na chlapce nepatří... V jeho letech naši předkové bili se za čest vlasti, ale pan Juzef je rozmazlený jako holčička. Nu, vojenská služba ho přetvoří... Ba i živý příklad v osobě takového kolegy," — a pan Kanut roztomile poklonil se Nadě. „Přátelství s pánem nemůže v jinochovi zůstati beze stopy. Pan Lindorskij psal mi o ledačems, a přiznávám se, že obdivuji pana hulána, tak mladého a odvážného."

„Ó, moje odvaha, — škoda, ta ještě ničím se neprojevila!" pospíšila si Naďa s poklonou za nezaslou-

ženou pochvalu. „Pan Lindorskij jest ke mně příliš shovívavý . . ."

„Pan Lindorskij," přerušil pan Kanut svou mladou společnici, „viděl, jak statně jste překonával všecky těžkosti vojenského umění. Oh, ta cvičení nejsou věcí snadnou, alespoň našemu Juzefovi nepřipadají lehkými. A řekněme si: cvičiti na cvičišti s píkou a šavlí — není tančiti mazurku. A na to on je mistr, podívejte se sám."

Právě v té chvíli hudebníci na chóru spustili mazurku. A vše, co bylo v sále, jako by pojednou se zatřepalo, jako by jakási vlna pošplíchla všecky ty „paniče" a „panenky" hned při prvých zvucích tohoto národního tance.

Páry rychle rozvinuly se v jedinou dlouhou, přímou řadu. V popředí všech stál Juzef a Zosja. Tváře jejich prozrazovaly palčivou netrpělivost a veselost. Propustivše dva, tři takty, bratr se sestrou sotva znatelně vyměnili spolu pohledy a takořka najednou sebou trhli a nesli se ku předu, hbití a souladní, s rozpustilou bujností ve tvářích, s očima, třpytícíma se blahem. Za nimi zavlnily se ostatní páry — Turci, Arabové, Španělé, markýzky, bajadérky a pastýřky, zářice nestrojeným veselím jako u vytržení.

Strýc Kanut postaral se o to, aby dcery a neteř obklopil vrstevníky a vrstevnicemi, přibližně téhož as věku, jako byly ony samy. Nejstarší z účastníků plesu byl svým věkem sotva sedmnáctiletý. A proto také tento ples kypěl upřímným, bezstarostným dětským veselím. Pár vznášel se za párem, mladistvé obličeje zářily, oči hořely. Tu a tam bylo slyšeti volání, zvonil smích, ničím dosud neporušený smích útlého mládí.

Prvý párek předčil všecky ostatní. S nenapodobitelnou graciésností vznášela se malická víla po parketách tanečního sálu od konce ke konci. Rusé její lokničky byly pocuchány a v malebném nepořádku vroubily mladistvý obličej, s očima, zářícíma nadšením. Hbitá, obratná, kadeřavá jako hošík, byla věru okouzlující — mladičká ta krasavice Zosja. Ale ani její bratr v ničem nezůstal za ní. Pravidelně do taktu hudby pobřinkávaje ostruhami, vypjal ku předu prsa s náprsníkem malinové barvy. Juzek Vyšmirskij unášel sestru čím dále tím rychleji, tu toče se s ní se závratnou rychlostí, tu vznášeje se nad ptáčka spěšněji po rovné, hladké podlaze sálu . . . Ni nejmenšího stínu obvyklé jeho lhostejnosti, ani nudné apatie nebylo teď viděti na jeho něžném, sličném obličeji. Zdálo se, že v něm procitl pravý Polák, pohyblivý, veselý a odvážlivý, pravý to syn své otčiny.

„Bravo, Juzefe, bravo!" nemohla se Naďa zdržeti výkřiku, když mladý párek Vyšmirských ve víru tance nesl se mimo ni.

„Dejž mu Bůh, aby se právě tak vyznamenal i na bojišti!" s tichým povzdechem prohodil starý Kanut, hledě za nimi.

„Věříte-li, pane Durove," prohodil po chvilce odmlčení, „že mám rád tyto děti právě tak, jako svoje vlastní. Mladí Vyšmirští svěřeni jsou mému poručnictví; jsouť sirotky, pane huláne, a za jejich blaho bude mi odpovídati před Bohem. Jejich nebožtík otec tolik mne prosil, abych učinil z nich dobré, počestné lidi . . . Jejich otec byl pravý Polák a vojín. A syna přál si viděti právě takovým . . . Ale Juzef . . . Nu, jest ještě příliš mlád . . . Není-liž pravda, tuze mlád?" jako by

sama sebe utěšoval, prohodil starý Kanut. „A kromě toho, mladý můj příteli, zajisté mi neodepřete a budete mému synovci oporou ve chvílích malomyslnosti? Není-liž pravda?“

Naďa místo odpovědi mlčky se poklonila a pevně stiskla podávanou jí ruku starého Kanuta.

O dvanácté hodině noční odměřené zvuky polonézy věstily konec plesu, a celá mladá společnost vhrnula se do jídelny, kdež prostřené stoly prohýbaly se pod tíhou nadbytku jídel a nápojů.

„Posadím se mezi vás a Juzou,“ stačila zašeptnouti Zosja Nadě, v taktu nesouc se mimo ni, ruku v ruce s bratrem za slavnostních zvuků polonézy.

Ale ukázalo se, že jest příliš mnoho nápadníků na vyznamenání seděti podle obou hostů, mladičkých hulánků. Růža, Jaďa — obě sestry Kanutové — Vláďa Stankěvičová ze sousedního velkostatku, Marina Glikinská a mnoho jiných — všecky o překot snažily se míti za své sousedy mladé konnopolce, kteří dnes či zítra musili nastoupiti pochod a bíti se s nepřítelem.

Zpráva o pochodě s rychlostí větru roznesla se po celém okolí grodenském. Pranic tedy nepřekvapovalo, že i v zámku kanutském kde kdo o tom již věděl. Mládež v pravém slova smyslu zasypala teď mladé vojíny svými otázkami.

„A on je strašlivý, ten Napoleon?“ ozvalo se s jednoho konce stolu naivní zvolání.

„Jest prý synem obyčejné Korsičanky z lidu? Jest to pravda?“ ozývalo se s druhého konce.

„Strašlivý člověk, nemilosrdný, bez lítosti prolévající celé potoky krve. Slyšeli jste o tom?“

„A vy nebojíte se s ním bojovati?"

Naďa stěží stačila odpovídati na všecky tyto otázky, zatím kdy Vyšmirskij zcela klidně věnoval se večeři. Všecka jeho živost zmizela, a obličej Juzkův znova přijal na se klidný, apatický výraz hezké masky, který tolik se Nadě na něm nelíbil. Zdálo se, že zůstává netečným ke všemu, co netýká se jeho sestry a mazurky — vyhýčkaný a chladný ten krasavec Juzek!

Za to ona — jeho sestra — brala vřelou účast na všeobecném hovoru.

„Bojovati s Napoleonem — oh, jaká to smělost!" zvonil její mladistvý hlásek. „Vždyť Napoleon přemohl už polovičku světa... Egypt, Italie a silné Rakousko — vše to leží už u jeho nohou. A Indie a Španělsko — vždyť i těch již dosáhl! Ó, jakého nebezpečného nepřítele máte před sebou, jaká těžká práce! Chraniž vás všech Pán a Jeho svatá Máť!" s upřímným zanícením vydralo se z dívčiných úst.

„Ó, vy nemusíte se báti ničeho, milá slečno," pravila Naďa s vlídnou účastí kývnuvši jí hlavou. „Jestliže do záležitosti pokoření tohoto hrdiny, nadmíru se vyvyšujícího, vkládají se nyní Rusové, tu slavkovský vítěz sezná záhy, co jest to býti poraženu. Ne nadarmo jsou u nás dosud na živu odchovanci Suvorova!"

Naďa pronesla vše to vroucně, ohnivě, s oním přesvědčením, jemuž nebylo lze neuvěřiti.

A všichni uvěřili vroucím slovům mladého hulánka.

Nadino nadšení a její upřímnost vyvolaly celou bouři nadšení mezi mládeží.

Byť i nebyli Rusy, přece jen všichni tito mladičtí hosté starého Kanuta upřímně nyní sympatisovali s tímto odvážným mladičkým hulánčíkem.

„Vivat, pane huláne!" vykřikl náhle týž zvučný, Nadě už povědomý hlásek, a panna Zosja pozvedla svůj pohár směrem k Nadě.

Ťukly si, sympaticky na sebe se usmívajíce.

„Ó, jak asi jste statečný, pane Durove!" zvolala baculatá Růža, když došla na ni řada, aby ťukla si s Naďou.

„Vaši rodiče mohou býti na vás hrdi!" přizvukovala jí Jaďa a obyčejně posměšná dívčí očka s nadšenou sympatií spočinula nyní na hostu.

„Jeho rodiče nemají ani tušení o celé té jeho rekovnosti!" náhle vmísil se do rozhovoru Juzek, po celou tu dobu až dosud mlčící. „Jeho rodiče nevědí o ničem... Vždyť on utekl z domova, aby dal se zařaditi do vojska!" zakončil jinoch svoji řeč úmyslně hodně nahlas.

Sotva že mladý Vyšmirský tato slova pronesl, mrtvé ticho rázem rozhostilo se ve veliké jídelně Kanutské.

Všecky ty Turkyně, bajaderky, markýzy, víly a pastýřky, Negrové a Arabové, rytíři a kouzelníci — slovem všecek ten kostymovaný dav hostů rázem umlkl. Oči všech jako na povel upřely se na Naďu.

A ta, v rozpacích, polekána, se zbledlým obličejem marně hledala svým pohledem pohled Juzefův. Mladý Vyšmirskij jako by ustavičně vyhýbal se jejím očím. Obličej jeho nebyl už nyní apaticky klidný, jako byl ještě před několika minutami. Naopak, nesl nyní na sobě výraz neobyčejného podráždění: rty jeho zkřivily

se násilným úsměvem, všecky jeho rysy vzaly na se velice nepříjemný výraz.

„Co je s Juzefem? Jaká moucha tě uštípla, bratránku?" se strojeným smíchem prohodila vynalézavá Jaďa, snažíc se tím vyvésti sympatického hosta z nepříjemné pro něho situace. „Pan Durov, tuším, není příliš rád takovému pleskání!"

„Piji na zdraví pana Durova!" vesele zvolal starý Kanut. „Nechť dostal jste se do vojska cestou jakoukoliv, jedenkráte jste tam a máte tak horoucně rád stav vojenský — nechť Bůh vám pomáhá. Chrabrost — nejlepší okrasou každého jinocha!"

A pronášeje tato slova, pan Kanut úkosem pohlédl stranou k synovci, až po uši zapálenému.

Juzek porozuměl strýcově narážce a hanbou div neshořel.

Zatím hostitel dal znamení, aby povstalo se od stolů — a za nových zvuků polonézy hosté Kanutských opustili jídelnu a rozešli se do ložnic, pro ně připravených, kdež očekával je sladký spánek a měkké lože.

V.

Bělostná víla v nové úloze.

Maličká útulná ložnička, někdejší dětský pokojík Juzika Vyšmirského, pohostinsku přijala pod svůj krov oba hulány. Bezprostředně na podlaze, na hromadě koberců (postele byly přenechány hostům) ležely měkké pe-

řiny, tvoříce dvě velmi útulná a pohodlná lože. V předním koutě visel kříž ze slonové kosti a na vysokém kamenném podstavci tyčila se mramorová socha Madonny, před níž hořela stříbrná noční lampička.

„Poslyš, Vyšmirskij," pravila Naďa sotva překročivši práh komnatky. „Pročpak se tobě uráčilo prozraditi mne před tvými příbuznými a hosty? Můj útěk z domu — toť tajemství... A kdo nedovede zachovati cizího tajemství, jest žvastal."

„Jen se opovaž!" hrubě odsekl mladý pán. „Jestliže se ti moje jednání nelíbí, — bij se se mnou. Díky Bohu, nikomu z nás nedostává se šavle! Ale aby lecjaký chlapeček četl mi levity — toho nedovolím... Prosím, nech mne na pokoji. Chci spát."

A pronášeje vše to tímtéž podrážděným tónem, vrhl se nesvlečen na svoje lože a zaryl se hlavou do podušek.

Naďa pokrčila rameny a rovněž natáhla se na měkké lože, odhodivši dříve boty a uniformu.

Veškerá její živost rázem byla ta tam. Duši naplnila prázdnota, tesklivost a rozmrzelost na Juzika. Nemohla pochopiti příčinu jeho náhlé nadutosti a hněvu. Juzek Vyšmirskij rozhodně nebyl její duši cizí. Zvykla již tomu hochovi a měla ho ráda. Bylť to přece jen její jediný přítel a kolega mezi všemi těmi velkými a silnými lidmi, kteří je obklopovali za jejího nového života u pluku. Zženštilý, spíše děvčeti než jinochu-vojákovi se podobající Juzek vzbuzoval v ní vroucí sympatie a útrpnost. A nyní pojednou tento Juzek zčista jasna zachoval se k ní tak hanebně. Proč? Co zlého mu udělala? Ta podivná hádka, narážka na souboj... Ó, jak

směšné a hloupé je to všecko!... A snažíc se na vše zapomenouti a na nic nemysliti, Naďa převrátila se na bok a všemi silami snažila se usnouti.

Slabá dřímota již lehce točila hlavou dívčinou, matouc a kalíc její myšlenky, když tu pojednou dvéře jejich pokojíka zaskřiply, otevřely se, a na prahu objevil se bílý přízrak s průzračnými křidélky.

„Pst!" zasykl sotva slyšitelně bílý přízrak, přiloživ prstík ke rtům. „Jdu k tobě, Juzku. Spí tvůj kolega?"

„Jako mrtvý!" odvětil Vyšmirskij, zběžně pohlédnuv na Naďu, ležící se zavřenýma očima. „Jdi potichu, Zosjo, abys ho nezbudila. Co chceš, drobečku?"

„Juzku, hošku můj, bratříčku milý," začala dívka tichým, ale rychlým šepotem, a Naďa byla překvapena novým, hluboce truchlivým tónem jejího hlasu, který naprosto neodpovídal veselé, ze života se radující slečince. „Juzku milý, ty bojíš se polního tažení?"

„Nevím, drobečku!" prohodil Juzek. „Někdy se mi zdá, že padnouti není tak hrozné, jindy zase vzpomenu si na tebe, na náš zámek, na sestřenku Jaďu, a pak...! Proč, proč jen strýci Kanutovi uráčilo se udělati ze mne vojáka?"

„Poslyš, Juzefe!" vážně, jako dorostlá osoba zahovořila Zosja. „Víš, jak mám tě ráda... A má-li člověk tak rád blízkou mu bytost a modlí-li se za ni, Pán ji ochrání, jistě ochrání, uvidíš! A Máť Boží ochrání tě k vůli nám, můj Juzku! Vždyť budu tak vroucně, tak mnoho modliti se za tebe. A pak, poslyš, mám křížek ukřižovaného Krista Pána, tadyhle... Tento křížek zavěsila mi na krk matka, když umírala... Vezmi

si jej, Juzku. Uchrání tě ode všeho zlého. Věřím v to, vím to — ty nepadneš. Juzo můj, bratříčku můj milý! Ty nesmíš umříti, tys tak mladý, zdravý, hezoučký! Zde jest — ten křížek... Sám Kristus a Jeho svatá Máť křížkem tímto tě ochrání..."

Zpola zavřenými víčky Naďa, nadobro procitlá, spatřila, jak maličká panenka sňala s prsou křížek a zavěsila jej bratrovi na krk. Pak její pohled obrátil se k Nadě.

„Spí tvrdě," zašeptala Zosja sotva slyšitelně. „Ubožáček, jak je ještě mladičký! Hotové dítě! A jak mírný a smutný má obličej, podívej se, Juzku! I on musí jíti na pochod, bojovati, možná, že bude raněn, zabit... Ó, jaká to hrůza!... Nevím proč, ale zdá se mi... Ach, Juzko, zdá se mi, že samotní andělé zapláčí na nebi, jestliže tobě nebo jemu přihodí se něco zlého! Povídáš, že utekl z domova? Ubohý, ubohý hošek! Není mu snadno jíti do války, bez mateřského požehnání a rozloučení... A možná, že má sestru, která ho právě tak má ráda, jako já tebe, Juzku můj... Ale ona nemůže mu požehnati, jako já žehnám tobě... A což, kdybych..." A obličej dívčin rázem zaplanul a zarděl se. „Což kdybych já požehnala toho hošíka, Juzefe? Kdo ví, možná, že moje požehnání uchrání ho od nepřátelské kule."

A prve než její bratr mohl co odvětiti, Zosja poklekla a sklonila se nad ložem Nadiným.

„Chraniž tebe Ježíš a Maria, ubohý hošíku!" pronesla s vroucí účastí ve hlase a požehnala domnělého hulána širokým křížem; pak náhle přiblížila svůj obli-

čej k jeho obličeji, a Naďa pocítila na svém čele dotek jejích horkých dětských rtíků.

Pak Zosja vroucně objala bratra.

„Podívej se, Juzku," pronesla žertovně, zakrývajíc strojenou veselostí ono rozechvění, které náhle se jí zmocnilo, „vrať se co nejdříve a jistě jako důstojník. Slyšíte, ne jinak! budoucí pane kornete! Jistě!"

A políbivši vroucně bratra, potichu vyklouzla za dveře, lehká a vzdušná, jako pravá lesní víla.

Sotva že štíhlá její postavička zmizela za prahem, Vyšmirský vrhl se k Nadě a jal se jí cloumati za rameno, hovoře v rozechvění, které nebylo mu vlastní:

„Probuď se, Durove! probuď, protivný ospalče! Zaspal jsi jeden z nejkrásnějších okamžiků svého života... Moje sestra... Ó, Matko Boží, jaké zlaté srdce má to děvčátko! Ach, ona... ona bezděky mne zahanbila... A nejen ona, Durove, ale sama Prozřetelnost jejími ústy."

Když Naďa otevřela oči a usedla na loži, pokračoval stále v témž rozrušení:

„Poslyš, Sášo! Byl jsem hloupý a nespravedlivý dnes, před společností tě prozradiv... Ale podívej se: lidé jsou chybující, a já ovšem patřím mezi ně, a mezi všemi mými chybami jest jedna nejhorší — a to je závist... Když moji tě poslouchali, a zejména Zoska, a když jsi získal si její i celé společnosti pozornost, tu, věříš-li, Durove... pocítil jsem závist... nejhloupější závist nad tvým úspěchem. A já se mrzel, že tě tak zasypávali láskou, tebe, cizího... zatím kdy já, jejich vlastní, byl jimi jako zapomenut. A zejména Zos-

kou, jejíž pozornost a příchylnost jest mi tak drahá! A zde máš příčinu mého hrubého a hloupého jednání. Odpusť mi, Durove!... Právě teď byla zde moje sestra... Ona k tobě, Sašo, projevila takovou účast... Dala ti požehnání do války... A když jsem viděl její jednání, její účast k tobě, ke tvé osiřelosti, pocítil jsem lítost a stud... Bylo by pošetilostí, Durove, abychom se svářili. Jsme oba sirotkové a navzájem musíme si pomáhati. Odpustíš mi? odpustíš?"

„Ze srdce!" vesele ozvala se Naďa v okamžiku, kdy zrádné dvě slzičky, příznak ženské slabosti, vyhrkly jí z očí.

Co by jen dala za to, aby mohla přivolati zpět tu běloučkou tmavookou dívenku s průzračnými křidélky víly, — aby přivinula ji k sobě a vroucími polibky zasypala její milé tvářinky, její hnědá očka...

Nervy ubohé dívky byly napiaty do krajní míry. Jednání Zosino a pokání Vyšmirského dojaly ji až do hloubi duše. Musila se přemáhati všemi silami, aby nepadla příteli na prsa a hlasitě se nerozplakala. Ale zdálo se, že Juzek chápal, co dálo se v duši Nadině, poněvadž jeho oči byly plny nejupřímnější účasti, když řekl:

„Máme před sebou cestu nelehkou. Trudný, těžký válečný život... Tam, v cizině, možná, že čeká již na nás nepřátelská kulka. Pojď, podáme druh druhu ruku, budeme se podporovati navzájem — na kolik jen bude možno. Vždyť oba jsme ještě mládi, tak neskonale mládi, Durove! Přísahám ti před Zoskou, že nemohu si odpustiti dnešní své jednání. Jak jsem byl v jídelně

hloupý, že jsem ti záviděl pro pouhou pozornost společnosti a pro její náklonnost a přívětivost k tobě..."

„Pozornost společnosti... její náklonnost... přívětivost..." s tesklivou vroucností vyrvalo se Nadě ze hrudi, — „ach, čím jest mi to vše? Celou tu vybranou společnost, s její pozorností a přívětivostí nerozmýšlel bych se dáti — slyšíš mne, Juzku! — ano, nerozmýšlel bych se dáti za jedinou takovou laskavost tvé sestry, jimiž tě právě teď tak hojně zasypala. Vždyť jsem tak samoten! tak hrozně samoten, Juzefe, v tom velikém, ohromném světě!"

„Ubohý Durove! Ubohý Sášo!" vroucně zvolal Vyšmirskij. „Od nynějška nejsi sám! Budeme nerozlučnými přáteli po celý život!"

A mladý pan Juzev pevně objal nového svého přítele.

Nazítří, kdy hosté ještě v domě sladce spali, hbitá Kanutova trojka již za úsvitu vyjížděla ze zámecké brány. Dva mladí hulánkové, sedící v ní, co chvíli se ohlíželi zpět, mávali čákami. Tam, za nimi, na vysokém přísehodí zámeckém, stál pan Kazimír, jeho dvě dcery a Zosja. Starý Kanut mával kloboukem, Jaďa a Růža šátečky, ale maličká postavička ve světlém ranním šatě, postavička včerejší noční víly posílala jen křížky za odjíždějícími, zatím kdy pobledlé její rtíky šeptaly modlitbu: „Matko Božská, Ježíši přečistý, spas a ochraň jich!"

„Dobře, že jste se vrátili včas! Sice jinak byli byste musili doháněti pluk na pochodě!" pravil pan Kazimír, vítaje Vyšmirského a Naďu. „Za hodinu vyrazíme!"

„Za hodinu vyrazíme! Za hodinu vyrazíme!" zpívalo to a jásalo v duši Nadině. Nyní již necítila se opuštěnou... Ku předu zval a vábil ji dávno toužený, dlouho ve hlubině srdce hýčkaný a posléze splněný sen...

„Alkide, Alkiduško drahý," hovořila s neobyčejným oživením, hladíc lesklou, třpytnou šíji svého koně. „Tušíš-li, starý druhu, co nás čeká v budoucnosti? Alkiduško, poklade můj, drahoučký, vždyť my táhneme do boje, táhneme do války! Konečně tedy tvoje paní se toho dočkala!"

I objímala svého miláčka, zasypávajíc polibky jeho oči, uši, šíji. Zdálo se, že věrný kůň rozumí své velitelce. Tiše šlehal ohonem a vydával ze sebe lehké, radostné ržání.

Právě za hodinu Naďa již ujížděla v řadách své eskadrony za zvuků plukovního pochodu a za drobného víření bubnu, bubnujícího pochod.

V.

Prvý válečný křest. — Mladá hrdinka.

Šerý, mlhavý den skláněl se nad Gutstadtem.

Nepatrné pruské městečko celé zahalilo se do vlhkého příkrovu nepronikuutelné mlhy. Vlhký, naprosto ne májový den mrholil drobným deštíkem, dul chladným pronikavým větrem a halil se čím dále tím úžeji ve svůj neprůhledný šerý plášť.

Vlhko, chladno, ošklivo...

Po cestě, vedoucí od Gutstadtu, postupují unavené eskadrony. Odpočinek stanoven ve vzdálenosti jedné versty*) od městečka, v rozsáhlém údolí mezi bídným lesíkem a malou říčkou, neúnavně valící svoje kalné vody.

Lidé i koně byli náležitě unaveni. Včera, v den jmenin následníka a velkoknížete Konstantina Pavloviče, generálního inspektora jízdy, byla prohlídka vojska. Ačkoliv byli unaveni dlouhým pochodem z Ruska, napjali všecky síly a při přehlídce, za přítomnosti vysoce postaveného náčelníka a svých spojenců Prusů, ukázali se býti pravými molodci. Za to dnes únava dala se pociťovati měrou dvojnásobnou. A ke všemu ještě blízkost nepřítele nedovoluje, aby zapáleny byly ohně, by deštěm namoklý oděv mohl býti patřičně osušen.

O vaření oběda nemůže býti řeči. Generál major Kachovskij, velitel Konnopolců, zakázal „prozraditi se" před časem, t. j. před bitvou. I skrývajíce se v mlze, snažíce se působiti co nejméně hluku, ubozí huláni, k smrti unaveni, pravidelnými řadami, oddíl za oddílem potichu jedou cestou.

V tělesné eskadroně, na pokraji prvého polooddílu jedou Vyšmirskij a Naďa. Včera při přehlídce rytmistr Kazimirskij představil oba generálovi, odděleně od ostatních naverbovaných, a Kachovskij, okouzlený junáckým výcvikem těchto dvou mladých hulánčíků, a ještě více dojat jejich útlým mládím, na znamení obzvláštní své náklonnosti zařadil je do čestných řad tě-

*) Versta = 1 067 km Pozn. překl.

lesné eskadrony pod velením rytmistra Hallera, hodné a sympatické to duše.

Ale ani tato nová situace, ani čestné vyznamenání jako by pranic netěšily Naďu, či spíše stín někdejší silné a energické Nadi. Dlouhá cesta z Ruska do Pruska dávala sebe pocítiti. Podrobivši se přehlídce a vyplýtvavši na to poslední své síly, dívka jest nyní nepoznatelna. Její obličej jest zsinale bledý únavou a nespavostí. Oči hoří divokým plamenem; staly se obrovskými — ty úplně tmavé, hrozné, zmučené oči. Již několikátou noc Naďa tráví beze spánku, v sedle. Nemůže spáti při pochodu jako ti ostatní, jako Vyšmirskij. Neustálou nespavostí hlava jde jí kolem, myšlenky se kalí. Huláni zdají se býti lesem, les — hulány. Vytahuje z pochvy šavli a dlouho jako do zrcadla dívá se do hladce vyleštěného povrchu ocele. Bože můj! Je-liž to její obličej, takový strašlivý, mrtvolně bledý, se vpadlými tvářemi a s rozpryskanými rty? Je-liž to její pohled — divoký jako člověka, horečkou zachváceného?... I hlas dávno již ztratil svoji mladistvou pružnost. Kolísajíc, sotva drží se v sedle. A při všem tom — neskonalá touha po spaní, po usnutí aspoň na minutku, ale jak se patří, na zemi, na trávě, na kameni, jenom ne na tomto koňském hřbetě, kolébajícím se pod sedlem.

„Nemohu dále," temně drkotá rty směrem ke svému příteli a sousedu v řadě, Vyšmirskému. „Všecky mé síly jsou vyčerpány... Usnouti, usnouti, třeba jen na okamžik!"

„Eskadrony, seřadit!" jako ve spaní slyší ubohá dívenka nový povel.

„Podívejme se, jak tvrdě spí. Unavil se brouček . . (Str. 135.)

Díky Bohu! Ani Juzef, ani ostatní neslyšeli jejího stesku. Ubohý Juzek sám sotva únavou drží duši v těle. Kam poděly se něžné ruměnce v jeho obličeji, celá jeho ženská, jímavá krása spanilé dívky? Obličej jeho větrem ošlehán, zhrublý. Ale přece jen jest šťastnější, nežli Naďa. Můžeť alespoň spáti v sedle.

„Spát! Spát! Spát!" opakuje jako bezhlavá, upiatě pohlížejíc do mlhavé dálky.

Ale v tom zastávka... Co to? Nepřítel? Nikoliv, pluk se zastavil, aby přešel na druhou stranu řeky... Budou přecházeti, eskadrona za eskadronou... Ó! Zatím seskočí s koně a trochu si pospí...

A Naďa, dlouho se nerozmýšlejíc, slabostí sotva držíc se na nohou, slézá s Alkida a omotavši uzdu kol ruky, usíná v tom okamžiku u noh koně tvrdým, nezdravým spánkem, neskytajícím občerstvení.

Eskadrony stojí na místě, očekávajíce přepravu na druhý břeh. Vojáci sestoupili s koní a volně se rozestavili. Někteří žvýkají suchý chléb, jiní máchají v řece prádlo, vyňaté z ranců.

„Podívejme se, jak tvrdě spí! Unavil se, brouček," soucitně praví starý Spiridonov ke strážmistrovi cizí eskadrony, spatřiv na trávě ležící Naďu.

„A k čemu se zde převalil ten blázen!" zlostně bručí hrubý strážmistr. „Lezou do vojska, a mléko neuschlo jim ještě na bradě. Takový holobrádek měl by srkat u matčiny sukně ščí*), ale on, tu máš, tlačí se sem, mezi vojsko! Pěkného vojáka si to vybrali!"

*) Zelná polévka

Pozn. překl.

„Nikoliv, Merkule Afanasiči, mého dobrovolníčka nechej na pokoji!" béře ji v ochranu ďadka**) Spiridonov, Vyšmirského a Nadin učitel vojenského umění. „Dobře ovládá píku i šavli, třeba že je ještě mládeneček... Statečný hoch to bude, povídám; jakmile uslyší o nepříteli, očima jen zablýskne... Ale unavil se, brouček, usnul jako mrtvý..."

„Eskadrona! Na kůň! Ku předu!" ozývá se hlas Hallerův a oba strážmistři jako střela běží na svá místa.

„Sášo! Sášo! Probuď se! Řada jest na nás!" šeptá vylekaný Vyšmirskij a cloumá za rameno Naďu.

Naďa, ničeho nechápajíc, otevírá oči opuchlé, s těžkými, zarudlými víčky.

„Co jest?" nechápe Naďa. „Bože můj, kde to jsme?"

Jest jí podivno a hrozno, že vidí sebe nyní na holé zemi, uprostřed hulánů, břinčících zbraněmi a třemeny... Zdáloť se jí právě o domově, o otci, Vasjovi... A proč je zde? Kterak mohla se ocitnouti sarapulská Naďa mezi koni a mezi vojáky, chystajícími se přebroditi řeku?

A teprve studenou, chladnou vodou říčky, již musila s eskadronou přebroditi, vzpamatovala se rozespalá dívka nadobro.

„Byl to tedy sen: i Sarapul, i otec, i Vasja!" — hovoří v duchu, „ale Sarapula není, Nadi není, a není nikoho — jest jen hulán Durov, konnopolský soudruh, kterémuž souzeno jíti bojovat proti Napoleonu...

*) Vojenský cvičitel.

A vedle ní Vyšmirskij — bled, unaven, zmučen neméně, než ona sama. Jede jako náměsíčník na svém koni, nevida ničeho, s otevřenýma očima.

„Vyšmirskij," praví Naďa a sama se pozastavuje nad zvuky vlastního hlasu — tak stal se temným a nepříjemným. „Vyšmirskij — spíš?"

„Ach, Durove, je-li pak člověku do spaní? Celé tělo bolí jako rozmlácené! Proklatý Napoleon! Ještě má málo té své slávy? Nových vítězství zachtělo se mu, nenáviděnému tomu Korsikánovi... A našinec aby tady jeho vinou padl únavou... Ani jísti se nechce, věříš-li? Od včerejška nejedl jsem ničeho."

„Já právě tak. Je to od nespaní," praví Naďa a pojednou náhle umlká.

Cosi těžkého nedaleko bouchlo a rozletělo se jakoby na tisíce kousků... A teď ještě jednou... Mlhavá dál co chvíli prolamuje se jakýmisi ohnivými kuličkami, vyskakujícími rychle, jedva by člověk okem mžikl...

Kdesi zcela blízko, stranou k lesu, který jako tmavá skvrna rýsoval se na celém šedém pozadí, jeví se jakési podivné hýbání... Na místě tom jako by mlha zhoustla a přijala na se černý odstín.

Celý pluk zastavil se jako jediný člověk — jako přikován. V šedé mlze neobyčejně zřetelně rozlehl se silný hlas Kachovského, pronášející rozkaz.

Poslední, šestá eskadrona právě vystoupila z řeky.

Řady pluku se rozevřely a znova zase zavřely, učinivše obrat vpravo a zaujavše boční postavení k oné straně, odkud hřímaly výstřely.

Podle Nadi, obrátivši svého koně za ostatními, mihl se plukovní pobočník a přiloživ ruku ke štítku čáky,

cosi uctivě a polohlasně hlásil rytmistru Hallerovi. Nadě podařilo se zachytiti jenom toto: rozkázáno vrátiti se ke Gutstadtu a zaujmouti posici poblíže městečka.

„Juzefe, slyšíš? Tamo stojí nepřítel! Dnes bude bitva!" prohodila šeptem, a ruka její, držící uzdu, prudkým rozčilením sebou trhla.

„Ach, není-liž to stále jedno, dnes či zítra!" ozval se Vyšmirskij slabým hlasem. „Jednou musí to začíti. A čím dříve, tím lépe. Dříve či později — umříti musíme; ale přece jen raději zemříti kulkou, než únavou!"

„Styď se, Vyšmirskij, usuzuješ jako nějaké děvčátko!" pronesla Naďa podrážděným hlasem.

„Možná," odevzdaně přisvědčil Vyšmirskij, „nepopírám toho; necítím však v sobě nijaké náklonnosti k válčení, jako ty, a proto bylo by podivno očekávati ode mne nějaké udatnosti. Na všecek způsob zbytečně pod kulku nepolezu. A pak, jaká pak radost, zahynouti právě teď, kdy cítí se člověk tak mlád a zdráv! Ach, Sášo, kdybych se nebál, že hanbou poskvrním celý rod Vyšmirských a Kanutů, v tu chvíli bych se vrátil do Ruska, kde jsem očekáván a kde mne mají rádi... Jaká pak to radost, zabíjeti se navzájem, když život jest tak pěkný, tak krásný!... Ó proklatý Napoleon!"

Naďa slyšela ho jen jako ve spaní. Pohled dívčin byl upoután k lesu. Mlha značně se rozptýlila, a nyní bylo již lze rozpoznati pohybující se massu nepřítele, jenž zaujal okraj lesa. Srdce Nadino zrychleně zabušilo. Ejhle, už jest tady slavný ten začátek, o němž tolik po celý svůj život snila. A dívka nepocítila ni zachvění,

ni strachu ve své duši. Naopak, veškerá její únava jako by rázem s ní sklouzla, na bledý obličej vystoupil ruměnec, uhaslý plamen v očích znovu zazářil.

„Děla vpřed!" ožývá se nové velení nyní již cizím, neznámým hlasem, a konnopolci pravidelně se rozevřevše ustoupili zpět, ponechávajíce místo dělostřelectvu, kteréž až dosud bylo za nimi, kryto jsouc jejich plukem. Neměli ničeho na práci i stáli „pohovem" v zádech dělostřelby. Mužstvo sestoupilo s koní, rovnalo uzdy a obstarávalo koně.

„Perný bude boj, tatíku!" ozval se nedaleko Nadi hlas rytmistra Hallera.

Ohlédla se rychle směrem k hovořícímu a nemohla ho poznati. Obličej velitele eskadrony vzal na se jakýsi nový, hrozný výraz. Oči se zúžily a byly žarudlé. Modrá žíla naběhla na čele právě nad spánkem. Všecky rysy obličeje nesly na sobě pečeť hrozné napiatosti a odhodlanosti.

„Takový obličej má míti před bojem každý hrdina," v duchu soudila Naďa a přistoupila k zavolavšímu ji rytmistrovi.

„Nu, jak, Durove?" kývl na ni rytmistr hlavou, „dnes tedy konečně dostane se ti prvého křtu? Rozkaz hlavního velitele zní: ‚hájiti posici do poslední možnosti'. Bude horko... ale..."

Nedomluvil. Jakási velká hrouda udeřila nedaleko předních děl a vyryvši kolem sebe zemi, zasypala nejbližší řady celým deštěm úlomků.

„Už je to zde, začíná to," zašeptal hlas Hallerův, a Naďa rázem pocítila, že s touto koulí, která rozlétla se na tisíce žhavých kousků, celá její minulost odešla

kamsi stranou, a že počíná cosi nového, strašného, osudného, ale zároveň i báječně krásného a její duši tak blízkého.

Za prvým granátem přilétl druhý; za ním třetí, čtvrtý, bez konce. Kdesi na blízku, stranou od dělostřelby, rozlehlo se sténání, nářek ohlušený rázem salvou několika děl. Jim odpověděla nepřátelská děla. A za minutu nesnadno bylo poznati klidné údolí poblíže Gutštadtu: proměnilo se v jakési lidem nabité pekelné tržiště.

Nepřítel využitkoval mlhy a za její záclonou takořka těsně přiblížil se k ruským posicím. Hrozné výstřely vyskakovaly nyní ráz na ráz, ničíce a hubíce na své cestě vše živé. Nářek a sténání raněných stávalo se stále hlasitějším a silnějším... Nyní, ozývajíc se mezi salvami děl, doplňovalo to strašlivý obraz boje. Mužstvo co chvíli u děl se střídalo... Mnozí již leželi zkrváceni u dělových kol, umírajíce na svém místě, věnujíce domovině poslední své okamžiky. Celá hromada mrtvol válela se v údolí, ale křižová střelba stále ještě neutuchala a strašné dunění neumlkalo ani na okamžik... Boj kosil a rval ustavičně nové a nové oběti.

Jízda dosud nezúčastnila se boje, a Naďa, jsouc mimo nebezpečí, na dně rozlehlého úžlabí, kdež konnopolci i s koni byli skryti, očekávajíce, až na ně dojde řada, mohla sledovati velkolepý a strašlivý obraz boje. Dívka byla jako v mlze. Při pohledu na hrozný obraz smrti byla takořka jako omráčena, nemohouc soustřediti svoje myšlenky a připraviti se k boji.

„Kam poděla se bitevní sláva? Kam lví chrabrost? A kde je vlastně bitva?“ letěly její myšlenky.

„Lidé ničí se navzájem strašlivými výstřely bez válečné vřavy, bez útoku ruční zbraní! Hrozno! Hrozno!“

Tamo mladistvý dělostřelec chystá se vložiti zapálený doutnák, když tu pojednou granát na blízku se roztrhl, vyrval doutnák i ruku, utrhnuv zároveň i dobrou polovinu trupu nešťastníkova... A zde důstojníček, pln života a veselosti, křičí, div se nepřetrhne: „Molodci, hoši! Jen ho, jen ho!‘ Podej si ho, vzteklouna!“ — a pojednou se ztřeštěně rozevřenýma očima klesá naznak...

Naďa na okamžik přimhouřila oči, aby neviděla všech těchto hrůz. Ale i při zavřených očích — stále týž obraz stojí nepohnutě před ní: tytéž vybuchující granáty, táž zohavená těla v celých hromadách na sobě ležící, táž slavnost smrti. Smrti, jedině smrti! A v uších ozývá se třesk granátů, bzukot kulí, hvizdot kartáčů mezi salvami děl a řevem bitvy.

„Ježíši, Marie!“ šeptá něčí hlas podle ní, a třesoucí se ruka chytá ruku Nadinu.

„Co je ti? Jsi raněn, Vyšmirskij?“

„Nikoliv, díky Bohu, ale podívej se tamhle!...“ A Juzef, jako smrt bledý, s třesoucí se čelistí na cosi jí ukazuje.

Naďa pohlédla směrem natažené ruky, a hrůza ledovým chladem naplnila její žíly.

Dva vojáci konnopolci, používajíce ochrany děl a výhodné polohy v úžlabí, přikrčili se na bobek a chystali se klidně vypíti ukořistěnou polní lahvici vodky. Svévolný granát, přiletěvší jako vichr a roztrhnuvši se na tisíc kousků, rázem utrhl hlavy oběma nešťastníkům, kteří zůstali na svém místě v téže poloze jako dříve,

s odzátkovanou lahvicí a s hliněným pohárkem v rukou, sevřených v poslední smrtelné křeči. A místo hlav u obou zely ohromné krvavé rány...

Ale Nadě nezbývalo času, aby na dlouho se zamyslila nad touto novou hrůzou boje.

„Eskadrona na kůň! Na svá místa!" ozývá se nové velení, a celá eskadrona jako mechanicky, mihem oka, s rychlostí blesku vybíhá z příkopů a vyskočivši do sedel, nese se jako vichr, s pikami v rukou, přímo polem, podle umlklých děl, směrem k nepříteli.

„Ejhle, už to začíná! To slavné, to pravé! Hruď proti hrudi!... Čelem proti čelu, proti němu, Francouzovi!" vyťukává silně bušící srdéčko snědé dívenky v kabátci malinové barvy. „Už je to zde! Ó Bože! Jak je to krásné! Jak je mi lehce! Tati! Tati! Drahý, milovaný! Tušíš-li to? Jest to smrt anebo život? Život či smrt — vše jedno! Za vlast, ku předu, za cara a Rusko, na něho... proklatého... hruď proti hrudi! Rychleji, Alkide můj! Rychleji!..."

Ale Alkid i tak nese se nad vítr rychleji, není třeba ho pobízeti, a unáší s sebou statečnou, rozčilením se chvějící jezdkyni.

Zde jsou „oni"... blízko... Menší a menší stává se vzdálenost mezi nimi a statnými konnopolci, jako bouře na ně se ženoucími... Lze již rozeznati modré uniformy se žlutými náprsníky a vousaté, zapocené obličeje, dýmem začouzené, spíše udivené než rozzuřené obličeje nepřátel. Již již jest na mále a srazí se modré a zelené uniformy, malinová a žlutá prsa... Již jsou blízko... zde... řadou...

„Vive l'empereur! Vive Napoléon!*)" nese se vyzývavým tónem, nese se z těchto modrých a žlutých prsou vstříc ženoucí se lavině.

„Urá," křikem, plným vyzývavosti a odvážnosti odpovídají jim junáčtí konnopolci.

A všecko rázem se promísilo a zatočilo: koně i lidé, zelené i modré uniformy — vše splynulo v jedinou vířící massu... Nyní již zcela blizounko před samým obličejem Nadiným míhají se čísi opálené, červené, vousaté obličeje, ozývá se hrdelní, ostrý francouzský hovor a ruské výkřiky, kletby, nadávky...

Naďa seznává, vyciťuje, že „to" již začalo, že není návratu, že nutno jednati, drtiti, zabíjeti! Zabíjeti lidi — jí podobné! Nikoliv, jenom ne zabíjeti!... „Všichni, kteří meč berou, od meče zahynou," praví cosi v jejím nitru, na samém dně její duše, a ona nazvednuvši těžkou píku, máchá jí rychle a obratně, nemíříc však ani v jedinou nepřátelskou hruď a jenom silnými údery ploché strany vyklizujíc prostranství kolem sebe.

Nyní již špatně rozeznává skutečnost. Cizí krev stříká před ní a kalí jí hlavu. Nadšené „urá", splývající s divokým pokřikem „Vive Napoléon", plní její sluch ohlušitelným, hromadným rykem. Planouc odvahou řítí se jako šílená stále ku předu a ku předu, vrážejíc v samé peklo boje, se svou pozvednutou píkou pohotově, bezděky nohama svírajíc přímé boky svého Alkida.

---

*) Sláva císaři! Sláva Napoleonovi!

„Car... vlast... Bože! Bože veliký a milosrdný!" buší její srdce, „sešli nám vítězství! Sešli!" — a, z jejích úst bezděčně dere se totéž zuřivé „urá", vycházející z hlubin dětské duše, a rozplameňující krev novým přílivem odvahy...

Vzpamatovala se teprve tehdy, když něčí chraptivý hlas velel k ústupu a eskadrona, rychle a pravidelně jako při cvičení obrátila se zpět, zůstavivši za sebou hromadu svých i nepřátelských mrtvol. A pojednou nové „urá" a nový útok následující eskadrony, až dosud stojící v reservě. Není to její — jest to cizí eskadrona; může si oddechnouti, nabrati opět sil. Ale zúčastnivši se jedenkráte útoku, zakusila celý jeho půvab — a dívce jest nemožno nyní již setrvati v nečinnosti, jako netečná svědkyně boje. Ji, kteráž napila se z tohoto poháru, táhne to znovu a znovu, aby ještě jedenkráte vypila celou tu podivnou a hroznou číši až ke dnu... Táhne ji to tam, zpět, kde míhají se červené čáky a modré uniformy nových, čerstvých řad nepřátelských. Bezděky odděluje se od své čety, přimyká se k cizí eskadroně a žene se nyní znova útokem, odvážná, smělá, s pohledem divoce planoucím, s chraptivým „urá", rvoucím její prsa. A znova, po druhé, s vysoko pozvednutou píkou setkává se s modrými uniformami a žlutými náprsníky francouzských dragounů. A opětně blizoučko před jejíma očima míhají se červené čáky a červené, zpola udivené, zpola polekané obličeje nepřátel.

„Kampak, třeštidlo? Heleď, kam vrazil! To se nesmí lézti s cizí eskadronou! Táhni na místo! Člověk se vás nedohlídá — a pak má za to odpovídati!" ozývá se hrubý hlas cizího strážmistra nad samým je-

jím uchem. „Marš zpět! Povídám ti!" A chrlí ze sebe celý proud nadávek na Nadinu adresu.

Ale nikdo již nemá síly zastaviti ji. Štíhlá její postavička na hbitém, šedém, grošovatém koni žene se ku předu a ku předu — jsouc živým zosobněním mužnosti a odvahy... Nepřátelský kord dotekl se její hrudi, ale obratným úderem píky Naďa vyráží jej z ruky nepřítele. „Brániti se — neznamená ještě zabíjeti!" bleskem mihlo se rozpáleným mozkem dívčiným, a ostrý konec její zbraně zraňuje nepřítele na zádech. Mih — a již se žene zpět, po boku eskadrony, vítězná, spanilá jako nikdy jindy.

„Bravo, Durove! bravo, hochu," vítají ji hlučné výkřiky důstojníků a cizích eskadron. „Slavně jsi se bil, jako hrdina!"

Snědá její tvářinka plane při těchto pochvalách ještě ohnivěji. Cítí, že jest jich hodna, že zasloužila si pochvaly těchto silných, mužných lidí, kteří ledacos už viděli. Ale zatím nová eskadrona chystá se k útoku. Naďa po třetí, přimknuvši se k cizímu oddílu, žene se do boje.

„Vaše vysokorodí, ujměte se hošíka, řeči s ním není, jak doráží na nepřítele," slyší jako ve snu ostrý hlas strážmistra, znějící tóny podráždění a hněvu.

A hned za ním rozléhá se silný, velením už ochraptělý hlas rytmistrův:

„Soudruhu Durove! Jestliže se ještě jedenkráte opovážíte jíti k útoku, není-li na vás řada, dám vás svázati a nechati za frontou." Ale ihned pohlédnuv na polekaný obličej hulánčika, Haller s obvyklou svou dobromyslností a vroucností dodal: „Není důvodu, proč po-

hrdati svou koží, hošíku! Dal jste dnes už dostatečně na jevo svou čackou odvahu. Řada dojde na vás až za ostatními."

„Ó, pane rytmistře!..." zašeptala Naďa prosebným hlasem.

„Ne, ne, Durove, jest to nemožno! Vaše smrt padla by na naše hlavy... My jsme silní, dorostlí lidé, vy — dítě. Nutno vás zachovati, děj se co děj, dítě!"

Zachovati ji? Její živòt? Ale k čemu jí života, když kolem bijí se ostatní?

A smutně se zachmuřivši, Naďa odchází od velitele a zaujímá svoje místo v příkopu.

„Konečně přece!" vítá ji nevrlým hlasem Vyšmirskij. „Již jsem si myslil, že se nevrátíš! Jaké to bláznovství, lézti přímo na bajonety! Člověk mohl by si pomysliti, že přímo bažíš po smrti, Durove! Nebuď hloupý, pro Bůh, vždyť člověku zalévá se srdce krví, vidí-li tvoje divoké, nerozumné kousky!"

„Ach, Juzefe! Sám ani nevím, co se to ve mně děje: jako by někdo jiný řídil veškeré mé jednání! Nejsem schopen sebe ovládati... jsem jako..."

Nedomluvila...

Nový hrozný obraz rozvinul se před jejíma očima a upoutal na sebe veškeru její pozornost. Několik francouzských kavaleristů obklopilo ruského dragounského důstojníka, jak bylo lze souditi dle oranžového límce... Výstřelem z pistole srazili ho se sedla, a nešťastník zakrvácen padl k nohám svého koně. Ale nepřátelé bojem rozzuření neměli na tom dosti. Nad důstojníkovou hlavou zableskly se čepele francouzských šavlí... Oka-

mžik . . . druhý . . . a z ubohého dragouna zůstane jen zkrvácená massa.

Jedním rázem otočila Naďa svého Alkida v tu stranu a nerozvažujíc svého činu, jako vichr přiletěla vysvobodit důstojníka, celá bledá jako smrt, s očima planoucíma zuřivostí a s napřaženou těžkou píkou.

„Ničemové!" vydralo se s hněvem a nenávistí z jejích sevřených rtů. „Šest proti jednomu, a tomu říká se boj! . . ."

Tento zoufalý dětský křik, tato zlostná fráse pronesená nejčistším francouzským jazykem, tento chlapecký hulán, planoucí ušlechtilou nelibostí a zuřivostí, a ženoucí se přímo na smrt — uvedlo v nejistý zmatek šesteronásobně silnějšího nepřítele. Cosi neobyčejného, elementárního skrývalo se v mladém, šílenou odvahou dýšícím obličeji Nadině . . . Černé její oči, které staly se ohromnými, metaly jiskry. Pohled její pronikal skrz na skrz. Jako vichr naletěla na prvého Francouze, a těžká píka na plocho klesla mu na hlavu. Francouz vykřikl jakousi kletbu a couvl zpět. Za ním v okamžiku následovali ostatní . . . Nepřítel zachvěl se před tváří dítěte Bylo-li toho příčinou vědomí nespravedlivého jednání vůči „ležícímu" nepříteli, anebo zda zoufalá odvaha mladého vojína je zalekla, — ale všech šest Francouzů rázem obrátili koně a s rychlostí blesku hnali se zpět ke svým posicím. Naďa ani později, často na tuto událost vzpomínajíc, nemohla si vysvětliti příčinu jejich útěku.

„Jste živ? Nebojte se, jsem váš kolega!" promluvila, rychle seskočivši s Alkida a schylujíc se nad raněným dragounem.

„Odejeli? Už tady nejsou?“ pravil raněný, upíraje na Naďu pohled, plný vděčnosti i utrpení, a pak, stěží slova pronášeje, dodal: „Jsem živ, díky Bohu, a vám děkuji za svůj život! Vysvobodil jste mne od lotrů... Kterak jen mohu vám poděkovati?“

„Nemáte mi zač děkovati. Vykonal jsem jen svoji povinnost,“ odvětila dívka skromně. „Ale pro vás jest nebezpečno zůstati zde, uprostřed pole. Váš kůň jest zabit nadobro. Nevzal byste si mého, abyste mohl se dostati na obvaziště?“

„Oh, nemám dosti síly, abych povstal... Jsem raněn do prsou... Nevydávejte se pro mne v nebezpečí a odjeďte ke svému pluku... Nezbude mi, než zde zemříti, poněvadž vy pomoci mi nemůžete...“

„Jaká to hloupost!“ srdečně vyrvalo se Nadě z prsou. „Opřete se jen o mé rameno a pokuste se vsunouti nohu do třmenu.“

A pronášejíc tato slova, snažila se všemi silami, by pomohla raněnému povstati se země.

Z prsou mladého dragouna řinula se krev praménkem. Každým okamžikem mohl ztratiti vědomí. Naďa pochopila, že jí samotné nestačí síly, zvednouti nešťastníka na koně, i přivolavši právě podle nich jedoucího hulána z jejich eskadrony, posadila raněného za jeho pomoci do sedla.

„Nu, a nyní s Bohem!“ zahovořila vesele, když bledý, zakrvácený jezdec těžce spustil se na hřbet jejího Alkida. „Nyní jeďte přímo k obvazišti, kdež vás obváží. Já však musím pospíšiti ke svým!“

Jako vichr přiletěla vysvobodit důstojníka . . . (Str. 147.)

„Ale vaše jméno, mladý hrdino?" v rozechvění otázal se dragoun. „Musím znáti jméno svého zachránce!"

„Nu, bodejť!" usmála se Naďa. „Jinak, kdybyste neznal mého jména, nemohl byste mne nalézti a vrátiti mi mého koně. Mé jméno Alexandr Durov, a jsem soudruhem konnopolského hulánského pluku. S Bohem, pane poručíku! Přeji vám, byste se zotavil co nejdříve, byste mohl jak se patří odplatiti nepříteli obdrženou ránu!"

„Děkuji vám, ze srdce vám děkuji!" pronesl důstojník slabým hlasem. „Mé jméno Panin, a zůstanu po celý život vaším dlužníkem. Na shledanou, pane Durove... Bůh vám dej na světě vše nejlepší..."

Naďa se poklonila, zabřinkla ostruhami a zamířila ke svému stanovišti, pěšky, pociťujíc v srdci nejasnou obavu o svého koně. Prvněkráte se rozloučila se svým Alkidem a již nyní zpozděně litovala, že předala ho důstojníkovi.

„Co to? Tys raněn, Durove?" otázal se znepokojeně Haller, zastoupiv jí cestu. „Odskákal jsi to, hochu! Patřilo by tě zavříti za to, že jsi neposlechl velitele!"

Naďa v rozpacích na sebe pohlédla a teprve teď viděla, že celá její uniforma jest krví zbrocena.

„Nikoliv, pane rytmistře! Nejsem, díky Bohu, zraněn. Jest to krev poručíka Panina," odpověděla ke slovům svého eskadronového velitele.

„Jakého Panina? Co to meleš? A tvůj kůň? Zabit?"

„Nikoliv! Předal jsem ho témuž Paninovi.“

„Panin, Panin! Slyším stále jedno a totéž!“ pozbyl konečně Haller trpělivosti. „Táhni za frontu, nezbedo! A pamatuj si jednou pro vždy, že hulán jedině mrtev může se rozejíti se svým koněm!“

Když Naďa byla již daleko od něho, dobromyslný rytmistr stále ještě mrzutě za ní pobručoval:

„Ke všemu ještě aby tady na vojně člověk dělal těm dětem chůvu! Pán Bůh mi to odplať! Darmo mluvit! Jeden jako druhý... Vyšmirskij... Eh, aby tě!... A přece lezou na vojnu, zatím kdy jiní v jejich letech hrají si na slepou bábu! A tady aby člověk stále se o ně třásl.“

Rytmistr měl pravdu. Bylo proč se třásti. Vůkol hvízdaly a bzučely kule a vybuchovaly granáty, hřměla děla a nad vším tím neslo se divoké, chraptivé, zuřivé „urá“, vyrážené zbytkem statečných ruských hrudí...

Zbytkem!... Ba, nemnoho vrátilo se jich k ruským posicím; zato nemálo leželo jich tam v strašlivém údolí poblíže Gutstadtu. Za tohoto dne krvavá niva vydala přehojnou žatvu... Ale nechť bylo jakkoliv, bitva vyhrána v náš prospěch. Nepřítel byl zatlačen na dřívější posice... Rusové a jejich spojenci Prusové mohli tentokráte gratulovati si k vítězství... Žel, že k vítězství, které tak nesmírně draze zaplatili stateční hrdinové. Ale nepřítel přece jen ustoupil těsně až k samé říčce Padargi, a přebrodiv ji, opevnil se na jejím břehu, chystaje se k novému útoku, k novému boji...

VI.

Nezdařená jízda. — Na pokraji záhuby.

Po slavné bitvě u Heilsbergu, kdy Francouzi, rozzuřeni úporným a dlouhým odporem spojenců, jako vichr hnali se na ně celou soustavou pluků, a nastavujíce prsa svá junácky bodákům pěchoty, umírali jako rekové, na kusy jsouce rozerváni, — po bitvě u Heilsbergu, kdež konnopolští huláni boje se nezúčastnili, nastalo utišení.

Naďa použivši toho, požádala Hallera, by pustil ji do Heilsbergu, by mohla si tam dáti podkovati Alkida. Kromě toho ubohá dívka za tuto dobu pořádně vyhladověla, ježto byla nucena co nejvíce šetřiti penězi, které s sebou vzala z domů, a z nichž nyní takořka už nic nezbývalo. Bylo nutno nakoupiti chleba jak sobě, tak Vyšmirskému, který dnes měl v eskadroně dozor a nemohl se tudíž od pluku ani pohnouti.

K smrti jsouc utýrána únavou, hladem a zažitými hroznými válečnými dojmy, Naďa jen tak tak držela se v sedle. Za dvě poslední noci ani na minutku nezavřela očí, protože pluk neustále byl v pohotovosti, očekávaje, že bude napaden. A nyní, lehce se houpajíc na hřbetě svého věrného Alkida, Naďa ujížděla lehkým klusem po silnici do Heilsbergu, doufajíc, že odtamtud záhy se vrátí a pak do rána ještě dobře se vyspí. Z dálky zmírajícím zvukem dolétala sem kanonáda nepřátelských děl, ale potichu umlkala, zatím kdy Naďa blížila se k městu.

Boj patrně se končil. Alespoň na dnešek. Lidé, utýraní a unavení rozhodli se složiti nyní zbraně. Lidé

přestali útočiti, brániti se a . . . zabíjeti se navzájem. A boj utichal . . . .

Hned u městského šraňku bezděky Naďu napadlo, že nevyzná se v Heilsbergu a že dlouho bude se potloukati městem, prve než dostane se k nějakému kováři.

„Prosím vás," zastavila zdvořile jakéhosi Němce, nesoucího v ruce pár bot, patrně obuvníka, „nevíte, můj drahý, kde by byl na blízku nějaký kovář? Musím dáti si podkovati koně."

Němec usmál se dobromyslně a pokrčil rameny. Bylo zřejmo, že nerozuměl rusky. Tu Naďa přeložila svou otázku do francouzštiny. Výsledek i tentokráte byl týž. Němec usmíval se ještě více a vrtěl bezradně hlavou. „Podkovati koně! Comprenez vous?*) Koně podkovati!" křičela již Naďa, jsouc všecka bez sebe nechápavostí Němce, i seskočivši s koně, lehce udeřila svého koně do nohy s ulomenou podkovou.

„A — a . . ." protáhl nedůvtipný Němec. „Já, ja . . . Gut, sehr gut!" — a zase se usmíval a vrtěl hlavou.

„Nic není ‚gut'," zlobila se dívčina, která rovněž takořka nic po německu nerozuměla. „Co pak je ‚gut', když podkova se zlomila!"

„Sehr gut, sehr gut!" opakoval Němec svoje a mávl rukou směrem ku městu. „Ich verstehe ganz gut, Herr Offizier, ich verstehe."

Vykročil na cestu hbitěji, dav Nadě znamení, by šla za ním, a ta nevědouc co lepšího, ubírala se za Němcem.

---

*) Rozumíte?

Ukázalo se, že Němec byl mnohem chápavější, nežli jak Naďa očekávala. Ani ne za půl hodiny všichni tři — on, Alkid, a ona, Naďa, stanuli přede dveřmi jakési ubohé zájezdné hospody.

Na prahu jakási tlustá Němka dobrosrdečného vzezření uvítala je poklonami a celým proudem výmluvnosti, z níž však Naďa nerozuměla ani jedinému slovu.

Jen s námahou podařilo se dívce pomocí posunků vysvětliti hovorné hospodské, že potřebuje nutně kováře, aby okoval jejího koně, a kromě toho že musí si koupiti chleba.

Po dlouhém namáhání hospodská posléze porozuměla, co přeje si mladý hulán. Předala koně sluhovi-hošíkovi a zavedla Naďu do prostrané světnice, kde na velkém krbu jasně planul oheň. Přes to, že byl konec května, byly pekelné mrazy, a oheň byl nadmíru vhod Nadě, dlouhou cestou promrzlé. Pokynem naznačivši Němce, aby přinesla jí něco k jídlu, dívka s rozkoší zasedla do koženého křesla, stojícího před krbem. Blahodárné teplo a úplná tichost co nejpříjemněji působily na mladou hrdinku, duší i tělem utýranou. Těžká víčka zavírala se sama sebou, hlava bezvládně klesala na vysoký vyřezávaný lenoch křesla, a netrvalo to ani minutu, a Naďa upadla v sladký a tvrdý spánek, prostý jakýchkoliv přeludů a snů.

Dlouho-li, krátce-li Naďa spala — nevěděla. Ale když procitnuvši otevřela oči, v prvém okamžiku nemohla ničeho rozeznati pro neproniknutelnou temnotu, která zavládla ve světnici. Trvalo to hezkou chvilku, než její oči navykly temnotě, a mohly rozeznati jak doutnající uhlíky

v krbu, tak nejbližší předměty, matnými obrysy ve tmě se rýsující.

„Vstávej, junáku," zaslechla ve tmě něčí hlas. „Eh, jak jsi zaspal! Slyšíš kanonádu? Nepřítel, dej si pozor, vtrhne do města!"

„Ale hospodská?"

„Eh, o to se nestarej! Kde kdo utekl z města. Kdo doposud nepráskl do bot — přešlapuje u šraňku. Tam je babylonské zmatení. A ty si pospěš, junáku, sice nepřítel na tebe padne, než se naděješ!"

„Ale Alkid? Můj drahý Alkid?" jako vichr proletělo mozkem Nadiným. „Aby ho tak byli za všeobecného zmatku odvedli!"

A zběžně poděkovavši neznámému dobrodinci, kterýž ji byl probudil, Naďa rychle vyskočila, a jako když jí hlava hoří, vyrazila na dvůr. Díky Bohu, Alkid tam byl, ale žel! — neokován jako dříve. Nebylo však času na rozmýšlení. Naďa rychle dala uzdu svému čtvernohému příteli a vyjela ze dvoru krčmy.

Byla neproniknutelná, černá, pravá jižní noc. Kdesi nedaleko rozléhaly se salvy děl. Dle vzmáhající se kanonády bylo lze uhodnouti, že nepřítel jest poblíže Heilsbergu. Musila si pospíšiti, aby nebyla od svých odříznuta Se srdcem žalem sevřeným Naďa pobízela Alkida. Ušlechtilý kůň, zlehka dopadaje na neokovanou nohu, bodře klusal ku předu.

U šraňku tísnil se ohromný dav lidu, patrně heilsbergského obyvatelstva, které s chvatem opouštělo město. Byla mezi nimi celá spousta raněných na povozech i pěších, s ovázanými rukami i hlavami, zchromených a opírajících se o berle. Ženy křičely ve všemož-

. . . lehký výkřik hrůzy zanikl ji na rtech . . . (Str. 161.)

ných tónech, děti plakaly, a ke všemu tomu připojilo se ještě bečení ovcí a bučení krav, ježto měšťané hnali s sebou i veškeren svůj dobytek.

Nebylo lze ani projíti, ani projeti. Nechť Naďa zamířila kroky Alkidovy kamkoliv, všude v tom okamžiku byli zpět zatlačeni, a ubohá jezdkyně motala se se svým koněm uprostřed tohoto pestrého davu jako myš do pasti chycená. Posléze zpozorovala několik kozáků, kteří rychle na svých koních proklouzli ke šraňku. Okamžik — a i ona připojila se k nim, nedbajíc protestujícího křiku pěšáků, k smrti polekaných skoky jejího Alkida, výkřiků a hrozeb, sypajících se na ni se všech stran.

Nyní jen zbývalo zvoliti si nejkratší cestu k posicím, ale to nebylo za nastalé noční tmy tak snadno. Naďa nejasně se upamatovala, že k zlověstnému Heilsbergu jela lesem. Nyní tento les temněl se na dvacet kroků od ní, v pravo od cesty, a Naďa nerozmýšlejíc se dlouho, zajela k jeho okraji a ocitla se pod pohostinným krovem jeho větví, v neproniknutelné noční tmě. Za svého dlouhého spánku Naďa si odpočala, i cítila se nyní bodrou a svěží, což už dávno u ní nebylo. Alkid, kterýž důkladně nažral se ovsa ve svém stání v krčmě, klusal přes to, že noha jeho byla neokována, dosti rychle.

Naďa přes spěšný útěk z Heilsbergu přece jen nezapomněla vzíti s sebou skrojek chleba, jejž nepochybně za jejího spánku hospodská jí přinesla.

A nyní jedouc nazdařbůh temným lesem, pojídala svůj skrojek, dělíc se o něj s Alkidem a rozjímajíc při tom o vrtkavosti osudu.

•

Zdaliž kdy ona, snědičká Naďa, snila, že jedenkráte octne se za temné noci v cizí zemi, plné nepřátel, — tak neskonale daleko od hranic milované své otčiny? Ba, ani nechce se jí jaksi věřiti, že jest to ona, Naďa, která nyní ujíždí od Heilsbergu ke svému pluku. Jako by ta pravá Naďa zůstala tam daleko v Rusku, u ostrohu na Kamě, a zde není Naďa, nýbrž docela zvláštní, nová bytost v hulánské uniformě a s malinovým náprsníkem. A přece jen jak malinový hulán, tak snědičká Naďa ode břehů Kamy — jedna a táž osoba. Ale malinový hulán vítězí nad snědou dívkou, a snědá dívenka pozbývá svého významu, uchází kamsi dovnitř sebe, v neurčitost, ustupuje místo malinovému hulánu. A malinový hulán i snědá dívenka — jediná to bytost o dvou osobách — šťastna, neskonale šťastna, že dosáhla svého vytknutého cíle... Vždyť ona, tato hulánská dívka, není již prostým hulánem... Byla v bitvě, bojovala za čest vlasti... Podařilo se jí vykonati čin — zachrániti důstojníka... Jest považována za zosobnělou odvážlivost, a to jak u pluku, tak i u celé divise. A ta zoufalá gutstadtská bitva, kde viděla umírati tolik reků — zdaž jí neposkytla důkazu, že její, Nadino, místo na bojišti, uprostřed vybuchujících nábojů, za hvízdotu kulek a kartáčů?... Ó jak bylo to pěkné a hrozné, jak báječně strašlivé a překrásné! Ó, kdy zase bude bitva!... Kdy půjdou do boje opět oni — konnopolci?! Ó kéž bylo by to co nejdříve!...

Náhlý náraz pojednou přerušuje proud myšlenek mladé dívky. Alkid stojí na místě. Všecky jeho údy se třesou.

Naďa rychle seskočila se sedla a vzavši koně za

uzdu, vedla ho ku předu, sklánějíc se nízce k zemi a doufajíc, že uvidí cestu. Cesta směřovala nyní vzhůru, a svah byl hrozně příkrý — patrně byla to reduta,*) opuštěná nepřítelem. Naďa po hmatu škrabala se na ni i s koněm. Kolem vládla stále táž temnota. Na vzdálenost dvaceti kroků nebylo lze rozeznati ničeho.

A pojednou mladá dívenka zakopla o něco ležícího jí v cestě. Náraz byl značně prudký, takže Naďa upadla k nohám svého koně. Hledajíc opory, vztáhla ruku ku předu a pojednou rychle utrhla ji zpět, všecka zamrazena hrůzou a hnusem. Její prsty dotekly se čehosi studeného, kluzkého, neživého. Chvatně sklonila se obličejem takořka až k samému tomu podivnému předmětu, a lehký výkřik hrůzy zanikl jí na rtech. Byla to mrtvola pruského vojáka, již francouzští maroděři**) svlékli a pohodili ve křoví.

Alkid, cítě blízkost mrtvoly, frkal a ržál, trhaje sebou zpět. Ale Naďa, která jen stěží udržela ho na uzdě, rychle skočila do sedla a jela do vrchu, nedbajíc všemožného úsilí koňova, otočiti se stranou a obrátiti se zpět k Heilsbergu. Co chvíli se zastavoval, uvolňoval krok, vyhazoval zadníma nohama a div že po prvé za svého života nedal své velitelce na jevo naprostou neposlušnost.

„Nu, nu, Alkiduško! Nu, holoubku!" chlácholila ho Naďa prosebným hlasem, s hrůzou pohlížejíc stranou k mrtvole, slabě se bělající v noční tmě.

---

*) Polní dělostřelecká hradba

**) Zmrzačelí neb churaví vojínové, kteří za tehdejších dob táhli vždy za pravidelným vojskem

Pozn. překl.

Ale Alkid jako v odpověď na všecky prosby své velitelky postavil se na zadní nohy, jako by mladou jezdkyni chtěl se sebe shoditi.

„To tak ještě!“ s hněvem vyrvalo se z Nadiných úst, a ona ve vzteku vrazila ostruhy do přímých boků Alkidových.

Ušlechtilý kůň vyrazil ze sebe tiché, dlouhé ržání. Právě tak, jako by komusi žaloval na tuto nezaslouženou křivdu, jíž se mu od jeho velitelky dostalo. Tato žaloba němého zvířete vyvolala v srdci Nadině bolestný ohlas.

„Sám jsi vinen, že jsi neposlechl dobrého slova,“ prohodila, stále ještě rozdrážděným hlasem a silně napiavši uzdu ujížděla ku předu.

Nyní Alkid už se neprotivil a šel poslušně tam, kam řídila ho malá ručka jeho velitelky.

Záhy kdesi vysoko na svahu zamihly se ohně. Naďa se nemýlila: byla to reduta. Lehce si oddychla a jela přímo k ní.

„Kdo to?“ náhle ozvalo se tiché zvolání a několik jezdců rázem obklopilo koně i jezdkyni.

„Soudruh hulánského konnopolského pluku; jedu z Heilsbergu,“ směle raportovala Naďa, radujíc se z přítomnosti lidí.

„Ke pluku?“ otázal se týž hlas, avšak tentokráte s přízvukem údivu. „Tvůj pluk jest však daleko za tebou, a zde před tebou — nepřátelské reduty. Dobře, že jsi se setkal s námi, příteli, jinak byl bys neušel francouzské kuli!“

A neznámý jezdec, dořeknuv to, zasadil koni ostruhy a doprovázen svým malým oddílem mihl se cestou k Heilsbergu. Naďa poznovu osaměla pod příkrovem

lesa a noci, na sto kroků od nepřátelských posic, jejichž ohně tak pohostinně ji k sobě vábily.

Dívka se otřásla a pokřižovala. Rázem pochopila, že byla jen o vlásek daleka smrti. Zdálo se, že sama Prozřetelnost bděla nad ní. A pojednou temný ruměnec lítosti a studu zaplavil její obličej a šíji.

Ukázalo se, že Alkid byl mnohem prozíravější než jeho velitelka. Ne nadarmo se tolik vzpíral, vyciťuje, že nebezpečí smrti číhá na blízku. A ona tak krutě, tak nevlídně zacházela s ním, kterýž byl tak opatrný, tak rozumný, ušlechtilý!...

„Ó, Alkide! můj drahý, nenahraditelný, odpustíš-li to své hloupé velitelce?" v upřímném zanícení vydralo se z prsou Nadiných, a ona objavši štíhlou šíji koně, přitiskla se k jeho horkému uchu dlouhým polibkem.

Tiché, radostné ržání bylo Nadě odpovědí na projev její upřímné lásky.

Nyní již Alkid nepotřeboval ani uzdy, ani popohánění. Jako vichr letěl, otočiv se zpět po heilsberské lesní cestě, unášeje na svém hřbetě mladou jezdkyni.

V půl hodině byla Naďa na místě. Přijela právě ve chvíli, kdy pluk opouštěl staré posice a ubíral se na nové. Sotva že Naďa, polomrtva zběsilou jízdou, přiletěla ke své eskadroně na zpěněném koni, když tu před ní jako by ze země vyrostla mohutná postava jejího ďadky-strážmistra.

„Heleď, jak tě to nosí po všech čertech, dráče," zavrčel na Naďu statný Spiridonov. „Za takovéto doby, kdy celé okolí plno nepřátel, on se docela pokojně v noci prohání! A řekni mně, hochu, buď tak laskav,

mrzí tě to na světě, co? Tu uprostřed bodákového útoku komusi přenechá svého koně, tu zase vymyslí si něco ještě bláznivějšího. Pamatuj na má slova: mrzí tě na ramenou tvá bujná hlavička, hošíku... Pravé slovo: mrzí tě. Podívej se na přítele," kývl stranou k Vyšmirskému, který jel v plném pořádku jako na cvičišti anebo o parádě, — „vždyť i on je mlád, i on rád by se vyznamenal, a přece jen netřeští, jako zmámenec, jako nějaký blázen, Bůh mi odpusť hříchy..."

Ale Naďa takovýmto řečem jen se usmála.

Býti jako Vyšmirskij? Dřepěti na místě, zatím kdy vůkol jiní bijí se na smrt, kdy krev teče potokem, ruská krev! Ó nikdy! Za nic na světě! Nechť ji, Naďu, mrzí na ramenou její bujná hlavička, jakž říkává Spiridonov, — což na tom? Potřebuje-li milá otčina této hlavy — Naďa složí ji třeba ihned, pod ranami hned prvých nepřátelských šavlí!

Nový záchvat nadšení zmocnil se celé bytosti odvážné dívky.

„Víš co, Vyšmirskij," se smíchem obrátila se ku příteli, „div že jsem přímo neskočil na nepřátelský zákop... Pokládal jsem jej za náš..."

„Toť pranic divného!" pokrčiv rameny odvětil Juzek, jehož tváře za všecky ty krvavé dny pozoruhodně se spadly. „Pranic to není divného, Durove... kdybys skočil i do samého pekla a vrátil se zase odtamtud — ani to, přiznávám se, pranic by mne nepřekvapilo..."

„Ha-ha-ha!" směje se Naďa vesele, a rázem zmocňuje se jí nejupřímnější veselost. „Do pekla — pravíš. A což pak to není peklo, ten Gutstadt i Heilsberg?... Ach, Juzku, Juzku, jestliže existuje na světě

Belzebub, kníže pekelné, jsem jist, že jest živým portrétem a pravzorem Napoleona."

A znova zvoní její smích, nakažlivý, dětský, zvučný smích, — ale kolem dokola — všude jen v sebe soustředěné, zachmuřené obličeje. Pohlížejí na ni úkosem, zlostně, nepřátelsky.

„A věru, co jim čert šije, čemu se směje podivný ten mladíček?" nemohou to pochopiti statní huláni, „jest to co říci: pravý to rozpusta — tu leze do ohně proti bodákům, na smrt, ďáblovi přímo do zubů, tu zase chechtá se, směje jako potřeštěný... Věru, naprosto zvláštní to výrostek... Neotesánek! Ale chrabrý jako lev, to nelze mu upříti."

A obličeje hulánů ponenáhlu se vyjasňují při vzpomínce na tuto chrabrost divokého výrostka. Ale ten už přestal se smáti a jede opět mlčky a kliden s vážným, zamyšleným pohledem svých velkých černých očí.

VII.

Efrem Barančuk. — V lese.

Nepatrné, mělké pruské říčce Alle dostalo se význačné historické úlohy. Dělí dvě veliké armády a tvoří jedinou přehradu mezi dvěma strašlivými lavinami, chystajícími vrhnouti se na sebe a splynouti v jediný osudný krvavý celek v nelidském, pekelném boji.

Po jedné straně Alle stojí francouzské vojsko se samotným velikým Napoleonem v čele, s oním geniem,

kterýž se všemi svými prvými maršály a generály, Muratem, Lannem, Legrandem, Soultem a ještě jinými podrobil si již polovinu světa a snil podrobiti si i polovinu druhou.

Po druhé straně — ruské vojsko se svým spojencem, Prusy, pod velením Benigsena, nedávného vítěze u Eylau, pruského Jílového, nyní chorobného a nemocného starce, nespavostí utýraného. Jest zde i Bagration, Platov, Gorčakov — všichni nejlepší vůdcové ruského vojska. Ale jejich mužné obličeje dnes jsou zamyšlené a roztržité. Benigsen — nemocen. Hlavní velitel — nemocen. Nemůže se ukázati před frontou, aby vdechl novou odvahu do mužných prsou vojínů.

Ale tamo, na protějším břehu, nejenom maršálové, tam sám císař-vojevůdce objíždí pluky, zdraví svou starou i mladou gardu.

S ruského břehu Alle jest viděti parádní skupinu jezdců, volně a slavnostně objíždějící vojska. Uprostřed třpytných, vyzlacených kabátců francouzských maršálů a generálů jest nedávno jmenovaný místokrál neapolský, Murat, syn hospodského, kterýž z prostého řadového vojína stal se francouzským maršálem. Pérový chochol vlá mu na klobouku. Ale nad jiné odlišuje se plná, pomalá postavička v rozepnutém svrchníku, s charakteristickým profilem s hrbatým nosem, v prostém, jednoduchém tříhranném klobouku. Tento člověk s pozoruhodným bříškem, se řádem čestné legie na stuze — toť Napoleon, sám Napoleon, vítěz nad Rakouskem, Italií, Španělskem, Egyptem, Indií, kterýž strhl ke svým nohám mnohé silné říše evropské. Mnohé — nikoli však všecky. Ale sní o tom, že pokoří je všecky a že z nich

vytvoří jedinou všesvětovou Francii -- zavalitý ten človíček, objížďející svoje vojska. Jeho sny jsou tak drzé, tak smělé! Ne nadarmo stal se z ničeho císařem, on, syn prosté Korsičanky, on, hračkou uchvátivši do svých baculatých maličkých rukou trůn a korunu francouzskou, on, kterýž vložil na svoji charakteristickou hlavu železnou lombardskou korunu, on, před nímž sklonili se králové, ba i sám papež! Právem považoval sebe za genia a poloboha. Nad jeho hlavou září jasné slunce — slunce vítězství a slávy, slávy, o níž prostý smrtelník neodvážil by se ani sníti.

A objížděje svoje řady, císařský vojevůdce usmívá se, blažen v přesvědčení, že zvítězí...

Dnešní den sám sebou jest veliký co do svého významu. Dnes jest slavné výročí bitvy pod Marengo. A to musí přinésti štěstí jeho francouzským plukům.

„Vojáci!" zní energický hlas císařského velitele, „moje chrabrá gardo, moji granátníci, budu se dívati na vás — dnes jest den štěstí a vítězství, slavný den Marenga, vojáci! Buďte jej hodni!"

A mladá i stará garda, znamenití napoleonovští granátníci — vše to smísilo se v jediný celkový živelní ryk.

„Vive l'empereur! Vive Napoléon!" ozývá se křik se strany Francouzů.

Ale na ruském břehu pokračují tiché a klidné přípravy k boji. Vojáci, obdrževše svoji obvyklou porci u kotlů a vypivše svoji „sklenku", jsou veselí a klidní přes to, že vzhledem k nepříteli ztrávili bezesnou, nepokojnou noc. Klidní jsou i konnopolci, a s veselou soustředěnou pozorností připravují se k boji. V tělesné

eskadroně, kde jsou dva noví „soudruzi", Durov a Vyšmirskij, vojáci vyhlížejí dnes obzvláště bodře a vesele.

„Což, Ivankove," praví starý strážmistr Spiridonov mladičkému křídelnímu vojínu, „teď je hej, teď se směješ, ale jakmile zabzučí ‚ona', hned utichneš, brachu, budeš se jí pěkně klaněti."

„Co živ, nebudu, ďaďuško Saveljiči, ... ať se propadnu, co živ ne!" bodře odpovídá tuponosý, pihovatý vojáček. „Je-li komu ‚jí' smrt souzena hned od narození, ten ať se jí klaní, ne-li, ať si kulka šlehá, jak chce."

„A ty nemyslíš, že tebe také jednou šlehne?" doléhá statný strážmistr, mrkaje kolem shromážděným vojákům na pihovatého Ivankova.

„Já naprosto nemohu ještě umříti," odpovídá týž vesele. „Mám na vsi mladou ženu a dětičky... čtyři dětičky... Bůh ví, že nemohu zemříti, Saveljiči."

„Eh, hlupáku!" zasmál se Spiridonov, „co to povídáš! ‚Ona' se bude ptáti, můžeš-li anebo nemůžeš-li!" káral Ivankova. „Kulce nebo granátu, brachu, neporučíš..."

„Toť se rozumí, že neporučíš, ďaďuško Saveljiči," přisvědčuje vojáček poslušně. „Jak poručí velitelství — vše lhostejno: poručí umříti — umřeš."

„Tak to je, umřeš! Ale to ‚není možno'... Jen si něco takového vymysli!" zamručel strážmistr. „A vy všichni jste takoví neotesanci, ať se podívám na kohokoliv," prohodil, přelétnuv pohrdavým pohledem nahromaděné zde vojáčky z „nejmladších", ale pojednou natáhl se jako struna, spatřiv Hallera, přicházejícího ke skupině.

„Kde jest soudruh Durov, Saveljiči?" tázal se rytmistr, vlídnými pokyny děkuje vojákům za pozdravy.

„Hned ho zavolám, vaše vysokorodí," ozval se strážmistr, a v témž okamžiku jako po řetěze ozval se výkřik, opakovaný pořadem za sebou mnohými hlasy vojáků.

„Sou-druh Durov, k es-kad-rovému!"

A v pěti minutách Naďa již přistupovala k očekávajícímu ji rytmistrovi.

„Jak jest mlád! Jak mlád! Docela ještě dítě, robátko! Ale nepřítel nebude dbáti tohoto mládí a..." s lehkým sevřením srdce řekl si v duchu Haller, když mladý hulánčík stál před ním vzpřímeně, očekávaje rozkazů.

„Příteli můj," pravil rytmistr se zřejmým rozechvěním, „jsem povinen ještě jedenkráte tě varovati: boj nespočívá ve statečnosti bez rozvahy. Lze býti statečným a chrabrým vojákem, a přece není nutno, vrhati se v samé peklo boje. Dej na sebe pozor. Buď rozumný. Máš ještě všecko před sebou. I vyznamenání, i slávu, ba i samotný život. Dostatečně jsi se doporučil již pod Gutštadtem. Vždyť tvůj hrdinný čin vzbudil pozornost. Buď tedy opatrnější, příteli můj! Otčina potřebuje tvého života..."

Chtěl ještě cosi dodati, ale v tom okamžiku k nim přicválal na zpěněném koni Gorčakovův pobočník s rozkazem, co nejrychleji přebroditi Alle.

Huláni rychle nastrčili koním uzdy, vyšvihli se do sedel, a v několika minutách přední jejich řady přebrodily kalné vody nepatrné pruské říčky. Za nimi přebrodila ostatní vojska, dělostřelectvo s těžkými děly i ju-

nácká pěchota, s třpytícími se hroznými bodáky, kteréž tak miloval a slavil samotný Suvorov.

Kníže Gorčakov, velící celému pravému křídlu, dle rozkazu Benigsenova postupoval se svým křídlem proti levému křídlu Francouzů, jemuž velel Lannes. Nyní už nic nedělilo obě veliké armády. Říčka Alle zůstala daleko vzadu. Vpředu prostírala se rozlehlá fridlandská pole, zasetá smaragdovým obilím, mírupIná dosud pole, kteráž však zaujala krvavé místo na stránkách dějin světových.

Dne 3. června, dlouho ještě před úsvitem, zahřmělo prvé návěštní dělo na francouzských posicích, za ním druhé, třetí, a započala bitva, hrozná svými osudnými následky, — fridlandská bitva.

Stenem sténá země pod hřměním a duněním děl. Co chvíli vybuchují bílé obláčky granátů, a smaragdová pole, jedva porostlá mladými jarními obilinami, okrašlují se jasnou, rubínovou barvou, tak osudnou, krvavou... Jako by obrovská kosa probírala řady a kosila jedním rozmachem vše, co jest nejlepšího ve vojsku.

Rusové bojují jako lvi. Ale Francouzi jim neustupují. Těsným kruhem svírají levé křídlo spojenců, obcházejí je do týla. Nyní Lannes, na nějž bylo útočeno, přešel v útočícího. Přišly mu na pomoc nejlepší síly francouzské armády.

„Vive l'empereur!" dere se stenem ze samých útrob této síly.

Ale tento pokřik, ohlušovaný palbou děl a třeskotem co chvíli se roztrhujících granátů, sotva as dolétá ke sluchu vojínů. Ti mají svoji sílu, svoje heslo, svoje

slovo, drahé, blízké, s nímž není hrozno, není trapno umírati.

„Za vlasť! Na bodáky, bratři!" rozléhá se něčí rozechvěný, námahou do výše nadsazený hlas.

A za zvuků tohoto hlasu, tak blízkého, milého, vojáci okřáli duchem. Vychovanec Suvorova, jeho učedník a všeobecně oblíbený Bagration vede je za sebou. Jméno Bagrationa jest dobře známo ruskému vojínovi. S ním býť i zemříti není strašno.

„Veď, baťuško, k vítězství nebo na smrť — vše jedno!..."

A jdou, semknuvše se dlouhými řadami, umírat za čest vlasti, ti junáci pěšáci, rameno u ramene, noha u nohy.

„Urá!" ohnivě zní jejich pozdrav předsmrtný.

Ba, předsmrtný... Proti nim celé moře, celá lavina... K večeru císařský vojevůdce soustředil zde, na březích Alle, kolem 85 tisíc vojska pod velením takořka již přemoženého Lannesa. Zdaž jest možno, aby tak malá, nicotná hrstka chrabrých hrdinů proti nim bojovala?

„Na ústup! Na ústup!" ozývá se pohřebním zvukem nad rozraženými, zakrvácenými řadami Rusů.

Sám hlavní velitel rozkázal ústup. Po celé frontě pádí pobočníci, zaprášení, únavou polomrtví, sotva v sedle se držíce.

„Na ústup! Na ústup!" — toť ono osudné slovo. Gorčakov bled a rozechvěn, neodkládaje od očí dalekohledu, stojí uprostřed svých pobočníků a ordonancí, a obličej jeho přebíhá křeč. A podle něho jakýsi pruský

spojenecký generál s třesoucí se čelistí šeptá, ukazuje ku předu.

Bitva prohrána... Rusové ustoupili...

A pojednou jakýsi ostrý, trhaný pokřik nese se s kozáckým houkáním, nese se bojištěm.

Co to? Či snad zrak klame knížete?

Několik kozáckých setnin uhání ku předu, vstříc jisté porážce, vstříc smrti.

Gorčakov v hrůze mává rukou, a bledá ordonance letí na zpěněném, únavou klopýtajícím koni prvé setnině do cesty.

„Kam, kam? Na ústup!... Rozkaz nejvyššího velitele!..."

A ladné řady setnin rázem otáčejí se zpět, a koně unášejí zpátky odvážné jezdce, hledající smrti... Dusotem nesčetných koní zachvívá se země jako podzemním rachotem...

Rusové jsou poraženi... Rusové ustupují... Ale nenasytný, chtivý Korsikán draze zaplatil toto svoje vítězství!...

Naďa ujíždí jako zběsilá za ostatními, ale na svém jí vykázaném místě v řadě tělesné eskadrony. Vedle ní Vyšmirskij, bled, s jakýmsi utrápeným, rozechvěným obličejem a v uniformě, potřísněné krví. Jest viděti lehkou ránu do ruky; kulka prorazila maso u lokte a vyletěla ven, nepoškodivši však kosti; ale křehoučký, vyhýčkaný mladík má i na této ráně dosti. Sotva drží se v sedle.

Ale Francouzi ženou se v patách, stíhají. Okamžik... a junáci konnopolci obracejí se čelem ke stíhajícímu je nepříteli. Okamžik, druhý, — a ruční boj

znova zakypěl se zdvojenou, zoufalou silou. Není to již bitva, ale peklo, pravé peklo, na něž do smrti nezapomenou účastníci této bitvy.

„Vyšmirskij, pozor!“ jako ve spaní slyší mladý Polák.

A v témž okamžiku cosi zlehka zasáhnuvši ho po hlavě, celou silou spouští se mu na rameno. Palčivá, ostrá bolest u klíční kosti zbavuje ho vědomí.

„Jsem raněn! Umírám!“ jektá nešťastný mladík, a jako v mlze před ním nesou se hrubé, v sebe soustředěné červené obličeje v nepřátelských čákách.

„Nikoliv, díky Bohu!“ myslí si za sekundu, vida podle sebe dýmem začouzený, krví všecek potřísněný, dobře povědomý Nadin obličej.

„Jsi raněn, Juzefe?“ zaznívá k němu vřavou bitevní. „Div, že ti hlavu nesrubl, proklatec!“ a pikou na plocho prchlivě udeřila do čehosi zmítajícího se na zemi.

Jest to francouzský husar, sražený se sedla; Juzef rázem ho poznává; jest to týž, kterýž hnal se po boku nepřátelského oddílu a napřáhl svůj palaš na něho, Vyšmirského.

„Kdyby nebylo Durova,“ myslí si jinoch s námahou, „ležel bych nyní místo tohoto Francouzka...“

A rázem zmocňuje se ho šílená radost.

Durov ho zachránil! Durovovi vděčí svůj život!

„Sašo! Sašo!“ křičí v jakémsi blouznění. „Tys mne zachránil, díky tobě!“

Ale již není podle něho onen mladý ztřeštěnec Sáša. Kde jest?

Juzef znepokojen v letu se rozhlíží. Nepřítele není... Ustoupil, vysílen jsa posléze pronásledováním... Ale není tu ani Durova, jeho zachránce, Sáši... Kde jest? „Snad —?"

Hrozná domněnka bleskem proráží mozek Vyšmirského. Raněn? Zabit? Rozdupán koni? Ale vlastní utrpení nedovoluje mu soustřediti své myšlenky na přítele. Pekelná bolest na rameně zatlačuje do pozadí vše ostatní. Vyšmirskij přidržuje si rukou ránu a ujíždí tryskem směrem k obvazišti, seslaben bolestí a ztrátou krve.

Roh trubače stále ještě troubí na ústup, a jeho hrozné zvuky rozdírají srdce přemožených. Naďa již neujíždí jako dříve, po boku svého oddílu, rozptýleného a zničeného takořka úplně. Sedí jako přirostlá na svém Alkidovi, stranou od dohořívající bitvy... V jejím rozervaném srdci truchlivost, smrtelná, neproniknutelná...

A ještě tak nedávno toto srdce jásalo po slavné gutštadtské bitvě!...

Ustupují oni, Rusové, ustupují — děti a žáci nesmrtelného Suvorova!... Ó, hrůza, hrůza!...

A vůkol ní všude mrtvoly, mrtvoly... Nad jiné utrpěli konnopolci v této bitvě. Přes polovinu vojska zůstalo na krvavých polích fridlandských! .

Tamo, nedaleko Nadi, leží mladý tuponosý vojáček. Prsa skrz naskrz prostřelena, oči široce rozevřeny, rty usmívají se strašlivým, mrtvým, divokým úsměvem... Známý úsměv, známá tvář... Ba, jest to ten, který přel se se strážmistrem, že on „nemůže zemříti", že má ženu, děti... Ubohý! Ubohý! Vedle něho, s rukama široce roztaženýma leží hrubý Dmitrjakin, stráž-

mistr třetí eskadrony, který ještě tak nedávno vyplísnil Naďu pod Gutštadtem.

„Kampak, ztřeštěný! To se nesmí s cizí eskadronou k útoku... Pak aby člověk za ně byl zodpověden," slyší Naďa jako ve snu povědomý hlas.

Ubohý, drsný eskadronní cvičiteli! Nebudeš již nikdy bručeti a plísniti ji, Naďu!..."

Ale co to? Tamo, uprostřed pole! Či blouzní, omámena, oslabena jsouc bitvou a ústupem?

A Naďa chápe se za hlavu, aby se přesvědčila, že nespí a neblouzní. Jaká podivná to věc! Bojištěm potácí se a točí jakási podivná postava. Jest to hulán — konnopolec ve vojenské čapce s obličejem, zalitým krví. Jako šílený točí se na jednom místě, co chvíli cosi vykřikuje a mává rukama na všecky strany. V tom stiskl koni ostruhy a žene se vpřed, přímo na nepřítele, s týmtéž podivným, šíleným křikem.

„Stůj, huláne! Kam jedeš? Tam čeká smrt!"

Ale hulán ani brvou nepohnul, jak se říká, a v odpověď na hlasité volání Nadino popohání koně a ujíždí stále ku předu a ku předu.

V minutě Naďa jest již vedle něho.

„Tamo nepřítel! Kam ujíždíš, blázne?" volá dívka, chápajíc se uzdy jeho koně.

A věru, že blázen! Jaký podivný to obličej, jaký divoký, nic neprojevující pohled!

„Ne-pří-tel, po-ví-dáš?" jektá nesouvisle, vpíjeje se svým nic nepravícím pohledem do tváře Nadiny, „hloupost, není to nepřítel, ale kapusta... Kapusta, kterou

Motrja koupila na trhu... Šťavnatá, pěkná... I na ramenou kapusta..." dodává pojednou, dotýkaje se hlavy.

Nyní Naďa již nepochybuje, že má před sebou horečkou stiženého... Rychle omotává si uzdu světlohnědého hulánského koně kolem ruky a podporujíc jednou rukou raněného, ujíždí s ním plným cvalem k řece, aby nešťastníkovi umožnila osvěžiti se a vymýti si ránu.

A kolem nich jako dříve kypí, hvízdá a hřmí bitva, jako dříve krev teče potokem, a pole pokrývá se novými a novými mrtvolami. Rusové ustupují, ale vítězným Francouzům bylo draze zaplatiti tento ústup. Každý krok, každého půl kroku spojeno jest s bojem, hrozným krveprolitím. Všude dívce a jejímu potřeštěnému společníku naskytají se mrtvá těla, strašná, znetvořená, s utrženýma rukama i nohama, s vyhřezlými vnitřnostmi, s mozkem, vyzírajícím z rozpoltěné lebky...

A Naďa se zachvěním odvrací oči od hrozného toho obrazu. Dobře ještě, že její společník nepozoruje všech těchto hrůz. Tímtéž šíleným, nic nevnímajícím pohledem zírá ku předu a jektá nesouvisle:

„Kapusta, všude kapusta... i pod Gutštadtem i u Fridlandu... eh, tak mnoho... Ale už je po mně veta... Umřel jsem... Barančuk byl a Barančuk umřel, Efrem Barančuk... Uhodili Barančuka do palice, palice zatřeštila, a byly dvě palice, a z palice vylezla kapusta. Jaká to věc... z palice kapusta!... Oh, zle je mi, zle!"

„Uklidni se, Barančuku! Rána se ti brzo zahojí!" prohodila Naďa. „Nu, a tady je Alle. Hned ti dám napít se."

Za těchto slov dívka rychle seskočila s koně, hodlajíc nemocnému nabrati do čáky vody, ale pojednou odskočila od břehu, plna odporu a hrůzy.

Všecka voda v zlopověstné Alle byla jasně rudé, rubínové barvy — krví, s ní se hojně mísící.

Na břehu válela se znetvořená těla zabitých... Ostrý, protivný zápach čerstvé krve udeřil do hlavy dívčiny, takže se jí zamotala.

A raněný jektal neustále cosi nesmyslně a chvatně, zřejmě stále ještě nechápaje skutečnosti.

„Není Barančuka, povídám ti, není... Efrem Barančuk umřel... Ale jest jiný, je kapusta... Slyšíš, hochu, kapusta! Stále ti to povídám!..."

„Dobrá, kamaráde!" povzbuzovala Naďa hulána. „Vzmuž se trochu, příteli. Dá Bůh, že se dostaneme na obvaziště, tam obváží ti ránu, a budeš zase zdráv!"

„Dostaneme se na obvaziště..." Pěkně se to řekne, ale jak jen tam se dostati? Aby dosaženo bylo obvaziště, jest nutno minouti prostranství, naplněné Francouzy.

Zahnuvši na fridlandskou cestu, Naďa spatřila veliký dav lidu, v nepořádku prchajícího směrem k okolním dědinám a vsím. Byli to Fridlanďané, k smrti polekaní blízkostí nepřítele a spěchající ukrýti se na bezpečném místě.

„Utíkejte! Spaste se! Nepřítel jest za námi... na blízku... žene se nám v patách!..." volaly různé hlasy, když spatřeni byli dva jezdci, zvolna jedoucí silnicí.

Co si počíti?

Naďa chvatně rozhlédla se kolem. S jedné strany byl Fridland, z poloviny již obsazený vojskem Napo-

leonovým, s druhé — hrozná krvavá pole, odkudž neustále hřměla kanonáda, a kde na způsob černého mračna vznášel se hustý sloup prachového dýmu. S prava tekla hrozná Alle se šplounajícími v ní rudými praménky, s leva — les, tajemný, mlčelivý.

Les! — tam bude jejich spása! V stínu podrostu a jeho košatých stromů, v tišině a útulnosti houštin!

A neuvažujíc déle, Naďa okamžitě zasazuje ostruhy Alkidovi a klusem jede k lesu, provázena svým mlčelivým společníkem na světlohnědém koni.

Osvěžující lesní chlad rázem blahodárně působil na nemocného.

„Kde jsem?" tázal se, po prvé s jakýmsi sebeuvědomím pohlédnuv do očí své zachránkyni.

„Na dobrém, bezpečném místě!" pospíšila si Naďa upokojit ho. „Nu, podívej se, Barančuku... zdá se, že i tobě se ulehčilo!"

„Díky tobě, Hospodine, ulehčilo se!" odvětil hulán. „Jenom hlava stále ještě jako by byla v ohni, a v mozku hučí to, jako by tam pořáde stříleli z čertovských děl. Kdybych tak napil se trošku vody — bylo by mi pak už docela dobře!"

Naďa rychle se rozhlédla a k veliké své radosti uzřela malý potůček, tekoucí poblíže lesní cesty. Přivésti hnědáka k potůčku, pomoci hulánovi slézti s koně, namočiti kapesní šátek do vody a položiti jej na raněnou hlavu Barančukovu — vše to bylo dílem několika minut.

Sotva že rána byla vymyta, nemocný hulán rázem jako by byl proměněn. Na bledý jeho obličej vrátil se ruměnec, oči nabyly veselého výrazu.

„Díky tobě, panyči," pronesl radostným hlasem. „Kdyby tebe nebylo, neuviděl bych už své žinky, svých děvčat, Halky a Parani, ani rodné chatky pod Poltavou!"

„Což jsi chochol?" *) podivila se Naďa.

„Chochol, pravý chochol, jenom že na vojně jsem trochu poruštěl . . . A ve válce nejsem po prvé . . . I pod Suvorovem jsem bojoval . . . i pod Kutuzovem bojoval . . . Alpy jsme brali . . . Takhle!" doložil se zřejmou hrdostí. „Sám jsem od Poltavy, z Kobeljakského okresu . . . Jsme Motovilovští . . . snad jsi o nich někdy slyšel, pane?"

„Postůj, postůj, milý! Pravíš, že jsi Motovilovský?" a celý obličej Nadin ozářil se radostným úsměvem. „Z Kobeljakského okresu? . . . A nelžeš, chochole?"

Kobeljakský okres . . . Bidlivyja Krovky . . . Dvorec Motovily, a Sáša Kiriak . . . snědý, černooký Sáša, blouznící o tom, aby mohl pomáhati celému člověčenstvu! . . . Vždyť Motovily — jejich dvorec, jejich — Kiriakův! . . . A Barančuk tedy jistě zná i Sášu, jeho matku, a ke všemu snad i babičku Alexandrovičovu . . .

A Naďa jako by celá zaplanula a ožila, přenášejíc se svými sny k milé „Chochlandii".**)

A Barančuk, jako by uhodl její myšlenky, pokračuje klidně dále:

„Právě z těch Motovilů jsme . . . S Kiriakovými sousedíme . . . Hrdá dáma, vážená. Taková hrdá, že není k ní přístupu, kdyby nebylo jejího synka . . ."

---

*) Přezdívka Malorusům. Pozn. překl.
**) Malorusi. Pozn. překl.

„Synka... Sáša?" přerušila ho Naďa. „Znáš i Sášu?"

„A jak bych neznal?" usmál se Barančuk.

Bylo patrno, že každým okamžikem jest mu lépe. I rána se zlepšila klidem a obvazkem, a zde v lese, daleko od vřavy bitevní, bylo tak krásně a chládek. Vyňal již ze záňadří dýmku, rozkřesal oheň a s uspokojením zakouřil si na mladé jarní trávě, nad břehem potůčku.

„Jak bych neznal panyče Kiriaka?" rozhovořil se radostně. „Znamenitý to chlapec, Bůh ví!... Před válkou chodíval jsem k nim do domu, a proto jsem ho, panyče, vídával. Dělal doktora na vsi i tam ve dvorci... Pomáhá lidu. Náhodou jsem si ruku poranil sekerou, celá mi otekla a zčernala. Tak co myslíš? Ruku mi vyhojil jako pravý doktor. A to bys slyšel, co při tom povídal. ‚Odejdu odtud, Efreme, jen počkej... Budu lékařem... Už mne to všecko tady mrzí...' Ale mamička ho nechce pustiti... Protože synem jest jediným... Potěchou jejího stáří... Ale on toho nenechá, protože je to silný, zdravý chlapec... A jak jsem odcházel, kynul mi na rozloučenou... ‚Pamatuj si, ještě ti budu dobrý, Efreme!' A věru, že mi bude třeba ještě dobrý."

Za těchto slov raněný hulán široce se usmál dobráckým úsměvem... Zároveň s dobrým ‚panyčem' připomněl si i milý svůj kraj, svou rodnou chatu, ženu a dívky, tak silné a černooké...

Usmála se s ním i Naďa. Před ní jako sladký sen vznášela se minulost — ona dvě léta, jako čarovná vidina, ztrávená na Malé Rusi, stařičká babička, teta Zlač-

„Nemohl bys urychliti kroku? Jinak dohoní nás v okamžiku . . .“
(Str. 186.)

ková i milý černooký Sáša, onen orlíček, uzavřený v kleci a vzdychající po svobodě. Ani z ctižádosti, ani z hrdosti — to ví ona dobře — netouží on odtud, ale z dobroty svého srdce, z touhy pomáhati bližním, posvětiti sebe službám člověčenstva... Milý, dobrý Sášo! Milý motovilovský panyči! Zdaž splní se kdy vroucí tvůj sen? Zda probiješ si cestu ke svobodě?...

A před Naďou vyvstává přísná podoba hrdé, ctižádostivé Kiriakové — matky Sášovy... Jak opatruje a miluje svého syna! Ale jak sobecky ho miluje!... Jako by pro sebe a pro svou spokojenost ho opatrovala... Ale jemu právě tak jako Nadě, jest třeba volnosti, třeba drahocenné svobody a mohutného, smělého orlího vzletu. Zamyslila se Naďa... Sní... usmívá se... Obličej její jeví týmž okamžikem radost i smutek...

I Barančuk se zamyslil: zapomenul na válku, na ránu, na trapné okamžiky, ztrávené tamo, na fridlandských polích... Před ním rodná pole Ukrajiny, známí lidé... Ve svém sladkém sebezapomenutí stále silněji a silněji popotahuje z dýmky a omámen příjemným kuřivem a sladkými sny usmívá se čím dále tím blaženěji a šířeji. Cosi jako spánek, jako dřímota zmocňuje se hulána. Usnouti zde, zapomenouti na vše zde, na zelené trávě, pod krovem pohostinného lesa... Potůček zvoní a bublá jako naschvál, tak jednotvárně, jako ukolébavka... Omámený mozek déle toho nesnese, dýmka vyklouzává z ruky a klesá na trávu, a za ní klesá i sám Barančuk, necítě ničeho, mrtvolně bledý...

„Bože můj! Co s ním? Efreme, vzpamatuj se, nešťastníče!" rázem probouzí se Naďa ze snění, které

se jí zmocnilo, jektá tato slova, všecka jsouc bez sebe, chytá spícího Barančuka za rukáv a třese jím.

Nevyrvalať ho ze zevnějšího pekla proto, aby nechala ho umříti takovou hloupou, bezvýznamnou smrtí, — jeho, otráveného nešťastným kouřením, ranami zesláblého...

„Vstávej, Barančuku, seber své síly!"

A jest na čase. Lesní cestou prchají stále nové a nové tlupy Fridlanďanů.

„Zachraňte se!" volají na mladého hulánka. „Proč tady ležíte? Nepřítel na blízku. Rychle, rychle! Vezměte nohy na ramena, je-li vám život milý!"

Naďa znepokojena s hrůzou hledí na prchající. Barančuk jest beze smyslů a dosud jako prve bez pohnutí. Lomcuje jím, fouká mu do obličeje, křičí mu do samých uší — vše marno. Nehýbe sebou, jako učiněná mrtvola. Ó, kdyby byl mrtev, tu ona bez rozmyšlení by ho zde nechala. Ale jest živ, jeho srdce, byť i slabě, bije v prsou pod kabátcem. A pojednou i vlastní její srdce zmíralo jako raněný ptáček v její hrudi. A což, kdyby ho tu nechala? Mohli by ho považovati za mrtvého tak, jak nyní jest — bez vědomí, sotva živého. Zdaž nepřítel nezastřelí svého raněného nepřítele? Nejsou tito Francouzové pravou zvěří?....

Váhá okamžik... a pojednou, rázem s nelibostí odhání od sebe nahodivší se jí myšlenku. Zůstaviti nemocného libovůli osudu, nechati ho umříti uprostřed tohoto lesa! A mohla celou vteřinu na to mysliti! Jaká to hanba! jaká hrůza!...

A znova vrhá se k potůčku, nabírá plnou čáku studené vody a vylévá ji na hlavu nemocného.

Voda výborně účinkovala na Barančuka. Slabě povzdechl, otevřel oči, pohnul se.

„Na kůň, Barančuku! Na kůň, pro Bůh, je-li ti život jen trochu milý!" vzkřikla Naďa, celá se třesouc a rozčilena, nespouštějíc oči se vzdalujícího se, prchajícího davu.

Dav již daleko. Poslední postavy prchajících Fridlanďanů zmizely již za stromy. Hlasy umlkly. Jenom jakýsi neurčitý hluk, jakoby dusot množství koní nese se lesem.

Co to? Noví uprchlíci, anebo...

Naďa nedořekla své myšlenky. Všecka krev ustydla jí v žilách. Hrůza naplňuje celou dívčí bytost. Strašná domněnka probleskla mozkem. Fridlanďané nelhali. Hluk zaznívá s protější strany. A stále silněji a silněji. Teď jest jej slyšeti už jasně a zřetelně z krátké a nepatrné vzdálenosti. Není pochybnosti — jest to nepřítel.

„Jsme ztraceni!" bezzvučně jektají její zbledlé rty. „Jsme ztraceni, Barančuku, nevsedneš-li na koně hned, v tu chvíli..."

Její chvění a rozčilení přenáší se na nemocného.

„Záhuba... smrt... Ó, nikoliv! Jemu se ještě nechce zemříti... zemříti teď, v cizině, v dálce od domoviny a rodiny... Ne! Ne!... Žíti, žíti, děj se co děj!" ševelí cosi ve zmučeném srdci vojínově.

A obejmuv ramena Nadina, s námahou o ně se opíraje, těžce povstává se země. Jedna noha již vsunuta do třmenu... Ještě, ještě trošku... poslední napětí sil... Studený pot potůčkem řine se po jeho obličeji... Ruce i nohy třesou se slabostí.

A nepřítel stále blíž a blíže... Již Alkid, cítě

ho, frká a deptá kopyty půdu. Oči rozumného zvířete planou... Nebezpečí není za horami. Ví to, věrný ten kůň, a svou trpělivostí jako by chtěl varovati jezdce.

Posléze Barančuk jakž takž vysoukal se do sedla a jede na svém hnědáku Nadě po boku... Ale, Bože můj, jak tiše, jakým želvím krokem jedou ku předu!

„Nemohl bys urychliti kroku?" šeptem táže se dívka. „Jinak dohoní nás v okamžiku."

„Bůh ví, že nemohu!" dere se ze spečených rtů Barančukových hlasem plným zoufalství a hrůzy.

„Ale dohoní nás, uvaž! Nepřítel nebude s námi činiti okolků! Francouzi jsou rozzuřeni svými ohromnými ztrátami... Sotva se as slitují nad námi. A což, budou-li nás považovati za vyzvědače a špehouny?... Co pak? Stokráte bylo by lépe umříti na bojišti, nežli smrtí uštvaných zajíců zde, uprostřed lesa!" — se zoufalstvím a třesoucím se hlasem zvolala Naďa.

„Opusť mne, opusť, pane, a jeď si s Kristem Pánem sám!" jektá v odpověď hulán jako zpitomělý. „Vše stejno, nesnesu vražedné jízdy, zemru na cestě! Přisámbohu, zemru!"

„Nemluv hloupostí, příteli! Spolu se zachráníme, — spolu zemřeme!" pevně řekla dívka.

A prve než hulán mohl pronésti slova, Naďa vší silou udeřila nahajkou*) jeho hnědáka a letěla ku předu rychlostí větru, vlekouc za sebou jedva v sedle se držícího Barančuka.

Bylo právě na čase, ježto z temného houští vynořil se nepřátelský jízdní oddíl a plným tryskem hnal se za uprchlíky.

---

*) Karabáč. Pozn. překl.

Naďa jako šílená hnala se lesem, s onou úžasnou rychlostí, při níž dech se zatajuje a srdce v třesoucí se hrudi trhá se na dvě části. Otěž Alkidova spojena s otěží hulánského koně; koně uhánějí těsně podle sebe, neoddalujíce se od sebe ani na půl aršínu*)... Barančuk, ztrativ poznovu vědomí, klesl hlavou na sedlo Nadino ve chvíli, kdy jeho nohy zapletly se ve třmenech. Ruka dívčina pevně obejímá ramena nemocného... Každá minuta, každá vteřina drahá... Nelze se meškati. Veškeré její myšlénky směřují k jedinému: ujeti, zachrániti sebe i jeho, děj se, co děj.

„Bože veliký! Pomoz mi!..." nesouvisle jektají její bledé rty. „Je-li mi souzeno zemříti, popřej mi slavné smrti na bojišti, Bože, ale ne takovéto! Ne takovéto, Hospodine! Smiluj se nade mnou!"

Ale nepřítel zatím blíž a blíže... Již jest za nimi... Již lze rozeznati řinčení třmenů a výrazný francouzský hovor.

Naďa bojí se ohlédnouti. Cítí dech „jeho" koně na svém krku... Či se jí to jen tak zdá?... Či vzrušená obrazotvornost zveličuje jí nebezpečí?...

Nikoliv, nikoliv, jest tomu tak... Francouzi jsou blízko za nimi, takořka u nich... Útěk nemyslitelný! Není záchrany!

„Rendez-vous!**)" dolétá k jejímu sluchu ostrý nepřátelský hlas.

Ale místo odpovědi Naďa křečovitě jen tiskne nohama Alkidovy boky, jízdou se kouřící, a věrný kůň

*) Aršín — ruská míra délková, rovnající se 0·711 m.
Pozn. překl.

**) Vzdejte se!

již neběží, ale takořka vznáší se vzduchem, kopyty jedva země se dotýkaje...

Pojednou cosi vzadu cvaklo podivným, tupým zvukem... Zahřměl výstřel... a jako by včela zabzučela nad samým uchem ujíždějící jezdkyně. Ó, ona ví, jaká to včela — strašná, železná včela, nelitující života ani mladých, ani starých! Jest to kulka!... Jest to smrt!

„Díky Bohu, — mimo!" míhá se matná myšlenka mozkem Nadiným.

Mimo!... Jest zachráněna!

Naďa vztyčuje hlavu. Ano, jest živa, rozhodně jest živa, jestliže vidí tento les, toto nebe, vroubené klidnou září večerních červánků... Jest živa!... Jak krásný život!... Díky Bohu!

Živa... ale na dlouho-li? Nyní již zřetelně pociťuje něčí horký dech za svými zády... To není již představa, to jest skutečnost. Běda! Nepřátelské koně jsou již jen několik kroků od nich! Ihned zahřmí nový výstřel... Znova zabzučí osudná včela, a jí, Nadi, již nebude... Nebude již snědé Nadi s jejími vojenskými plány...

„Rendez-vous!" volá týž ostrý hlas, hrozný hlas, pronikající celou její bytost jakýmsi bodavým, hrozným chladem. „Rendez..."

Ale hlas nedomluvil, přetrhl se... Ozval se nový výstřel, ale již nikoli vzadu, ale odkudsi s protější strany, a hned na to cosi vzdechlo, zasténalo a těžce bouchlo na zem za zády cválající Nadi.

A vstříc jí už žene se s divokým houkáním celý oddíl kozáků.

V čele všech veliký ataman s planoucím pohledem a prošedivělým knírem. Přiletěli jako bouře a blýska-

Francouzi jsou blízko za nimi takořka u nich . . Útěk nemyslitelný!
Není záchrany! . . . (Str. 187.)

jíce vytasenými čepely šavlí, srazili se s omráčeným nepřítelem. Podle šedého kozáka, patrně náčelníka oddílu, mladý důstojníček, takořka hošík, seká v pravo a v levo zakrváceným kordem. Cosi zoufale smělého, odvážného, prudkého jest v této pobledlé, rozechvěné tváři, v těchto planoucích očích, plných šíleného nadšení!

Kde viděla Naďa tuto tvář, tyto oči, tyto tmavé kadeře pod kozáckou beraní čepicí, jež se mu pošinula na stranu?

V tom jako vichr přiletěl na předního obrovského Francouze a bije se s ním na smrt, uhýbaje se obratně jeho ranám. Papacha svalila se s jeho hlavy, padla na zem. Černé kučery vlají kol obličeje... Bože můj, vždyť to jest on, Matvějko! Miša Matvějko, syn volného Donu, její přítel!

Co odvahy a zmužilosti tají se v jeho hrudi! Jaká moc a síla v této pevné jinošské ruce!... Jak jiskří se černé oči jinochovy!... Veliký Francouz leží již na zemi s rozpoltěnou lebkou... Tamo válí se druhý, zrzavý, s dlouhýma nohama, sražený ze sedla touž obratnou jinošskou rukou... Nyní Miša ocitl se v samém středu nepřátelského oddílu... Krušno jest Nadě dívati se na tuto jinošskou odvážnost, hraničící na šílenost. Tak ráda by vrhla se mu na pomoc, pronikla s tasenou šavlí až v samé peklo bitvy. Ale v jejích rukou leží bezvládný Barančuk s krvácející ranou... Křídla její jsou svázána... Ó, jaká to muka, jaké utrpení nezúčastniti se boje a dívati se, jak zápasí ostatní, zatím kdy všecka krev hoří v ní požárem a kypí jako vřídlo!

Ale Miša bije se stále jako mladý lvíček, zoufale, neúnavně...

„Budu zabit!" připomíná si Naďa mladý, zvučný, srdečný hlas tam daleko, pod příkrovem vjatského lesa. „Potulná hadačka mi to prorokovala."

„Zabit... a což, je-li to pravda?"

„Nikoliv, nikoliv! Buď milosrden, Bože, zachraň ho!" šeptá, všecka bleda rozechvěním.

A Bůh vyslyšel modlitbu snědé dívčiny.

Francouzi nevydrželi útoku, pohnuli se, pomísili a rázem obrátivše koně, v nepořádku, porůznu hnali se zpět po fridlandské cestě.

Kozáci, unaveni tuhým zápasem, nepronásledovali jich a vrátili se ke své záloze.

„Durove! Jsi-li ty to? Ejhle, kde jsme se shledali, kamaráde!... Jakého máš to raněného?"

A Míša Matvějko, stále ještě bled a bojem rozrušen, objal Naďu.

„Ustupujeme, Durove," prohodil za okamžik truchlivě. „My, Rusové, ustupujeme! Ach, Sášo, Sášo! A jak to bylo krásné, když jsme sem postupovali!... Co nadějí, plánů... Jsem v oddílu Ivana Matvějeviče. Ach, Durove, jaký to člověk! Je to sám Mars, kterýž sestoupil s Olympu, bůh, titan jakýs, hrdina!"

„A což pak ty sám nejsi hrdina?" s úsměvem prohodila Naďa, zírajíc do jeho vzrušené, mladistvé tváře. „Vždyť jsem viděl, jak jsi se teď právě bil! Jest zřejmo, že nemáš strachu z proroctví potulné hadačky... Pamatuješ-li, co jsi mi tenkráte na Kamě povídal?... Ba, byla to hloupost, osud tebe uchová!"

„Ba, uchová!" prohodil Míša zádumčivě, a bledý jeho obličej pojednou se zachvěl a zasmušil, jako by zestárl o několik let. „I to jest pravda, že mám štěstí,

Durove, ale dej mi pokoj s takovým štěstím... Víš-li, věříš-li, že bych rád položil svůj život, jen kdyby... Ach, Durove! Jenom kdybych neviděl toho našeho ústupu před proklatým Napoleonem!"

„Ach, i já rovněž tak!" vyrvalo se z prsou Nadiných s upřímným zanícením.

Po chvilce srdečně si navzájem stiskli ruce a rozešli se. Matvějko přidružil se ke své setnině, Naďa zamířila cestou, kterou kozáci jí ukázali, a která vedla na obvaziště.

Teprve až pozdě večer dostala se Naďa do pobořené vsi, kde dočasně byla zřízena nemocnice. Zavolavši na mimojdoucí vojáky, nesoucí nosítka, odevzdala do jejich rukou svého raněného a vešla pak za nimi do zpola rozvaleného domku, kterýž sloužil za obvaziště.

Sotva že dívka překročila práh, kdosi popadl ji kolem krku, a div že v náručí ji nezadusil.

„Sášo, příteli, holoubku! Jaké to štěstí!" žvatlal něčí hlas, Nadě známý, příliš známý!

A Vyšmirskij, bled, rozrušen, v uniformě na zádech rozpárané a s obvázanou rukou, tiskl Naďu ve svém náručí. A obličej jeho takořka zářil neobyčejným oživením a štěstím.

„Co se stalo?" divila se Naďa. „Z čeho máš takovou radost, Juzku?"

„Blahopřej mi! Dostal jsem epauletty," vyhrklo mu z ňader blaženým, radostným zvukem.

„Jsi povýšen?"

„Budu povýšen tyto dny! Není-liž to štěstí?"

„Ale..." zpola pronesla, zpola vzdechla Naďa, a cosi rázem vystydlo a upadlo v jejím srdci.

Vyšmirskij povýšen! Vyšmirskij důstojníkem! A ona? Což ona méně byla by toho hodna, méně si zasloužila onoho štěstí, nežli on — Vyšmirskij?

A v té chvíli sličná, jako by z mramoru vysoustruhovaná tvář Juzefova stala se jí jaksi pojednou dalekou, nepříjemnou.

A on, nemaje ani zdání o dojmu, jejž zpráva jeho v Nadě vyvolala, pokračoval s dřívější horoucností, u něho tak neobvyklou:

„Pochop přece, jakou radost z toho bude míti Zoska!... I strýc Kanut a sestřenky... Jak blouznili o tom, aby viděli mne důstojníkem!... A víš-li pak, Durove," dodal pojednou Vyšmirskij utichuje, jako by se byl náhle upamatoval. „A za to vše máš ty zásluhu. Ví Bůh! Kdyby nebylo tebe, ležel bych mrtev pod Fridlandem. Kdybys byl nezadržel nepřátelské rány, palaš byl by mne zasáhl přímo do hlavy. A pak... Brr..."

Mráz projel všemi údy vyhýčkaného jinocha. Před ním rázem vyvstal duši rozechvívající obraz fridlandské bitvy... Hřmění děl... strašlivá palba... útok... a oni oba — on a tenhle snědoučký Sáša, kterýž vyrval ho z rukou smrti podařenou ranou do nepřátelského palaše. A nezachránil jen jeho, nýbrž i Panina a jakéhosi hulána, kterého odvezl s bojiště uprostřed bitvy. On, tenhle snědý Saša, počínal si jako rek... Ó nikdo nemůže toho popříti!... Všichni to viděli, všichni to vědí... Ale zatím epaulett dostane se jemu — Juzefu Vyšmirskému, ne však snědému Sášovi, který stojí před ním v kabátci, rozervaném ve vřavě bitevní.

A cosi jako by ožehlo jinochův obličej. Bledé tváře zaplanuly ohnivým ruměncem. Oči v rozpacích se sklo-

pily pod pohledem tohoto mladého hulánka, tohoto osmahlého Sáši, stojícího před ním.

„Durove... Sášo..." v nevysvětlitelných rozpacích řekl Vyšmirskij. „Jest mi hanba... nevím, jak mohlo se to státi... Možná, že moje rána... ale... věřiš-li, vím, jsem hluboce přesvědčen, že ne já, ale tys zasloužil si epaulett... ba i více... ó, mnohem více, poněvadž — tys rek! Tys pravý rek, přísahám ti, Sášo!" vzkřikl s očima slzami zavlhlýma a pevně, po bratrsku objal přítele.

VIII.

Dva císařové. — Nové štěstí.

Neobvyklý ruch vládne po ulicích a náměstích Tilsitu, nevelkého to pruského města, malebně rozloženého při ústí řeky Tilzy do Němenu. Domy a městské budovy ozdobeny prapory. Všude rozvěšeny guirlandy květů, vonících jako samotná vesna. Rozveselené, pestré davy procházejí městem. Starci, ženy, děti — vše to mísí se v jediném všeobecném plesání.

Všecky pohledy upřeny na řeku. Uprostřed ní, na modravé vodní hladině, sestrojen ohromný vor a na něm postavena budova, ztápějící se v samých květech. Zde, v této budově a tohoto dne, 25. července 1807, mají se setkati dva císařové, dva velicí mocnářové — Ruska a Francie.

Nad budovou císařského stanu vztyčuje se průčelí, ověnčené praporem. Na jedné straně praporu zřetel-

ně vyšito ohromné písmeno „*A*", na druhé — rovněž obrovské „*N*" — počáteční písmena jmén představitelů dvou nejsilnějších držav, uzavírajících proslulý Tilsitský mír, kdež rozhodnuto bylo o osudu Pruska, — Alexandra I. a Napoleona I.

Na obou březích Němenu rozloženy dvě armády, ruská a francouzská, rozděleny průzračně modrou vodou řeky.

Čarovný letní den, sváteční a překrásný celou svou velikolepostí modrého nebe, jasného slunce a mladičké, jakoby z pápeří, zeleni — září svým mladistvým, okouzlujícím úsměvem. A tento úsměv snáší se i na světlý Němen, i na krásnou budovu s vlajícím praporem na jejím průčelí, i na zlatisté vrkoče dívenek, jarními květinami posypávajících cestu k řece, i na celé tyto veselé, pohybující se, oživené davy lelkujícího, zvědavého lidu.

Podél celého ruského břehu táhnou se přímou, ladnou čarou vojska. Sem soustředěna krása a pýcha zbraní. Zlaté paprsky třepetavě pohrávají si na těžkých stříbrných kyrysech jízdní gardy, na červených dolmanech husarů, na barevných náprsnících hulánů, pohrávají si na bodácích a přepáskách skromné junácké pěchoty, i na měděných troubách hudebních kapel.

Co zde lesku, světla, třpytu!

Nedaleko atamanského pluku seřaděni jsou konnopolci. Přes polovinu padlo jich na krvavém fridlandském bojišti. Ale dle rozkazu nejvyššího velitele zřidlé řady byly opět z reserv doplněny svěžími silami.

Po setkání císařů hlášena jest vojsku přehlídka, nejvyšší přehlídka samým císařem, — a nyní celý pluk jest k tomu připraven. Na pravém křídle prvé řady,

v oddílu tělesné eskadrony stojí dva mladičtí hulánci — Durov a Vyšmirskij.

Oba konnopolci jsou dnes v plném lesku. V bílých epaulettách, ve svěžích, čistých přepáskách, s chocholy vlajícími ve vlnách vzduchových, — oba tito mladičtí konnopolci zdají se býti dnes obzvláště svěžoučkými a mladými. Ruka a rameno Juzefovo jsou v obvazech, ale jeho rána jest teď tak nicotná u porovnání s tím, čím osud ho obdařil. Jest důstojníkem! Přání strýce Kanuta a milé Zosky splněno. Jeho uniforma prostého vojína dožívá svoji službu; jsou na ní už přišity důstojnické epauletty a zlaté výšivky. Ale přece jen cosi otravuje jinochovu radost. Jsou to zpola rozpaky, zpola stísněnost před přítelem Sášou.

A přítel Sáša či lépe Naďa, není dnes vesela. Obličej snědé dívčiny v hulánské uniformě nejeví pozornosti k ničemu, jest truchlivý a zasmušilý jako podzimní den. Ale ve mladém jejím srdéčku nehlodá závist k Juzefovi. Nikoliv! Srdce to jest příliš vroucně připoutáno k němu, než aby cítilo závist k jeho úspěchu a vyznamenání. Ba více: jest jakoby upokojena a šťastna z úspěchu Juzefova. Ale ve hloubi duše pociťuje dívka cosi, jako hnětení, jako tesklivost, nevysvětlitelnou, ale bolestnou. Není to tesklivost závisti, ale jakési nejasné znepokojení nad vlastním svým osudem, lítost nad tím, že nebylo jí popřáno buď vyznamenati se, buď zemříti na fridlandských bojištích.

Proč, ó tisíckráte proč osud jest tak nemilosrdný k ní, k Nadě? Což jest jí souzeno po celý život tahati popruh prostého vojáka, zatím kdy Juzef a jiní budou vyznamenáni jako rekové?....

„Andělé na nebesích zapláčí, jestliže někomu z vás dvou přihodí se něco zlého . . .“ slyší zvučný stříbrný hlásek, milý hlásek černooké panenky.

Ó kéž by raději už zaplakali ti bílí andělé na dalekém nebi, než aby vrátila se do vlasti v těchže kašmírových epaulettách, s touž píkou prostého vojáka! . . . A co jen řeknou u Kanutů, až uzří tuto uniformu prostého vojáka na ní, na Nadě, zatím kdy Juzefovi podařilo se vysloužiti si lepší osud? Co jen odpoví k tázavému pohledu černooké dívčiny, kteráž tak dojemně jí žehnala do boje? . . .

„Probuď se, Durove! Což pak teď je na to doba, aby člověk myslil na Bůh ví co, ty snílku! Podívej se tamhle! vidíš!“ ozývá se nad uchem Nadiným něčí přerývaný šepot.

Co to? Kdo ji to volá? Kde jest? . . . Ach, toť Juzek! . . . — probouzí se dívka ze svého zadumání.

Ó, jak daleko zaletěla se svými ctižádostivými sny!

Ba věru, zdaž dnes jest doba na nějaké zadumání?

Vyšmirskij tahá ji za ruku a opakuje:

„Podívej se přec, podívej! Nic takového vícekráte už nespatříš!“

A věru že nespatří! Po břehu, podél řad vojska, směrem ku přístavu, kdež čeká již rozkošně vyzdobená bárka, jede kočár. V ní tři důstojníci — tři generálové.

„Gosudar — imperator!“ nese se zvučným šepotem řadami vojska. „Gosudar-imperator!“

Když kočár, obklopen oslnivou družinou a štábem přiblížil se k přednímu křídlu, ozývá se prvým třepotem prvé „urá“, jako hřmění, vyrvavší se z tisícerých ňader, hromadné, radostné, zuřivě hlasité a šíleně blažené „urá“!

Není to již tichý šepot, podobající se zurčení potůčku nebo šelestění větru, — jest to sten moře, rokotajícího, bouřícího, vítězoslavného, mocného!...

„Urá!" nese se to a přelétá od křídla ke křídlu, dle toho, jak kočár se blíží, tu umlkajíc, tu znova se vzkřisujíc. Veliký, mohutný svou živelností zvuk ten rázem plní sebou nebe i zemi, i slavnostní Tilsit s jeho šíleně radujícím se davem, ba i samotný Němen, tak velebný a tak krásný v jarním svém oděvu modravých vln.

„Urá! Sláva císaři!" nese se rokotající ta lavina, jako by vyvalila se ze svých břehů, — nese se nezadržitelně, jako vlny moře, jako rachocení bouře.

„Urá!" volá Naďa s ostatními a upíná se zimničně planoucím pohledem ke blížícímu se kočáru. Cosi nového, neobyčejného rodí se za těchto zvuků v duši dívčině... A toto neobyčejné jako by celičkou ji přeměnilo... Ctižádostivé sny, zklamání při povýšení Juzefově, a tajné žalování na vlastní osud — vše to nyní už zapomenuto... Celý její život, celá její bytost, celá duše Nadina soustředila se teď na tomto kočáře, na oněch třech osobách, na třech generálech v něm sedících... A zdá se jí, jako by kočár úmyslně blížil se pomalu, tak ďábelsky pomalu!...

V tom znova utichává křik, kypící šíleným nadšením, a znova vzpružen svěžími silami, ztrojnásobuje se a hřmí, hřmí vstříc kočáru, obklopenému družinou.

Tyto vlnící se davy, tento zuřivý křik, toto nadšení vojska a lidu udeřily v hlavu Nadinu, vytlačujíce z jejího srdce i hlavy všecky ostatní myšlenky a city.

„Císař!" bolestně vyťukává bušící srdéčko snědé dívčiny. „Císař!" — plní všecky její myšlenky a city...

Ten, kterýž velí desítkám millionů lidí, ten, v jehož rukou jest osud vlasti, štěstí i hoře národa, ten, o němž ona, Naďa, snila od dětství, kterého představovala sobě jako jakéhosi poloboha, silného, všemocného — nyní jest zde, před jejíma očima, dva, tři kroky od ní! „On" jest zde... ale který jest to? který, který, který z těch tří důstojníků v kočáře?....

Div nezapláče teď netrpělivostí a strachem, že kočár se blíží... že jest blízek... zde... vedle a že záhy přejede mimo, dříve ještě, než Nadě podaří se spatřiti a poznati tvář zbožňovaného panovníka.

Hle, kočár již na blízku... Tři generálové, sedící v něm, jsou již takořka před skupinou konnopolců. Jeden z nich, vysoký, ve vyšívané uniformě, s dlouhým profilem německého typu.

„Ne, to není on. To nemůže býti on!" usuzuje Naďa okamžikem.

„Toť pruský král," šeptá kdosi sotva slyšitelně.

Druhý — toho rázem poznala. Jest to carevič Konstantin, kterýž nedávno na hranici přehlížel veškeru jízdu. Zná ho výborně.

To znamená, že „on" — jest ten třetí! Před Naďou míhá se štíhlá, vysoká postava v bílých spodcích z losí kůže, v krátkých holenicích a v generálském kabátci, s ondřejovskou stuhou přes rameno. A obličej, mladý, bledý, obrostlý přizrzlými licousy, s měkkým, něžným pohledem, sličný obličej, usmívající se na dav... Smutný jest úsměv ten!... Pokorně a dojemně spočívá na svěžích rtech... Na vysokém čele pečeť myšlenky — neradostné, trapné... Modré oči rovněž neveselé... Ale jsou čarovně krásné tyto oči, jako by takořka se

vrývaly do duše, a od nich vane to teplem a světlem, v nich tají se jak dětinná dobrosrdečnost, tak míruplná něžnost a truchlivost — neskonalá truchlivost...

Dle spanilého mladého obličeje, dle něžného úsměvu a modrých očí Naďa nemohla již býti déle v pochybnostech, kdo byl onen třetí generál v kočáře.

Neskonalá, vroucí radost se jí zmocnila... „On!" Za „něho"! Pro „něho"! Ó Bože, veliký Bože!...

Jestliže dříve nazdařbůh vrhala se v samotné peklo boje, pro milou otčinu, pro slávu a čest své vojenské uniformy, — nyní, nyní věděla to jasně, naprosto jasně, že jest hotova vrhnouti se v prvý útok s plným přesvědčením, nevrátit se z něho, — pro něj, jedině pro tento dětsky jasný pohled, a truchlivý úsměv!...

„Ježíš Maria!" šeptá podle ní neméně rozechvěný Juzek, „jak je smuten! Ó, Durove! Říkej si, co říkej, to není smutek obyčejného smrtelníka. To jest veliká duše! Jest to — orel, ten náš císař!"

„Orel! Ba věru, že orel!" třepotá se a buší srdce Nadi Durovové — „Ale, Bože můj! Jak zarmouceně truchlivý, jak dojemný jest v této chvíli císař!"

A ona zírá, zírá upřeně, upiatě, až ji to bolí, až ji řeže v očích, — zírá za vzdalujícím se kočárem. Ten již jest daleko... Teď jest jen viděti poblýskávající ocel palašů císařské družiny... Teď jest kočár u přístavu... teď stanul... a vysoká, statná postava v generálské uniformě s ondřejovskou stuhou v průvodu družiny vystoupila z ekypáže a sešedši na břeh, zmizela pod baldachýnem bárky, ozdobené květinami a prapory.

V tomtéž okamžiku od francouzského břehu odrazila galéra. Na jejím předku stojí tlustá, zavalitá po-

stava nevelikého člověka v třírohém klobouku. Jest to genius a pokořitel poloviny světa! Jest to Napoleon! Na modré půdě obzoru obzvláště ostře rýsuje se podivná ta postava, nejevící však sama sebou nic geniálního.

„Ó, to není orel... není orel!" sotva slyšitelně jako v zamyšlení šeptají Nadiny rty... „Toť... toť..."

„Sup..." dodává Vyšmirskij, upřeně sledující pohledem tlustého člověka na předku galery.

„Anebo ne... víš, Juzefe," — nevysvětlitelným přílivem palčivé, prudké nenávisti doplňuje Naďa, — „jest to prostě liška, chtivá, lstivá korsická liška! Liška je to!"

A okrášlená galéra plyne blíž a blíže... Již jest u voru, již temně narazila o jeho prkna — o něco dříve, nežli k němu připlula bárka císaře Alexandra.

„Dobré to znamení," šeptají maršálové a generálové velkého Napoleona.

„Francouzský povýšenec!" prolétá hlavou každého člena Alexandrovy družiny.

Napoleon a Alexandr podali si ruce a vešli spolu do stanu, zůstavivše na břehu družinu.

Celou hodinu, celou dlouhou hodinu trvá toto setkání. A nikdo, ani maršálové, ani družina, nemají zdání o tom, o čem hovořili na němenském voru oba nejmocnější představitelé tehdejší Evropy.

Právě za hodinu oba císařové objevili se opětně před stanem. Bratrsky se objali před očima lidu i obou velikých armád a navzájem srdečně, přátelsky se políbili. A obě veliké armády splynuly v jediném všeobecném pozdravu, jehož silou zachvívaly se domy a ulice tilsitské:

„Vive Alexandre!" — „Sláva Napoleonovi!"

— — — — — — — — —

Carský kočár stále ještě stojí u přístavu, očekávaje císaře Alexandra.

A tu znovu od německého voru odrazila bárka. Císař plaví se zpět, uzavřev mír s nedávným nepřítelem.

Pruský král vítá ho s výrazem nejživějšího zájmu, hoře netrpělivostí seznati osud své země. Obličej carevičův jest klidný, takořka veselý. Mír jest nutný — a oni vydobyli si míru. A „on" — otec svého národa, byť i na pohled klidný — přece jen v obličeji jeho zápasí truchlivost s úsměvem. Byť i Napoleon pro přátelství s ním, Alexandrem, zřekl se ledačehos, kdo však nahradí mu ony těžké ztráty, ony mrtvé hrdiny, padlé na krvavém fridlandském bojišti?...

S toutéž truchlivou tváří a zasmušilým pohledem císař vyšel na břeh a usedl do kočáru. A tu kočár znovu pohybuje se volným krokem podél fronty vojsk, a císař vlídně kývá na nový hřímavý pozdrav, deroucí se z ňader lidu i vojska.

U svého oblíbeného atamanského kozáckého pluku Alexandr vystupuje z kočáru. V témž okamžiku pobočník seskakuje s koně, přivádí ho císaři, a Alexandr již v sedle jede dále.

U Platova, velícího atamana donských vojsk, stojícího ve frontě, císař zadržel koně a stanul.

Naďa se svého místa viděla dobře, jak s proměněným obličejem, jenž stal se zosobněním napětí a úctyplného vzrušení, Platov vzpřímil se jako svíčka před cí-

sařem. Není slyšeti slov, jenom Platovova tvář září blahem.

„Jak jest šťasten! Vyznamenán carskou rozmluvou!" bezděky vyťukává srdce snědé dívčiny. „Ale on jest hrdinou a jest toho hoden!... Hoden!... Ale kdo jsem já? Pane Bože, pomoz mi, pomoz mi, abych byla také toho hodna, pomoz mi, bych stala se hrdinkou, jako on jest, abych mohla mluviti s císařem anebo zemříti za něho... ba, zemříti za něho... ó Bože!"

Naďa, neodtrhujíc již zraku, zírá upřeně na blížící se k jejich řadám štíhlou postavu na bílém koni, před níž div na kolena neklesnou všecky ty zástupy, takořka šílené nadšením...

Císař jest již blízek... Jeho oř jest už u posledních řad poslední atamanské setniny... nyní jest již před jejich konnopolským plukem, deset kroků od ní, od Nadi.

Rty jeho se otevírají. Pevný, zvučný hlas praví nepříliš hlasitě:

„Slavní moji konnopolci! Díky vám!"

Cosi neobyčejného plní srdce vojínů. Není to již volání, ale ryk, nadšený, živelní.

„Rádo se stalo, Vaše Císařské Veličenstvo!" hřmí v odpověď volání pluku, a Naďa vidí nyní slzy nadšení v nejednom oku těchto zmužilých, otužilých lidí.

A jako by cosi světlého zatřpytilo se v modrých očích císaře. Jako by dvě diamantové kapky rosy sem upadly... zpola to rosa, zpola to slzy...

Jakési klubko stoupá k hrdlu Nadině a dusí ji. Vlastní její oči, které pohledem svým vpily se v císaře, plní se slzami.

„Zemříti zde na místě, za něho, za vlast!" buší

srdéčko snědé dívčiny, „anebo klesnouti na kolena a modliti se, modliti se bez konce!“

A zdálo se, jako by vznět jejího nadšení zasáhl srdce císařovo.

Čistý, jasný pohled Alexandra setkal se s jejím pohledem, rovněž tak jasným, čistým, dětským, nadšeně blaženým.

Císař slabě dotekl se ostruhou koně a volně přibližuje se k podivnému hošikovi v hulánském kabátci, který vítá ho pohledem, plným slzí.

Co to? Mýlila se Naďa či nikoliv?

Nikoliv, nemýlila se... Jede přímo k ní... Není pochybnosti... Jeho oči září jí čarovným světlem. Jest pln soucítění a pozornosti k ní, mladému huláněíkovi, pláčícímu blahem...

Jako strunka vzpřimuje se mladý hulánčík, a jako by zmíral bez pohnutí, jako zkamenělý — dle vojenského služebního řádu.

Císař stojí před ní... Hlava jeho bílého koně jest již před samotnou hlavou jejího Alkida.

„Kachovskij!“ ozývá se již známý a jí neskonale milý hlas, „což pak junáckých hulánů zůstalo tak málo, že byl jsi nucen verbovati dvanáctileté děti do svých řad?“

Generálmajor Kachovskij, velitel konnopolského pluku, rozechvěn neméně než sama Naďa, odpovídá úctyplně, vkládaje nevysvětlitelné tóny něžnosti do svého vojenského hlasu.

„Vaše Císařské Veličenstvo, ačkoliv jest mlád, — jest mu teprve šestnácte let, Veličenstvo, — přece

již vyznamenal se pod Gutstadtem i pod Fridlandem jako dorostlý, mužný vojín."

Ó, toho milého Kachovského!... Jakou nadšenou vděčností k němu naplnilo se srdce Nadiňo za tuto odpověď, plnou důvěry a chvály!

„Aj, aj!" znovu ozývá se nehlasité zvolání císaře, a jeho ruka, jakoby oblita bílou rukavičkou, spočinula na kašmírové epaulettě Nadině. „Tak jestě mlád — a tak chrabrý!" A za těchto slov císař Alexandr obdařil ji jedním z oněch čarovných pohledů, na kteréž po celý život nezapomněli ti, kdož byli jimi vyznamenáni.

Unylý, ale pln kouzla úsměv znova při těchto slovech spočinul na sličných rtech císařových.

Po té otázal se Kachovského ještě na cosi, již však mnohem tišeji, takže Naďa nemohla tomu rozuměti, a jel dále podél fronty rozdávat svoje úsměvy a pochvaly vojsku, které si jich zasloužilo.

Teprve nyní vzpamatovala se Naďa ze svého sladkého blouznění a vrátila se ke skutečnosti.

Ale cosi mohutného, živelního, osudového tak jako dříve stále plnilo její duši a srdce, zaplavujíc sladkým nadšením celičkou její bytost.

„Vyšmirskij," zašeptala dívka vroucně. „Je-li mi souzeno v brzku zemříti, kéž bych zemřela dnes!..."

— — — — — — — — —

Záhy po tilsitském setkání panovníků ruská vojska vrátila se do vlasti.

Překročivši pruskou hranici, armáda rozešla se po svých letních bytech. Slavný konnopolský pluk zároveň s pskovským dragounským a řádovým kyrysnickým, při-

mo z válečného tažení ubytoval se v táboře poblíže Polocka.

Vyšmirskij s Naďou vyžádali si u Kachovského dvouneděIní dovolenou, a opatřivše si „podorožnou" *), odejeli ke Grodnu, ke Kanutovým.

IX.

V zelené besídce. — Odhalené tajemství.

Nu, pane Durove, postavte se vedle ... Pranic to nevadí, že jste gutštadtským rekem a statným vojínem ... Zde, v zámku, jste Sášou, jedině Sášou, milým, veselým, mladinkým Sášou, který jest povinen hráti si a běhati se mnou! ..."

„Snad ne povinen?!"

„A proč pak ne?" a živá, černá očka zaplanula hněvivými plaménky ... „Nu, a utíkejte už, nešiko! Chytejte mne ... Jeden, dva, tři ..."

A černooká švižná „panenka", zatlesknuvši rukama, žene se dlouhou alejí stoletého parku s báječnými koutečky a zátišími na každém kroku. Rusé lokničky rozletěly se po zádech, ramenou a šiji a šlehají svými hrdými proudy spanilý obličej zpola dívky, zpola dítěte. Tvářinky rozhořely se ohnivým ruměncem mládí. Byla učiněným zosobněním dětské bezstarostnosti, rozjařenosti a veselosti. A Naďa jako by se byla nakazila tímto Zosčiným veselím a smíchem, plným radosti ze života, a sama

*) Cestovní list. Pozn překl.

se smějíc, veselá, zapomenuvši jak na svoji vojenskou uniformu, tak i na veškeru důstojnost vojína, který nejednou byl již v boji, — žene se za dívenkou širokým, stinným stromořadím.

Uplynul sice teprve týden od jejich návratu do otčiny, ale klidný, pohodlný život v táboře vtiskl již svoji pečeť na obličej dívčího hulána. Kdysi zmučená, vyhublá bezesností, nedostatkem a hrůzami válečnými, Naďa nyní již byla zase jako celá přeměněna. Oči její planou klidem, zdravým třpytem, tváře zrůžověly, celý obličej jako by byl osvěžen.

Nedávné krvavé obrazy a dojmy válečné jaksi utuchaly a tratily se.

Jako by nyní nebyla tou dřívější, ale jinou, novou Naďou, zcela cizí onomu mladičkému hulánskému rváči, který bil se v krvavé gutštadtské bitvě.

Toto čarovné, klidné poledne, tato hrdá smaragdová zeleň, tyto květy na záhonech, dýchající sladkou vůni — kterak to vše jest něžné, tiché a krásné!

„Teď!“ — a spanilá Zosa zastavuje se, zachycena byvši za rukáv hbitou Nadinou rukou.

A mladičká „panenka“ i mladičký hulánek smějí se při tom jako posedlí.

„O — o, pane huláne, jaké to máte dlouhé nohy!“

„Však vy v rychlosti nezůstanete pranic za mnou, panno Zosjo!“ směje se Naďa.

„Za to zůstávám za vámi ve všem ostatním...“ a černá očka čtverácky mžourají na Naďu.

Obě usedají nyní v hezoučké zelené besídce, mistrovsky spletené z větví akátových. Kolem nich bzučí srstnaté včely, cvrlikají smaragdové kobylky a poletují

ptáčkové vesele štěbetající. A větvičkami akátovými prozírá červencové nebe, bezoblačné, přívětivé, světle modré, jako jediný ohromný balvan drahocenného tyrkysu...

Oči Zosiny mžourají stále. Rozjařenou dívku ustavičně to pudí žertovati a smáti se, ale tenhle snědý hulánek jako naschvál zahalil se v zádumčivost. Věru, jak jest podivný, neobyčejně podivný! A o čem přemýšlí? A k čemu se zadumávati? Což jest možno býti zadumaným a tesklivým za takového překrásného, vonného poledne?

„Pane hulánku!" křičí čtveračka Nadě do samého ucha. „Chci se vsaditi, že myslíte na důstojnické epauletty!"

Naďa vzplanula a hned zase sklopila hlavu.

Jak blízka jest pravdě tahle černooká dívčina! Ach! uhodla skoro její myšlenky.

Byť i Naďa v této chvíli nepřemýšlela o důstojnických epaulettách, přece jen myslila na dlouhou, vleklou dobu míru, bez vojny a bez bitev — na dobu, která na dlouho oddálí od ní ony vytoužené epauletty.

A Naďa bezděky si povzdychává při pouhé této myšlence.

„Poslyšte, pane hulánku," ozývá se nad ní jako stříbrný zvoneček zvučný hlásek Vyšmirské, a již nikoliv čtverácké, ale hluboce srdečné tóny probleskávají tímto hláskem. — „Vždyť já vím, že vám je trapno a bolno... velmi dobře to vím... Juzef jest dustojník a vy ne... A zatím jste statečnější nežli Juzef... Jste rek... On sám vyprávěl mi o vás... o Paninovi... o tom Barančukovi také... i o sobě samém... Všem

nám to vyprávěl hned prvý večer po vašem příjezdu... Ach, Sášo! jak jste statečný! I já... i Růža, i Jaďa, i strýc Kanut — všichni to říkají... Víte, když Juzef vyprávěl mi o tom všem — zatoužila jsem rozběhnouti se k vám, padnouti před vámi na kolena a... nevím, opravdu... Jsem tuze hloupá, Sášo... ale... chtěla bych vás odměniti za to, že jste zachránil život mému Juzefovi, za vaši statečnost... Víte, co Juzef dodal, když vyprávěl o tom, jak jste ho zachránil? ‚Já,' povídal, ‚nejen bych své důstojnické epauletty ochotně předal Durovu, ale i ještě něco jiného...' — a víte, co ještě řekl?"

„Ne, nevím!" usmála se Naďa.

Vzrušená nálada Zosina současně ji bavila i dojímala.

„Řekl, že třebas že jste Rus, pane Durove, on rád by dal takovému hrdinovi svou sestru za ženu, — to jest mne, pane Durove... Rozumíte mi?"

Naďa vyskočila, jako by ji vosa štípla.

„Jaká to hloupost!" vykřikla, všecka se zarděvši až po kořeny svých vlasů.

„Ale proč pak hloupost!" vroucně vyhrklo z úst dívčiných. „Což pak nevíte, že za dob rytířů a turnajů nejsličnější dámy věnovaly svoji ruku a srdce hrdinnému vítězi?"

„Ale to bylo za dob rytířských!" prohodila Naďa. „Nyní však ty doby jsou už dávno minulé a kromě toho já nejsem nijaký ‚hrdinný vítěz'," — dodala s úsměvem.

„A!... už chápu..." uraženě přerušila ji Zosja. „Chcete říci, že ani já nejsem sličná dáma a nejsem hodna takové cti — ověnčiti vítěze!"

A v černých očkách zatřpytilo se cosi, co podobalo se slzám.

„To naprosto ne," pokusila se Naďa jakž takž se brániti, „ale jednoduše, vy a já... my... my... jak vám to jen říci?... Nu, my jsme, jednoduše, tuze mladí, než abychom snili o sňatku... Jsme takořka děti..."

„Ale my jedenkráte vyrosteme!" s komickou naivností trvala Zosja na svém. „Ráda bych třeba čekala dlouho, hodně dlouho na takového reka, jako jste vy! Vždyť vy jste rek! Ach, pane Durove! Kdybyste jen věděl, jak jsem si vás zamilovala hned od té chvíle, když tenkráte, víte, na jaře, Juzek o našem plese řekl, že jste odešel z domova jen pro vojenskou službu a polní tažení. Pak jsem dlouho a mnoho na vás myslila... Ale když Juzek vyprávěl o všech vašich činech a o vaší chrabrosti i o své záchraně, — ó, zejména za to jsem si vás zamilovala! — tu jsem tolik zatoužila, způsobiti vám něco příjemného, krásného, čím by vaše duše se rozradostnila... Já vás tak vroucně a mnoho miluji, snad tak vroucně, jako Juzku, anebo jen o trošinku méně... A podívejte se, co mi napadlo: víte, pane hulánku, že mám svoje pozemky a roztomilý stateček, který mi otec odkázal... Tam jest maličký domek, takový prazvláštní a na div překrásný. Kolem domku kvetou růže... mnoho, mnoho růží, jako v pohádce... A to — to jest můj vlastní domek, to jsou mé vlastní růže, a jest tam tak krásně, jako v ráji. A my budeme tam bydleti, až se oženíme... spolu... Strýc Kanut ovšem bude míti zlost, protože jste Rus, a já Polka, a proto, že mi už vyhledal jiného ženicha. Ale dlouho zlobiti se nebude, protože... zachránil jste život Juz-

kovi a máte za to právo, vzíti si můj život — život jeho sestry..."

„Ach, Zosjo! Zosjo!" přerušila Naďa vzrušenou dívenku. „Víte, že jsem voják — a za nic a za nikoho na světě nezaměním svého vojenského povolání..."

„Nu, vždyť také nemusíte je měniti!" zažvatlala Vyšmirská, ještě více jsouc oživena. „Půjdu rovněž na pochody... s vámi na pochody... Ach, jak to bude veselé: hudba hraje, prapory vlají a my stále jedeme... jedeme..."

„Dítě! Dítě!" s úsměvem prohodila Naďa, se zalíbením pohlížejíc na její spanilý, oživený obličej.

„To tak — ‚dítě'!" odhrnula rozmrzele svoje baculaté rtíky. „A strýc Kanut říká, že jsem už veliká, a že mám na čase pomýšleti na vdavky... A víte-li pak, že —" (tu tajuplně nahnula se k Nadě, a přes to, že kolem dokola nebylo živé duše, zašeptala jí do ucha): „ke mně už ženich poslal na námluvy... Ví Bůh... Pan Lindorskij... rovněž také hulán, jen že důstojník — boháč! Má pod Vilnou statky. Týž, který vás a Juzka zařadil mezi hulány. Jenom že já si ho nevezmu... Je skoro jako strýc... docela dorostlý člověk... bude mi při něm nudno... Jaká pak to radost! Ale já si vezmu vás... Vy jste veselý, mladičký a při tom jste — rek... Ví Bůh!... Nic nevadí, že jste Rus... Ach, jak to bude krásné!"

A radostně poskočila a zatleskala ručkama.

„Ne, ne! Toť nemožno, milá kočičko!" pronesla Naďa tiše.

„Ale proč pak? Či snad máte už nevěstu?"

„Ne! Ne!" pospíšila Naďa ji upokojiti.

„Zachránil jste život Juzkovi a máte za to právo vzíti si můj život . . .“
(Str. 211.)

„Anebo nezdám se vám býti dosti milou?.... Ale vždyť všichni kolem mne říkají, že jsem hezká... A až vyrostu — budu kráska... uvidíte! A což pak není to radost, míti za ženu krásku?"

„Jste dítě, Zosjo, děťátko! A potom... potom... nu, slovem: jest to nemožno!... Nelze..."

„Vy mne nemáte rád?" se zachvěním prohodila dívka, a čarovný pohled jejích černých oček s tesklivostí ulpěl na obličeji Nadině. „Či jsem dle vašeho náhledu hloupá, ošklivá, znetvořená?"

„Ne! tisíckráte ne! Milá... drahá dívčinka —" vroucně protestovala rozechvěná Naďa. „Jste kráska, vtělená spanilost, rozumná, jakých je málo... O tom není pochybnosti... ale přece jen jest to nemožno!"

„Nemožno..." pokleslým hlasem jako ozvěna ozvala se Zosja. „Nemožno —" opakovala ještě jedenkráte truchlivě, a sličný její obličej rázem se zasmušil.

Nevysvětlitelná lítost naplnila srdce Nadino. Tato černooká, milá dívenka se svou dětskou, jímavou přichylností a naivně dětskou láskou k ní — div jí srdce neutrhla. Uraziti, roztrpčiti tuto dívenku, toto naivní, okouzlující stvoření, a kromě toho sestru svého jediného kolegy a přítele — to zdálo se jí býti kruté a nelidské. Chladným odmítnutím odpověděti k její dětské lásce, kteráž prvněkráte promluvila v jejím srdci — — ó, nikoliv! Za nic na světě nebyla by toho schopna!

Naďa okamžik váhala, ale pak, jako by jí cosi přistrčilo, zahovořila co možno nejlaskavěji a nejněžněji:

„Dovedete, Zosjo, zachovati cizí tajemství?"

„Strýc Kanut mi řekl, že cizí tajemství — jest cizí majetek," odvětila Zosja vážně. „Prozraditi je, jest to-

lik, jako přisvojiti si cizí majetek. Nikdo doposud nesvěřil mi ani jediného tajemství, ale jsem přesvědčena, že dovedla bych je zachovati..."

„Vy mne máte ráda, Zosjo?"

„Ó, proč se na to ptáte? Nade vše na světě miluji Juzu a vás, pane Durove! Bůh mi svědkem!"

„Ale my nemůžeme se vzíti, Zosjo... Jest to nemožno. Jest to nemožno, děťátko moje, moje zlatá holčičko, protože já... já..."

Cosi jako by bránilo Nadě pronésti osudné slovo. Horko ji polévalo a dech vázl ve hrudi.

Ale černá očka široce jsou rozevřena při očekávání tohoto slova, a rty otevřely se pozorností a netrpělivostí. Ona také jako by trochu pobledla — ta černooká, milá Zosja.

I Naďa pobledla. Její oči široce rozevřeným pohledem vpíjejí se v bledou tvářinku mladičké „panenky". Pojednou temný ruměnec polil snědý obličej, tváře, čelo i šíji domnělého hulána.

„Jsem dívka..." šeptá Naďa sotva slyšitelně, — „dívka, jako vy... jako Růža a Jaďa..."

Na bělostném obličeji, ozářeném dvěma krásnými černými očky, objevila se pochybnost... leknutí... hluboký údiv... zachvění... Pak cosi nepostižitelného mihlo se po něm, úsměvem doteklo se červených rtů a utonulo v bezmezné hlubině černých očí...

Minula vteřina... druhá... třetí a pojednou dvě útlé dívčí ručky rázem padly na ramena Nadina a ovinuly se kolem její šíje... Bělostná tvářinka těsně se přiblížila... Rty šepotají, usmívajíce se dojemně, šťastně:

„Dívenka!... sestřička!... přítelkyně!... Ach, jak je to krásné, jak překrásné!... Statečná! Odvážná! Hrdinka!... Bojovala za vlast!... Ach, pane Durove... ne... slečno... Ach! Neznám vašeho jména... Kdo jste?!"

„Naďa... Naděžda... říkají mi Naďa," šeptá snědá dívenka, a oči její rozhořují se právě takovou láskou.

„Naďo... Naděnko milá... srdéčko moje!" žvatlá Zosja a celé krupobití polibků sype se na obličej a ruce Durovové, nevědoucí rozpaky kudy kam.

„Zosjo, dítě moje! Pamatuj si jen: jest to tajemství!" pronesla, jako by si náhle na to vzpomněla. „Veliké tajemství, hrozné... Prozradíš-li mne — jsem ztracena..."

„Bůh chraň!" volá Zosja přesvědčivě a vroucně. „Tebe... přítelkyni, prozraditi? Sestru... dívenku... rekyni?! Jsem tak ráda, tak ráda!" dodává nadšeně. „Hoch, muž — to není to pravé! S ním nelze si od duše pohovořiti... Ale dívka, přítelkyně — ta pochopí všecko!... Ach, jak je to krásné, že jest tomu takto... že mohu tě milovati, jako přítelkyni!... A jak bude rád strýc Kamut, že se neprovdám za Rusa a k tomu za vojáka!... Kdyby jen věděl, kdo je tenhle hulán!... Ach, jak je to pěkné! Jako v pohádce!..."

A věru, jako v pohádce... Jako v pohádce rozkvetl se tento nádherný červencový den, jako v pohádce oddechují svým vonným dechem růže, jako v pohádce sedí v zelené besídce dvě dívenky, jedna vzdušná a spanilá, jako jarní kvítek, druhá — smělá, odvážná, s tváří a duší hrdinky.

Pevně, vroucně se objaly... Naďa tiše, šeptem vypráví své nové družce o podivném svém životě, o svém zvláštním dětství a šťastné přítomnosti, kterou si byla na osudu vybojovala...

A nad oběma dívkami a nad zelenou besídkou klenulo se červencové nebe, dívajíc se na svět neskonale klidně svýma tyrkysovýma očima...

X.

Nenahraditelná ztráta.

„Dnes jest na tobě řada, vésti koně k napájení, pane!“ zaslechla Naďa, probudivši se jedenkráte za svítání, hlas četaře Pachomova.

Bylo pochmurné, deštivé jitro. Naďa, která včera večer pozdě šla spat, byla ještě ospalá. Ranním spánkem těžká hlava takořka klesala zpět na podušku. A k tomu všemu, jakoby naschvál, pohled na tvrdě spícího Vyšmirského nakažlivě ji nutil, aby svalila se zpět do postele a aspoň na hodinku ještě si sedřimla.

Nadi, kteráž u Kanutův za poslední dva týdny odpočinku navykla si klidnému, zahálčivému životu, zmocnila se neobvyklá lenivost. K tomu všemu vlhký, pochmurný den nesliboval ničeho dobrého. Jakási zamřelá vlhkost, naprosto neodpovídající letní době, plnila povětří a pranic nevábila vyjíti z domu, — nerci-li nečasem a blátem vésti svého i cizí koně k řece — k nápojišti.

„Šťastný Vyšmirskij!" prohodila závistivě, obouvajíc těžké komisní boty na maličké nožky. Jemu, jakožto důstojníku, netřeba vykonávati nudných povinností prostého vojína... Ach, kdy i ona, Naďa, dosáhne takovéhoto žádoucího osudu?

Nebylo však vyhnutí. Mrz se, jak chceš, záviď a zlob se, jak ti libo, — ale jeti musíš. Tamhle pod oknem zacvakala již koňská kopyta. Týž Pachomov přivedl jejího Alkida a tři jiné koně, svěřené jejímu dozoru.

Pachomov jest Nadě nakloněn pro její prostosrdečnost a laskavost, a jak může, pomáhá „dobrému barčonkovi"*) nésti těžkou vojenskou službu.

Byť i Naďa oknem neviděla Alkida, přece jen dle ržání a kroku byla by poznala svého miláčka. Krok Alkidův — příliš málo podoben kroku jiných koní. Jeho kopyta jaksi obzvláště zvučně a drobně cvakají po zemi. A řehce zcela zvláštně, opatrně a rozumně, s jakýmisi obměnami, které jedině Naďa postřehovala a jim rozuměla.

„Ó, milý, milý!" s vlídným úsměvem prohodila Naďa, pohlédnuvši oknem na toto skutečně krásné zvíře, a chvatně počala se obírati svou prostou toaletou.

„Nu což, Alkiduško? Co, holoubku?" uvítala po několika minutách venku svého miláčka, nesouc mu na dlani již z večera připravený krajíc černého chleba se solí.

Alkid, zbožňující podobné lahůdky, s rozkoší natáhl tlamu a krajíc mžikem oka zmizel se dlaně Nadiny.

*) Mladému pánovi

Když byl s chlebem hotov, položil hlavu na rameno Nadino a jal se lehce tlamou škubati její bílou epaulettu.

„Už dávno bylo by na čase!" prohodila dívka, významně se usmívajíc. „Jen je strhej, Alkidůško! strhej je, miláčku! Snad jiné vyrostou na jejich místě... ale již ne takové... ale důstojnické..."

Takto hovoříc, laskavě popleskávajíc hedvábnou koňovu hřívu, a jeho pěkně prohnutou, ušlechtilou šíji. Pak vyskočila na jeho hřbet, pokrytý jedině pokryvkou, bez sedla, a vzavši za úzdu ostatní tři koně, jela s nimi k řece.

Ošklivé počasí, nedovolující ani cvičení, ani projížděk, zhoubně působilo na koně. Dlouho byvše nuceni státi v konírně, nyní, kdy konečně dostali se na svobodu, skákali a dováděli cestou k řece ne jinak, nežli mladičká hříbátka. Naďa jen stěží udržela jich na uzdě. Zejména plašil a čertil se jeden z nich, pramladičký koník.

Unavená Naďa konečně s námahou dostala se s nimi k řece, kdež ostatní huláni zatím již napojili koní sobě svěřených.

„Eh, pane," uvítal ji Pachomov, „ten koník se ti jak se patří rozdováděl. Všecko to kazí."

„Ba, nelze ho ovládnouti," přisvědčila Naďa. „Ale na zpáteční cestě si na něho vsednu, a Alkida vezmu za uzdu. Alkid jest dobrý kůň. Ten nebude se vzpínati."

„Možná, že nebude," přisvědčil Pachomov, nakloněný nejen „barčonkovi", ale i jeho „dobrému koni".

Pověděno — vykonáno. Naďa popustila uzdu co nejvíce, aby její miláček měl hodně volno, a vskočivši na neposlušného, mladičkého koníka, hnala se zpět k táboru.

Postavil se na zadní nohy . . . mihl se vzduchem . . . (Str. 224.)

Ale tentokráte Alkid nesplnil očekávání své velitelky. Byl-li příliš prostálý v konírně tak jako ti ostatní za doby, kdy Naďa byla na dovolené u Grodna, anebo snad příklad jeho čtyřnohého přítele ho nakazil — ale Alkida v pravém slova smyslu dnes nebylo lze poznati. Tu skákal se strany na stranu, tu stavěl se na zadní nohy a s mocným ržáním deptal jimi půdu, tu zase prudce pohazoval hlavou, snaže se stůj co stůj vyrvati uzdu z rukou své velitelky.

„Alkide! Ničemo! Protivo! Co se to s tebou děje? Nepoznávám tě, příteli! Stůj přece, stůj! Povídám ti, nehodný Alkide!" chlácholila Naďa svého miláčka.

Ale vše marno. Alkid jako byl by proměněn. Jako by vůbec si nevšímal slov své paní. Silněji a silněji točil hlavou, znovu neočekávaně skočil stranou — a uzda vyklouzla z rukou Nadiných, a kůň, otěže zbavený, jako střela hnal se polem, přeskakuje hromady a strouhy, které cestou se mu naskytly. Hříva jeho jen věje větrem a dlouhý, hedvábný ohon jako šedý chochol vlaje vzduchem.

„Alkide! Alkide!" křičí Naďa. „Zastavte ho přece!" prosí vojáky, jedoucí daleko vpředu na svých koních.

Ale oni pro déšť a vítr neslyší jejího volání, a kdyby je i slyšeli, stejně nikdo na světě nezastavil by teď jejího Alkida. A Naďa, běda! má křídla svázána. Ona sama drží v rukou ještě tři koně, jež nemá práva pustiti a za jichž neporušení jest zodpovědna velitelství své eskadrony.

Ale Alkid jest už daleko. Hle, jako střela žene se k hluboké úžlabině... hle, jak postavil se na zadní

nohy... Teď! a jako by se nic nestalo, mžikem oka přeskočil strouhu.

Nadě srdce v těle přestalo bíti, dech zarazil se ve hrudi.

„Junák! Chlapík! Chlapíku ty můj!“ musila bezděky zajásati nad tímto skokem.

Ale její nadšení, které tak náhle se jí bylo zmocnilo, rázem jest to tam... Srdce přestalo tlouci v ňadrech... Zmrtvělo... ztuhlo... Alkid, zůstaviv strouhu daleko za sebou, nyní již žene se plným tryskem na vysoký plot, zvedající se jako hrozná ohrada, se zaostřenými hroty... Naďa vidí, jak kůň žene se střemhlav, jak ladně pohybuje svými rychlými nohami... Zná sílu a obratnost svého Alkida... Ale tato nová překážka jest vysoká, příliš vysoká i pro takovéhoto koně, naprosto ne prostředních vlastností.

„Přeskočí anebo oběhne kolem?“ vrtá neodbytná myšlenka mozek dívčin. „A jestliže ani nepřeskočí, ani neoběhne, ale...“

A při této myšlence studený pot vystupuje jí na čele... Ruce ztuhly a vypustily otěže... Naďa již jako by nebyla sebe mocna a jako by přestala žíti, cítiti, v té chvíli všecka se změnila v jediném hrozném očekávání... Vzdálenost mezi osudným plotem a Alkidem stává se menší a menší každým okamžikem, každou vteřinou... Blíž a blíže vyrůstá před ním vysoká ohrada s koly na způsob pík... Již jest blízek... již jest skorem tam... postavil se na zadní nohy... mihl se vzduchem... tu...

Divoký, nelidský výkřik rozlehl se a zanikl nad polem. Šíleně rozšířený pohled Nadin byl přikován

k osudnému plotu... Cosi se zatřáslo, zaklokotalo, takořka utrhlo jí v ňadrech...

Tam, na plotě, těžce klesnuvši na ostré koly, zmítalo se v křečích znetvořené tělo jejího nešťastného Alkida...

— — — — — — — — —

Šílena hořem a hrůzou stojí Naďa nad koněm, ležícím u jejích nohou... Jest ještě živ... ještě dýše... Jeho štíhlé údy se chvějí a trhají sebou v posledních předsmrtných křečích... Rozpáraný břich s vyhřezlými vnitřnostmi přikryt rohoží... Zakrvácená hlava s moudrýma, výraznýma očima spočívá na rameně velitelčině. Umírající kůň neodtrhuje od ní zmučeného, trpitelského, prosebného pohledu... Ó, co utrpení, co nelidského utrpení z něho zírá!...

„Pane Bože!" vzlyká Naďa, skloněna před ním na kolena. „Proč? proč?... Jediný, drahý, nenahraditelný. A teď... Ó, ó! Alkiduško! radosti moje, srdéčko moje, holoubku můj, co jsi to sobě udělal? Co budu já bez tebe, holoubku můj, zlato moje!"

Umírající Alkid jako by rozuměl tomuto nářku a kvílení. S dojemným výrazem utrpení, jemuž není pomoci, zírají hnědé jeho oči do obličeje Nadina, slzami zalitého.

A Nadě se zdá, že v nich, v nešťastných těch očích trpícího koně jsou slzy, lidské slzy. Cosi jako vzdech, cosi jako sten dere se ze hrudi. Alkidovy... V tom už zavřelo se víčko na pravém oku, jako by čímsi bylo obtěžkáno... Minuta... ještě minuta... poslední zá-

chvěv!... Alkid uhasínajícím pohledem, plným lásky a žalování tkví na Nadě, pohledem užaslým, podobajícím se pohledu člověka... A bylo po Alkidu...

Vojáci, sejmuvše s osudného plotu Nadina miláčka, obstoupili s hrubými, zamyšlenými obličeji mrtvého koně a v křečovitém vzlykotu nad ním se svíjejícího mladičkého svého soudruha. Zmužilí tito lidé, kteří za svého života viděli nemálo prolité krve, otužilí v bojích — jsou nyní zaraženi a k slzám rozechvěni upřímným, hlubokým, bezvýchodným bolem ubohého hošíka.

„Alkiduško můj! Miláčku můj! Drahoušku můj!" naříká Naďa. „Už tě není! Alkiduško, příteli můj věrný, nenahraditelný!"

A snědá dívenka bije hlavou o zemi, a srdce její div nepukne hořem, bezvýchodným, bezútěšným...

Ještě téhož večera Haller, hluboce rozechvěn, oslovil svoji eskadronu, k modlitbě se shromáždivší, takto:

„Děti! Náš mladý přítel Durov nyní tím více zaslouží si naší vážnosti. Co lásky a oddanosti projevil ke svému nešťastnému koni!... Každý pravý kavalerista měl by cítiti právě takovou příchylnost ke koni. Kůň a kavalerista — toť jediný celek ve válce i na pochodě... Čest a sláva mladičkému soudruhovi za jeho věrnou lásku ke koni!..."

Ale mladičký „soudruh" v té chvíli svíjel se v hysterickém záchvatě v náručí svého přítele — Vyšmirského.

XI.

Událost za událostí. — Do hlavního města.

Nazítří vojínové tělesné eskadrony zahrabali mrtvolu Alkidovu na poli nedaleko tábora. Řeč Hallerova a hluboké zoufalství Nadino až do hloubi duše je dojalo a vzbudilo v nich ještě větší soucit k Nadě. Se zvláštní pečlivostí zahrabali hrob, obložili drnem maličký pahorek a odešli, zanechavše zde zmučenou a pláčem vysílenou Naďu, aby si nerušeně pohořekovala a poplakala u hrobu svého koně.

Nyní, ležíc na tomto drahém hrobě, Naďa s mučitelnou jasností připomínala si všecky ty příhody svého života, při nichž tak vážnou úlohu měl její zahynulý ušlechtilý přítel. Dívka si připamatovala, jak prvněkráte uviděla u nich na dvoře statného divokého oře, jak vroucně přilnula k němu celou svou duší, jak se jí podařilo připoutati ho k sobě, nepoddajného, smělého, ohnivého jako plamen... Pak svůj útěk z domova s ním, osudný, nenapravitelný a nejlepší to krok jejího života; dále své projížďky na něm ve vojenské stanici... stále s ním... ustavičně s ním... nerozlučně... Pak hroznou gutštadtskou bitvu, za níž tolikráte vynesl ji z nebezpečí smrti... A hroznou noc návratu z Heilsbergu, když — drahocenný a milý — zachránil ji před nevyhnutelným hanebným zajetím, možná i před smrtí... A šílenou jízdu po fridlandské cestě, jízdu nemyslitelnou pro každého jiného koně... Ó! nejednou ji vysvobodil, vychvátil z nebezpečí, on, ten drahý, nezapomenutelný Alkid!...

A šílena prudkým bolem, uvědomujíc si, co ztratila, Naďa klesla obličejem do trávy a zaplakala těžkými, srdcervoucími slzami...

„Soudruhu Durove!" ozvalo se nad ní potichu čísi zavolání. „Rytmistr Haller káže, abys dostavil se ihned k němu. Od chefa přijel poddůstojník s rozkazem. Jsi volán k velitelství..."

„Co jest?"

Naďa jen s námahou odtrhnuvši se se země, pozvedla bledý, uplakaný obličej směrem k mluvícímu.

Před ní stál cvičitel Spiridonov. Tvář jeho byla neobyčejně soustředěna a vážna. Oči jeho marně vyhýbají se pohledu Nadině.

Jaké ještě neštěstí na ni se hrne? Ke Kachovskému? K chefovi? Nyní, hned?'

„Že mne volají? Proč? Nevíte to?" obrací se s otázkou ke svému vychovateli a cvičiteli.

Ale ten vrtí jen hlavou. Kde by to věděl!

„Poroučí-li velitelství, jistě že ví, proč poroučí. Řečeno — zavolati a k rytmistru přivésti — nu, musí se to tedy státi!" hovoří statný strážmistr, a jemu samotnému zvučí v hlase cosi, jako lítost nebo rozmrzelost. A oči jeho bez úmyslu, jako nahodile nedívají se zpříma, ale stranou, vyhýbajíce se pronikavému, ostrému pohledu mladého hulánka.

Srdce Nadino sevřelo se hroznou předtuchou. Rychle vzchopila se na nohy, setřela slzy a pevným krokem ubírala se za cvičitelem do tábora, přímo do bytu velitele eskadrony.

„Což pak, hochu? Nemůžeš se ještě smířiti se svou ztrátou?" uvítal ji přátelsky velitel, soucitně po-

klepávaje domnělému hulánovi na rameno. „Věřím, věřím! Jest ti trapno! Ale což dělat! Osudu se nevyhneš --" dodal chvatně, vida, že Nadiny oči plní se novými slzami.

„Ó, pane rytmistře!" zvolala hlasem zoufalým. „Ó, jak je to hrozné!"

„Hrozné! Toť nesporno!" prohodil Haller, „ale třeba se smířiti a statečně, po vojensku se podrobiti všemu, cokoliv osud přinese. Proto jsi také voják. Není-liž pravda, Durove?"

„Voják!" s trpkostí pomyslila si Naďa. Ó, kolik jen třeba jí ještě statečnosti, úpornosti a zmužilosti, aby stala se pravým vojákem, nejen vojákem co do jména!

„Nemáš tušení, proč tě náš chef povolává k sobě do Polocka?" tázal se Haller, když Naďa nepozorovaně potlačivši slzy, napohled se upokojila.

„Chtěl jsem právě vás na to se otázati, pane rytmistře," pravila, a její oči v netrpělivém očekávání upřely se v oči Hallerovy.

„Věru, že nevím, holoubku!" prohodil Haller, a pohled jeho s jakýmsi podivným výrazem pochybnosti a zvědavosti spočinul na Nadě. „Ale jenom, tohle, hošíku!" dodal po chvilce trochu zaraženě. „Generál poručil, aby byla ti odebrána šavle."

„Tedy vězení? Ale já toho nezasloužím, pane rytmistře!" zvolala dívka k smrti jsouc polekána.

„Uklidni se, hochu! Myslím, že se to naprosto nepodobá vězení, protože není, zač tě vězniti. Ostatně dovíš se to hned. Od chefa poslaný očekává tě v kanceláři. Odpásej šavli a odevzdej mi ji. Budu ti ji dobře opatrovati až do lepší doby."

Třesoucíma se rukama odepiala Naďa zbraň a podala ji rytmistrovi. Tak rozechvěna, celá se třesouc, odešla od Hallera, vyhledala ordonanci, pro ni poslanou, a v půlhodině stála tváří v tvář veliteli, generálu Kachovskému, v jeho polockém štábním sídle.

Chef nebyl samoten. V jeho saloně dlel jakýsi veliký, dosti mladý ještě člověk v uniformě štábního setníka a se šerpou přes rameno.

Vstoupivši k veliteli, Naďa vzpřímila se jako svíčka a zkameněla u dveří, vyčkávajíc chefova oslovení.

„Jste Durov?“ otázal se Kachovskij, — kdo ví proč, poněvadž jméno hulána před ním jako svíčka stojícího bylo mu dobře známo, — a nejen známo, nýbrž i nejednou Naďu pochválil za její chrabrost.

„Tak jest!“ hlásila dívka, vyslovujíc každé slůvko po vojensku.

Tu Kachovskij pohlédl na ni dlouhým, upřeným pohledem a neodvraceje již tohoto pronikavého pohledu od tváře mladého hulánka, tázal se vážně, každé slůvko protahuje:

„Povězte, Durove, byli vaši rodiče svolni dáti vás k vojenské službě?“

„Co to? Výslech? Tajemství prozrazeno? Ale jak? Jakým způsobem?“ jako vichr letělo Nadiným mozkem. Mráz jí projel.

„Nikoliv, vaše prevoschoditělstvo! Potají, mimo jich vůli, odešel jsem z domova...“ chvějícími se zvuky neslo se z jejích rtů, zatím kdy její vylekaný pohled vpil se do obličeje chefova.

„Nezdá se vám to býti podivné, Durove?“ pokračoval Kachovskij tímtéž tónem. „Za naší doby, kdy

veškerá ruská šlechta prahne po tom, by viděla své syny ve vojenské službě, — vaši rodiče jsou proti tomu... Podivno, věru..."

A pronikavý pohled Kachovského takořka vpil se do očí Nadiných, strachem široce rozevřených.

„Už jest tomu tak! Tajemství prozrazeno! Jsem ztracena!" sevřelo se bolestně ubohé Nadino srdéčko. „Dověděli se o tom, Haller i Kachovskij..." vichrem prolétlo jejími myšlenkami, a ohnivý ruměnec rázem zaplavil její obličej, ještě před okamžikem tak smrtelně bledý.

Kachovskij povšiml si jejího uleknutí a rozpaků. Pohled jeho nabyl laskavějšího výrazu. Usmál se.

„Jste statečný voják, Durove!" pronesly jeho rty. „Vyznamenal jste se i pod Gutštadtem i pod Fridlandem. Měl jsem příležitost o tom se přesvědčiti. Nyní samotný nejvyšší velitel, uslyšev o vaší statečnosti, ráčil poslati pro vás svého pobočníka Alexandra Ivanoviče Neuhardta."

Při tom Kachovskij lehce se uklonil směrem ke štábnímu setníkovi se šerpou přes rameno.

„Aha, už to začíná," — a nové zachvění proběhlo Nadě všemi údy.

„Nerozčilujte se, příteli," prohodil Kachovskij, jemuž neušlo její znepokojení. „Opakuji, že nejvyššímu veliteli jest vaše statečnost již dostatečně známa... Zde pan pobočník slyšel jeho nejlepší úsudek o vás, jakožto o chrabrém a odvážném vojínovi. Zítra setník Neuhardt vezme vás s sebou ke hraběti do Vitebska. A nyní můžete odejeti si do tábora a připraviti se na cestu."

„Ostatně," doložil generál, když Naďa, břinknuvši ostruhami a učinivši obrat v levo, po vojensku kráčela ke dveřím, „nechci zbytečně vzbuzovati ve vás naděje, ale zpátky ke pluku už se nevrátíte."

„Nejvyšší velitel... chrabrý vojín... lichotivý úsudek... odebraná šavle..." jako v mlze opakovala si Naďa, nechápajíc, co se s ní děje a sotva držíc se na nohou rozechvěním, které se jí zmocnilo.

„Nevrátíte se ke pluku, nechci zbytečně ve vás vzbuzovati naděje," slyší jako ve spaní povědomý hlas Kachovského.

Pane Bože, proč? Čeho špatného se dopustila, že jí odebírají šavli i milou plukovní rodinu, kterou si byla tak zamilovala, jako vlastní svoji rodinu?... A současně: „chrabrý vojín... úsudek nejvyššího velitele..." Kterak uvésti vše to ve spojitost — a pěkná, věru, ta její chrabrost, jestliže ji vyhánějí od pluku a odebírají jí šavli.

Nevědouc, co se kolem ní děje, jako by můrou byla dusena, přibyla Naďa do tábora.

Ale tam čekalo ji už nové překvapení, nová neočekávaná událost. Sotva že dojela ke svému bydlišti, byla uvítána celým davem svých konnopolčat, kteří byli o jejím osudu již zpraveni strážmistrem Spiridonovem.

„Mějte se dobře, milý náš soudruhu," započal strážmistr, předstupuje před dav, a Naďa zaslechla v drsném jeho hlase nejupřímnější tóny účasti. „Dej vám Bůh štěstí a vše nejlepší v budoucnosti! Slyšeli jsme, že nejvyšší velitel vás povolává do Vitebska. Ge-

nerál se vyptával nás, vojáků, na vaši statečnost, a všichni dle zásluhy podali jsme mu o vás nejlepší zprávy. Jářku, chrabrý jste vojín a znamenitý soudruh! A škoda, tisíckrát škoda, že musíme se s vámi rozejíti!"

A statný Spiridonov přistoupil k Nadě a srdečně objal domnělého hulána.

Dobrý strážmistr ani netušil, kterak tato srdečná, upřímná slova rozdírala srdce ubohému řadovému vojínovi!

Ale nejtěžší věc teprve ji očekávala: loučení s Vyšmirským. Této chvíle — chvíle rozloučení s Juzefem, Naďa obávala se ze všeho nejvíce, a když nadešla, nesnesla toho a dala se do usedavého pláče.

Bled, rozčilen, rozechvěn až do hloubi duše stál před ní Juzek.

„Co to? Matko Božská! Ježíši, Maria!" jektal, zatím kdy po bledém jeho obličeji řinuly se slzy. „Co to?... Vždycky dva... stále pospolu, a pojednou... Ach, Sášo! Sášo! Nu, co si počnu bez tebe? Jak mi bude, Sášo?! Proč osud seslal mi takového přítele, aby pak nelítostně zase mi ho vzal!"

A zaplakal hořce, hlasitě, jako dítě, zapomenuv své hodnosti důstojnické, svých epaulet i všeho na světě — kromě rozluky s přítelem Sášou.

„Poslyš," pravil po chvíli, když poněkud se upokojil, „nevím, co ti chystá budoucnost, ale zapamatuj si a na mysli měj vždy, že ve starém zámku kanutském i v těchto konnopolských řadách máš věrného přítele, na kterého můžeš spoléhati — Juzefa Vyšmirského."

„Díky tobě, Juzefe! Díky, můj drahý," odvětila

Naďa, až do hloubi duše vzrušena. „Nechť stane se se mnou cokoliv, nezapomenu ani tebe, ani Zosji...“

Ještě téhož večera odběhla Naďa na hrob Alkidův a položivši hlavu na pahrbek a zalévajíc se horkými slzami, hovořila:

„Odpočívej v pokoji, příteli věrný a druhu válečný! Službou věrnou jsi mi sloužil a památka na tebe nikdy nepřestane žíti v mém srdci!“

Nazítří ráno, kdy drobné víření bubnu budilo spící tábor, Naďa s Neuhardtem vyjela v jeho povozu z Polocka...

Probuzená růžová kráska — zoře, zalévala bílé stany tábora proudy růžového světla, podobajícího se jasné budoucnosti mladého, radostného života...

Ale v srdci snědé Nadi nebylo růžové zoře. V ubohém maličkém tom srdéčku nebylo ani naděje, ani blaha za tohoto jasného, radostného jitra...

Temná, neproniknutelná mlha halila srdéčko mladého hulánka, zatím kdy ve smělé hlavičce rodily se nevesele, nejtrudnější myšlenky...

— — — — — — — — —

Rychlá jízda poštovským vozem poněkud rozptýlila mysl roztruchlené a utrápené Nadi. Kromě toho Alexandr Ivanovič Neuhardt ukázal se býti nejroztomilejším člověkem a celou cestou do Vitebska snažil se svou společnici uklidniti a zaplašiti její smutnou náladu.

Posléze po obtížném otřásání na rozježděných a plných výmolů tehdejších, daleko nevyhovujících silnicích, přijeli do Vitebska.

Neuhardt zavedl Naďu nejprve do svého bytu, kdež po dlouhé cestě mohla sebe poněkud uspořádati.

Právě o 10. hodině ranní přijela hraběcí ordonance s rozkazem, ihned dostaviti se do štábu k nejvyššímu veliteli, hraběti Bugsgevdenovi.

Naďa, přijíždějíc k bytu Bugsgevdenovu, pociťovala strach, dětský, malomocný strach — snad prvněkráte v celém svém životě.

Ale přece jen nalezla v sobě dosti síly, by přemohla tento hanebný, dle jejího mínění, cit, a směle vstoupila za Neuhardtem do kabinetu nejvyššího velitele.

Tam setkali se se dvěma osobami. Jednu z nich Naďa již spatřila v družině carevice, když konala se přehlídka jízdy na pruské hranici. Byl to sám velitel vojska, hrabě Bugsgevden. Druhou osobou byl veliký, oslnivý důstojník v uniformě křídelního pobočníka.

„A vaše zbraň, jinochu?" uvítal ji Bugsgevden. „Vojín ani na okamžik nesmí zůstati beze zbraně, pamatujte si!"

„Ale, vaše vysokoprevoschoditělstvo, moje zbraň byla mi odňata!" odvětila Naďa a pevně snesla ostrý, zkoumavý pohled nejvyššího velitele.

„Poručte vrátiti ji!" rozkázal hrabě, pootočiv se nepatrně stranou k ordonanci, kteráž vstoupila zároveň s Naďou a Neuhardtem.

Ordonance mžikem oka zmizela a znova se objevila, držíc připravenou šavli v rukou.

Ohnivý ruměnec radosti polil tváře dívčiny. Nerozmýšlejíc se, rychle pozvedla šavli ke rtům a vtiskla vroucí polibek na její třpytící se ocel.

Hrabě, vlídně pohlédnuv na mladého hulánka, znova zahovořil:

„Slyšel jsem mnoho o vaší chrabrosti. Všichni vaši velitelé dali mi o vás nejlichotivější zprávu. Pověst o tom dostala se až k císaři... Nelekejte se, ale... musím vás poslati k císaři do Petrohradu..."

Šavle vypadla z rukou Nadiných... Její oči se rozšířily, obličej pokryl se smrtelnou bledostí... Nescházelo mnoho a zdálo se, že již již klesne k nohám hraběte.

„Co je vám? Jest vám špatně, mladíku?" ozval se za ní měkký, příjemný hlas, a oslnivý důstojník v uniformě křídelního pobočníka zachytil za ramena vrávorající dívku.

„Ó!... Bože! Bože!" šeptala, všecka se třesouc a k smrti jsouc vylekána. „Jsem ztracen... císař jistě pošle mne domů a pak vše jest ztraceno!..."

Tento rozechvěný hlas, tato slova, deroucí se přímo z hloubi duše ubohé dívky, projevovala tolik nepřekonatelného zoufalství, prosby, tesklivostí a strachu, že sám Bugsgevden zjevně zdál se býti rozechvěn tímto jejím záchvatem.

„Ničeho se neobávejte, dítě mé!" prohodil laskavě. „Opakuji vám: císař už ví o vaší chrabrosti. Bylo mi nejvyšším příkazem poručeno, bych všecko stran vás vyšetřil. A všecka svědectví, o vás sebraná, mohou jen býti vám na prospěch. Nerad byste se rozloučil se svou uniformou, mladíku, není-liž pravda?"

„Ó, raději rozloučil bych se se životem, pane hrabě!" ohnivě vydralo se Nadi ze hrudi.

„Jest příjemno něco takového slyšeti od vojáka, a od takového mladého vojáka, takořka dítě, tím příjemněji!" vlídně usmál se Bugsgevden směrem k Nadě,

a pak, obrátiv se k oslnivému křídelnímu pobočníkovi, dodal:

„Není-liž pravda, že se vám dosud nepřihodilo něco takového viděti, plukovníku?"

Plukovník Zas, který, jak se ukázalo, byl osobním pobočníkem císařovým, na znamení souhlasu jen mlčky uklonil svou hezkou, pečlivě učesanou hlavu. Hned na to nejvyšší velitel vlídně pokynul hlavou domnělému hulánovi, dávaje mu tím na srozuměnou, že jest svoboden a že může jíti.

Naďa vyšla jako zmámena z hraběcího kabinetu.

Nyní již její vlastní nevyjasněná situace, neočekávaný převrat v jejím osudu a podivné narážky hraběte, jevící, že její tajemství jest prozrazeno, nebyly příčinou hlubokého dívčina rozechvění. Strach o budoucnost, bázeň, že ocitne se opět pod rodným krovem — nic z toho neplnilo duši dívčinu. Cosi jiného, silného, širokého, mohutného, osudového bylo příčinou, že srdce její silněji zabušilo a zapomenulo na vše ostatní. Byl to cit, její duši už známý, jejž jedenkráte pocítila na březích Němenu pod tilsitským nebem, v den setkání obou císařů. Ale nyní cit ten probudil se s novou, neodolatelnou silou.

„Do hlavního města! Do Petrohradu! Před císaře!" vyťukávalo její srdce, a jakýsi růžový oblak, cosi jako vidina, jako sen zmocnilo se celé její bytosti a naplnilo ji.

V tomtéž čarovném snu nazítří usedla do cestovní kibitky*) podle oslnivého křídelního pobočníka, který

* Druh lehkého ruského povozu, plachtou krytého. Pozn. překl.

z nejvyššího rozkazu odvážel ji do dalekého neznámého města, k nedaleké, ale neznámé budoucnosti... Proč a zač — nevěděla.

XII.

Carská milost.

V tomtéž růžovém oblaku přijížděla Naďa po nepřetržité, šílené jízdě poštou k petrohradskému šraňku a tímto oblakem viděla široké, dlážděné ulice hlavního města, vysoké kamenné i dřevěné domy a zamračený obličej úředníka, který přišel otázat se jich na cestovní pas a pak odskočil zpět, když spatřil skvostnou Zasovu uniformu křídelního pobočníka.

Snění pokračovalo i tehdy, kdy rukama, rozčilením se třesoucíma, zapínala si kabátec a obouvala holenice v bytě Zosově, kamž ji byl zavezl, aby připravila se k nejvyšší audienci.

Snění to trvalo i po celou cestu od bytu křídelního pobočníka do císařského paláce. Teprve v ohromném vestibulu paláce, kde stáli obrovští granátníci a kde potichu hemžila se carská družina a výkvět gardové mládeže, Naďa jako by poněkud se byla vzpamatovala...

Oslniví generálové a hodnostáři, řády ozdobeni, přistupovali k nim, se zřejmou zvědavostí a podivením pohlížejíce na skromnou vojenskou uniformu mladičkého řadového hulána. Vyptávali se Zasa cosi, co Naďa nemohla zaslechnouti a tomu porozuměti, a k čemu Zas odpovídal potichu, sotva slyšitelně. Poté službu

konající křídelní pobočník přistoupil k nim, kráčeje bez jakéhokoliv hluku po tlustém koberci, a požádav je, aby šli za ním, vedl je, Zasa i Naďu, širokými schody, na nichž tu a tam stáli po vojensku vzpřímení důstojníci carské ochrany. Pak Naďa, stále ještě jen neurčitě rozpoznávajíc skutečnost, překročila práh velké, světlé komnaty, a na protější straně padly jí hned do očí massivní dveře z červeného dřeva, střežené dvěma černochy v nehybných, ztuhlých pósách, s obličeji zkamenělými a jak uhel černými.

V témž okamžiku byla obklopena veselou směsí hošíků — pážat v parádních kaftanech, hýřících zlatým vyšíváním. Jejich svěží, vypasené růžové obličeje ostře se lišily svou veselou rozjařeností od velebného ticha palácových síní.

„Byl jste u Arakčejeva?" tázal se jeden z nich, veliký a statný jinoch s modrýma očima, prohlížeje si Naďu pohledem, sršícím humorem.

A zvěděv, že nebyla ještě u tohoto vlivuplného tehdy generála, císařova oblíbence, předsedy „vojenských záležitostí", zatvářil se k popukání, svraštil svůj směšný, nepravidelný nos, a skrčiv hlavu mezi ramena, pojednou promluvil ostrým, cizím, huhňavým hlasem, každé slovo vyrážeje:

„To ne-ní do-bře, ne-ní do-bře, pane můj... to není pořádek... není disciplina... Na dvacet čtyři hodiny na strážnici do vězení... to je nepěkné... ano, to není po vojensku, pane můj! Ne-víme, co je pořádek, naprosto nevíme!"

Ostatní pážata kuckala se tichým, tlumeným smíchem. Bylo zřejmo, že jejich druhovi podařilo se mist-

rovsky napodobit způsoby a hlas carského oblíbence a pravé ruky císařovy — hraběte Arakčejeva.

„A jest to pravda, že jste zachránil Panina pod Gutštadtem?" přiskočilo k Nadě jiné mladičké pažátko, právě tak tlusťounké a veselé, jako jeho přítel.

„Vy jste tedy se vyznamenal pod Gutštadtem?" přizvukoval mu třetí.

„A proč jste nebyl povýšen za důstojníka?" sypala se na Naďu, stojící zaraženě uprostřed této mladé, veselé společnosti, otázka za otázkou, na něž stěží stačila odpovídati.

„Povídá se, že prý Benigsen prospal fridlandskou bitvu?" ozval se nový hlas za jejími zády, a když se otočila, uzřela hezoučkého hošíka s chladným, drzým pohledem svých modrošedých očí.

Ostatní pážata zamrkala na šedookého přítele, významně pohlížejíce na Zasa, stojícího nedaleko a zaujatého hovorem s křídelním pobočníkem, majícím toho dne službu. Ale šedooký hoch lehce zamžoural, hrdě pokrčil rameny a usmál se ironicky, jako by chtěl tím říci: „Co se bojíte? Nechápu! což nelze pojmenovati věci jich pravým jménem? Však já se nebojím!"

A skutečně, hezkému hošíkovi nebylo třeba ničeho se báti. Bylť blízkým příbuzným slavného Speranského, všemohoucího té doby ministra cara Alexandra.

„A jest to pravda, že —" začal znova šedooký hošík, ale rázem umlkl.

Dveře z červeného dřeva, vedoucí do kabinetu císařova, se otevřely, a z nich vyšel šedý generál s Vladimírskou stuhou.

„Toť Petr Michajlovič Volkonskij, náčelník štábu," stačilo Nadě zašeptnouti kterési páže.

Kníže rychlými kroky přistoupil k Zasovi, vyměnil s ním několik vět, načež Zas pokynem ruky přivolal Naďu k sobě.

„Jste vy Durov?" otázal se jí Volkonskij, ačkoliv Naďa nepochybovala o tom, že kníže věděl, kdo jest tento mladičký, rozechvěný hulánek. „Jděte k císaři! Jeho Veličenstvo vás očekává."

Zlatá pážata, černí mouřeníni, oslnivý Zas a šedý, representativní Volkonskij — vše to rázem zavířilo a zatočilo se v očích Nadiných.

„Jeho Veličenstvo vás očekává!" zpívalo, zvonilo, ťukalo a drnkalo to stonásobnou harmonií v jejích myšlenkách, duši i srdci.

Náhle zbledla, potom se zarděla a zavrávoravši pohnula se ke dvěma černým sochám, střežícím massivní dveře z červeného dřeva.

Myšlenky její se mátly, hlava se točila, nohy klesaly, skoro vypovídaly službu.

„Nebuďte rozčilen! Císař jest dobrý, jako anděl!" ozval se nad ní hlas Volkonského, a v témž okamžiku červené dvéře bez hluku před ní se rozevřely, a třesoucí se Naďa překročila posvátný práh císařského kabinetu.

Rázem kamsi zmizel její strach, rozčilení a chvění — a Naďa pojednou pocítila týž šíleně nadšený cit, který již jedenkráte se jí zmocnil v Tilsitu. Oči její jaksi náhle spatřily císaře. Stál u psacího stolu v kabátci tělesné gardy Semenovského pluku, a jako by čekal, až ona se objeví. Sotva že skromná postava mladého vojáčka-hulána vešla do komnaty, císař pokročil

k ní rychlými kroky, přistoupil k Nadě, vzal ji za ruku a vedl ji ke stolu. Tu poslední příznak nesmělosti a rozechvění beze stopy zmizel z prsou dívčiných. Její ruka stále ještě spočívala v držící ji ruce carově, a z ruky císařovy jako by vycházela jakási mohutná síla, skytající nový příliv bodrosti a štěstí snědé dívčině.

Císař chvíli mlčel, jako by chtěl domnělému hulánovi poskytnouti času, by se vzpamatoval. Pak pohled jeho hezkých, něžných očí vlídně spočinul na snědém obličeji Nadině, zaplaveném temným ruměncem, a potichu se otázal:

„Slyšel jsem, že nejste muž. Jest to pravda?"

Rázem ruměnec zmizel s její tváře... Místo něho nastoupila smrtelná bledost... Její rty se zachvěly... Obličej zmrtvěl...

To, čeho se tak neskonale obávala po celou dobu své služby, to, proč chvěla se tam v Polocku i ve Vitebsku před osobou Bugsgevdena a Kachovského — stalo se. Její tajemství prozrazeno...

Chvění probíhalo všemi jejími údy, i překonavši se všemi silami, sotva slyšitelně odvětila s očima sklopenýma:

„Tak jest, Vaše císařské Veličenstvo, jsem dívka — jest to pravda."

Zdálo se, že císař v prvé chvíli byl překvapen tímto neobyčejným doznáním. Pak, po chvilce mlčení, promluvil hlasem hluboce soucitným:

„Jest to prvý případ v Rusku... Ničeho podobného dosud u nás nebylo... Vaše chrabrost rozhodně není úkazem obyčejným... Kromě toho všichni vaši velitelé vyslovili se o vás s velikou pochvalou... Těší

mne velmi, že jsem se o tom přesvědčil... Rád bych vás štědře odměnil a vrátil do otcovského domu..."

„Do otcovského domu!" — vyrvalo se s povzdechem z prsou Nadiných, a prve než císař mohl pronésti jediného slova, třesoucí se, jako smrt bledá dívenka klesla na kolena k jeho nohám. „Do otcovského domu!" vzlykala všecka bez sebe. „Neposílejte mne tam, ó, prosím vás, za to, Vaše Veličenstvo!... Umru tam, Veličenstvo... Nezbavujte mne života, jejž jsem chtěla dobrovolně obětovati vám čestně na bojišti!"

A s pláčem objímala kolena carova, a slzy nezadržitelným proudem řinuly se jí z očí.

Císař byl hluboce dojat tímto upřímným výbuchem zoufalství. Ruka jeho, stále ještě držící ruku Nadinu, zjevně se zachvěla. Vlídně objal ji za ramena a zvedl s podlahy.

„A co si přejete, dítě mé?" otázal se jí.

„Býti vojínem!" ohnivě vyhrklo z prsou dívenky-hulána. „Nositi zbraň! Toť jediné moje přání, Veličenstvo!... Narodila jsem se na pochodě. Zvuk vojenské trubky byl mojí ukolébavkou... Od útlých let snila jsem o tom, státi se vojínem. Ve svých šestnácti letech splnila jsem svůj úmysl... Všichni uznali mne býti hodnou vojenské uniformy... Ó, nezbavujte mne jí, Veličenstvo!... Prosím vás, Vaše Veličenstvo, nedopusťte, abych litovala toho, že pro mne nenašlo se jediné nepřátelské kule, která by mne sklála pro moji vlast a mého císaře..."

Císař, jak se zdálo, v hlubokém rozechvění naslouchal této vroucí řeči, plné upřímného zanícení. Lehké

váhání na okamžik jevilo se v jeho obličeji. Pak hlasem zjevně se chvějícím, pravil:

„Myslíte-li, že nositi uniformu a zbraň bude vám dostatečnou odměnou za vaše činy, ochotně splním vaše přání, odvážné dítě."

Nové zachvění, nikoli však již leknutí a zoufalství, nýbrž šíleného, neskonalého nadšení naplnilo za těchto slov prudce bušící srdce Nadino.

„Od nynějška ponesete moje jméno," pokračoval císař, „budete se mně ke cti jmenovati Alexandrovem. Doufám, že tomuto jménu budete činiti čest. Není-liž pravda, dítě?"

A prve než nadšením zachvácená Naďa mohla co odpověděti, císař pokračoval svým měkkým, lahodným hlasem:

„Povyšuji vás za důstojníka mariupolského husarského pluku... Jste spokojen svým osudem, kornete Alexandrove?"

„Ó!" mohla jen pronésti Naďa, zajíkajíc se blahem. „Ó, Vaše Veličenstvo! Jste ke mně příliš milostiv!"

„Slyšel jsem, že jste zachránil život Paninovi," pravil Alexandr po chvíli, a čarovné jeho oči měkce zaplanuly soucitem a láskou, „a za zachránění života důstojníkova uděluje se kříž sv. Jiří."

A vzav se stolu maličký, bílý, Nadě dobře povědomý křížek na pruhované stuze, císař upevnil jej na prsa dívčina.

Neskonalé, takořka nadpozemské nadšení zmocnilo se celé bytosti Nadiny. S námahou zadržujíc v ňadrech jí klokotající pláč, uchopila obě ruce panovníkovy a

Naďa znovu ocitla se v přijímacím pokoji . . . (Str. 247.)

pozvedla je ke rtům. Ale Alexandr nedopustil toho. Ruce panovníkovy měkce se vyprostily z rukou nového šlechtice řádu sv. Jiří, a on objal srdečně a pevně Naďu, polomrtvou při uvědomění si svého štěstí.

Pak zlehka se jí uklonil na znamení, že audience jest skončena.

Naďa otočila se po vojensku, zabřinknuvši ostruhami, a v jakémsi sladkém polosnu ubírala se ke dveřím.

Snad rozčilením, snad slzami, které zastřely jí oči, dívka dlouho nemohla otevřiti důmyslně zařízenou závorku dveří. Točila klikou, ničeho nevidíc a nechápajíc tak dlouho, až za jejími zády zazvonily ostruhy. Panovník, sám panovník, pospíchal pomoci nově jmenovanému kornetovi. A ještě jedenkráte na okamžik mihla se před Naďou drahá, zbožňovaná tvář a jasné oči, upřené na ni s výrazem soucítění a lásky.

„Bože, dej mi umříti za něho! Dej mi jen umříti za něho!" letěly myšlénky dívčiny.

Závorka nazvedla se pod rukou panovníkovou, dveře se rozevřely, a Naďa znova ocitla se v přijímacím pokoji, kde ji očekával Zas, Volkonskij a mladá pážata ve vyzlacených uniformách.

Ale mladá pážata, Zas, Volkonskij, i jejich blahopřání, když spatřili bělounký křížek, připevněný k její hrudi, i samotné zdi carských komnat — vše to jako neexistující ustoupilo vzad a odešlo kamsi daleko, daleko od snědé Nadi.

Všecka zastřena jakousi růžovou parou, kteráž nedovolovala jí slyšeti a viděti, co dálo se kolem, Naďa vyšla z palácové přijímací síně, ruku v ruce se Zasem. Na každém kroku a u každých dveří vítali ji hodnostáři

a důstojníci vlídnými úsměvy, láskyplnými pohledy, účastí a pochvalou.

Ona v odpověď jen se na ně usmívala, omráčena, takořka vylekána a ztrativši se v tomto moři svého neskonalého blaha.

„Nezapomeňte představit se Arakčejevu!" pojednou vzpamatoval ji hlas Zasa, usedajícího u podjezdu paláce do ekypáže.

„Představiti se?" otázala se Naďa, jako by se probouzela ze svého blaženého snu, — takže Zas musil se zasmáti, vida její blažený, jako omráčený obličej.

„Ba, zaletěl jste až do nebes, mladý kornete!" žertem prohodil k Nadě.

„Kornete?" udiveně neslo se jejími myšlenkami. „Kdo je to?"

„Ach, vždyť to je ona! Ona — snědoučká Naďa, ještě před hodinou — hulánský soudruh, řadový vojín! Císař povýšil ji za důstojníka! Sám císař! A udělil jí řád svatojirský za chrabrost! Ona — důstojníkem! Šlechticem řádu svatého Jiří! Kornetem!"

Její sen se splnil — čarovný, svatý sen!

Ale, co hlavního, ona nese od nynějška „jeho" jméno, jméno cara, panovníka, císaře, kterého dostalo se jí jako vyznamenání. Zdaž kdy o tom snila? Toť lepší všeho, lepší hodnosti, lepší bílého křížku, lepší všeho na světě!...

A Naďa rozhlédla se kolem vítězoslavným pohledem. Zdálo se jí, že celý svět jásá zároveň s ní.

ČÁST TŘETÍ.

I.

Staří známí.

Pět let uplynulo. Po pověstném tilsitském setkání, kdy oba císařové bratrsky se objali na němenském voru před zrakem dvou velikých armád, znova rozprostřel se nad Rusí černý mrak.

Právě po pěti letech vypukla nová válečná bouře, a francouzská vojska opětně uposlechla válečného provolání svého císaře. Tilsitské a po něm i erfurtské bratrské setkání s Alexandrem — vše to bylo zapomenuto vypínavým Napoleonem, který toužil po nových a nových vítězstvích.

R. 1812, v měsíci červnu, veliká Napoleonova armáda přiblížila se k Němenu a stanula na oné straně této pohraničné řeky.

Ale na druhé straně řeky ruské vojsko skoro se ani nepřipravovalo k setkání s nezvaným hostem, anebo připravovalo se netečně, neenergicky, spoléhajíc na váha-

vost nepřítele, a ještě více na svoji sílu, a přesvědčeno o plném vítězství své zbraně.

Ve Vilně dlel tehdy již po několik měsíců císař Alexandr, kterýž přibyl sem k přehlídce vojska a k manévrům omeškaného vojska. Ku poctě panovnického hosta byly pořádány plesy, večírky. Slavnost střídala slavnost, zábava zábavu. Význačnou účast v těchto slavnostech měla ve Vilně a v okolí žijící polská a polsko-litevská nejlepší společnost.

Byl čarovný červnový večer, jeden z oněch večerů, kdy příroda, jako by zkameněla v čarovném obraze, voní květy, dýše svěžestí a oči oslňuje bohatstvím a nádherou barev.

V nádherném sídle hraběte Benigsena, v Zakretě, několik verst od Vilna, uprostřed lesů, sešla se přečetná oslňující společnost. Pořádaliť křídelní a generální pobočníkové ples ku poctě císaře Alexandra. Úloha hostitelky tohoto velkolepého plesu připadla hraběnce Benigsenové, kteráž za tímto účelem dala k disposici svou villu v Zakretě.

Tento dům zdál se býti nyní pravým pohádkovým zámkem. Milliardy světel planuly a míhaly se v jeho nesčíslných oknech. V sálech, nakouřených vonnými bylinami, všecko se třpytilo a míhalo jiskřícími paprsky — zlato, stříbro i bronzy. Sesílené hudební orchestry byly umístěny na chórech. Girlandy květů ovíjely strop a stěny komnat, přeměňujíce je v jedinou květinovou zahradu.

Právě k 10. hodině večerní počali se sjížděti pozvaní, výkvět místní aristokracie, se svými manželkami a dcerami.

Vyšňořené mladičké dámy jako ptáčkové vylétaly z ekypáží a v průvodu svých mužů, otců a bratří vcházely do velikého sálu, vyzdobeného s nebývalou nádherou.

Všecky nejčelnější krásky Vilna a jeho okolí byly zde shromážděny.

I panna Tizenhauzenová, pozdější hraběnka Choiseul-Gouffier, okouzlující dívka, kteráž potomstvu zanechala zápisky o válce r. 1812, i krasavice Radziwillová, sestra proslulého knížete Radziwilla, kterýž, když přitáhl Napoleon, sebral celý pluk z polské aristokratické mládeže, i hraběnka Kossakovská, i sličné její švakrové, obě sestry Potocké, — a mnoho jiných zde bylo přítomno. Slovem, celá nádherná kytice, sestavená z nejpřednějších vilenských krásek.

Císař přibyl k 11. hodině a vstoupil do plesové síně v průvodu družiny oslňujících křídelních pobočníků a celé spousty nejpřednějších polských magnátů.

Orchestr spustil polský tanec. Alexandr, vzav za ruku paní domu a uctivě se jí pokloniv, s pravou carskou vznešeností, spojenou s nelíčenou prostotou, provedl svoji dámu, poutaje k sobě všeobecnou pozornost shromážděných.

„Ach, barone, jaký to skvost, ten náš císař," náhle vyhrklo z úst černooké mladičké dámy, sedící nedaleko dveří a nezúčastňující se tance.

„Ba věru!" prohodil její rytíř, veliký, dlouhonohý generál v hulánském kabátci litevského pluku, a usmívaje se líbezně na svou společnici, dodal se silným německým přízvukem:

„Císař — toť vtělená krása a při tom jest dobrý jako anděl."

„Ach, pravda!" upřímným, skoro dětským zvukem vylétlo z úst mladičké dámy, a oči její nadšeně ulpěly na císařově obličeji.

Byla spíše podobna milému, čilému a bezstarostnému dítěti, nežli dorostlé dámě, — tak mladistvé, svěží a naivní byla její bělostná tvářinka, takovým nestrojeným citem planuly její černé oči.

Dlouhý baron po chvilce mlčení znova ji oslovil.

„Ale proč pak, paní, nechcete se zúčastniti všeobecného veselí? Či snad netančíte ráda?"

„Ó, nikoliv, naopak," pospíšila si s odpovědí. „Ale nejsem ještě dlouho ve Vilně a ze zdejší společnosti znám jen příliš málo lidí... A kromě toho jsou zde takové vynikající dámy, — kdežto já jsem jen chotí rytmistra," dodala.

„Ó, na tom pranic nesejde!" prohodil její rytíř přívětivě a úslužně vyskočiv se stolice, spěchal v onu stranu sálu, kdež stál výkvět gardové polské a ruské mládeže.

Hezoučká paní osiřela.

Jejím obličejem mihlo se znepokojení.

„Ach, proč utekl ten dlouhý baron?" pomyslila si smutně. Jest takořka jediným člověkem, kterého zde na plesu zná! A kam se propadl její milý Kazja, jenž si zamanul vytáhnouti ji na tento ples — ji, prostou, maličkou venkovanku!

A nepokojně ohlížela se na všecky strany, hledajíc mezi oslnivými uniformami kabátec svého chotě.

„Tamhle je — konečně!"

A nepokoj rázem zmizel se sličné tvářinky, a oči

radostným třpytem zazářily vstříc velikému, nepříliš mladému, ale hezkému rytmistrovi.

„Jsi sama, kočičko?" prohodil udiveně, přiblíživ se a usmívaje se na svou choť. „A já myslil, že baron Štakelberg tě zaneprázdní a trochu pobaví, dokud budu hovořiti s těmi, s nimiž bylo mi nutno promluviti."

„Ach, milý Kazimíre," prostosrdečně vylétlo z úst mladičké dámy, „mně jest tak nudno zde na plese! Neznám zde nikoho a nikdo nezná mne... A ta etiketa a ta škrobená veselost! Ó, jak všecko to je docela jiné, nežli naše domácí večírky! Věru, že mnohem lépe by mi bylo, kdybych byla zůstala v zámku..."

„Nu, nejsi-li pak dětina, Zosjo?" prohodil rytmistr s něžnou výčitkou. „Tvému muži bylo nutno, aby šel na tento ples, promluvil zde s velitelem a jak se sluší, poděkoval mu za obdržené jmenování... Míti eskadronu ve slavném litevském pluku — vždyť je to veliká čest, Zosjo!... A vůbec, nositi uniformu tohoto pluku je něco jiného, nežli sloužiti u grodněnských hulánů, moje děťátko!... Ach, jestli pak to jedenkráte pochopíš, dítě?!"

„Ó ne! Chápu to! Chápu vše, Kazimíre! Ale proto nebude mi lépe, věru... Tolik se obávám o tebe..." s bezděkým žalem pronesla mladá paní, a její oči zakalily se slzami. „Litevský pluk stojí u nepřítele nejblíže, a já bojím se, ach, bojím se o tebe, příteli!"

„Nebuď dětina, Zosjo!" odvětil rytmistr s výčitkou. „Upokoj se, dítě! Bůh je milostiv, nestane se mi nic zlého... Ale podívej se, tamhle přichází baron Štakelberg s mladým generálem! Přivádí ti tanečníka, ko-

čičko! Ó — ó! A jakého tanečníka! Prokazuje se ti veliká čest, dítě!"

Pohlédnuvši na blížícího se generála z družiny carovy, ještě docela mladičkého a sličného, mladá paní zaplála ruměncem radosti a ukojené ctižádosti.

Skutečně, Zosje Lindorské — bylať to ona, ta maličká ‚panenka' ze starého Kanutského zámku — byla prokázána veliká čest: byloť jí tančiti s Jermolovem, jedním ze sborových velitelů, který tenkráte nabýval veliké slávy a byl oblíbencem císaře Alexandra.

Uprostřed křižového šepotu závisti, který ozval se nyní vůkol Zosji, mladičká dáma podala ruku Jermolovi a za plavných, podivuhodně melodických zvuků skotského tance vstoupila s ním do řad tančících párů.

Plná něhy melodie zdála se naplňovati všecky koutečky sálu. Pozvedala se vlnou a nesla se čarovnými zvuky skrze otevřená okna jasně osvětlené Benigsenovské villy kamsi do dálky, jako by napodobovala mlčení a tichost vonné červnové noci...

Vše plavně kroužilo, pohybovalo se a klouzalo za těchto čarovných zvuků: i řády, i stuhy, i zlatem vyšívané uniformy dvorních osob, i jako obláčky lehké šatečky krasavic...

Za těchto zvuků zachtělo se vznésti se nad dav a nésti se kamsi vysoko, nad ptáčka rychleji, nad vítr bystřeji a naslouchati jim, zvukům těm, naslouchati do nekonečna...

Veliký, sličný muž v generálské uniformě, stojící v popředí vyšňořeného davu, který odstoupil od něho na uctivou vzdálenost, bezděky hluboce se zamyslil při této čarovné melodii, při těchto čarovných zvucích...

Veliký muž si myslil: „Tanči... veselí se — ty dorostlé, veliké děti... A nechť si tančí... a nechť se veselí... V několika dnech mnozí z nich budou již v krupobití kartáčů... jiné zvuky naplní jejich sluch... A ty našňořené ženštiny v nádherných toaletách, usmívající se, štěbetající... Ale třeba si jen pomysliti, že tyto plesové šaty budou zaměněny za smuteční, a vše to — jedině pro šílenou choutku nenasytného Korsikána, snícího ve svých drzých myšlenkách o podmanění Evropy..."

Veliký muž přemýšlel, ale ples vůkol něho kypěl a vřel proudem veselí... Družina v uctivém polokruhu stála za ním, hledíc mu na oči a snažíc se předstihnouti i nejmenší jeho přání.

Pojednou v sále přihodilo se cosi neočekávaného. Jakési hnutí... jako by šelest přelétl po tomto veselém, smějícím se našňořeném davu.

„Posel z předních posic!..." neslo se sálem, a pohledy všech přítomných obrátily se ke dveřím.

V obličeji vysokého muže, obklopeného družinou, cosi se zachvělo... Hudba rázem umlkla... Tanec byl přerušen... Dav uhnul se zpět, rozestoupil se, propouštěje cestu...

Přímo k císaři ubírali se dva lidé. V jedné, nevelké, ale hřmotně složené postavě všichni rázem poznali generálního pobočníka Balašova. Podle tohoto generála z carské družiny, po celé Vilně známého a těšícího se lásce a důvěře císaře Alexandra, kráčel s unaveným, zmučeným obličejem, prachem pokrytým, zcela mladičký ještě důstojník v uniformě litevského pluku.

Teď se rychle přiblížil, teď se vzpřímil jako svíčka

před císařem... Teď z úst jeho sklouzají slova raportu... Ruka, podávající dopis od velitele, se třese.

„Francouzi dorazili k Němenu, Vaše císařské Veličenstvo... Naše přední stráže zpozorovaly je na úsvitu u městečka. Chystají se překročiti řeku," podává zprávu mladý důstojník ne sice hlasitě, ale jasně a zřetelně, a oči jeho, vpíjející se do očí císařových, takořka srší jiskry, takořka planou...

Alexandrovi se zdá, že vidí cosi známého v této mladistvé tváři, v dětsky nevinném, otevřeném pohledu, v dobrodušných rysech tlustého rtu, v celém tom zpola dětském obličeji, snědém a unaveném.

„Naši vyzvědači," pokračuje důstojníček ve své zprávě, „objevili přední stráže nepřátelské hlídky..."

Mladistvý, sotva slyšitelný hlas důstojníčkův zvoní.. náhle se podlomil... trhá se.. a důstojník stojí, ani se nehýbe, natažený jako strunka, s obličejem jako u sochy kamenným, a jedině oči, jedině oči planou nevysvětlitelným citem nadšení a zbožňování...

Císař naslouchá raportu mlčky, klidně, ale v jeho obličeji ve vráscích čela lze postřehnouti rozechvění... Alexandr, prve než vydal rozkazy obklopující ho družině, hnut neodolatelnou touhou oblažiti snědoučkého důstojníčka, položil mu ruku na rameno a otázal se stručně:

„Vaše jméno, poručíku?"

„Alexandrov, Vaše Veličenstvo!"

Alexandrov?! On to tedy jest! Jeho jmenovec, hrdina!

A celý obličej císařův oteplil se přívětivostí...

Okamžikem mihl se před ním jeho kabinet v paláci... masivní dveře... a mladičký, prostý hulán, pla-

čicí u jeho, panovníkových nohou... Ale vidění přišlo a zase právě tak rychle odešlo kamsi... Přinesená důležitá nová zpráva zcela pohltila veškeru císařovu pozornost...

V úkol císaře seskupili se již nejpřednější jeho služebníci, očekávající jeho rozkazů, všichni jeho nejpřednější armádní velitelé: i Barklay-de-Tolli, s dlouhým obličejem německého typu, i Bagration s dobrodušností a odvahou v orientálních očích, i mladý Jermolov, v té chvíli právě opustivší svou dámu, i celý dav mladých a starých generálů, čekajících na císařské slovo.

A slovo bylo proneseno. Ve dvaceti čtyřech hodinách po tomto slově ruská vojska opustila Vilnu, spálila mosty a ustoupila do vnitra Rusi... Po tomto slově důvěrník Alexandrův ujížděl k stanu nepřítele s dopisem císaře k mocnému jeho protivníku — císaři Napoleonovi.

Mladičký důstojníček, kterýž přivezl císaři zprávu, viděl, jakým stínem zasmušil se zbožňovaný obličej monarchův, jaká trýznivá bouře zrcadlila se ve všech ušlechtilých jeho rysech. Mladičký důstojníček lepe než kdokoliv jiný věděl, že Alexandr želí každé prolité kapky krve svých vojáků, a že porušení míru Napoleonem jako těžký kámen dolehlo na jeho duši.

Ale mladičkému důstojníčkovi nezbylo času, by oddával se ponurým myšlenkám. Rázem ho zatlačili od družiny a celý dav vyšňořených dam a skvělých uniforem obklopil ho neproniknutelnou stěnou.

„Vy sám jste viděl nepřítele?" ozývalo se v křížových otázkách.

„Je jich mnoho? Chystají se k přepravě přes řeku?"

„Ach, Bože můj! Jak jste unaven!... Přineste mu něco ochlazujícího!"

„Limonádu! Zmrzlinu! Co chcete?"

A sto spanilých ruček vztáhlo se ke sklíčenému důstojníkovi se všemožnými nápoji.

Jinoch byl nadobro zmaten takovým vlídným přijetím. Pohledy nejpřednějších ruských a polských krásek, laskavě na něho upřené, dýchaly naň povzbuzením a uvítáním. Celý našňořený, oslnivý dav gardové mládeže, od jejíž nádhery tak ostře se lišila jeho skromná uniforma a důstojnické epauletty, netrpělivě čekal na jeho vyprávění. Rozpačitě rozhlédl se obklopující jej společností a pojednou pohled jeho tmavých očí setkal se s jiným pohledem, právě tak vzrušeným a rozpačitým, ale blízkým, milým a takořka rodným. Rázem zrak jeho spočinul na černých očkách mladé krasavice s dětsky naivním, spanilým obličejem.

„Zosjo! Panno Vyšmirská!" vydralo se radostným zvukem z ňader mladičkého hulána. „Zosjo Vyšmirská! Jaká to náhoda!"

„Pane Durove!... Nad..." odvětil rozechvěný hlásek a rázem zmlkl; černá očka uhasla.

„Kde jsme se to setkali!" šeptala krasavice a dech se jí tajil; byla všecka rozechvěna a blažena neočekávaným setkáním.

Pak, rozpačitě se ohlédnuvši na celý obklopující je dav, rychle, sotva slyšitelně dodala:

„Pojďme odtud, pojďme! ... Mám vám mnoho co vyprávěti ..."

A rázem odhodivši rozpaky, hrdě pozvedla hlavinku a prohodivši k okolním: „Jest to nejlepší přítel mého dětství," vyvedla mladého důstojníka z našňořeného davu.

„Nu, jak se vám daří? Jak se ti vede? Bože, vždyť jsme se pět let neviděli! Celičkých pět let, Naďo, drahoušku, sestřičko moje zlatá!" šeptala Zosja, když ocitla se se svým společníkem v koutečku sálu, kdež nebylo ani duše, a kde mohla volně pobesedovati s přítelem, s nímž tak nenadále se setkala na své pouti.

„Ba, ba!" odpovídala právě tak radostně a vzrušeně Naďa (byltť onen litevský hulán, kterýž přinesl carovi poselství, Naďou Durovou, nyní kornetem Alexandrovem). „Ba, ba, celičkých pět let! Ale vy jste se tak málo změnila za tu dobu, Zosjo!"

„Ano, a vy ... to jest ty ..." mátla se Zosja. „Ale já jsem provdána!" dodala a oči její měkce zazářily. „Jsem provdána za Lindorského ... Pamatuješ se, co jsem ti tenkráte v Kanutském sadě povídala? ... Pamatuješ? ... Byla jsem tehdáž ještě tak hloupá," stydlavě dodala mladá paní, červenajíc se. „Ale pak pan Lindorskij znova se mi nabídl ... Strýc Kanut radil, abych si ho vzala, i provdala jsem se ... Jinak ovšem ani býti nemohlo," dodala se zádumčivou něžností, „a já ani dost málo toho nelituji. Mám tak ráda Kazimíra ...! A vy? a ty, Naďo? ... Slyšela jsem, že jsi byla pozvána k císaři do hlavního města ... Juzef mi to řekl ... Ztratila jsi se nám úplně s dohledu ... Později jsme se dověděli, že jsi sloužila u mariupolských husarů pode jménem Alexandrova ... Jest tomu tak? ..."

„Jest tomu tak!“ odvětila Naďa. „Ale nedostatek prostředků donutil mne odtamtud odejíti a vstoupiti do litevského pluku, kde žije se mnohem jednodušeji...“

„Ach, a můj muž byl nedávno jmenován právě k témuž pluku!“ vesele vpadla jí Zosja do řeči, „budete tedy kolegy... Ach, to bude krásné!“

A rázem před Naďou octla se někdejší čtverácká „panenka“ v kostymu víly, tančící s ní před pěti lety ve starém Kanutském zámku, a celá ta daleká minulost pojednou opět byla tak blízka dívčímu hulánkovi.

„A kde je Juzef?“ upamatovala se náhle a před duševním jejím zrakem stanul obraz růžolícího jinocha, s nímž sdílela vojenské břímě minulých let.

„Ó, Juzef není to, co ty! Vystoupil ze služby, ten náš Juzef,“ živě vyprávěla Zosja. „Oženil se s Jaďou, víš, s tou posměvačkou Jaďou, starší dcerou strýce Kanuta... Nyní žije jako opravdový statkář ve starém zámku. Vždyť Juzja nikdy necítil nijaké zvláštní příchylnosti k vojenské službě... Sotva že strýc Kanut zemřel, zaujal jeho místo v domě, a po celém grodenském okolí sotva by se nalezlo lepšího hospodáře a statkáře. To není to, jako ty nebo můj muž... A podívejme se, tady právě jde,“ hrdě dodala Zosja a jejím obličejem přelétl blažený úsměv.

„Kazimíre! Kazjo!“ zvolala živě vstříc Lindorskému, blížícímu se k nim. „Poznáváš starého známého?“

„Jak by ne!“ vesele zvolal Lindorskij a vroucně stiskl ruku, kterou mu Naďa podala. „A kromě toho pranic jste se nezměnil za celou tu dobu, pane poručíku! Jste týž mladý hoch, jakým jste byl za dnů verbování — pamatujete? — když prvněkrát setkal jsem se

Lindorskij vroucně stiskl ruku, kterou mu Naďa podala . . . (Str. 260.)

s vámi v krčmě a vy měl jste na sobě modrý kozácký čekmen. I později často jsme o vás se ženou mluvívali... Ta do smrti na vás nezapomene... Zachránil jste jejího bratra pod Fridlandem a to stačí, by vzpomínala na vás po celý život..."

„O milá Zosjo!" ráda by byla zvolala rozechvěná Naďa, a jen stěží se překonala, že nezlíbala tvářinku, usmívající se na ni srdečným úsměvem...

Nebylo souzeno plesu, pořádanému u Benigsenů, by trval po celou noc. Císař, doprovázen družinou, odejel; po něm rozejeli se i všichni vyšší hodnostáři. Zbyl jen tu a tam někdo z polské šlechty, ale ani jim nebylo jaksi do tance. S odjezdem vznešeného hosta pozbyl ples všeho svého půvabu.

Sál byl již zpola prázden, když chef Litevců, generál Štakelberg, povolal k sobě Naďu, a dav jí instrukce, přikázal, by ihned odejela k ruským předním strážím.

„Uvidíme se brzy," prohodil Lindorskij, louče se s mladým hulánem a tiskna mu ruku. „Zítra musím odejeti, bych převzal eskadronu od dřívějšího velitele."

„S Bohem, Sášo!" pravila Zosja srdečně a oči její s něžnou účastí obrátily se k obličeji dívčího hulánka. „Dej Bůh, aby tato válka dopadla pro vás právě tak šťastně, jako pruské tažení. A já jako tenkráte budu se modlit za vás... za vás i za Kazimíra... Možná, že moje modlitba bude milá Bohu...." pravila s bezděkým smutkem a oči její naplnily se slzami.

A tyto smutné oči a neméně i její smutný hlas provázely Naďu po celou její zpáteční cestu. Zdálo se jí, že se v nich tajila jakási hrozná předtucha, jakýsi hořký

žal... Cosi mračného vystupovalo vpředu, cosi fatálného a neodvratného, jako osud...

Dívka nepociťovala již v sobě onoho zápalu a oné touhy po boji, jaké pociťovala při prvém pruském tažení... Mladistvá rozjařenost i jinošská ohnivost kamsi zmizely... Krvavé hrůzy válečné nezdály se býti již tak přitažlivými, jako kdysi... V její duši zřetelnými, jasnými, takořka plamennými písmeny rýsovala se tři slova — jediné, co posílalo ji do boje — a tato tři slova byla: čest, vlast, císař...

II.

U ohně. — Tajemství bezmála prozrazené. — Na výzvědech.

Teplá, měsíčná, světlá noc halila přírodu a zároveň s ní i nevelkou vesnici, u níž zastavili se Litevci Podjampolské eskadrony.

Na okraji sousedícího s ní lesa, u dohořívající hranice sedělo čtvero důstojníkův. Tiše, polohlasně dle zvyku pospolu rozpráveli přes to, že nepřátelské přední stráže byly nedaleko.

Jeden z důstojníků, veliký, černooký, se značně osmahlou tváří typu nikoliv ruského, a s malými knírky nad slabě vyšpulenými rty, ležel na zádech, a založiv ruce za hlavu, zíral nepřetržitě na stříbrný měsíc, vyplulý z obláčků. Čemusi se usmíval oním bezstarostným, dětským úsměvem, jakým dovedou se usmívati jedině obyvatelé jižních krajů.

„Nač přemýšlíš, Tornesi?" zavolal naň maličký, baculatý důstojníček, sedící na bobku u samé hranice a převracející uhlí koncem své šavle. „Vsadím se, že jsi nechal se opět unésti do té své blahoslavené Makaronie?! Špatná to země, brachu! Už proto špatná, že dala se podrobiti korsickému pardalovi... Není-liž pravda, Šašutko?" obrátil se maličký důstojník směrem ke hromadě plášťů, zpod níž vyčnívaly nohy v zablácených holenicích se španělskými ostruhami.

Hromada plášťů se pohnula a zespod vyhlédl osmahlý obličej poručíka Alexandrova, čili lépe Nadi Durové v její hulánské uniformě.

„Nemohu souditi o Italii, neznaje jí," odvětila mrzutým, unaveným hlasem. „A vůbec, proč jsi mne vzbudil, Švarci? Dnes bych potřeboval pořádně se vyspati. Vždyť jsem na řadě jíti na výzvědy."

„Ó, Italie jest čarovná země!" pokračoval zatím černooký důstojník, stále ještě neodvraceje pohledu od oblohy. „A věřím, že udeří hodina a ona krutě se pomstí nadutému nepříteli. Naše armáda není veliká, ale plane nadšením a láskou k vlasti. Maličké děti ve věku nejútlejším — i ty jsou ochotny provázeti své otce k osvobození vlasti. Budou-li muži pobiti — ženy postaví se pod prapory národní a chopí se zbraně — a prapory Napoleonovy budou zhanobeny —" dokončil přesvědčivým tónem.

„Jen se nedej tak příliš unášeti, Tornesi!" ozval se silný hlas a mohutná postava jakéhosi důstojníka jako by vynořila se ze tmy a blížila se k hranici. „Co dokážete vy, když my, Rusové, vítězstvími silni, před ním ustupujeme!"

„Ach ne, to není tak!" náhle přerušila Naďa nového příchozího. „To naprosto není ústup, útěk. Věř mi, Čerňavskij! Včera zaslechl jsem rozhovor Lindorského s Podjampolským. Podjampolskij říká, že plán Barklaje už je zpoloviny splněn: zavléci nepřítele co možno nejhlouběji do země, aby pak bylo ho lze sevříti jako železnými kleštěmi. To jest teď jeho plán. A kromě toho sám císař přeje si co možno nejdéle vyhnout' se krveprolití, uchovati vojsko nedotknuté. A proto jsme ustoupili."

„Škoda!" prohodil černooký Ital, povstávaje se země. „Velká škoda! Hořím touhou, bych co nejdříve otupil svou šavli na proklatých kostech těch Francouzů... A můj bratr rovněž... Není-liž pravda, Giovani? Jsi téhož náhledu, jako já?"

Ten, jemuž platila tato slova, zvedl se země (ležel u samého ohně) vlasatou hlavu a zahovořil silným, cizím přízvukem:

„Ó, čím dříve budou ti modří ďáblové rozdrceni, tím větší naděje na odpuštění hříchů... Když zajali našeho otce a pověsili ho jako nějakého desertéra, a to jen proto, že nechtěl jim ukázat, kde jsou naše síly rozloženy, a když pak jsem viděl naši naříkající matku u jeho mrtvoly — přísahal jsem, že se pomstím, pomstím krutě, děj se co děj, pomstím se na každém, kdo nosí francouzskou uniformu... A teď jest hodina ta nedaleka! Když počalo se mluviti o válce s Ruskem, já s bratrem přišel pod vaše ruské prapory a puzen jsa nejen potřebou, pomstíti se za smrt našeho nešťastného otce, nýbrž i pomstíti naši pokořenou zemi, drahou otčinu, která dříve či později přece jen musí se opět vzcho-

pití... Přišli jsme zvítězit nebo zemřít ve vašich řadách... Ale věřím, že zvítězíte... vy zvítězíte, cítím to ve všech žilách své bytosti!..."

Uhlíky na hranici v okamžiku tom posledněkráte vzplanuly a jasně ozářily v rozechvění pobledlý obličej Tornesiho. Obličej ten dýchal takovým upřímným nadšením, takovou odhodlaností a silou, že snědý, nesličný Tornesi v tomto okamžiku svého ušlechtilého zanícení zdál se býti takořka krasavcem. Naďa rychle vyprostila se zespodu plášťů, vyskočila a přistoupivši k němu, pronesla hlasem, rozčilením se chvějícím:

„Kdyby bylo více takového nadšení v našem vojsku, přisámbohu, vítězství bylo by bývalo již naše! Ty, Tornesi, mluvíš jako pravý syn své otčiny, anebo jako Rus! Dovol, abych stiskl ti ruku!"

„Rusové, Italové nebo Španělové," přerušil ji maličký Švarc ohnivým zvoláním, „zde národnost dle mého soudu nemá významu. V každém pravém synu své vlasti má vzkypěti krev při slově ‚válka'. A nejen u mužů: tato láska k otčině má býti i u dětí i u žen! Což pak Tornesi s jeho vlasteneckým nadšením! Tornesi — jest muž, vojín, byť i cizozemec, ale záležitost ruského vítězství příliš leží mu na srdci a takové nadšení není u něho pranic divného. Ale tady Čerňavskij včera vyprávěl, že u nás, v naší armádě, slouží žena! A to je, myslím, to pravé!"

„Cože?" vyrvalo se současně z úst obou bratří, zatím kdy Naďa zřejmě se zachvěla a zbledla při posledních slovech maličkého Švarce.

„Ženština slouží ve vojsku!" klidně pokračoval Švarc, „prodělala celé pruské tažení jako prostý voják.

Ale já nedovedu vám o tom jak se patří povědět. Ať povídá Čerňavskij!"

Ten, který byl pojmenován Čerňavským, vystoupil ze tmy a přiblížil se ke skupině. Vysoký, světlovlasý důstojník, již ne zcela mlád, zdál se býti jaksi starostliv a vážný.

„V tom není pranic divného," pronesl se slabým nádechem smutku ve hlase. „Jestliže mužům nedostává se sil, aby s nadutým a nezvaným hostem to skoncovali, tu ženy jdou nám na pomoc a staví se do našich řad. Jest to hanbou a ostudou našich zbraní... Člověk mohl by si mysliti, že Barklaj úmyslně hraje Napoleonovi do rukou... Věčné ustupování bez oddechu!... Ví Bůh! Podobá se to útěku!"

„Nehorši se, Čerňavskij," zasmál se Švarc. „Zlost špatně účinkuje na trávení, a beztak jsi hubený jako tyčka! Raději nám vyprávěj o té amazonce; hoříme všichni zvědavostí, něco o ní se dověděti. Není-liž pravda, Alexandrove?" náhle oslovil Naďu.

Ta mlčky přikývla hlavou. Bála se pronésti jediného slova ze strachu, že hlas bude se jí chvěti a prozradí ji. Odstoupila poněkud od hranice, by doutnající uhlí, stále ještě svým rudým pableskem ozařující obličeje sedících, neumožnilo jejím soudruhům, by povšimli si jejího rozechvěného, hluboce vzrušeného obličeje. Zdálo se jí nyní, že celý tento rozhovor zapředen byl Švarcem jen proto, aby ona — Naďa — byla kolegům prozrazena.

„Kterak však mohl jen vniknouti do jejího tajemství, kterak mohl zvěděti to, co až dosud u pluku ne-

tušila ani jediná duše?" trapně bušilo dívčino srdéčko, na smrt jsouc vylekáno.

A ona s nepokojem naslouchala tomu, co vyprávěl Čerňavskij, pranic netuše, jakou bouři vyvolávala jeho slova v duši jednoho z přítomných důstojníků.

„Ba, pánové, jest to dívčina podivuhodná!" vyprávěl svým smutným hlasem. „Přes svůj mladistvý věk prodělala se svým plukem jakožto prostý vojín všecky obtíže pruského tažení; po dvakráte byla v bitvě a za Gutštadt dostala kříž sv. Jiří na stuze. A nyní jest prý znovu ve vojsku, ale nikdo nezná ani ji, ani ve které části armády dlí. Není to rekovství?"

„Je hezká?" otázal se prvý Tornesi svým cizozemským hovorem typického Itala.

„Nemyslím!" rozesmál se Švarc. „Nepochybně je to nějaká obluda, která pozbyla naděje, že se provdá, a právě proto navlékla na sebe vojenskou uniformu."

Všecka krev v žilách Nadiných varem vzkypěla. Jak jen mohou se opovážiti tak o ní souditi, o ní, která dostala kříž sv. Jiří za chrabrost, o ní, kterou císař osobně znal, o ní — Alexandrovovi, o dívčině-šlechtici, odhodlanému položiti hlavu za čest a slávu otčiny! Jak jen mohou si mysliti, že vstoupila do armády jedině ze strachu před opuštěností ve stáři, z bázně před nudným životem bez rodiny a bez manžela!? Ona!? Ó!!!

A nevědouc, co činí, mladistvá dívenka, zablýsknuvši směrem ke Švarcovi svým plamenným, rozzlobeným pohledem, v zápalu zvolala:

„To je lež! Nepravda! Přísahám na svou čest, že není to obluda a že není to stará panna, která pozbyla naděje na vdavky, nýbrž že je to bytost, která celou

svou duší přilnula k vojenskému pochodovému životu! Bytost, jíž vlast a sloužení vlasti — jest cílem a smyslem celé její existence, celého jejího života!"

„Bravo, Sášutko! Bravo! Podívejme se, jak ta jeho sibiřská krev vybuchla!" křičel nadobro rozveselený Švarc. „Tys pravý rytíř, pravý ochránce utiskovaných, Sášo! Jenom proč pak jsi nám nepověděl dříve o své známosti s onou amazonkou — a jak se jmenuje?"

„Neznám jejího jména," odvětila Naďa rozpačitě, rázem se vzpamatovavši. „Jen náhodou jsem se s ní sešel v Prusku... rozhovořili jsme se, a..."

„A ona, tebou okouzlena, prozradila ti své tajemství?" vmísil se do řeči černooký Jakub, mladší z obou bratří Tornesiových. „Nedělej drahotu, Sášutko, a vykládej vše, jak bylo..."

„Možná, že bylo tomu tak," odvětila Naďa vyhýbavě, v duchu proklínajíc, že se tak zbytečně dala unésti k neopatrnosti, a div sama neprozradila svého tajemství.

Ale nebylo tak snadno sprostiti se malíčkého Švarce. Historie se záhadnou amazonkou a bezděká účast jejich „Sášutky" v této historii povzbudila důstojníkovu zvědavost. Jeho mozkem kmitlo se cosi, jako jakási domněnka. Neodvraceje upřeného pohledu od Nadi, Švarc veselým hlasem, v němž poněkud ozýval se tón podezření a ironie, prohodil:

„Poslyšte, co mi teď právě napadlo, přátelé! Což, nejsi-li ty sám, příteli Sášo, onou amazonkou, o níž mluví celá armáda? Co tomu říkáte, pánové?" obrátil se ke třem ostatním důstojníkům.

Veselý smích jeho přátel byl mu odpovědí. Dobře, že stříbrný měsíc právě v tom okamžiku schoval se za oblak a náhlá temnota zakryla smrtelnou bledost, jež rozprostřela se na snědé tváři Nadině. Srdce bušilo jí tak, že se zdálo, že jí vyskočí z ňader.

„Jaké hloupé žerty tanou ti ve hlavě," nadhodila pokud možno lhostejně Švarcovi, sebravši veškeren svůj klid. „Nic moudřejšího nedovedeš si už vymysliti?"

„Ne, věru, pánové," trval Švarc na svém, „není-liž to podivno: Čerňavskij pravil, že amazonka má kříž sv. Jiří za udatnost, a náš Sášutka má jej také; amazonka prodělala pruské tažení — a Sáša rovněž; konečně Sáškovi, jak sám říká, jsou dvacet dvě leta, a nemá ani knírů, ani vousů na tváři, a vodky nepije, a v pase je štíhlý jako nějaké děvčátko!"

„Nu, vousů nemá proto, poněvadž jest Laplandec,"*) zasmál se Čerňavskij. „Není-liž pravda, že jsi Laplandec, Sášku?" obrátil se k Nadě, „ne nadarmo jsi se narodil kdesi na severu!"

„Ne, mluv si co chceš, ale přiznati se musíš, Alexandrove," ujal se řeči opět Švarc, „že amazonkou jsi ty, toť..."

Ale ke štěstí Nadině, která byla jako omráčena v ohromném záchvatu strachu a zoufalství, nebylo Švarcovi souzeno, dokončiti svoji větu.

Ke hranici přiblížila se nová postava a drsný vojenský hlas pronesl hlášení:

„Zvědové jsou připraveni, vaše vysokorodí. Pan rytmistr ráčil rozkázati, aby se jelo..."

*) Laplandsko — severní krajina kol Bílého moře politicky náležející Norsku, Švédsku a Rusku.

„Pojďme, Tornesi, lidé čekají," řekla Durová a oddechla si, jako by kámen spadl jí se srdce. „Či jsi zapomenul, že jest na nás řada jíti dnes na výzvědy?"

„Arciť že nezapomenul!" ozval se Tornesi veselým hlasem, vzchopiv se na nohy. „Což lze na něco takového zapomenouti? Co to mluvíš, Alexandrove?! Či chtěl bych snad promeškati příležitost, pořádně zasoliti těm ničemům?"

A oba, Tornesi i Naďa, provázeni vojákem, odešli od hranice a jejich postavy záhy utonuly ve tmě.

„Přejeme vám plného úspěchu, přátelé!" zvolali za nimi důstojníci, kteří zbyli u ohně.

„Zejména vám, slečno Sášeňko!" dolétl k Nadě posměšně veselý Švarcův hlas.

„Protiva Švarc!" zvolala hněvivě, zatím kdy Tornesi rozesmál se svým upřímným, neurážlivým smíchem.

Několik jízdních hulánů čekalo již u lesního okraje. Naďa, jakožto starší důstojník a velitel čety, poručila jim, aby sestoupili s koní, a obvázavše jich kopyta travou, vedli je za uzdu a třemeny přehodili jim přes sedlo.

Cílem výzvědné družiny bylo, co možno nejvíce přiblížiti se k nepřátelským posicím a pod ochranou tmy vyzvěděti polohu a sílu nepřítele. Byl to důležitý a nebezpečný rozkaz. Družina snadno mohla býti objevena francouzskými strážemi, a tu, v lepším případě, oddíl byl by postřílen, a v horším případě — — Ale Naďa bála se byť jen pomysliti na tento horší případ. Mohli je zajmouti a všecky do jednoho pověsiti jako vyzvědače. Rytmistr Podjampolskij ne nadarmo dlouho váhal poslati tam mladičkého Alexandrova, stran kterého bylo mu ‚shůry' přikázáno, by jej šetřil a všemožně

ochraňoval před nahodilostmi války. A pouze vřelá, plná nadšení řeč Nadina o tom, že vojínovi jest hanbou vyhýbati se nebezpečí, přiměla dobrého eskadronového velitele, že vyhověl její prosbě a velel jí na výzvědy tak jako ostatní důstojníky.

Celý maličký oddíl zvědů pohyboval se potichu lesním okrajem. Naďa, jedoucí před ním, po boku s Tornesim, cítila a seznávala celou vážnost svěřeného jí rozkazu a srdce jí zmíralo a krev bouřlivě bušila ve spáncích. I Tornesi byl si toho všeho vědom a mysl jeho byla podobně napiata. Mladý Ital již předem zakoušel onu prudkou rozkoš, kterouž vždycky cítíval při každém novém styku s nepřítelem.

„O čem přemýšlíš, Tornesi?" oslovila Naďa šeptem svého společníka.

„O životě..." prohodil Ital zamyšleně, „o lidském životě a o tom, jak všecko v něm jest převrácené. Dnes veselí, smích, pitka — zítra nepřátelská kulka, provrtávající srdce... Bojím se, že mé matce oči hořem nevyschnou, budu-li já nebo Jakub v této válce zabit... Milujeť nás oba tak neskonale!"

A na chvilku se odmlčev, dodal pohnutým hlasem:

„A tvoje matka je na živu, Alexandrove?"

„Na živu!" odvětila Naďa vyhýbavě, a sotva slyšitelně dodala: „Možná, že na živu, dávno jsem jí už neviděl!"

Ba, dávno, příliš dávno! Šest let vojenského života uteklo jako jediná čarovná pohádka. Vše, o čem plaše snila snědá dívčina za temnoty příkamských nocí — vše později se splnilo. Sny proměnily se ve skutečnost. I válečná sláva, i důstojnické epauletty, i úspěšná služba,

i láska soudruhů, a co hlavního účast a láska císaře, na niž už po kolik let nemůže zapomenouti! Všecko má, všeho dosáhla — a zatím srdce, stále neuspokojené, žádá sobě čehosi, vše jest mu málo, stále bezděky táhne je to kamsi za novou slávou, za novým vyznamenáním. Avšak nikoliv jen za pouhou slávou, za pouhým vyznamenáním. Ne. Vyšší, slovy nevylíčitelná, veliká láska, láska ke drahé otčině a ke zbožňovanému panovníkovi vede ji po celé této cestě, která tak naprosto neodpovídá ženské přirozenosti.

A jest tomu už šest let, co tak směle putuje touto cestou.

„A co vše mohlo se za těch šest let změniti tam doma," přemítá dívčina. „Drahý, milý otec — živ-li jest, zdráv-li jest? A matička? Odpustila-liž své nehodné Nadě, své kozácké holčici?"

„Tati! Tati!" šeptají neslyšitelně rty Nadiny. „Kéž bych tebe aspoň na okamžik uzřela, přesvědčila se, že jsi živ a zdráv, a že jsi odpustil své Nadě! Věřím, pevně věřím v naše shledání! Věřím, že jedenkráte tě ještě uvidím, tati! Vždyť moje srdce nezatvrdlo, a jestliže jsem za těch šest let u tebe nebyla, bylo to jen z obavy, že tvoje prosby, bych zůstala již doma, mohly by zkaziti celý plán mého života... Ale já miluji tě, předrahý, tebe i máti, i Vasju a Klenu, miluji vás všecky a vzpomínám na vás, vy milí moji, drazí..."

Slzy zakalily oči Nadiny. Hle, teď jedna vyronila se a stékala po bledé tváři... teď druhá... třetí...

„Vaše vysokorodí! Francouzi jsou zde, nedaleko!" ozval se u samého ucha dívky, ponořené v myšlenky, vojenský hlas, tlumený takořka až v šepot.

Naďa sebou trhla, vzpamatovala se, setřela dotíravé slzy a rovněž šeptem pronesla svůj rozkaz.

Dle tohoto rozkazu její huláni zahnuli s cesty a i s koňmi ukryli se v nevelkém křoví, v lesní houštině.

„Čekejte zde na mne," velela dívka týmž sotva srozumitelným šepotem, a hodivši uzdu do ruky jednoho z vojínů, pokynula Tornesimu, by ji následoval, ulehla pak na zemi a s hbitostí kočky plazila se po břiše vysokou travou.

„Bude lépe, vykonáme-li to my sami," uvažovala Naďa ve své mysli, neslyšitelně pohybujíc se kupředu, „a nebudeme-li uváděti lidi v nebezpečí; kdybychom byli náhle prozrazeni, vždycky bude lze zavolati na pomoc hulány, kteří zůstali ve křoví."

Ale na neštěstí měsíc opět vyplul ze mračen a v lese bylo mnohem jasněji.

Bylo patrno, že noc nebyla zvědům příznivá. Oba důstojníci rychle a bezhlučně plazili se travou. Tornesi nezůstával ani o krok za Naďou. Keře, které byly jim na cestě, škrábaly je větvičkami po tvářích. Občas kameny a suché listí drásalo ruce, ale oba bez bázně stále a stále postupovali kupředu. Posléze husté křoví počalo značně řídnouti, a když ještě chvilku se plazili, spatřili velkou pláň, na níž byl rozbit francouzský tábor.

Zcela blízko od nich kmitaly se ohně. Bylo slyšeti svéráznou francouzskou řeč. Nepřátelské stráže byly nyní na nějakých dvacet kroků od Nadi a jejího společníka.

„Bylo by dobře tamhle toho dostat do svých rukou a důkladně něco vyzvěděti o stavu nepřítele," pronesl Tornesi za jejími zády potichu a ukázal rukou na přední stráž, stojící s ručnicí pod stromem.

„Ten nepoví ničeho; jejich zajatci v podobných případech jsou němi jako ryba," odvětila Naďa rovněž šeptem.

„Ó, co se toho týče, lze je vždycky přinutit, by mluvili," prohodil Tornesi záhadně, a jeho italské oči zablýskly v záři měsíce.

Naďa se zachvěla. Lehké zamrazení přeběhlo jejím tělem. Pochopila hned, nač Ital narážel, a její srdce sevřelo se bezděčným hnusem.

„Ne, ne! Jen nijakého násilí a nijakých krvavých opatření! U nás v Rusku se tak nejedná, Tornesi," zašeptala přesvědčivě a ohnivě.

„O — o!..." zpola zastenal, zpola vzdechl Tornesi. „A jednají oni lépe, když věší válečné zajatce jako nějaké desertéry? Ó, můj otče! Ubohý otče! Pomstím se za tebe těm psům..."

Nedomluvil. V blízkém křoví ozvalo se slabé zašustění a Tornesi s rychlostí a obratností tygra uskočil stranou. Naďa udiveně rozhlédla se kolem a pojednou všecka ztuhla překvapením a leknutím.

Přímo k ní, právě tak jako ona leže na zemi, plazil se nepřátelský vojín, patrně francouzský špehoun, anebo od své čety se oddělivší zvěd. Dosud nespatřil Nadi, zakryté keřem, a plazil se, rozhlížeje se opatrně na všecky strany.

Dívce nezbylo, než jen přitisknouti se k zemi a vyčkati jeho přiblížení se. Srdce její už nebušilo, nýbrž jen svíralo se bolestně v ňadrech trapným očekáváním neodvratné srážky. Nyní, za jasného světla luny, viděla dobře protivníkův obličej. Byl to jinoch ne starší než osmnáctiletý. A obličej jeho, nesoucí na sobě stopy jinošské

Vztýčila se vysoká postava Tornesiho. Šavle zablýskla se ve svitu luny . . . (Str. 279.)

dobrosrdečnosti a naivnosti, byl velice sličný a jaksi dojemně prostodušný. Srdce Nadino sevřelo se tím bolestněji při pohledu na tento naivně prostodušný jinošský obličej a na celou postavu mladičkého vojáka, jdoucího vstříc jisté smrti.

Ale ten, netuše ničeho, plazil se dále, chvílemi otáčeje hlavu tu vpravo, tu vlevo. .. Nepochybně v táboře tušili blízkost ruského oddílu a vyslali svého zvěda v osobě tohoto jinocha, a snad i jiných, kteří dosud neoctli se ještě v cestě zvědům ruským. Nyní Francouz byl vzdálen jen na dva aršíny od dívky. Pouze maličká skupinka jalovce dělila je ještě v tuto chvíli.

Pojednou jinoch uleknutě se nazvedl a pokleknuv, natáhl krk a pohlédl směrem ke keři. A obličej jeho rázem zastřel se smrtelnou bledostí, uleknutím křečovitě zachvěly se jeho rty, které rozevřely se bezmocně, jako rty dítěte...

„A-a-a!" vykřikl Francouz pronikavě a vytrhnuv z pouzdra bambitku, vrhl se s ní na Naďu.

V témže okamžiku za jeho zády vztyčila se vysoká postava Tornesiho. Šavle zablýskla se ve svitu luny a mladičký Francouz klesl jako podkosený k nohám Nadi, takořka rozumu zbavené.

Ještě dýchal... Z tuhnoucích jeho rtů vyrážely jakési zvuky... Dívka rychle sklonila se k umírajícímu a zaslechla zřetelně větu: „Ó, Margueritte, ma pauvre Margueritte!"*) pronesenou s dojemným a bolestným úsměvem tuhnoucích rtů. Pak vzdechl krátkým, jako by

*) Ó Markéto, má ubohá Markéto!

přetrženým vzdechem a skonal s tímtéž rozpačitým pohledem a s tímtéž úsměvem na rtech.

Cosi bodlo Naďu u srdce...

Vždyť i každý z nich mohl míti sestru a nevěstu, a i každý z Rusů mohl býti zabit, a tato sestra a nevěsta osiřely by jeho smrtí...

A tento mrtvý jinoch, tyto dětské rty, šeptající jméno Markéty — sestry nebo nevěsty — a celá tato hrůza války se všemi jejími krveprolitími a obětmi — vše to prvněkráte jako tísnivá můra sevřelo její duši.

„Ó, Tornesi! Proč jsi to učinil?" pravila s výčitkou, ukazujíc soudruhovi na ležící před nimi mrtvolu mladičkého Francouze.

„Což, byl bys raději ty na jeho místě?" hrubě odsekl jí Ital. „Jest teď na to čas, býti sentimentálním, Alexandrove?... Tenhle křiklavý chlapec svým výkřikem vzbudil pozornost stráží. Nutno se vytratiti, dokud nebude pozdě!"

A Tornesi rychle hnal se směrem ke křoví, kdež čekali na ně schovaní huláni a koně.

Naďa následovala jeho příkladu. Byl nejvyšší čas, poněvadž francouzské stráže učinily poplach a v nepřátelském táboře počali se míhati lidé a zahřměly výstřely. Několik kulek zabzučelo nad hlavou Durové.

Uprchlíci v několika minutách byli již na svých posicích a podávali zprávu Podjampolskému o výsledcích svého pátrání. Výzvědy zdařily se znamenitě; síly nepřítele a jeho posice byly zjištěny.

„Junáci, chlapíci!" vesele pochválil je Podjampolskij. „Více již nepotřebuji... Jste junáci! Díky vám!"

Ale přes tuto pochvalu obličej Nadin byl bled a smuten. Před jejím zrakem stále a stále tkvěl obraz mladičkého francouzského zvěda, a v uších zvučel, ani na okamžik neumlkávaje, stále jeho předsmrtný šepot: „Ó, Margueritte, ma pauvre Margueritte!"

III.

Krok od záhuby.

Jeho Císařské Veličenstvo, Gosudar Imperator celé Rusi, Alexandr I., nezadržuje již zmužilosti ruského vojska a dává mu svobodu, pomstíti se nepříteli za nudu bezděčného ústupu, až dosud nutného."

Tak zněl manifest, vydaný vojsku poblíže města Smolenska.

Tři ruské armády: jedna pod velením Barklaje de Tolli, druhá pod vedením Bagrationa a třetí Tormazova — vše to sevřelo se v jediné ohromné těleso pod hradbami Smolenské pevnosti.

Huláni Litevského pluku zaujali posice pod samým městem a v rozvinuté frontě vyčkávali rozkazů. Posléze rozkaz, dlouho očekávaný, byl přivezen ordonancí hlavního velitele a hulánům dostalo se povolení, jíti do boje.

V ladném pořádku, s hudbou a rozvinutými korouhvemi a prapory ubírali se hlavními ulicemi města.

Smolenští vybíhali z domů a se slzami v očích pozdravovali jedoucí vojíny.

„Bůh vám pomáhej, drazí, nechť dá vám vítězství a pokoří nepřítele!"

Po boku svého oddílu klusala Naďa na svém šedém Zélantovi, kterýž zaujal místo zahynulého Alkida.

Ve hlavince mladičké dívky obnovovaly se nyní vzpomínky na r. 1807, kdy prvněkráte šla do boje v řadách statných Konnopolců. Tehdy a nyní! Jaký to rozdíl! Buď byla tehdy mladší, anebo . . . Od onoho okamžiku, kdy u jejích nohou zahynul mladičký francouzský vojín, probodený Tornesim, nemůže ho vyplašiti z hlavy, nemůže ani na okamžik zapomenouti jeho předsmrtného výkřiku a onoho jména Markéty, proneseného tuhnoucími již rty. A myšlenka na tohoto nešťastného Francouzka, který pro nic za nic zahynul, jen že se tak zlíbilo nemilosrdné náhodě války, a myšlenka na válku — vše to těžce hnětlo citlivou, vnímavou duši dívčinu.

Nový povel vytrhl Naďu z jejích neveselých myšlenek. Hulánům jejího pluku bylo rozkázáno, aby ochraňovali posici, zadržujíce nepřítele. Eskadrona Podjampolského, u níž sloužila Naďa, byla postavena po levé straně smolenské silnice. Po pravé její straně červenaly se kůlny cihelen a vpředu, se strany a zezadu bylo dlouhé a široké pole, všecko rozryté příkopy a hromádkami země.

V popředí hulánů stál Butýrský pěší pluk, připravený k útoku bodákem.

Aby obrátil k sobě pozornost nepřítele, Podjampolskij rozhodl se rozvinouti „harcovníky“*) a za tím účelem poslati 20 nejlepších nájezdníků ze své eskadrony.

„Kdo chce převzíti velení nad nimi?“ zvučel mužný

*) Jezdci, dráždící nepřítele k započetí bitvy. Pozn. překl.

hlas velitele eskadrony, zatím kdy junáčtí Litevci na svých šedých, grošovatých koních vyjížděli ze fronty.

Poslední zvuk jeho hlasu ještě nedozněl, když všichni důstojníci eskadrony a mezi nimi i Naďa vystoupili kupředu a obklopili velitele.

„Ó, tolik vás touží složiti svou bujnou hlavu!" pravil Podjampolskij se smutným úsměvem a jeho pohled, sklouznuv po obličeji Nadině, pobledlém očekáváním a touhou, spočinul na osmahlých obličejích bratří Tornesiových, pohlížejících mu do očí se zřejmým výrazem prosby.

„Ale vždyť to není žert, pánové, býti harcovníky a zapřádati bitvu," s tímtéž smutným úsměvem podotkl Podjampolskij, ukazuje očima směrem ke francouzským posicím, kde již zvedal se neb klesal kouř ojedinělých ručničních výstřelů. „Nezatajuji, že z harcovníků snad ani jediný už nevrátí se ke pluku."

„Buďsi!" vyrvalo se ohnivě ze hrudi staršího Tornesiho, a jeho italský obličej zaplanul temným ruměncem, „nechť nás zabijí, ale náš život proklatí Francouzi draze zaplatí!"

„Je-li tomu tak, nezdržuji vás, pane poručíku!" pronesl Podjampolskij vážně a Nadě se zdálo, že jeho pevný hlas zachvěl se pohnutím.

Oči Tornesiho radostně zazářily. Přiložil ruku ke štítu čapky a zvolal na harcovníky:

„Kupředu! Pochodem pochod!"

Jako střela letěl v popředí svého malého oddílu v onu stranu, kde objevoval se obláček za obláčkem a kde modraly se uniformy francouzské jízdy.

A Naďa, zklamána, že nebyla jmenována ona, nýbrž Tornesi, zatím kdy duše její kypěla mučivou touhou býti na jeho místě a prokázati službu otčině, stála v čele svého oddílu, sledujíc upřeným pohledem vzdalující se hlouček jezdců. Podle ní stál mladší Tornesi a rovněž očí neodvraceje, pohlížel za odjíždějícím bratrem.

Nepřítel, vida, jak z dálky ženou se na něho harcovníci, s počátku jakoby v rozpacích vyčkával jich přiblížení se. Ale pak od francouzských posic oddělila se dvojnásob veliká skupina jezdců a s vytasenými šavlemi rozejela se proti ruskému oddílu.

Právě v témž okamžiku zahřměla kanonáda se strany našich redut a zvednuvší se oblak kouře zahalil jezdce, proti sobě se ženoucí.

Nepřítel odpověděl rovněž takovou salvou. Za prvou a druhou salvou zahřměla třetí a čtvrtá — a bitva započala, pověstná bitva, nazvaná v historii „bitvou smolenskou".

Naďa nemohla již odtrhnouti zraku od divadla, před ní se odehrávajícího... Velebný a hrozný obraz rozevíral se před jejíma očima... Kanonáda sesilovala se každým okamžikem... Mnohé oddíly již útočily... kol dokola hvízdaly a bzučely kule a co chvíli praskaly pekelné granáty...

Nyní v její paměti živě vyvstal jiný, podobný boj pod Fridlandem, méně krutý snad jen co do síly a rachotu hřímajících děl.

Ale tenkráte bylo jinak. Tenkráte Rusové šli na pomoc svým sousedům Prusům, hájíce jejich zájmy; ny-

ní věc týkala se nejen pouhé slávy, nýbrž i cti vlasti.

„O — o! Dio mio!"*) ozval se zoufalý výkřik podle Nadi a ona spatřila Jakuba Tornesiho s třesoucí se čelistí a se smrtelně bledým obličejem, klesnuvšího na kolena a vztahujícího ruce do prostoru.

„Giovanni! Giovanni!" jektaly jeho zsinalé rty a třesoucí se ruka ukazovala směrem, kam zmizeli harcovníci.

Naďa popatřila směrem této třesoucí se vztažené ruky a pojednou všecka od hlavy až po paty se otřásla.

Harcovníci tryskem přihnali se ke francouzským jezdcům a srazili se s nimi, muž s mužem... A začalo rubání, nikoliv na život, ale na smrt, zoufalé, ukrutné, strašlivé...

V čele ruského oddílu vznášel se na svém vysokém koni Jan Tornesi s kouřící se, zkrvácenou šavlí v ruce, povzbuzuje své vojíny a vnikaje do nejhustšího klubka nepřátelského oddílu. Tu Rusové nabyli převahy...

S družným „urá" vrývali se do nepřátelské skupiny, rubajíce vpravo i vlevo. Vítězství jest už jejich... Tuší to... Tu pojednou na pomoc Francouzům žene se nový oddíl.

S kletbou na rtech vryl se Tornesi do jejich prvých řad, nevěda, že jest to nový pomocný oddíl, a rozmáchl se šavlí... Harcovníci nepřispěchali svému veliteli na pomoc. Desatero šavlí zablýsklo se nad hlavou nešťast-

*) Bože můj!

níka a za vteřinu z černookého Tornesiho zbyla jen jediná hromada zkrvácených kusů.

„Ó!" zasténala Naďa a před zrakem její mysli rázem opět vyvstala ležící postava mladičkého francouzského zvěda a jeho rozpačitý, dětsky dojímavý předsmrtný úsměv.

„O — o, Dio, Dio!"*) vzlykal podle ní rázem osiřelý Jakub Tornesi.

Ale Nadě nezbylo času, aby potěšila nešťastníka, aby zamyslila se nad těmito všemi hrůzami smrti.

Přihnal se k ní plukovní pobočník Širbuněvič s hlavou ovázanou zakrváceným šátkem a vykřikl rozkaz Podjampolského, aby její oddíl udeřil na nepřítele ihned, v témž okamžiku.

„Oddíl! Vlevo v bok! pochodem pochod!" ozval se nízký, prsní dívčin hlas, snažící se, by byl slyšán ve všeobecném tom pekle řevu a hluku.

A Naďa hnala se kupředu, unášejíc s sebou svůj oddíl tam, kde už junácky zápasili pěší Butyrci, kde tekla celá řeka svěží, kouřící se lidské krve. A podle ní ujížděl mladší důstojník jejich eskadrony, bledý Jakub Tornesi s rozkacenou tváří mstitele.

V téže chvíli, kdy hrstka chrabrých Litevců přiblížila se takořka těsně k řadám nepřátelským, náhle ozval se zoufalý pokřik od řad pěchoty:

„Obešli vás!... Zpátky... Proklatci!... Ustoupit!..."

Naďa rychle se ohlédla a otěže vypadly jí z ruky.

---

*) Ó, Bože, Bože!

Přímo jim do týla hnal se nepřátelský oddíl žlutých dragonů, odřezávaje ústup Litevskému oddílu. Mladá dívka snad po prvé za svého života pozbyla smyslů. Ne svým, ale jakýmsi strhaným hlasem velela ústup, a pustivši celý oddíl před sebe, pevně jsouc si vědoma, že život každého vojína byl by skvrnou na jejím svědomí, ujížděla poslední s bojiště.

Francouzští dragouni nemařili zbytečně času. Rychlostí větru hnali se za malým oddílem, mávajíce palaši, křičíce cosi ochraptělými hlasy, buď popohánějíce koní, buď vyzývajíce ke vzdání se. Naďa cválala sotva živá, třesoucí se, zmatena jako nikdy. Myšlenka na smrt zdála se jí nyní, právě nyní, býti tak nemyslitelnou a hroznou. A zatím smrt byla jí v této chvíli blíže než kdy jindy. V pravém slova smyslu stála za zády dívčinými v podobě francouzských dragounů, ani o krok nezůstávajících zpátky. Aniž by věděla proč, náhle představil se jí jejich veliký sarapulský dům na Kamě, jejich starý sad se stinnou alejí, chůva Natalie s maličkým Vasjou na rukou a ona, Naďa, maličká dívenka v bílých šatečkách, s odvážně rozevřeným, pátravým zrakem...

„Toť smrt! Toť smrt! Rozsekají mne, jako před chvílí rozsekali nešťastného Tornesiho!" vyťukávalo srdce snědé dívenky.

Rozechvěná fantasie připomenula jí právě tak divokou jízdu v dalekém lese u Fridlandu na drahocenném Alkidovi. Ale Zélant není Alkid, a Alkid není Zélant. Onen by vynesl na svém hřbetě svou velitelku, ale tenhle...

„Toť smrt! Toť smrt!" vyťukává čím dále tím silněji neukrotitelné srdce, a Naďa, nevědouc, co činí, má-

chá šavlí zpět za záda, jako by odrážela neviditelnou ránu.

„Rychleji! Rychleji, pro Bůh!" nese se jí vstříc volání a ona vidí Lindorského, ženoucího se jí na pomoc se svou eskadronou.

Již jsou blízko... již mihli se kolem jejího oddílu... Cosi osudného, strašlivého dovršilo se za jejími zády. Francouzové srazili se s eskadronou Lindorského... Za Naďou vzduchem to zarachotilo, zastenalo a zazvučelo... Cosi jako třesk šavlí, jako nářek lidí...

Zavřela oči a vrazila do řad své eskadrony, pociťujíc studené kapky potu, který vyrazil jí na mrtvolném obličeji.

„Zázrakem jsi se zachránil!" uvítal Naďu Podjampolskij, rozechvěn jsa neméně, než ona sama. „Ach, Alexandrove! Byla to strašlivá chvíle!... Nevím, proč se mi zdá, že jestliže tě zabijí, bude to největším hříchem na světě — tak jako kdyby zabili nevinné děťátko! A tvoje smrt jako těžký kámen padne na naše hlavy. Když jsi se hnal, pronásledován nepřítelem, připadal jsi mi jako ovečka, za níž ženou se hladová stáda vlků!" A Podjampolskij utkvěl na bledém obličeji Nadině pohledem plným účastenství a lásky.

A bitva hřměla a sténala jako dříve. Rusové a Francouzové bili se a zápasili se stejnou prudkostí za neúnavného rachotu kanonády, a umírali bez reptání a beze strachu — jedni: hájíce svaté právo milované otčiny, druzí: protože tomu chtěl nenasytný a krvežíznivý jejich císařský velitel.

IV.

Opět Zosja. — Borodino. — Zranění. — Sny a skutečnost.

Smolensk hořel. Obyvatelstvo zapalovalo svoje domy a kvapem opouštělo město.

Po jedné z hlavních ulic klusal mladičký ordonanční důstojník s obličejem začouzeným prachovým dýmem. Přiletěl na zpěněném koni k budově štábního stanu, hodil uzdu přispěchavší stráži a rychle se přeptav, kde jest baron Štakelberg, velitel Litevců, vešel do pokoje.

Baron téměř současně s ním vyšel ze vnitřních komnat.

„Jsem poslán od rytmistra Podjampolského," hlásil mladičký ordonanční důstojník. „Mám čest hlásiti, že eskadrona zaujímá krajně nevýhodnou posici... Kule přeletují přes kryt Butyrského pluku a ničí nám lidi v řadách..."

„Útočili jste?" otázal se generál, nevyslechnuv až do konce.

„Tak jest, vaše prevoschoditělstvo, a to nejednou! Ale nyní jsme v nečinnosti a stojíme očekávajíce rozkazů. Co ráčite poroučeti, vaše prevoschoditělstvo?"

Štakelberg se zamračil, poškrabal se na tváři, jako by ho bolely zuby, a řekl krátce:

„Poručík Alexandrov?"

„Tak jest, vaše prevoschoditělstvo!"

Baron pohlédl Nadě až do samých očí, pak hněvivě se zamračil a náhle se rozčiliv skoro hlasitě vykřikl:

„Státi! Státi na místě! Státi, nechť se děje co děje! Oznamte to rytmistrovi!"

Naďa uklonila hlavu, zabřinkla ostruhami a vlevo bok, vyšla z pokoje.

V téže chvíli, kdy vsedla na koně u příschodí štábní budovy, vjel na dvůr kočár a z něho lehce vyskočila dáma v černém šatě.

Nadě zdálo se býti cosi povědomého ve štíhlé, drobounké postavičce dámy, jakož i v obličeji, zastřeném hustým závojem.

Přibyvší dáma rovněž povšimla si hulánského důstojníka a rychle přistoupila k Durové.

„Povězte, pane poručíku..." započala.

Náhle však její obličej pod závojem zaplanul a oči radostně zablýskly.

„Naďo!" vyrvalo se z ňader nově přibyvší dámy.

„Zosjo! Zde? Kterak to?"

A Naďa uchopila obě ruce Lindorské a pevně je stiskla.

„Ach, Naďo!" odvětila Zosja se slzami v očích a hlasem, který se přerýval rozčilením. „Nemohla jsem déle snésti té nejistoty!... Vždyť to je hrůza! Nevěděti, co se děje s Kazimírem... a s tebou... Ó, jaká to hrůza! Nesnesla jsem toho a přijela jsem sem. Požádám velitele, aby mi dovolil jezditi za plukem. Seznámila jsem se s ním na plese v Zakretě a myslím, že mi neodmítne takovou nepatrnou žádost, tím spíše, až sezná, jakou únavnou cestu z Vilny až sem jsem urazila, po silnici, obsazené francouzským vojskem... Samotna jako kůl v plotě, a... Ó Naďo! Naďo!"

A mladá paní spráskla ruce a hořce zaplakala.

Nadě bylo Zosji neskonale líto, ale nebylo v jejích silách, jí pomoci.

„Dítě! Dítě!" pravila žalostně. „Proč jsi to učinila! Jest nemyslitelno, abys zůstala při pluku... Jsme neustále v bojích a ty nemůžeš svého života vysazovati nebezpečí..."

„V boji?" tázala se Lindorská, všecka blednouc. „Jakže? Vy jste už byli v bitvě? Bojovali jste? A Kazimír byl při tom? Ty též? A není raněn? Ó mluv přece, nemuč mne! Sestro moje! Přítelkyně má!"

„Upokoj se, Zosjo! Viděla jsem, jak rytmistr vrátil se z útoku živ a zdráv. Ubezpečuji tě!"

„Díky tobě, Bože!" zvolala Zosja vroucně a její černé oči pozvedly se k nebi. „Ale co mám dělati? Co mám dělati?" pronesla náhle s novým záchvatem zoufalství. „Musím Kazimíra viděti, děj se co děj! Poraď mi, jak! Pomoz mi!"

„Ach, toť nemožno, Zosjo! Za nynějšího stavu věcí není mu možno ani na okamžik odejíti od své eskadrony."

Po chvíli přemýšlení Naďa dodala:

„Co bych ti radila — jest jeti do Moskvy, do jediného za této doby města, kde není nebezpečí. Vojsku vydán byl již rozkaz postupovati po Smolenské silnici směrem k Bělokamenné.*) Odcestuj tam, a tam již určitě shledáš se s manželem, a já mu povím o našem setkání a o tvém plánů. Jen o jedinou věc mám obavu —" pravila Naďa s nepokojem a rozmýšlejíc se, „jak jen se tam dostaneš, dítě, tak samotna, bez průvodců a za takovéto doby."

*) „Bělokamenná Moskva", název podobný, jako „Zlatá Praha". Pozn. red.

„Ó, co se toho týče," zvolala Lindorská vroucně, „neboj se o mne! Vždyť přece jsem se dostala z Vilny až sem po cestě dvojnásob nebezpečnější! S Boží pomocí dostanu se i do Moskvy."

„Nu, jeď si tedy s Bohem! Nechť On tě ochrání! Ale mně není možno déle zde už meškati, odpusť!"

A Naďa, pevně stisknuvši miniaturní ručku mladé paní, rychle vyskočila v sedlo a odejela z města ke svým posicím.

„Nu jak?" volal na ni už z dálky Podjampolskij, stoje se svou eskadronou stále na nebezpečné posici. „Co poručil baron?"

„Státi!" odvětila Naďa truchlivě.

„Nu státi — tedy státi," vesele ozval se chrabrý rytmistr a přívětivě rozhlédl se po unavených tvářích svých vojínů.

A pouhým tímto úsměvem všecky tyto unavené obličeje takořka se vyjasnily. Místy ozvaly se žerty, smích.

„Rytmistře Lindorskij," pravila Naďa, vyhledavši důstojníka. „Nesu vám ze Smolenska radostnou zprávu!"

„Jaké pak mohou býti v tomhle pekle radostné zprávy?" prohodil týž drsně, pokynuv hlavou směrem k bojišti, kde každým okamžikem přibývalo nových a nových mrtvol.

„I do pekla někdy pronikne zpráva z ráje," odvětila Naďa. „Viděl jsem vaši paní, rytmistře. Bude na vás čekati v Moskvě."

„Že jste viděl Zosju? Ó, Pane Bože!"

Lindorskij byl schopen pronésti jen tato slova — a celý jeho obličej ozářil se blaženým úsměvem. „Buďte blahoslaven za tuto radostnou zprávu, poručíku!"

„Povězte, pane poručíku . . . “ započala . . . (Str. 290.)

Chtěl ještě cosi dodati, ale nemohl.

Hned za Naďou přijela nová ordonance ze Smolenska s rozkazem Štakelbergovým, vystoupit ze zálohy a novým útokem udeřiti na nepřítele.

— — — — — —

„Nu, není-liž pak hřích, ustupovati s takovýmito molodci?"

Tuto větu pronesl tlustý, veliký, odulý stařec s hlavou zcela šedivou a s jediným okem na vrásčitém obličeji — Kutuzov.

Sotvaže vojska uslyšela tuto frási, která později stala se historickou, armáda jako by se celá znovuzrodila.

„Veď nás, otče náš!" ozývaly se tu a tam prosebné hlasy vojínů a oči všech byly upřeny na tlustého, jednookého starce, objíždějícího řady vojska.

A zahřmělo mohutné, plné síly a moci „urá" — takové „urá", které dosud zřídka kdy bylo slyšáno ve vojště.

Toto mohutné „urá" bylo příčinou, že jediné oko starého vrchního velitele zavlažilo se slzou. Dědeček Kutuzov ne nadarmo spěchal ke svým „vnukům" z daleké Bukurešti, kde žil na odpočinku po tureckém tažení. Věděl, že vojsko touží ho spatřiti a že věří v „otce rodného" — v Kutuzova. Ne nadarmo sám Suvorov o dědouškovi řekl: „Kutuzov zná Suvorova a Suvorov zná Kutuzova."

A vojíni, kteří přestali již věřiti ve šťastnou hvězdu Barklaje a div že nepochybovali o jeho úplatnosti vzhledem k neustálému ustupování — čekali nyní jakýsi zázrak již při pouhém objevení se „dědouškově".

A nyní posléze objevil se proslavený ten dědoušek armády, slavný ten vrstevník nesmrtelného Suvorova, objevil se a přehlíží svá vojska, objížděje je s oslnivou družinou svých adjutantů, tu a tam na frontě se zastavuje, pronášeje vlídné fráse, odměňuje hrdiny svými nepochopitelně okouzlujícími úsměvy a pochvalami, a ustavičně se snaže vštípiti bodrost a spokojenost do pokleslých již duší vojáků.

Naďa, kteráž jakožto ordonance následovala svého velitele Štakelberga v družině hlavního velitele, dobře viděla tučnou, těžko do sedla se spustivší postavu Kutuzova, k níž s nadějí a vírou obracel se zrak každého vojáka. A srdce Nadino bušilo toutéž bezděčnou, radostnou nadějí.

„Není-liž pak hřích, ustupovati s takovýmito molodci?" Tato slova Kutuzova neustále zněla v jejich uších.

I ona byla pevně přesvědčena, že touto větou končí se pochmurné období války a začíná období nové.

Dne 26. srpna 1812 tlustý, jednooký muž s duší vojenského genia dokázal skutečně, že nelze ustupovati.

Tohoto dne strhla se bitva, proslulá Borodínská bitva, nabídnutá ruským geniem jinému geniu, kterýž v síle své genialnosti nijak nezůstával za ním.

Armáda Kutuzova srazila se s armádou Napoleonovou pod Borodínem.

Za úsvitu zahřmělo prvé dělo. Rázem odpovědělo mu několik jeho železných sester — a od této chvíle den jako by se zatměl v mračnu prachového dýmu a nastala

noc, pekelná noc, nekonečná noc boje, smrti, všeobecného ničení.

Eskadrona Podjampolského stála nedaleko ostnatých hradeb Bagrationových, k nimž výhradně byla obrácena pozornost Francouzů. Tyto hradby několikráte přešly z ruky do ruky. Tu Francouzi přihnali se jako vichr a zasypali krupobitím kulí a kartáčů hrdinné jejich obránce, a vyrvali hradby z ruky Rusů — tu zase Rusové s napřaženými bodáky dobývali hradeb zpět, nastavujíce zmužilá prsa ranám nepřítele. Tu ruské, tu francouzské prapory, roztrhané, roztřepané takořka na hadry, vztyčovaly se střídavě na opevnění.

Jak na Semenovské redutě, tak na redutě Rajevského — všude táž krvavá bodáková hra a hromada zkrvácených mrtvol jako strašlivý prsten obklopovala reduty...

V burácení bitvy, kdy Bagrationovy ostnaté hradby již po několikáté přešly zpět do rukou ruských, nesl se frontou zoufalý pokřik:

„Bagration raněn!"

Naďa se zachvěla a pokřižovala. Před ní mihl se orientální obličej velitele druhé armády, milý obličej, tak milovaný a známý každému vojínovi.

Vzpomněla si, jak před pěti lety právě za takového boje, jenom že mnohem méně rozhořčeného a krvavého, týž Bagration, hrdina a miláček armády, šel na jistou smrt, veda útok na pláních fridlandských. Ale tam jako by kule měly slitování nad hrdinou, ale nyní... Nyní udeřila i jeho hodina...

Naďa viděla, jak na opevnění Bagrationově nastal lehký zmatek, jak směrem ke vsi Taratinu, kdež velel Kutuzov, bitvu pozorující, uháněl pobočník, a jak vojáci, zvednuvše se země jakési zakrvácené a bezvládné tělo, odnesli je za frontu.

Více nemohla už rozeznati a uviděti, poněvadž v témž okamžiku něčí chraptivý hlas, ve kterém Naďa jen stěží poznala hlas Podjampolského, velel k útoku, a oni hnali se kamsi. Kam — to Naďa sama nemohla poznati, poněvadž černý, hustý dým jako nějaká stěna vanul jim vstříc a nesnesitelně ji štípal do očí. Pak cosi bouchlo, cosi zavzdechlo nedaleko, cosi kulatého, strašného a podivného se sykotem přilétlo, a celý déšť třpytných úlomků zasypal řady útočících hulánů.

„Granát!" vichrem neslo se napiatým mozkem dívčiny, a před jejíma očima zřetelně narýsoval se obličej a postava Lindorského, klonícího se se sedla v její stranu.

„Jste raněn, rytmistře?" zvolala uleknutě, udivena jsouc i tím, že Lindorskij octl se v jejich eskadroně, jakož i tím, že granát, roztrhnuv se, hromadou úlomků nezasáhl i ji.

A zezadu hnala se již druhá eskadrona, a strážmistr v letu zachytil ze třemenů klesajícího Lindorského. Naďa stiskla nohama boky Zélanta a bez vědomí, bez myšlenek hnala se kupředu, unášena jsouc všeobecným proudem útočících.

Dívky zmocnila se podivná myšlenka. Toužila nyní jen po jediné věci: uviděti to, k čemu směřoval jejich proud — viděti nepřítele a tváří v tvář s ním se setkati. Ale černý dým jako dříve oslepoval a štípal

v oči, odlučuje je od nepřítele svou neproniknutelnou, vlnící se stěnou.

A zuřivost, nepochopitelná, vzteklá zuřivost zmocnila se Nadi.

„Uvidět je! Dostat se na ně a pomstít se! Pomstít za smrt Tornesiho, za Lindorského, za zranění Bagrationa!" vyťukávalo její srdce, rozpalujíc tím více její hněv, jímž takořka se dusila. — „Zosjo! Ubohá Zosjo! Příliš záhy budeš vdovou!" dodalo toto neukrotitelné srdce, bitvou štvané až ke zvířeckosti, a Naďa hnala se kupředu v houšť černého mraku, odkudž bylo již slyšeti zvuk a třeskot šavlí a stenání umírajících.

Pojednou v této chvíli ozvalo se z reduty Rájevského hromové „urá"! To Rusům podařilo se odraziti nový útok Francouzů.

„Díky Bohu!" mihlo se myšlenkami Nadinými. „Díky To —"

Nedořekla. Jakási těžká koule zarachotila po zemi již zcela blízko u ní... Zélant odskočil stranou a v témž okamžiku cosi ostrého, bolestného a palčivého jako oheň vrylo se do nohy Nadiny pod kolenem.

Dívka zakolísala v sedle a pozbyla vědomí.

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

Byl to čarovný sen, podobající se pohádce... Naďa, ale nikoliv již Naďa, litevský hulán, ale zcela mladičká dívenka Naďa pluje po Udaji.

Udaj třpytí se svěží, jarní zelení. Takovoutéž zelení září nebe a kouzelníkem jarem vyčarovaná tráva a keře...

Tento svěží jarní třpyt, tato nádhera a bohatost barev potěšuje a laská oči...

A na břehu sedí otec, Klena, Vasilij... Jenom matky zde není. Kde je máti? Proč nepřišla uvítat ji, Naďu, tak dlouho domů se nevracející? A proč jsou zde, na Udaji, na kobeljakském statku babičky Alexandrovičové, a ne doma, na Kamě, v jejich milém sarapulském zákoutí?... Naďa nyní již jako by nebyla onou dřívější divoškou Naďou. Bystrý její pohled stal se zádumčivějším a hlubším, na dětských prsou třpytí se bělostný křížek — křížek vyznamenání, jaký dává se hrdinům. A tatíček dívá se s břehu na ni, na Naďu, a na tento křížek, dívá se a usmívá se, a po tvářích tekou mu slzy... A Udaj rozšiřuje se víc a více a proměňuje se v Kamu, širokou, modrookou Kamu, plavně tekoucí v příkrých březích. Po jednom z obou břehů jdou burláci*) a zpívají. Co zpívají — nelze rozeznati. Jeden z nich zpívá hlasitěji než ostatní, a také sám liší se od ostatních. Není to prostý burlák. Jeho obličej, jeho černé oči a kadeře jako smůla černé rozpozná Naďa mezi tisíci ostatních. Jest to Sáša... Sáša Kyriak, milý, černooký Sáša... A zpívá nebo hovoří... Ne — hovoří... Jak jen ocitl se zde, na Kamě? Proč jde s ostatními burláky, když jeho místo není zde, ale v dalekých Motovilách, pod Poltavou, sluneční září zaplavenou? I volá na Sášu, volá v tu stranu, odkud jdou zpívající burláci...

Pojednou břeh i burláci, všecko to rázem přibližuje

---

*) Burláci — ruští dělníci zaměstnaní na nákladních lodích a vorech. Pozn. překl.

se k Nadě. Ne, nikoliv burláci, ale Sáša, samojediný Sáša...

„Tedy tady jste, ruská Johanko!" smějí se jeho oči a rty, ba on celičký směje se svým milým, dětským smíchem, Nadě tak dobře povědomým.

Naďa otvírá oči.

Sáša směje se jako dříve, ale jakýmsi novým, již srdečným smíchem, a jeho černé oči naplněny jsou slzami.

„Co to? Sen?" táže se Naďa sama sebe v myšlenkách.

Ostrá, mučivá bolest v noze pojednou přivádí ji úplně k sobě... Nikoliv, to není už sen, nýbrž skutečnost.

A Sáša nyní jako by už nebyl tím starým Sášou... Jeho obličej, obrostlý kníry a plnovousem, jako by již nebyl obličejem Sáši, onoho dřívějšího motovilovského „mladého pána": jest to zcela, zcela nový, zmužnělý, ale přece jen ku podivu známý obličej. A tento vojenský kabátec s lesklými knoflíky málo jest podoben někdejšímu plachtovinovému kostymu milého Kiriaka.

Naďa usilovně přemýšlí, snažíc se pochopiti a připomenouti si, kde jest a co se s ní stalo. Ale černé oči známého neznámého schylují se k ní víc a více... Oči ty zpola smějí se, zpola pláčí...

„Ejhle, kde jsme se to setkali, ruská Johanko!" hovoří jeho ruměné rty.

„Sášo!" vylétá z úst Nadiných radostný výkřik.

Není již pochybnosti... Jest to on, Sáša!

„Jste to vy, Sášo?" praví s dechem zatajeným.

A jako by kousek modravého ukrajinského nebe rozklenul se nad bezvládnou hlavou Nadinou, jako by modravý Udaj zašplounal zlatými vlnkami v paprscích

májového slunce, jako by stařičká babička po špičkách k ní se přiblížila a zašeptala jí do uší láskyplná, radostná slova... Všecko to přinesl Sáša s sebou — i jaro, i slunko, i lásku babiččinu!

Napiaté nervy Nadiny déle již toho nesnesly... Zaplakala...

„Nu tak, nu tak!" hovořil Sáša radostně i ustrašeně. „Nu tak! To ještě chybělo! Šlechtic řádu svatojirského, důstojník, poručík — a pláče jako baba! Dost už, dost už, příteli! Proto vás nepřinesli sem, na obvaziště, abyste tady rozplynula se jako nějaká slečinka se slabými nervy!" strojeně hněvivým hlasem domlouval své dávné přítelkyni.

A zatím do vlastních jeho černých očí vkrádaly se slzy. Setkání to bylo pro mladého lékaře příliš radostné... Když před hodinou přinesli na obvaziště nového raněného, a on s obvyklou pozorností sklonil se nad ním, aby ho vyšetřil, tu jeho pohled padl na bledý, bezvousý obličej tohoto raněného, a jen s těží zadržel výkřik leknutí a radosti, když v raněném poznal Naďu.

Pokud Nadi se týče, rozhlížela se vůkol vlhkým zrakem, aby se přesvědčila, že není to sen, že není to přelud, choroba podrážděné fantasie, nýbrž že jest to pravda a skutečnost... Nikoliv, není to sen, není to přelud...

Jest na obvazišti, v přenosném lazaretě... Vůkol na ložích a na zemi leží ranění... Ozývá se sténání a jakýsi podivný zvuk, přicházející ze středu místnosti, kde několik lidí bylo skloněno nad čímsi bezvládně ležícím na stole. Nadě jest hrozně za tohoto zvuku a za tohoto sténání, ani na okamžik nepřestávajícího.

A pojednou vědomí vlastního nebezpečí zaujalo ji celičkou. S hrůzou dívá se na svou opuchlou nohu, pozbyvší všeliké formy, a těžkou jako kus dřeva.

„Jsem vážně raněn?" táže se šeptem Kiriaka.

„Nikterak!" odpovídá Sáša s bezstarostnou tváří. „Pouze bude nutno vytáhnouti úlomky. Jste silně zraněna granátem..."

Podivno: teprve při této lékařově odpovědi Naďa prvněkráte zcela zřetelně si uvědomuje, kterak ocitl se Sáša zde, na obvazišti, a jakou má zde úlohu. Tedy to jest to! Sáša — jest lékařem! Setrval přece jen na svém, odešel z domova, vyhrabal se přece jen ze svého stojatého bahna a probil si cestu! Ne nadarmo tedy s takovou vroucností zněla jeho slova o tom, státi se užitečným všemu člověčenstvu! Odešel, vyrval se z bahna!...

Naďa byla by nyní neskonale ráda zvěděla, co zůstalo tam, v onom stojatém bahně, odkudž i ona odešla, nemohouc snésti jeho stojatosti.

Ale nebylo času na dotazování. Přistoupil k ní starší lékař a s pomocníkem ranhojičem pečlivě vyšetřil zraněnou nohu a počal ponořovati cosi ostrého a vrtavého do bolavých míst.

Oči Nadiny zavřely se nesnesitelnou bolestí, a ona ztratila vědomí po druhé. Když se opět vzpamatovala, vše bylo již skončeno. S čistým obvazem na noze ležela na hromadě sena v koutě světnice. Bolest jako by poutichla, ale povšechná slabost byla tak veliká, že Naďa sotva mohla se pohnouti.

„Jest vám lépe?" otázal se Sáša běže mimo ni se starostlivým a zasmušilým obličejem, a ihned chvatně

dodal: „Spousta práce, raněným není konce; stále nové a nové přinášejí z bojiště! Jak jen trochu budu míti volno — popovídáme si..."

„Pan Kiriak ke staršímu lékaři!" ozval se poblíže hlas ranhojiče, a Sáša jako střela kamsi mizí s tímtéž obličejem, na cosi soustředěným, a s očima zasmušilýma.

V téže chvíli dva kozáci přinesli na nosítkách nového raněného a položili ho přímo na stůl. Cosi známého zdálo se Nadě ve smrtelně bledém obličeji raněného, v záhybech zmodralých rtů, v široce rozevřeném, ztrnulém pohledě.

Lékař a jeho pomocníci ihned ho obklopili a počali se kolem něho točiti. Starší lékař s pozorným obličejem sklonil se nad ním. Minul okamžik, a nelidský výkřik zachvěl stěnami lazaretu. Lidé kolem stolu se rozestoupili, a Naďa spatřila v křečích se krčící tělo, rudý proud krve, zvolna stékající po růžku stolu přímo do podstavené mísy, a zkrvácené ruce staršího lékaře, probírajícího cosi v břiše nešťastníkově... Dívka třásla se na celém těle; pojednou pocítila bolestné mrazení, ono bodavé mrazení, které plní jak tělo, tak duši. Ba, i sama radost ze setkání se Sášou jaksi se zatměla a pozbyla veškerého svého půvabu při pohledu na tato nová, nelidská utrpení.

Raněný zatím ponenáhlu utichal, a jeho sténání posléze zmlklo úplně. Obvázali ho, opatrně donesli do kouta a položili na měkké podestlání podle Nadi. Dívka nyní zřetelně viděla jeho obličej, který hned v prvé chvíli zdál se jí býti tak známým.

V bledých, utrpením zrůzněných rysech důstojníka, raněného do života, poznala — Mišu Matvějku, svého dávného přítele. Nyní znova sténal a házel sebou, prosil kohosi za něco a plakal nad čímsi. Rána v životě pálila mu vnitřnosti. Po zmučeném jeho obličeji rozprostřely se stíny smrti.

„Mišo! Mišo! Jest vám špatně? Ubohý!" pravila Naďa, naklánějíc se stranou ke mladému důstojníkovi.

Ale ten neslyšel a nerozuměl její otázce.

„Sestro... Daňo..." šeptaly sotva slyšitelně jeho stydnoucí rty. „Ivane Matvějeviči... sejmi se mne tento kámen... Proč jej na mne navalili... Daňo, holubičko! sejmi můj obrázek s krku... tam je hlína rodná... donská... A kámen sejmi se mne, Daňo!... U-u! Napoleon! Vidíte ho, proklatce? Není to člověk, ale démon... I rohy má, i kopyta... Celou zemi chce rozdupati svými kopyty... proklatec... Ale nepodaří se mu to!... Daňo! Daňo! pojď sem, přistup sem ke mně, drahoušku... sem... blíže!... blíže!... Proč stojíš tak daleko, Daňo?... Či se bojíš? Mé rány se bojíš, Daňo?..."

Ale nikoliv Daňa, nikoliv milující sestra přistoupila ke hlavám umírajícího, ale kdosi jiný neslyšitelně se přiblížil a nachýlil nad ním, každým okamžikem jsa pohotov sevříti ho ve svou pevnou, ledovou náruč — smrt rozprostřela nad ním z poloviny svou chladnou, vanoucí peruť...

Naďa rychle, jak jí to jen raněná noha dovolovala, sklouzla se svého místa a natáhla se k Matvějkovi, zmítajícímu se v předsmrtné agonii.

A pohled umírajícího pojednou široce se rozevřel a jako by náhle se rozjasnil:

„Durove! Sášo!" pronesl sotva slyšitelně, poznávaje ji. „Jsem šťasten, že jsi u mne v tuto chvíli! Vždyť je to smrt, Sášo!... Potulná hadačka řekla pravdu... Jsem nešťastník, Sášo... Ne, ne, ne! Ach, to je mi těžko! Jaký to oheň! Jaká muka! A kámen... ten kámen na prsou... Kdo jej tam přivalil? Vím, kdo... Napoleon... Napoleon... kámen... Napo —"

Nedořekl. Celé jeho tělo se zachvělo, natáhlo se — a Matvějky nebylo...

Potulná hadačka pověděla pravdu. Černá peruť smrti zastřela jeho hlavu...

— — — — — — — — —

„Sášo! Sášo!" hovořila vroucně Naďa ještě téže noci, když na obvazišti po únavném denním shonu posléze zavládlo noční ticho, občas přerušované sténáním raněných. „Sášo," oslovila mladého Kiriaka, když usedl u jejího lože, „viděla jsem slavnou smrt tolika reků — bude-liž smrt ta pomstěna?"

Sáša mlčel. Jeho oči už se nesmály. Pohlížely na mrtvý obličej Matvějky, rozprostřeného na slámě, se skleněným, nehybným pohledem, upřeným kamsi do prázdna — s pohledem mrtvoly.

Nářek raněných rval mu srdce neméně, než Nadě. Ve hlubině jeho duše rodila se kletba proti témuž nenasytnému, krvelačnému Korsikánovi, zabarvujícímu rodné lány proudy lidské krve, — proti Korsikánovi, kterého ve své předsmrtné agonii proklínal i nešťastný Mat-

vějka. Duše Sáši byla tou měrou otřesena, že i nenadálé setkání s Naďou ho jaksi ani netěšilo. Nebažil ani zvěděti, kterak tato podivná dívka, toužící po velikých činech, ztrávila celých těch šest let, kdy se neviděli. Všeobecný zájem, zájem otčiny odsunul do druhé řady všecky zájmy ostatní...

A Kiriak prožíval zájem ten celou duší...

„Sášo!" ozval se nad jeho uchem dávno známý, milý hlásek. „To je hrůza, Sášo!"

„Hrůza!" ozval se mladý lékař jako ozvěnou a zvednuv pěst, pohrozil kamsi do prázdna, tam, kde byl člověk, toužící maličkou svou patou rozšlápnouti velikou zemi...

V.

Opět u pluku. — Rozkaz. — Mrtvý dům. — Domnělý poplach.

„Alexandrov! A—a! Uzdraven, konečně tedy!" zahovořil generál baron Štakelberg, když bledá, sotva na nohou se držící Naďa, opustivši lazaret, objevila se před ním.

„Nutno říci, že přicházíte právě včas, poručíku," pokračoval baron, „poněvadž plukovní koně trpí nedostatkem píce. Nebylo by vám libo vzíti četu hulánů a sehnati nám krmivo po okolí?"

Obvykle suchý tón generálův byl dnes ještě sušší a nevlídnější než kdykoliv jindy. Či snad jen zdál se

býti takovým Nadě, právě opustivší bratrskou péči Kiriakovu, kterýž láskyplně s ní se rozloučil? O tom nebylo jí jasno, když těžce opírajíc se o šavli a stěží došlapujíc na zraněnou nohu, odešla od barona.

Litevci nyní byli tři versty pod Moskvou, poblíže nevelké, obyvatelstvem zpola zničené vesničky.

Naďa odebrala se od generála přímo do stanu markytánova, kdež ve volných hodinách obyčejně shromažďovali se důstojníci. S nelíčeným nadšením uvítali všeobecně milovaného přítele, jejž měli již za ztraceného.

„Alexandrov! Sášutka! Jest tedy živ!' Vrátil se! A jak je bled! Učiněný kostlivec v uniformě!" sypalo se na ni krupobití výkřiků a desatery ruce vztáhly se k ní.

Byli zde všichni: i smutný Čerňavskij, i pobočník Šibuněvič, i mladší Tornesi, i maličký Švarc, i desatero jiných, kteří vrátili se zdrávi a nezraněni z Borodínského pekla. Úzkým kruhem obstoupili Naďu, a srdečně tisknouce jí ruku, důtklivě, s vlídnými a starostlivými tvářemi vyptávali se jí na zdraví.

Nadě vstoupily slzy do očí, když viděla tyto upřímné důkazy všeobecných sympatií. Teprve nyní očividně se přesvědčila, jak jest u pluku milována a jak jest všem drahá. Ba i ubohý Tornesi, který spadl se a zhubl od smrti svého bratra, nalezl v sobě dosti zmužilosti, usmáti se na ni přívětivým, bodrým úsměvem.

„Už se tady po tobě poptávali!" prohodil maličký Švarc, šelmovsky se usmívaje, — dle svého zvyku věčný posměváček a věčně veselý. — „A kdo se poptával, kdybys to jen věděl, příteli Sášo! Taková kráska, že

ani v pohádkách rovné jí není, ani perem nelze ji popsati! Ví Bůh!"

„A která?" tázala se udivená Naďa.

„Paní Lindorská! Jest zde na vsi se svým raněným mužem. Odveze prý si ho domů. Vyčkává jen příznivé příležitosti, aby s nějakým oddílem vydala se na cestu."

„Jakže? Zosja zde? Přítelkyně mého mládí zde!" zvolala Naďa. „A vy jste nedali mi o tom ničeho věděti na obvaziště?"

„Nu, není-liž pak to hastroš?" rozesmál se maličký Švarc, obraceje se ke svým soudruhům. „Jak jen mohli jsme ti to oznámiti, když sami jsme nevěděli, kde jsi, na kterém obvazišti, a konečně jsi-li vůbec živ!"

„A to máš pravdu!" rozesmála se Naďa. „A víte-li pak, že baron posílá mne na pícování?" dodala s náhlou živostí.

„Tebe? Nemocného? Co mu to jen mohlo napadnouti?" pobouřili se důstojníci. „Ne, toho nedopustíme! Raději potáhneme los, kdo z nás měl by jeti za tebe, Alexandrove!"

„Ach, nikoliv, není třeba, pánové! Děkuji!" spěšně odřekla Naďa. „Pojedu rád se svou četou, a to tím spíše, ježto tím může býti zároveň prokázána služba i paní Lindorské a jejímu nemocnému muži. Pravíte, že vyčkává jen příležitosti, aby odtud odejela? Nuže tedy, příležitost bude tu hnedka!"

„Rytíř všude a ve všem!" zasmál se maličký Švarc. „Nu, staniž se po tvém. Dovol jen, bych doprovodil tě do chalupy, kde jsou ubytováni Lindorští."

S těmito slovy Švarc vyšel s Naďou z markytánského stanu.

„Jací to chlapíci! I tenhle Švarc, i Tornesi, i všichni, všichni!" myslila si Naďa cestou k Lindorským, opírajíc se o ruku po boku jí kráčejícího Švarce.

U maličké, zpola rozbořené chaloupky Švarc opustil Naďu a vrátil se. Naďa pak vystupovala po chatrných stupních příschodí.

Sotva že překročila práh chaloupky, objevila se jejímu zraku truchlivá podívaná.

Na lavici obložené poduškami ležel rytmistr Lindorskij s obvázanou hlavou. U něho klečela Zosja, a potichu vzlykala.

Byla tak jata svým zármutkem, že ani neslyšela zavrznutí otevírajících se dveří, a teprve když Naďa přistoupila až k ní, mladá paní povšimla si své přítelkyně a s křečovitým nářkem padla jí kol krku.

„Naďo... holoubku... drahoušku..." zanaříkala nešťastná Zosja. „Jak je to strašné, Naďo! Můj Kazimír jest nemocen, nebezpečně nemocen svým zraněním. Doktor řekl, že jest nutno zavézti ho někam dále od všech těchto hrůz, sice..."

Nedomluvila a zaplakala ještě hlasitěji a zoufaleji na prsou Nadiných.

Po chvilce mlčení pokračovala:

„Pověděla jsem to baronovi a požádala ho, by dal mi k ochraně lidi... ale on nesvolil... Řekl, že nyní jest u pluku třeba každého vojáka, a abych vyčkala příznivějších a lepších okolností. Ale vždyť je to něco ukrutného, Naďo! Kazimír umře dříve, než nastanou

tyto ‚lepší okolnosti‘ ... Ó ten nemilosrdný baron! Ach, Naďo! Naďo!“

„Upokoj se, dítě,“ pravila Naďa vážně. „Stakelberg patrně zapomněl, že život hrdiny v bitvě zraněného jest císaři dvojnásob drahý... Ale na tom nezáleží... Ani já, ani ty nepřemluvíme barona. K tomu jsme bezmocni, mohu ti však pomoci jiným způsobem; vlastně ne já, ale osud a Bůh ti pomůže, Zosjo. Připrav co nejrychleji rytmistra na cestu, a jakmile budeš hotova, vyjeď ze vsi. Můj oddíl piciníků doprovodí tě na bezpečné místo. Jenom pamatuj, že čas je drahý, a že nám nelze meškati.“

„Ó Naďo!“ zvolala Lindorská, jejíž obličej rázem zazářil. „Sám Bůh posílá mi v tobě jednoho ze svých andělů! Po celý život budu pamatovati, co jsi pro mne učinila, Naďo!...“

— — — — — — — — —

Za úsvitu četa Litevců pod velením Nadiným vyjela ze vsi a ukryvši se za lesním okrajem, vyčkávala pod přístřeším stromů, až objeví se kočár Lindorských.

Zosja nedala na se dlouho čekati. Záhy směrem ode vsi objevil se kočár, najatý pod Moskvou za báječné peníze, a vjel do lesíka.

„Nu, už jste se dočekala ‚příznivějších okolností‘, paní,“ pravila Naďa, vzhledem k přítomným hulánům laskavě se usmívajíc, a uctivě zdravíc sličnou paní rytmistrovou.

„Ó, nevím věru, kterak bych vám poděkovala, pane poručíku!“ odvětil rozechvěný hlásek Lindorské, zatím kdy spanilý, ač soužením za posledních dnů přepadlý obličej Zosin vyhlédl z kočáru, a černá očka, plná

slzí vděčnosti, dořekla to, co nemohla ústa mladé paní vysloviti.

„Plním jen svou povinnost, uloženou mi velitelem," se strojenou oficielní zdvořilostí prohodila Naďa, a s lehkou poklonou vzpřímivši se ve třmenech, velela: „Ku předu!" uhánějíc kluzkou lesní cestou, zasypanou spadalým listím.

Četa hulánů, obklopivši kočár, jela za ní.

Slunce vyšlo. Rudé pruhy podzimního svítání jako by záplavou požáru zaplavily nebeskou klenbu na obzoru... Za tohoto podivného osvětlení ohromné duby a kleny, jakož i stříbrné břízy v jejich nádherném podzimním rouše zdály se býti úplně rudými, čarovně zardělými na pozadí nebe, hořícího červánky. Od západu vál lehký a studený větřík.

Raněný zasténal a pohnul sebou v kočáře. Zrychlená jízda naň působila a roztřásla ztýrané tělo.

Z kočáru vyhlédl pobledlý obličej Zosin.

„Prosím vás, zastavte aspoň na chvilku, pane poručíku! Můj manžel nutně potřebuje klidu a oddechu," pravila rozechvěně k Durové, jedoucí při samém kočáře.

Durová rozhlédla se kolem znepokojeně a oči její pojednou radostně zasvítily. Stranou od široké cesty les značně řidl a mezi kmeny stromů bylo lze rozpoznati cosi na způsob panského dvorce, osaměle stojícího na pláni nedaleko jakési selské vsi, úplně vypálené.

Po nějakých pěti minutách kočár, obklopen hulány, vjížděl na dvůr panského statku.

Bez překážky dostavše se sem vraty, sotva jen přivřenými, ocitli se uprostřed prostranného dvora s nádhernou květinovou zahrádkou u domovního příschodí. Kvě-

tinová zahrádka, dvůr, ba i samotný dům — nejevily živé duše. Kolem vládlo mrtvé ticho. A zdálo se, že mezi tím vším ještě včera chodili, dýchali a šukali lidé.

V oknech domu byly spuštěny záclony. Pestré květy v květinové zahrádce na záhonech vydychovaly vůni. Na dvoře, mezi dvěma sloupy odměřeně náporem sesíleného větru kývala se houpačka. Na jedné stezičce sadu červenal se jakýsi klůcek — pasu nebo stuhy.

Podivný tento dům zdál se býti zakletým zámkem spící princezny. V jeho mrtvém tichu tkvělo cosi čarodějného. Zdálo se, že jen stačí, aby zavzněl čarodějný lovčí roh, a rázem po zahrádce i sadě zacupají hbité nožky krasavic, záclony v oknech se vytáhnou, a obyvatelé mrtvého domu veselými hlasy oživí jeho hrobové ticho.

Huláni na rozkaz Nadin seskočili s koní, opatrně vyňali raněného z kočáru a na rukou vnesli ho do domu.

I zde tak jako zvenčí nebylo viděti nijakých známek zpustlosti, ale i zde vládlo totéž hrobové ticho, ničím nerušené. Nábytek, v pořádku rozestavený, byl na svém místě. Ve váse potichu usýchaly květiny, dožívajíce svůj krátký věk.

Na stole k večeři přistřeném byly zbytky večeře — kus slepice a sladkého koláče, položené na talířích.

„Jděte na sousední louku," velela Naďa svým hulánům. „Naložte na koně seno a vraťte se sem co nejdříve! Nelze otáleti! Jest zřejmo, že nepřítel je na blízku. Ne nadarmo obyvatelé domu opustili své hnízdečko a utekli odtud!" proslovila hlasitě domněnku, mihnuvší se jí hlavou.

Naďa nemusila svůj rozkaz opakovati vojákům, kteří uloživše raněného Lindorského na divan, pohodlně rozloženého v koutě pokoje, rychle druh po druhu vyšli ven, kde čekali na ně koně.

Když poslední z vojáků zmizel za vraty statku, a domem zavládlo dřívější mrtvé ticho, nemocný rytmistr tichem tím ukolébán, zavřel oči a nalezl zapomenutí v hluboké dřímotě. Zosja s Naďou usedly opodál něho, aby nerušily jeho klidu.

„Až se vrátím domů do kanutského zámku," začala mladá paní nadšeně šeptem, „povím hned všem, Juzefovi, Růže i Jadě o tvém šlechetném činu. Tys hrdinka, Naďo! Pravá hrdinka! Jak velice jsem ti zavázána!"

„Dost už, Zosjo!" s úsměvem přerušila ji Durová. „Co rekovného vidíš v mém jednání? Či snad bylo tak za těžko doprovoditi vás přes les, když tak jako tak odněkud musili jsme přivézti seno ke krmení?"

„Ale, jestliže baron se doví..." začala opět Lindorská.

„Jaké pak, myslíš si, je to neštěstí!" přerušila ji Durová se smíchem. „Nu, budu seděti pro omeškání den, dva na hlavní strážnici, a to bude vše! Však bude také částečně dobře, odpočine-li si moje raněná noha na jeden nebo dva dny!" rozesmála se bezstarostně — ale pojednou rázem ustala. Její bystrý sluch postřehl jakýsi zvláštní hluk na dvoře, zvuky blížících se kroků a hluk několika tuctů hlasů najednou.

„Co to?" zvolala vyděšeně Lindorská, chápajíc ji za ruku. „Toť Francouzi!" dodala, trnouc hrůzou. „Jsme ztraceni!"

Naďa napiala sluch do krajnosti, aby v blížícím se hluku rozpoznala něco určitého — ale nemohla. V uších jí zvonilo jak slabostí po nemoci, tak dlouhou jízdou na koni po prvé po přestálé nemoci.

„Ó Pane Bože!" zakvílela k smrti polekaná Zosja. „Jsou-li to Francouzi, co stane se s námi a s ním?" ukázala na manžela, hovícího si v klidném spánku. „Vždyť oni ho neušetří, Naďo! Jsou to zvířata!"

„Mlč, Zosjo!" pronesla Naďa, bledá jako mrtvola, tisknouc jí křečovitě ruce. „Buď ujištěna, že budu vás oba brániti do poslední kapky krve!"

A prve než Zosja mohla se vzpamatovati, Naďa zavřela dveře, spustila tmavé záclony v oknech, a vytasivši šavli postavila se u prahu, připravena zabíti každého, kdo sem vsune hlavu.

Naďa a Zosja již nemluvily. Bylo slyšeti jen těžké oddechování nemocného a výhružný pokřik, nesoucí se sem zvenčí.

Pokřik jest silnější a silnější... Ve všeobecném ryku nelze rozeznati slov, ale nemůže býti pochybnosti: jsou to Francouzi... Nyní jsou již na dvoře. Teď vnikli do zahrádky a běží k domu... Srdce se Nadě v prsou zachvělo a stanulo. Nervosně sevřela pravou rukou rukojeť šavle a levou vytrhnuvši bambitku z pouzdra, chystala se výstřelem uvítati neviditelného dosud nepřítele.

Pojednou cosi velkého a těžkého udeřilo do okna. Sklo s řinkotem rozsypalo se po zemi, a něčí obličej se zcuchanými zrzavými vlasy se ukázal v okně.

Zahřměl výstřel, a hlava zmizela právě tak rychle, jak se byla objevila.

Za oknem ozvalo se zaklení, pronesené nejčistším ruským jazykem.

„Co to?" zvolala Naďa v překvapení a třemi skoky ocitla se u okna.

Dvorem ode vrat hnal se celý dav sedláků, ozbrojených vidlemi, hráběmi, ba i srpy. Hnali se přímo k domu, máchajíce svou nahodilou zbraní, a vztekle křičíce cosi, co ve všeobecném hluku nebylo lze rozeznati. A pod oknem, krče se a vzdychaje seděl jakýsi nevzhledný mužík a třel si levou ruku, po níž zvolna stékal rudý pramének krve.

„Našinec! Rus!" vykřikla omráčená Naďa. „Ranila jsem našeho!" s povzdechem vydralo se jí ze hrudi.

„Rus, arciť!" smutným hlasem ozval se mužíček, v jehož dobromyslném obličeji nebylo opravdu nic, co by prozrazovalo Francouze. „Zmýlili jsme se," pokračoval táhle, mrače a vraště se bolestí, „považovali jsme vaši milost za Francouze! Neračte se hněvati!" dodal, usmívaje se hloupě a potíraje si zakrvácenou ruku. „Popletli jsme se... Seňka povídá: Lez, Jaško, na výzvědy... A já lezl hned zčerstva, a ty tady z čista jasna, a rána z okna..."

„Ale tys raněn, nešťastníku?" tázala se Naďa rozechvěně, sklánějíc se nad domnělým Francouzem, stále ještě na zemi sedícím.

„Není to tak zlé!" vesele ozval se raněný. „Babka čarodějka do svatby to zahojí... A tamhle i naši přiběhli!" kynul hlavou směrem k přibíhajícímu davu.

Sedláci okamžikem obklopili Naďu.

Z davu vystoupil jakýsi veliký člověk, a drbaje se

Zahřměl výstřel, a hlava zmizela právě tak rychle, iak se byla objevila . . . (Str. 315)

za ušima, vysvětlil dívce, že „trošičku se omýlili", pokládajíce panstvo, ubytovavši se ve statku, za Francouze.

Bylo zjevno, že sedláci jsou události tou v notných rozpacích. Přešlapovali s nohy na nohu a úkosem dívali se na raněného Jašku, jemuž zatím podařilo se již zastaviti krev a ovázati zkrvácenou ruku klúckem, utrženým z košile.

Byl to jeden z partizánských oddílů, jichž nebylo nedostatek za doby vlastenecké války proti Napoleonovi. Statkáři ozbrojovali svou čeleď vším možným, co jen bylo po ruce, a celé vesnice napadaly takovýmito improvisovanými oddíly Francouze, a to vždy neočekávaně a náhle.

Vůdce oddílu, veliký Seňka, dověděv se od Nadi, že v domě jest těžce raněný, kteréhož nutno dopraviti na bezpečné místo, nabidl se, že pocestné doprovodí.

Zosja, vyšedši na přischodí a vzpamatovavši se úplně ze svého leknutí, s radostí přijala tuto nabídku. Nemocný rytmistr, odpočinuv si a vyspav se, mohl opětně jeti dále.

Naďa a její huláni nemohli již déle meškati a vzdalovati se ještě více od svého pluku. Vojáci, vrátivši se s pící, opatrně přenesli raněného rytmistra do kočáru a položili ho na hromadu sena. Zosja ukryla ho shawlem a co nejpohodlněji uvelebivši nemocného muže, šla rozloučit se s Naďou. V očích třpytily se jí slzy. Mladé Lindorské nyní se zdálo, že už nikdy nespatří své odvážné přítelkyně.

Kolem nich stáli huláni a partizánci, a vzhledem k nim oběma ženám nebylo tudiž možno rozloučiti se tak, jak samy byly by si přály.

„Mějte se dobře, Alexandře Alexandroviči!" pravila Zosja hlasem plným účasti a lásky, tisknouc ruku Durové, — ale oči její pravily něco jiného: „Naďo, přítelkyně má, sestro má, s Bohem!"

Pak usedla podle chotě, a trojka, obklopena ozbrojeným selským oddílem, ponenáhlu zmizela s očí.

„Díky Bohu! Podařilo se mi pomoci jim dostati se odtud!" oddechla si Naďa ulehčeně, a chtěla již vsednouti na kůň, když tu náhlá slabost zmocnila se jejího těla. Hlava se jí zatočila. Studený pot vystoupil na čele. A kdyby jeden z hulánů její čety byl nepřiskočil, — byla by bez vědomí klesla na trávu.

Zraněná dívčina noha dávala se nyní silně pocítiti.

„Nedojedu s vámi, děti! Jeďte sami!" velela slabým hlasem poddůstojníkovi, nejstaršímu v četě. „Odpočinu si trochu a cestou vás dohoním."

I propustivši hulány a těžce opírajíc se o šavli, jen s námahou dobelhala se ku příschodí a bezvládně dopadla na tutéž podušku, kde ještě před půl hodinou odpočíval raněný Lindorskij.

Sotva že hlava dívčina dotekla se měkkých podušek pohovky, olověná její víčka se zavřela, a Naďa upadla do onoho hlubokého spánku bez jakýchkoli snů, jakým obyčejně usínají uzdravující se lidé.

Nadě nebylo souzeno dohoniti své čety. Spala celý večer a celou noc jako mrtvá, a teprve když skoupé podzimní slunce slabě zazářilo na podlaze a v oknech pokoje, Naďa s námahou otevřela ospalé oči a s údivem počala se rozhlížeti po cizím, neznámém nábytku.

Tento pustý dům, toto vpravdě jako zakleté ticho opuštěných pokojů — to vše dívce zdálo se býti pokra-

čováním spánku. Ale myšlenky její ponenáhlu se rozjasnily.

„Lindorskij... Zosja... pícování..."

Vše to vichrem proletělo jejím mozkem — a srdce se jí sevřelo.

Pedantický, suchý a přísný Štakelberg nepromine jí, že se odloučila od oddílu, nepromine jí, že oddíl vrátil se bez jejího vedení.

Nutno co nejrychleji pospíšiti zpět ke pluku a dle možnosti omluviti se před velitelem.

Naďa, odvázavši v zahrádce Zelanta, klidně zde pokusujícího trávu, obratně přehodila mu uzdu a jako vichr letěla tam, kde ležel pluk.

— — — — — — — — —

— — — — — — — — —

„Kde jest váš oddíl, pane poručíku?"

„Domnívám se, vaše prevoschoditělstvo..."

„Zde není čeho se domnívati, pane poručíku! Či snad nevíte, že místo velitele čety jest před jeho oddílem? Poslal jsem vás na pícování. Minuly dvacet čtyři hodiny, a tu vy vracíte se sám, bez vojáků, kteří byli vám svěřeni. Kde jsou? Pospěšte si s odpovědí!"

Obličej Štakelbergův, zlostí sezelenalý, křečovitě se trhal. Oči div mu z důlků nevylezly. Třel sobě dle zvyku dáseň a hleděl na Naďu pohledem, nevěštícím nic dobrého.

A Naďa, bleda, rozčilena neméně, než sám velitel, byla plna nejasných, trapných obav o svůj oddíl.

Věru, kam jen mohl se poditi? Proč její huláni nevrátili se ke pluku, když ona poručila poddůstojníkovi, by jel přímo k ruským posicím? Snad — —

A studený pot hrůzy vystoupil na dívčině obličeji.

„Mohli je potkati Francouzi a pobíti celý oddíl jako jediného člověka," napověděla jí úslužná myšlenka, plníc pekelným chladem celou její bytost.

„Pobiti Francouzi!" v duchu s hrůzou prohodila dívka.

Ó, jaký krutý bude to trest za okamžik, toliko za jediný okamžik bezmocnosti, chorobné bezvládnosti a slabosti, již nemohla ženská její přirozenost překonati. A jest tím vinna, že síly jí selhaly a že zraněná noha nedovolila pohnouti se s místa? Ó, nyní stokráte klne své přenáhlenosti! Proč jen neposlechla domluv Kiriakových, který nechtěl ji propustiti z obvaziště, a proč vrátila se ke pluku s nohou jedva zacelenou, ale naprosto ještě ne úplně zahojenou.

„Jste větroplach!" křičel již prchlivě Štakelberg, rozpaluje se víc a více. „Jste naprosto nehodný důstojník a voják! Vám nelze svěřiti ani jediného vojáka! Jste nehoden nositi tento odznak!" dokončil takořka s pěnou na rtech, ukazuje na bílý svatojirský křížek, visící Nadě na prsou.

Ó! Toť bylo příliš mnoho! Všecka krev vhrnula se dívce do tváří. Urážka byla příliš citelná a při tom nezasloužená.

„Neračte mne tak urážeti, pane barone!" vzkřikla Naďa celá bez sebe. „Tento odznak vyznamenání byl mi darován samotným císařem, a ne každý může jej dostati!" řekla hlasem chvějícím se nevolí, a pohled její bezděky sklouzl po prsou generálových, kdež visely všemožné řády, — ale mezi nimi nebělal se skromný křížek svatojirský.

Štakelberg okamžik mlčel. Bylo to hrozné mlčení. Div se nezalkl. Jeho obličej zrudl, oči takřka vylezly z důlků. Za okamžik vybuchl v prchlivý křik.

„Vy opovažujete se mi odmlouvati?... Zastřelit vás! Ihned zastřelit! K soudu! Větroplachu! Ničemo! Zastřelit!" hřímal jeho hlas.

Modrá, jako provaz tlustá žíla vyskočila mu na čele. Obličej byl vztekem znetvořen. Pěsti se sevřely. Stál před Naďou s takovým vzezřením, jako by ji chtěl na místě roztrhati.

„Račte se uklidniti, vaše prevoschoditělstvo," s lehkým úsměvem pohrdání řekla Naďa, a prve než Štakelberg mohl se vzpamatovati, s lehkou poklonou zabřinkla ostruhami a učinivši předepsaný obrat vlevo, zmizela za dveřmi.

U přischodí velitelova bytu kupili se již její kolegové a přátelé.

„Co se stalo? Co se stalo?" vrhli se na ni s otázkami, sotva že rozčilená a jako smrt bledá Naďa ukázala se na prahu.

Ale ona, jako by jich neviděla, a nepromluvivši ani slova, vyskočila na Zélanta, jejž držel u přischodí ordonanční voják za úzdu, a rychlým tryskem cválala vesnickou ulicí.

„Vyhledati četu, vyhledati ji, děj se, co děj," šeptaly rty dívčiny, ač sama o tom nevěděla. „Děj se, co děj, vyhledat ji, a pak..."

Ale co bude „pak" — to Naďa sama nevěděla. Zůstati u pluku po všem tom, co se přihodilo, po nezasloužené urážce, a tím více po výhrůžce, že bude zastřelena ona, — ona, Naďa, kteréž podařilo se již získati

si pověst chrabrého důstojníka! Ó, to bylo by neodpustitelnou ženskou slabostí! A což, nebyla-li to jen výhrůžka, a ona, Naďa, skutečně si zaslouží takového údělu a bude po vojensku souzena?

Vojenský soud! Trest! Zastřelení! Ó, hrůza! Hrůza! A vnitřní chlad pronikal celou její bytost.

Dejme tomu, že jest vinna, že dopustila, aby usnula, a že dovolila oddílu, by vrátil se samoten... Ale včera slabostí sotva držela se na nohou, a to proklaté zranění dávalo se cítiti. Není tak veliká její vina, aby za ni dostalo se jí takového trestu!

A všecka se třesouc nevolí, bezděky zasadila Zelantovi ostruhy a hnala se ku předu.

„Alexandrove! Sašo! Zastav se přece, pro Bůh!" ozvalo se za ní, a postavička maličkého Švarce na koni nenadále vyrostla podle Nadi.

„Co pak ještě?" prohodila Naďa, svraštivši své černé obočí a pohlédnuvši naň zamračeně.

„Tvoji lidé se vrátili! Četa se vrátila! Všichni do jediného! Přibyli jinou cestou, poněvadž dřívější byla již obsazena nepřítelem," vyprávěl Švarc, zajíkaje se a všecek rozechvěn. „A kam jedeš, Sášo?" otázal se udiveně, vida, že jeho přítel jede stále ku předu, jízdy neumírňuje. „Pojeďme do vsi! Jest třeba, bys převzal četu a předal ji veliteli!"

A dobrý maličký Švarc s prosebným výrazem v očích pohlédl do očí Durové.

Naďa zastavila Zélanta rázem.

„Četa se vrátila, pravíš?" otázala se jakýmsi podivným, Švarcovi takořka neznámým, temným a lhostejným hlasem, jakýmž obyčejně mluvívají těžce nemocní.

„Ano, ano, vrátila se! Vrátila se!" přikývl Švarc hlavou radostně.

„Díky Bohu!" oddechla si ulehčeně Naďa a sňavši s hlavy čapku, pokřižovala se. „Díky Bohu, Švarci," opakovala ještě jedenkráte, „protože záhuba těchto lidí těžkým kamenem dolehla by na moji duši. Ale nyní s Bohem!" dokončila náhle, a prve než maličký Švarc mohl se vzpamatovati a něco říci, zasadila Zélantovi ostruhy a vichrem hnala se ku předu.

„Kam pak? Kam pak?" dolétal za ní blouznivý hlas maličkého důstojníka.

„Kam pak?" ozvalo se tázavým zvukem v srdci Nadině.

Kam?... Ona sama nevěděla. Pronásledovala ji dosud jediná snaha, jediná tužba: utéci! ujeti! děj se, co děj — co nejdále, co nejdále od toho místa, kde prvněkráte ožehla ji nezasloužená urážka, kde poznala všecku hořkost, všecku hrůzu nesmazatelného pokoření.

A ujížděla rychleji a rychleji, bezděky hloub a hlouběji, tisknouc ostruhy do přímých boků Zélantových, se zakalenými myšlenkami a s očima zakalenýma palčivými, bezmocnými dívčími slzami...

VII.

Dědoušek Kutuzov.

Jest doma nejjasnější?"

Tato otázka byla pronesena mladičkým, bezvousým důstojníkem litevského pluku, který seskočil s koně

u přischodí štábní budovy, kdež právě sídlil polní maršálek, hlavní velitel, jasný kníže Kutuzov.

Veliký, statný ordonanční vojín převzal otěž z ruky důstojníkovy a odpověděl uctivě, zdůrazňuje každé slovo:

„Račte jíti k pobočníkovi jeho jasnosti, vaše vysokorodí!"

„A kdo dnes jest denním pobočníkem?" otázala se Naďa (bylať ona mladičkým tím litevským hulánem).

„Setník Dzšinkanec!"

Obdrževši tuto odpověď, Naďa, přidržujíc si šavli a značně dopadajíc na raněnou nohu, s námahou vystoupila na přischodí a vešla do domu, obývaného štábem nejvyššího velitele. V předpokoji spatřila několik pobočníků.

„Osobně jsem to slyšel od Kutajsova," hovořil právě jeden z nich, neobyčejně velký a štíhlý jako tyčka důstojník. „Rastopčin nalepil plakáty s výzvou k Moskvanům, aby hájili bělokamennou*) do posledního dechu."

„A zatím se povídá o rozkaze, opustiti ji bez boje," vmísil se do řeči čilý, pohyblivý setník se stříbrným páskem přes rameno.

„Tomu tak nebude!" odtušil ohnivě veliký důstojník, zarděv se až po uši. „Sám nejjasnější před borodínskou bitvou..."

„Ach, brašíčku! to bylo před borodínskou bitvou," přerušil ho černooký, snědý, kučeravý důstojník s neruským přízvukem, „ale to —"

Náhle rázem umlkl, povšimnuv si litevského hulána, kterýž skromně se byl zastavil u dveří. Pokynuv, aby se mlčelo, přistoupil k příchozímu.

---

*) T. j. Moskvu

Ale litevský hulán, kterému podařilo se již zachytnouti cosi z rozhovoru pobočníkův, rozčilil se neobyčejně.

Plakáty Rastopčinovy? Ustoupiti bez boje? Co to? Snad sluch oklamal ji, Naďu, — ale Moskvu, dřívější hlavní ruské město, bez boje postoupiti ničemným Francouzům?!

Tato myšlenka zaujala dívku tak cele, že přistoupivši pobočník musil po druhé opakovati otázku, za jakou záležitostí přichází sem pan poručík.

„Musím nutně mluviti s nejvyšším velitelem!“ pravila Naďa, všecka v rozpacích zardělá. „Mně . . .“

„Toť nemožno!“ přerušil ji pobočník, pokrčiv rameny. „Nejjasnější jest při práci, a za takové doby sotva vás přijme. Poptejte se za tři dny, možná, že budete pak šťastnější!“

„Ale toť nemožno!“ ohnivě vyrvalo se Nadě ze hrudi. „Čekati tři dny! Ó, pane setníku! toť celá věčnost . . .“

„V tom případě,“ započal setník, „sdělte svou žádost mně. Jsem Dzšinkanec, pobočník nejjasnějšího. Libo-li, sdělte mi svoji záležitost, a já při prvé vhodné příležitosti oznámím ji polnímu maršálkovi.“

„Ale já musím mluviti s nejvyšším velitelem osobně!“ pravila Naďa třesoucím se hlasem. „Ujišťuji vás, že jest mi to nutno!“ dodala s takovým výrazem prosby v zavlhlých očích, že srdce kučeravého důstojníka rázem se obměkčilo.

Tento štíhlý, mladičký hulán, zdající se býti takořka chlapcem, v něm vzbudil jakýsi nepochopitelný soucit ke své osobě.

„V tom případě laskavě posečkejte!“ úmyslně úsečně prohodil Dzšinkanec, maskuje touto úsečností svůj soucit k mladičkému hulánovi, a otevřev dvéře do další komnaty, zmizel za nimi.

Za okamžik opět vyšel a prohodiv k Nadě stručně „Nejjasnější prosí,“ přikročil ke skupině důstojníkův, kdež znova zašuměl rozhovor, Naďou dříve přerušený.

Sotva se držíc na nohou, částečně fysickou slabostí, částečně v důsledku nervových otřesů za minulých dnů, Durová překročila práh komnaty a ocitla se v kabinetě polního maršálka.

Nejjasnější kníže Goleniščev-Kutuzov stál u stolu, skloněn celou svou shrbenou postavou nad rozloženými mapami. Tlusté prsty nejvyššího velitele točily tužkou, jíž co chvíli cosi poznamenával si na mapách. Stařecký, tlustý, odulý obličej velikého vojevůdce s jediným zdravým okem, s jizvou podél tváře, byl Nadě zcela blízek. Veliký, bledý, s čelem vroubeným šedými kadeřemi, činil svým dobrotivým, upřímným obličejem nezapomenutelný dojem sestárlého, věkem sešedivělého sedmdesátiletého hrdiny.

Měl na sobě tmavozelený generálský kabátec s červeným límcem; ze spoda kabátce bělela se piková vesta oslňující čistoty. Na levé straně prsou zářila svatojirská hvězda*) druhé třídy.

„Co si přeješ, přítelíčku?“ tázal se nejjasnější, zběžně, ale vlídně pohlédnuv na vstoupivší Naďu.

Cosi rodného, dávno zapomenutého, a teď náhle vzpomenutého zatřepotalo se v srdci dívčině již při

*) Vysoké vyznamenání.

prvém zvuku tohoto vlídného hlasu, při spatření tohoto prostého, milého, stařeckého obličeje, od něhož jaksi vanulo to na ni dalekou, nenávratnou dobou dětství, čímsi blízkým a dobrým, dobrým nepochopitelně a nekonečně.

A něžné dívčí srdce, které za ta dlouhá léta odvyklo si teplé, rodinné lásce, rázem vzkypělo v prsou dívčiných. Tento hlas jako by dotekl se všech lepších strun její duše. Tak, takovým hlasem, s takovým neskonalým výrazem dobroty mohl jen otázati se otec za dávné doby, tak mohla mluviti stará babička Alexandrovičová a milý, nezapomenutelný její cvičitel Astaš!

A nyní tak zahovořil s ní, se snědou Naďou, i veliký „dědoušek" armády — Kutuzov.

A rázem nezasloužená urážka, i pohanění se strany Štakelberga, i tělesná slabost, i řada krvavých válečných hrůz poslední doby — vše to splynulo v jediný celek a vstalo před ní, dusíc ji tíhou svých dojmů... Naďa jako by znova proměnila se v onu maličkou, slabounkou dívčinu Naďu, žíznící po celý život po péči a lásce rodné. Slzy žhoucím potokem zaklokotaly jí v hrdle. Snažíc se, aby je překonala, zastřela obličej rukama a pojednou ze spoda něžných dívčích prstů ozvaly se jakési temné, podivné, vzlykavé zvuky.

Nervy napiaté do krajnosti déle toho již nesnesly: zaplakala.

„Co jest ti, přítelíčku? Co jest ti, ubohý hošíku?" ozvalo se nad samotným Nadiným uchem, a buclatá bílá ruka dědouška Kutuzova spočinula na její epaulettě.

S úsilím odtrhnuvši ruce od obličeje, úplně slzami zroseného, Naďa chvějícím se hlasem, pláčem přerývaným, pravila:

„Vaše jasnosti! Neodepřete mi tu milost... Utíkám se do vaší ochrany... Přijměte mne k sobě, vaše jasnosti... Učiňte mne svou ordonancí... Přišel jsem vás za to poprosit! Neodepřete mi toho!..."

„Ale jaká příčina nutká tě k této žádosti, příteláčku?" zazvučel opět vlídnou otázkou stařecký hlas nejvyššího velitele.

Všecka krev vhrnula se Nadě do hlavy. Všecka rozechvěním hořic již při pouhé vzpomínce na nezaslouženou urážku, otevřeně, jako ve zpovědi pověděla knížeti o výhrůžkách a hněvu Štakelbergově. Nezatajivši jediného slůvka, směle ztápějíc svůj pohled do jediného oka velikého vojevůdce, pohlížejícího na ni se zřejmou účastí a láskou, chvějíc se rozčilením a zajíkajíc se v zanícení, které se jí zmocnilo, vypověděla všecko.

„Nešetřil jsem svého života, obhajuje čest a slávu vlasti," ohnivě slétalo slovo za slovem z úst dívčiny, „a zjednal jsem si pověst chrabrého důstojníka jak u velitelství, tak u kolegů. Nezasloužím si, vaše jasnosti, výhrůžky, že budu zastřelen..."

Zde rázem se přerušila.

Na plném, otylém, dobrém obličeji Kutuzově ponenáhlu se objevoval sotva znatelný, lehký úsměch. Při slovech „chrabrého důstojníka" rty polního maršálka sebou trhly a jediné jeho oko zalesklo se nedůvěrou a úsměškem.

Naďa pochopila význam tohoto úsměšku a začervenala se od kořenů vlasů až po samý okraj límce své uniformy.

Polní maršálek jí nevěří! Polní maršálek pochybuje o jejích slovech!

A polní maršálek skutečně pochyboval. Tento mladičký hošík, hulán, kterýž hned za prvého okamžiku v něm, — ve starém, zkušeném člověku, vzbudil svými slzami takový soucit, nyní rázem se mu znelíbil touto přenáhlenou frází, z níž prozírala sebechvála a domýšlivost.

Nepodlehnuv však prvému nepříznivému dojmu, otázal se Nadi co nejlaskavěji:

„Jaký máš důvod k tomu, považovati sebe za chrabrého, přítelíčku?"

Tu sklopený Nadin pohled zaplál rozhodností. Obličej vzplanul jí ještě více, jako by jakási tíha spadla jí se srdce.

„Za pruského tažení, vaše jasnosti, všichni moji velitelé byli mnou spokojeni, a sám císař uznal mne za hodna vyznamenání!" pravila dívka se skromným sebevědomím.

„Za pruského tažení?" a šedé obočí Kutuzova udiveně se na čele pozvedlo do výše. „Což pak jsi sloužil za pruského tažení, přítelíčku? Kolik je ti let? Věru, zdáš se mi býti šestnáctiletým chlapcem!"

„Nikoliv, vaše jasnosti! Jsou mi už dvacet tři léta," odvětila Naďa uctivě.

„Jaké jest tvé jméno, přítelíčku? Špatně jsem je zaslechl, když mi je hlásil pobočník," otázal se poznovu kníže.

„Alexandrov, vaše jasnosti!"

„Alexandrov?" otázal se kníže udiveně. „Alexandrov?" opakoval zamyšleně. „Nejsi-li pak, přítelíčku, nějakým příbuzným hrdiny Alexandrova, jmenovce našeho cara?"

Naďa všecka zaplanula při těchto slovech, po té zbledla a znova zahořevši ohnivým ruměncem, sotva slyšitelně, rozpaky jsouc celá rudá, pronesla:

„Jáť jsem onen Alexandrov, vaše jasnosti, jmenovec císařův."

Cosi nepostižného kmitlo se dobráckým, stařeckým obličejem Kutuzova, a jediné jeho oko zalesklo se slzou.

„Tys to tedy, přítelíčku!" pronesl v nevysvětlitelném vznícení otcovské lásky a vroucně objal rozpačitou a třesoucí se Naďu.

Dívka přitulila se k pevné, mohutné jeho hrudi a slzy novým potokem zrosily její obličej.

„Jak jsem rád, že vidím konečně hrdinu, o kterém jsem tolik slýchával!" zněl nad jejím uchem milý stařecký hlas „dědouška" armády, hlas, k jehož jedinému zvuku statisíce vojínů vrhaly se do boje.

„Ode dneška počínaje," mluvil tento hlas k Nadě, blahem div nezmírající, „jmenuji tebe svým trvalým pobočníkem. A pokud se týče barona, neznepokojuj se, přítelíčku! Jest to prázdná pohrůžka. Patrně se rozhorlil a nyní zajisté již lituje svého vzplanutí. A teď jdi, přítelíčku, a pamatuj, že starý Kutuzov od nynějška bude tvou ochranou a záštitou!" dokončil stařec a ještě jedenkráte objal Naďu.

Dívka hluboce se poklonila ctihodnému starci a ubírala se ke dveřím.

„Co to? Kulháš?" zastavila ji nová otázka starého polního maršálka.

„Tak jest, vaše jasnosti."

„Tys raněn?"

„Byl jsem zraněn do nohy granátem u Borodina . . ."

„Zranění granátem, a ty jsi na nohou a u vojska?" vzkřikl kníže udiveně. „Podívejme se, holoubku!" dodal kníže hlasem zřejmě rozechvěným. „Život takových statných junáků, jako jsi ty, jest vlasti obzvláště drahý, a proto musíš si jej šetřiti, stůj co stůj! Zítra přijdeš do mé kanceláře . . . Dám ti cestovní list a peníze z mých osobních prostředků, abys vyléčil se úplně a řádně doma si oddechl."

„Vaše jasnosti!" vroucně zaprotestovala Naďa. „Opustiti armádu nyní, v takové době, kdy i sedláci, neznali vojenského umění, jdou do boje! Odejeti nyní! Nikoliv, nikoliv, vaše jasnosti! Neposílejte mne pryč nyní, za tak trudné doby naši vlasti!"

„Ó!" prohodil kníže s přídechem smutku a lehké nevole. „Však budeš zase zpět, než události dospějí ke svému rozhodnutí . . . Pravý boj ještě ani nezačal, přitelíčku! Odpočineš si a vrátíš se ke mně sem jakožto moje osobní ordonance, ale nyní jeď s Bohem a především se šetři . . . Opakuji ti, přitelíčku: tací vojáci, jako ty, jsou drahé otčině nepostrádatelní."

Při této pochvale zatajil se Nadě blahem v prsou dech.

Sám jasný kníže, sám Kutuzov, vyznamenal ji a řekl jí to!

A bolestné zranění, i urážka Štakelbergova, i pozdější trapné události — vše to rázem jako by zmizelo.

Kutuzov ji pochválil! Sám Kutuzov! Opora a naděje celé armády, celého národa!

Jako by byla obklopena nějakým oblakem, vyšla z pokoje nejvyššího velitele, a teprve na příschodí štábní budovy vzpomněla si i na ono druhé štěstí, jímž osud byl ji obdařil. Vzpomněla — a celé její tělo se zachvělo.

Domů!... Může jeti domů! Domů na Kamu! K otci... k Vasjovi... ke drahým, milým, jeti nyní, zaplavena přízní svého nového ochránce, vyznamenána samotným carem, s křížem sv. Jiří na prsou, s důstojnickými epaulettami na ramenou!... Vše, vše, po čem tak nejasně toužila její duše — splnilo se. Její sny — uskutečnily se... sny snědé dívčiny... A otec její, milý drahý otec, může býti na ni hrd!...

VIII.

Francouzi v Moskvě. — Doma.

Jasný den chladné, předčasné jeseně rozklenul se nad zlatohlavým hlavním ruským městem. Celé jeho moře kupolí, chrámů a klášterů zářilo tisícerými jiskrami v paprscích slunečních.

Ke čtvrté hodině odpolední k Dorogomilovské bráně dorazily přední linie francouzského vojska.

Před ním, na silném mladém koni jel zavalitý maličký človíček v třírohém klobouku, obklopen třpytící se družinou předních francouzských maršálů a generálů. Maličký človíček nechal přejíti kolem sebe do města obřadným pochodem pluky, jimž velel neapolský místokrál Murat, a sám zůstal u brány, obklopen jsa svými věr-

nými oblibenci: generály Davou-em, Martiéem, Néem a jinými.

Napoleon, lehce seskočiv s koně, jehož uzdu uctivě od něho převzal jeden z blízkých pobočníků, založil si ruce za záda a jal se rychle přecházeti před branou oním nervosním krokem člověka, který dlouho již čeká, a kterého již notně omrzelo čekati déle. Ještě dnes ráno, kochaje se s výšin svých posic pohledem na Moskvu, prostírající se před ním v celé své kráse, maličký človíček s rozkoší snil o onom okamžiku, kdy „moskevští bojaré" přinesou mu klíče této Moskvy, hlavního města ruského carství, právě takové klíče, jaké přinesla mu jiná města, jež již podmanil si on, nepřemožitelný Napoleon.

Moskva — toť srdce Rusi, k němuž bylo mu tak těžko se dostati a kterou tak draze, tak úžasně draze musila zaplatiti jeho veliká francouzská armáda!

A nyní jest u Moskvy, maličký ten Bonaparte, podrobivší si většinu světa.

„Proč však prodlévají, proč nepřichází deputace města s klíči?" netrpělivě oslovuje generály, uctivě kolem stojící, a hněv počíná v něm vříti.

Ale generálové mlčí... Jejich obličeje jeví rozpačitost a únavu... Ó ti bojaré! Jak dlouho budou čekáním nuditi císařského genia, podmanivšího si polovičku světa!...

Císař zatím jako by oživl. Plným jeho obličejem přelétl úsměv...

V dálce zvedl se oblak prachu a směrem od města vznáší se k nim... Není pochybnosti: toť moskevští bojaré spěchají projeviti svoji poddanost jemu, šťastné-

mu vítězi, který bez boje obsadil hlavní město! Ó! konečně tedy!

Ale nejsou to bojaré, nikoliv! Pobočník Murata, vtáhnuvšího již do města, rychlostí větru pádí ku bráně a přináší osudnou zprávu: „Moskva jest obyvatelstvem opuštěna!... Moskva jest prázdna!"

„Moscou déserte?" *) pronáší francouzský císař svou pověstnou frázi, kterou později zaznamenala historie, a hněvivě dupl nohou.

A od této historické fráze, od okamžiku malomocného hněvu tlustého člověka v třírohém klobouku osud snad prvněkráte obrací se zády ke svému miláčkovi.

Moskva obyvatelstvem opuštěna! Moskva prázdna! A několik hodin později táž Moskva již hořela, zapálena na všech stranách samotnými Moskvany... A ode dne požáru započala nekonečná řada Napoleonových neštěstí. Z vůle čarodějného osudu nezdar za nezdarem jako vichr hnal se na jeho velikou armádu... Po požáru nastal hlad a po něm objevil se druhý host, neméně nevítaný a krutý. Tímto hostem byl milovaný host seveřanů, týž, jehož přítomnosti nesnesli Francouzové, vyhýčkaní teplým podnebím. Tímto hostem byl — slavný „dědoušek" mráz, nemilosrdně pálící obyvatele jihu, nezvyklé na chladné pocely jeho lásky. A v téže době k rozkazu jiného dědouška — Kutuzova — byl maršál Davou, oblíbenec Napoleonův, pod Vjazmou odříznut a poražen ruským vojskem pod velením generála Miloradoviče. Pak neúprosný a nebojácný Platov zahnal místokrále Eugena a posléze porazil ho pod Krásným. Nyní Rusové se všech

*) Moskva utekla.

stran tísnili a hnali nepřítele, hnali a tísnili až k samotné Berezině, kterouž nepřítel, pozbyv hlavy touto ofensivou, jen stěží překročil, zanechav tu kolem 60.000 mužů, z části padlých, z části pomrzlých v neprostupných ruských lesích, z části utonuvších při přechodu Bereziny anebo upadnuvších do zajetí...

A maličký človíček, prohrav velikou sázku, prchal do Paříže, pozbyv v Rusku většiny svého vojska, v bojích otužilého.

— — — — — — — — —

Téže noci, kdy Napoleon s výšin kremelských paláců v rozpacích a s nepokojem zíral na hořící moskevské budovy, přijížděla k maličkému zastrčenému vjatskému městečku Sarapulu zpěněná trojka, zapřažená do lehkého vozíku.

Na kozlíku seděl vozka Tatařín.

Z povozu vyhlédal unavený, bledý obličej mladičkého bezvousého důstojníka.

„Brzo-liž tam budeme, Achmete?" pronesl netrpělivým hlasem důstojníček právě v tom okamžiku, kdy vozík vjížděl do města a počal drkotati úzkými, křivolakými městskými uličkami.

Hlas mladičkého důstojníka značně se chvěl při této otázce.

Tatařín mlčky ukázal knutou kamsi do prostoru. Důstojník, vyhlížející z vozíku, jal se upřeně dívati ukázaným mu směrem.

Jakýsi nepokoj, radost i tesklivost zároveň mocně nyní naplnily srdce mladičkého důstojníka, čili Nadi Durové, sedící ve vozíku. Rázem vykouzlila se v jejích vzpomínkách právě taková tmavá říjnová noc, visící nad

Kamou, a ohromný, jasně osvětlený sad městského hejtmana, a ona sama, snědoučká Naďa v bílých šatečkách, s tlustým copem po zádech splývajícím, a se široce rozevřenýma očima, osudu věčně na cosi se dotazujícíma. Šest dlouhých let dělí ji od té doby, od oné osudné noci, kdy snědá dívenka, opovrhnuvši všemi zákony přírody a lidské společnosti, potají odešla z rodného domu, nesouc s sebou pod hrubým suknem kozáckého čekmenu srdce, toužící po jiné, slavné, ne však všední dívčí dráze životní! Jak tomu jest dávno, a přece jen nedávno!

A plna sladké zádumčivosti dívka úmyslně vytrvale vyvolávala ve své paměti i onen poslední pod rodnou střechou ztrávený večer, a zároveň s ním i obrazy otce, matky, Vasilie, Kleny . . .

Teď za chvíli, co nevidět opětně spatří je, ty milé a drahé . . . Hle, zde jest již známá hlavní ulice sarapulská, kdež za bílého dne bez okolků procházejí se slepice a hemží se vepříci, povalujíce se v bahně. Nyní, za noci, jest zde všecko tiché a pusté . . . Domy chvějícím se svitem luny slabě osvětlené mlčí, mlčí i temné sady, pozbyvší již značné části své letní výzdoby . . . Jenom cosi hučí stranou, neodbytně a jednotvárně, oním neúnavným, jednotvárným hukotem, kterýž tak konejšivě působí na chorobně citlivou duši. Naďa pozorně naslouchá, chvíli jest na rozpacích, ale pak náhle všecka trne prudkým přílivem radosti — jest to Kama! Kterak jen bylo možno, že hned od prvého okamžiku nepoznala jejího známého šplounání!

„To znamená, že hned . . . za chvíli jsme doma!“ myslí si, a srdce buší jí tak silně, že jeho tlukot slyší zřetelně.

„Stůj, Achmete!" neočekávaně vyhrklo z jejich úst. „Vystoupím zde, u ostrohu!"

Achmet poslušně zaráží koně. Vozík se zastavuje. Naďa hbitě z něho vylézá a míří k sadu... Vrátka jsou uzavřena zevnitř... Zaklepati — toť jako vzbuditi a poplašiti celičký dům. Ne, ne!... To ona nechce! Dívčina, nejasně cosi sobě připomínajíc, míjí vrátka a jde k tomutéž otvoru pod plotem, jímž tolikráte utekla z domu od ručních prací a před výčitkami matčinými za dnů svého truchlivého mládí.

A Naďa sehnuvši se v zádech a v kolenou, prolézá úzkým otvorem pod plotem. Nyní jest již v sadě, v tomtéž sadě, kde prvněkráte rodily se její smělé dívčí sny, v tomtéž sadě, v jehož stínu uzrával a určitých rysů nabýval její smělý, odvážný úmysl. Před ní táhne se dlouhá a jako šipka rovná alej, po níž tak často s Vasjou běhávala o závod, alej, vedoucí k zahradnímu domku, milému domku, kde ztrávila nejkrásnější hodiny svého mládí. Jak málo změnilo se zde za dlouhých těch šest let její nepřítomnosti! Jenom stromy staly se snad na pohled košatějšími, a dům jako by zestárl a sesedl se do země, — anebo snad ona sama — Naďa — vyrostla, a proto tento dům, tak drahý jejímu srdci, nezdá se jí býti již tak ohromným, jako za dnů jejího dětství.

S nepokojně tlukoucím srdcem vystoupila na schůdky příschodí tohoto domu a dotkla se měděné domovní kliky. Ale dveře byly zevnitř právě tak zavřeny, jako vrátka u sadu.

Naďa přidržujíc rukou srdce, každým okamžikem rychleji a rychleji tlukoucí, nesměle zaťukala na veřeje.

zaťukala a celá trnula při naslouchání, — jsouc takořka jakoby zosobněné očekávání.

Nikoliv! Ni zvuku! Vše tak, jako dříve ticho a klidno v síni, za dveřmi. Tu zabušila rukou silněji do dveří a znova ztrnula v očekávání... V síni ozvaly se kroky, jakoby tlapání bosých nohou po podlaze. Kdosi bosý rychle se přiblížil.

„Kdo to?" ozval se za dveřmi hlas, Nadě dobře známý, — a služka Natalie, bývalá chůva Klenina a Vasjova, objevila se se svíčkou v ruce na prahu.

„Pro pána krále! Důstojník!" ulekaně zvolala, sprásknuvši ruce, ale hned, hanbíc se za toto svoje zbytečné leknutí, dodala: „Ráčíte zajisté k našemu pánovi v úředních záležitostech?"

„Ano, holoubku!"

A hlas Nadi se chvěl, když to vyslovovala.

„Přicházím v úřední záležitosti k vašemu pánovi. Dobře jste uhodla! Nešel ještě spat? Spí-li, tedy bych ho dnes neznepokojoval a přijdu zítra."

A srdce ubohé dívčiny trnulo v očekávání, jaká bude odpověď.

„Nikoliv!" odvětila Natalie, jíž zmocnila se ostýchavost úplně. „Pán ještě nelehl! Čte ve svém pokoji časopisy... Vždycky čítává noviny před spaním. Račte do salonu, vaše vysokorodí! Ohlásím vás!" pravila hovorná Natalie.

„Není třeba," div že nevyhrklo ze rtů Nadiných. „Pro Bůh, není třeba! Nemohu, nesnesu toho... nyní, teďka!..."

Ale jazyk nechtěl dívky poslechnouti, rty bezzvučně se pohnuly, neschopny pronésti jediného slova, — a ona

jen mlčky šla za Natalií do salonu úzkou chodbou, podle dětského pokojíku, kdež všecko zdálo se býti na místě dřívějším.

„Čte noviny!" vyťukávalo zatím její chvějící se srdéčko. Možná, že doufá o ní, o Nadě, něčeho se dočísti a dověděti aspoň z novin ...

Pojednou zachvěla se celým tělem a zimničně planoucím zrakem ulpěla na protějších dveřích. Tam ozvaly se známé kroky, které za těch šest let pranic se nezměnily, a milý, nezapomenutelný hlas, hlas, jejž Naďa poznala by mezi tisíci jiných hlasů, tázal se Natalie:

„Důstojník? V úřední záležitosti pravíš?"

A prve než Naďa mohla zaslechnouti odpověď služčinu, dveře široce se rozevřely, a vysoká postava Andreje Vasiljeviče Durova objevila se na prahu.

Svíčka, postavená na stole, ozařovala salon velmi skoupě. Ale Naďa jediným pohledem postřehla překvapující změnu, která za těchto šest let stala se s jejím otcem.

Vlasy městského hejtmana, tehdy ještě skoro úplně černé, byly nyní bílé jako sníh. Hojné vrásky brázdily čelo, oči ztratily někdejší mladický lesk, a on celý byl jaksi shrben a nezdál se již býti oním junáckým rytmistrem, jakým byl, když Naďa ho opustila.

„Potěš se tím — tvoje to vina! Dílo rukou tvých!" bolestně bodla jí do srdce pozdní lítost, a ubohé to srdce sevřelo se přívalem nesnesitelné, mučivé teskllivosti.

Nehýbajíc se, chvějící se a mlčící, stála Naďa před otcem, nepoznávajícím v tomto velikém důstojníkovi se zmužnělým, ovětraným a obhroublým obličejem svého někdejšího snědoučkého, bledolícího miláčka.

„Čím mohu sloužiti, pane?" přívětivým, ale úředním tónem otázal se městský hejtman s lehkou poklonou směrem k ní, a nedočkav se odpovědi, otázal se znovu: „Ráčili jste přijeti v úřední záležitosti od gubernátora?"

„Nikoliv, pane rytmistře!" odvětil mu dutý, podivně zaznívající hlas, tak málo připomínající hlas někdejší Nadi. „Přijíždím k vám za osobní záležitostí od armády v poli."

„Od armády?" tázal se Durov udiveně.

„Od armády," potvrdila Naďa a sebravši ducha, dodala pevně: „Přivezl jsem vám zprávy a pozdrav od vaší dcery, Naděždy Durové, s níž jsem sloužil u téhož pluku."

„U téhož pluku? O Naděždě? O Nadě?" zvolal městský hejtman všecek bez sebe, a celý jeho obličej rázem se pozměnil. „Jest zabita? Raněna?... Zapřisahám vás, netrapte mne!... Zapřisahám vás, povězte mi, co jest s ní, s mou Naďou?" úpěnlivě dralo se z jeho úst. „Co jest s ní, pane důstojníku, s Naďou, s mým milým holoubkem? Nechť vaše zpráva jest jakkoliv bolestná, bude lépe, zvím-li ji ihned, v tom okamžiku! Nu, mluvte přece, nemučte mne!"

A starý městský hejtman jal se nervosně bubnovati prsty.

„Mlčíte? Toto mlčení snad znamená, že moje dcera — —"

Městský hejtman nedomluvil.

„Uklidněte se, pane rytmistře!" pravil týž chvějící se, selhávající hlas domnělého důstojníka. „Vaše dcera jest živa a zdráva... a..."

Ale v tom cosi silného nepřekonatelně zaplavilo srdce Nadino a vyrvalo se ven v nepopsatelném výkřiku zoufalství i blaženosti:

„Tati! Tati můj! Tati!" opakovala vrhajíc se na kolena. „Drahý, milý . . . tati!"

V témž okamžiku městský hejtman ocitl se podle podivného důstojníka, klesnuvšího k jeho nohám. Dvě stařecké oči vpily se do tváře hulánovy, a cosi radostného a zároveň i bolestného mihlo se v hlubinách těchto utrápených, zasmušilých očí.

„Naďo!" zoufalým výkřikem v odpověď vydralo se z úst Durova, a otec sevřel dceru ve své stařecké náručí.

Minutu oba mlčeli, jako by ve vzájemném svém objetí zemřeli. A tato sladká, ale tísnivá minuta zmučeným jejich srdcím zdála se býti celou věčností. Otec líbal ruce a obličej dcery, bílý křížek, kývající se jí na prsou, svatojirský ten křížek, svědčící o chrabrosti, líbal starý šedý plášť, proděravěný nepřátelskými kulkami, rozervaný bodáky a ztrativši svou původní barvu v dýmu prachovém . . . Líbal a zaléval slzami.

„Naďo! Naděčko! Radosti moje! Hrdinko má! Vojíne! Blaho moje! Naděčko!" volal mezi polibky, zajíkaje se v nesmírném přílivu blaha.

A tyto slzy mísily se se slzami jeho hrdinné dcery, plačící na jeho prsou.

Když minul prvý záchvat bolestné, náhlé radosti, Naďa plaše vyprostivši svůj obličej, slzami zalitý od prsou otcových, otázala se:

„Otče, a kde jsou naši? Máti? Klena? Vasja?"

Starý Durov mlčky přitiskl opět ke svým prsům po vojensku ostříhanou hlavu dceřinu a sotva slyšitelně pronesl:

„Klena jest nyní již provdána a jest velmi šťastna. Ale máti . . .“

Tu Andrej Vasiljevič se zajikl.

„Co? Jest nemocna? Snad dokonce umřela? . . .“ s chvějící se otázkou vyrvalo se z hrudi Nadiny.

Stařičký městský hejtman místo odpovědi smutně sklopil hlavu.

Naďa mu porozuměla.

„Zemřela!“ zaplakala. „Zemřela, neodpustivši mně, snad mne i proklínajíc! Ó, tati, tati! Proč mi nebylo souzeno s ní se shledati?!“

„Upokoj se, dítě! Odpustila ti, odpustila, protože pochopila tebe, tvou smělou, neobyčejnou povahu, — odpustila ti a zamilovala si tě . . . Za posledních dnů života mnoho mluvívala o tobě a myslila na tebe, a zvěděvši, kam a za jakou záležitostí odešla jsi od nás, modlila se za tebe . . . Možná, Naďo, že modlitby matčiny ochránily tě ve hrozných tvých okamžicích . . .“

„Ó máti! Máti!“ zaplakala Naďa až do hlubin duše otřesena. „Ale co já? co já? Zda já vzpomínala na ni?“

„A Vasja? Vasja můj? . . . snad i on? . . . Ó Pane Bože! Pane Bože!“ zašeptala Naďa po dlouhém mlčení, zastřevši si obličej rukama.

Obávala se dopověděti to, co napovídala jí vtíravá, krutá myšlenka.

„Vasja?“ ozval se nad ní tichý otcův šepot. „Vasja jest živ a zdráv. Podívej se, dítě! Což pak nevidíš?“

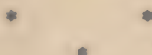
A Andrej Vasiljevič měkce odsunul dceru od svých prsou.

V témže okamžiku cosi mladistvého, bledolícího, šedookého s lehkým výkřikem radosti ovinulo se rukama kolem krku Nadina.

Byl to Vasja, milý, čtrnáctiletý Vasja, velice zmužnělý a vyrostlý za těch šest let.

„Ó jak jsem šťasten, že vás opět vidím, sestro!" pronesl, zajíkaje se nadšením a netroufaje si tak, jak by si přál, vyjádřiti svoje city před rekovnou sestrou, které se kořil, a ke které se modlil jako k nějaké světici. „Ó, jak jsem šťasten, že vás vidím!" opakoval se zápalem. „Jste tak veliká, obdivuhodná, chrabrá! A jediná věc, po které nyní celičké mé srdce touží, jest ta, abych byl vám podoben aspoň trochu, aspoň částečně!..."

Vroucí polibek byl odpovědí na ohnivou řeč jinochovu, plnou upřímného dětského nadšení...

Té noci nikdo ve starém sarapulském domě na spánek ani nepomyslil. Úzký rodinný kroužek shromáždil se v salonku. Otec a syn neodtrhovali nadšených a slzami se třpytících očí od kdysi již ztracené a nyní nově nalezené Nadi, kterouž čarodějný osud přivedl zase pod rodný krov...

A sama Naďa jasně cítila veškeren půvab ztraceného a znova nalezeného ráje.

Šum vojenského života, jeho lesk, vojenské pocty, sláva, pluk, bitvy — všecko to v tomto okamžiku ze srdce podivné dívenky kamsi zmizelo . . .

Za této noci, — na dlouho-li, na krátko-li? — stala se opět někdejší maličkou, snědou Naďou, dcerou a sestrou, něžnou, milující a blaženou.

Doslov.

Jasně září přívětivé slunko... Zlatistými paprsky zalévá skromné hroby městského hřbitova v Jelabugu...

Ze středu nesčetných rovů vystupuje jeden... Krásný mramorový náhrobek, s velikým křížem na vrcholu, železná mříže kolem, několik během doby setlelých věnců se světlými stuhami, a květy, květy, květy...

Každý, kdo přijede do Jelabugu, zajisté navštíví tento hrob, se zájmem prohlédne si krásný pomník a přečte dlouhý nápis na kovové desce, umístěné pod křížem.

Nápis ten hlásá:

NADĚŽDA ANDREJEVNA DUROVA
DLE ROZKAZU CÍSAŘE ALEXANDRA I KORNET ALEXANDROV,
ŠLECHTIC VOJENSKÉHO ŘÁDU.

Vznícena láskou k vlasti
vstoupila do řad litevského hulánského pluku,
zachránila důstojníka vyznamenána svatojirským křížem.
Sloužila deset let u pluku,
povýšena za korneta a vyznamenána hodností štábního rytmistra.
Narodila se r. 1783., zemřela r. 1866.
Pokoj jejímu popelu!
Buďiž věčná paměť Její zmužilé duši, potomstvu ke vzdělání!

Naděžda Durová, čili kornet Alexandrov — toť táž snědoučká dívenka, která tak usedavě plakala v zahradním domku za noci svého útěku z otcovského domu, táž dívenka, kteráž puzena touhou po jiné slavné, nikoli však dívčí dráze životní, rozhodla se vstoupiti do řad vojínů, obránců blaha a cti vlasti, a proslavivši svoje jméno celou řadou válečných činů, v pokoji opětně vrátila se do domu otcovského . . .

Pomník v Jelabugu — na onom místě, kde spí neprobuditelným, posledním spánkem Naděžda Durová, — postavili potomní plukovní kolegové „korneta Alexandrova“, potomci oněch hulánů z počátku XIX. století, s nimiž uplynula většina smělého, zmužilého života neohrožené dívky, skromně zakončivší svoje dny za pozdního stáří v dalekém Jelabugu.

Staří obyvatelé Jelabugu, z nichž mnozí osobně znali Durovu, často vzpomínají na velikou, silnou stařenku podivného vzezření, v sedmdesátých letech minulého století dožívající svůj věk v tomto maličkém městečku vjatské gubernie, — která se zanícením vypravovávala o svém mládí, o Napoleonovi, o válce, o tuhých vojenských srážkách, o krvavých bitvách, velikých bojích a namáhavých pochodech, jichž po mnohá a mnohá léta byla účastna, a jichž všecky podrobnosti podivuhodně utkvěly v její paměti.

Podivný, neobyčejný a obdivuhodný, skoro pohádkový osud byl údělem Nadi, této odvážné, mladistvé bytosti s mužskou duší.

Hluboká, nezištná láska k vlasti, neustálá snaha sloužiti prospěchu otčiny a vroucí touha, býti užitečna.

drahé domovině opravňují k tomu, aby pravým rekem byla nazvána tato mladá, skromná, ušlechtilá duše...

Jakožto dcera rytmistra husarského pluku ztrávila celé své útlé mládí u otce na pochodě. Vojáci byli jejími prvními přáteli a vychovateli, zvuky vojenského pochodu — oblíbenou hudbou, ký tedy div, jestliže Naďa od nejútlejšího dětského věku celou duší zamilovala si vojenské prostředí, pochodový, plahočivý život a milé, osmahlé tváře skromných, přičinlivých vojáků.

„Sedlo," vypravovala později, „bylo mou prvou kolébkou, kůň, zbraň a plukovní hudba — nejlepší mou zábavou a nejmilejším vyražením."

Kromě toho prvou chůvou tohoto podivného, neobyčejného dítěte byl husar Astachov, statný, husarský junák, kterýž sešedivěl za dlouholetého svého života, ztráveného na pochodech, a kterýž zbožňoval svoji maličkou schovanku...

Nepozorovaně a rychle ulétlo za zvuků vojenských pochodů a zpěvu vojáků útlé dětství Nadino... A tu nastává nové období v životě dívčině. Její otec stává se městským hejtmanem v Sarapulu, ve vjatské gubernii. Bývalé pochody a hudba zaměňují se tichým životem ve velkém sarapulském domě. Tento život nelíbí se ohnivé povaze Nadině...

Její mladá hlavinka jest dosud plna milých vzpomínek na nedávnou minulost. Bouřlivé její srdéčko nezadržitelně tíhne tam zpět, k někdejším vojákům, ke koním, k vojenské zbrani, k plukovnímu výcviku, ke všemu tomu, co zůstalo daleko, vzadu, za ní... Zápas s těmito vzněty, s těmito vroucími tužbami byl nad sílu Nadinu. Dřívější radosti života na pochodech příliš trvanlivě žijí v jejích

vzpomínkách... Nemůže žíti bez nich, nemůže trčeti v novém, prázdném a mrtvém — jak jí samé se zdá — životě. A tu Naďa potají v noci odchází z otcovského domu. Několik dní po útěku setkala se s kozáckou setninou, která před tím dočasně ležela v Sarapulu, a když tato setnina r. 1806 dostala rozkaz, postupovati k západní hranici, Naďa Durová vydala se s ní na koni Alkidovi, převlečena v oblek prostého kozáckého vojína.

Záhy na to pode jménem vojína Alexandrova vstoupila do konnopolského huláského pluku, zúčastnila se s ním pruské výpravy, byla v bitvě u Gutšatdtu, Heilsbergu a Fridlandu, a všude vydávajíc se za muže, vykonala divy chrabrosti.

Pověst o této podivuhodně odvážné a statečné dívce-vojínovi zalétla až k císaři Alexandru I. Týž vyzval Naďu do Petrohradu, milostivě jí povolil sloužiti dále u vojska pode jménem Alexandrova a odměnil ji za statečnost vojenskou křížem sv. Jiří. Setkání s panovníkem, vyznamenání, nové známosti ve hlavním městě, šumný vír petrohradského života, — vše to míjí jako krásný, ale okamžitý sen... Duše Nadina touží po jiných dojmech... Táhne ji to ke pluku, k soudruhům, k neklidnému životu na pochodech, plném změn... A tu znova ociťuje se tam, uprostřed nich, tentokráte již v mariupolském husarském pluku. Znova pochody, učení, vojenský život pohlcuje Naďu úplně... A tu právě jako na zavolanou započíná vlastenecká válka roku 1812... Nové činy, nová sláva...

Teprve r. 1816 raněna podruhé do nohy vstupuje Naďa Durová v hodnosti štábního rytmistra do výslužby

a vrací se do otcova domu, do Sarapulu. Zde žije až do jeho smrti a pak hned po ní stěhuje se do Jelabugu...

V Jelabugu Naděžda Andrejevna žije až do své smrti, obletována sny a vzpomínkami na bývalý podivuhodný vojenský život...

Události, jež zažila, neobyčejné dojmy mladých let vdechují tvůrčí sílu do mysli této neobyčejné dívky. Její mysl i srdce jsou věčně mladé, věčně vnímavé a plny obrazů minulosti... A tu spisovatelské posvěcení navštěvuje její duši... Šavle a palaš zaměněny perem, a Naďa Andrejevna přenáší všecky svoje dojmy na papír. Objevuje se u ní spisovatelský talent, nikoliv tuctový... Sám veliký Puškin ji vyznamenává a hluboce zaujat osobností dívčího hrdiny, propůjčuje jejím zápiskům místo na stránkách časopisu „Sovremennik", tehdáž jím redigovaného. Později o sobě vydané „Zápisky kavaleristky-dívčiny" měly ohromný úspěch. Tento úspěch nadchl jejich autorku Naděždu Andrejevnu Durovou a povzbudil ji, aby napsala ještě celou řadu povídek a novel, nyní sice zapomenutých, ale kdysi, před mnoha léty čtených nejrůznějšími vrstvami ruské společnosti...

Taková jest skutečná historie Naděždy Durové, této nevšední bytosti, kteráž sehrála skromnou roli na stránkách ruských dějin, — skutečná historie *smělého života* hrdinné dívky.

Někdejší litevský hulánský pluk, nyní 14. dragounský litevský pluk, v němž uplynula značná část vojenské karriéry Durové, doposud posvátně zachovává památku odvážné a neohrožené dívky-hulána.

V důstojnickém kasině tohoto pluku visí portrét Durové v hulánské uniformě. Tamtéž jako drahocenné

trofeje přechovávají se její služební listina, pytlík na tabák, z perliček vyšívaný koberec a obraz, představující Napoleona — všecky tyto tři věci jsou prací jejích vlastních rukou.

Jméno Naděždy Durové zaujímá jen maličké místo v řadách reků, kteří věnovali své síly a život prospěchu vlasti, — ale přece jen jméno této nezištně odvážné a zmužilé dívky, pevně přesvědčené, že její služba v řadách rodného vojska jest svého druhu vlasteneckým činem, navždy utkví v paměti vděčného potomstva . . .

